

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy
pdf\Fibich_Karel-Povstalci_dil_1-Stopami_ke_Zborovu.PDB

PDB Name: Fibich_Karel-Povstalci_dil_1
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 5.10.2003
Modification Date: 5.10.2003
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

DÍL I.

STOPAMI KE ZBOROVU

Podle vlastních zápisů a deníku 2. Čety z května 1915 až z června 1917

Kresby z deníku 2. čety I. roty I. pluku Mistra Jana Husi

KAREL FIBICH

POVSTALCI

Všem bratřím

jmenovaným
i nejmenovaným
v upomínku na krásnou
dobu skutečného
bratrství

věnuje

tyto prosté
neumělé kapitoly,
zachycené tužkou i perem
v dobách velikého
zápasu za svobodu
československou

Karel Fibich

Předmluva k 5. vydání

Dvacet let převalilo se od doby, kdy jsme vše to, co je obsaženo v těchto pěti svazcích, osobně prožívali. Nikdo z nás neodvážil se tehdy přemítati o tom, co bude za 20 let, bude-li vůbec živ. Mnohé z kamarádů skosila neúprosná smrt. Dobré čtyři desítky ba více druhů, o nichž se dočtete v těchto knihách dnes již nežije.

Změnilo se mnohé za tu dobu a dnes stojíme v podobné situaci, jaká byla krátce před osudným červencem roku 1914. Dnes však jsme připraveni jako státní celek s dobře a moderně vybudovanou armádou, podepřenou nezlomným odhodláním celého národa bit se za těžce získanou svobodu do všech důsledků proti komukoliv, kdo by zločinně sáhl na celistvost naší demokratické československé republiky. Vedle Francie, Anglie, U. S. A., Jugoslávie, Rumunska a jiných demokratických států stal se S. S. S. R. našim věrným a nejmocnějším spojencem. Boje se Sověty, o nichž se dočtete v této pentalogii a které vznikly shlukem tehdejších chaotických okolností a ne v malé míře také přičiněním a následkem nenávisti našich odvěkých nepřátel, kteří v Rusku vstupovali do rudých gard jen proto, aby se mohli mstít Čechoslovákům a potírat jejich boj za svobodu, patří dnes dávné minulosti. S. S. S. R. vypracoval se z těžkých počátečních zmatků a krvavého vržení k organizačně, hospodářsky a vojensky nejmohutnější velmoci, která pevně a čestně stojí v první řadě obránců světového míru proti všem násilníkům a zfanatizovaným kazimírům.

Připomínám-li tuto okolnost zvláště, činím tak s pocitem radostné povinnosti, aby žádný z čtenářů nebyl uveden v mylnou domněnku, že události z r. 1918 v tehdejším Rusku a na Sibiři mohou zkaliti náš dobrý poměr k S. S. S. R. Roky 1918 a 1919 patří v tomto ohledu historické minulosti, stejně jako vše vyličené. Zdesateronásobit musí se však ta samozřejmá odvaha a obětavost, která naše dobrovolce spojovala a sílila i ve chvílích největšího nebezpečí a nejtěžších útrap. Dnes nejsme obklopeni chaosem a vidíme jasně. Víme všichni, co v případě nutnosti nám bude třeba hájiti a půjdeme opět — na život a na smrt!

K. Fibich.

V Brně, v červenci 1938.

Úvodem

Počátkem roku 1919 střídali jsme se na strážích v úseku Petropavlovsk-Isilkul na sibiřské Magistrále. Venku mrzlo, až kolejnice praskaly. Seděli jsme kolem krbu staničního srubu, listovali v denících a zápisech a slíbili jsme si, že až se vrátíme do vlasti, dáme si zápisy na památku rozmnožit. Dnes po jedenácti letech stává se to skutkem; promiňte, že tak pozdě.

Sloučil jsem pod hlavním titulem »Povstalci« pět dílů těchto zápisů, v nichž uvádím události, jak za sebou následovaly. Doplnil jsem je svými soukromými zápisy a podávám tak, jak jsme je tehdy prožívali a chápali z hlediska »našeho« —prostých dobrovolců.

Měli jsme své názory a posudky pro různé zjevy, neznající diplomatického pozadí, ani těžkostí, které se kupily do cesty našemu vedení. Odsuzovali jsme často nevybíravým způsobem i naše lidi. Nebudiž tedy v obsahu spatřována a hledána jakákoliv tendenčnost neb kritičnost. Dílo snad přispěje k vyjasnění různých neshod a nedorozumění, způsobených obrovským chaosem a útrapami, které nás obklopovaly a často úplně vysilovaly, hlavně v roce 1918 a 1919. V díle jsou vědomě ponechány různé nesprávnosti, které jsme tehdy přijímali za zprávy pravdivé a dle nich také posuzovali, a jednali, tvořili si své závěry.

Obraz našeho života je nezkreslený s ponecháním frontové mluvy, slovenština a ruština reprodukována je foneticky.

Jsem si vědom různých nedostatků díla, ale doufám, že tyto prosté kapitoly setkají se s porozuměním a zájmem čtenářů.

AUTOR.

STOPAMI KE ZBOROVU

S jednotvárným drkotáním šine se vojenský vlak k východní hranici Moravy. Parní stroj supavě plivá snopy jisker do nočního temna a v dálce mizí světelná záplava Mor. Ostravy, nad níž zůstává viseti jen rozplizlá záře horečně činných šachet a železáren. V této záři odráží se plytká čára nočního obzoru.

Je 1. května 1915. Po poledni opustil vlak Brno a v dlouhé řadě dobytčáků odjíždí 10. pochodový prapor 17. pól. myslivců na frontu do Ruského Polska. Sedím s přítelem Hyklem u pootevřených dveří a dávno došla nám nit hovoru. Ovzduší vagónu kyne přímo kyselým pachem těl a napáčené polní výzbroje. Většina posádky chrápe na špinavé podlaze. Je nás tu nacpáno 40 a hoši leží přes sebe jak naházená polena. Několik se jich kymácí ve stanových plátnech, uvázaných mezi okny pod stropem vagónu.

Myšlenky rojí se hlavou. Nemohu spát zrovna jako Hykl. Nuda noční jízdy a pravidelný tlukot kol vozu nutí mozek k přemýšlení, neboť na spánek není pomyšlení ani místa. Z Brna to šlo slavnostně za slávořevu a hlučných ovací německého občanstva. Kvítí se sypalo na naše hlavy a stržení náladou řvali jsme s sebou. Až do Ostravy bylo hlučno ve vagónech. Vojsko, ze tří čtvrtin německé, zpívalo bez přestávky. Šel jsem do toho s kuráží a bezmyšlenkovitou nedočkavostí. Věděl jsem předem, že odveden budu a ani mne to příliš nemrzelo. Nerozvázná bujnost 19 let nepřipouštěla starosti. Vystudoval jsem německou zemskou reálku a v létě 1914 maturoval. Příliš jsem přivykl rakouskému patriotismu, cepovanému do nás německou školskou výchovou, takže přes události válečné přecházel jsem povrchně, bez uvažování. Bylo nás na německých školách mnoho brněnských českých synků! Byla to daň českých rodičů za to, že německé úřady a němečtí zaměstnavatelé jim poskytli zaměstnání a obživu. Za to musely děti navštěvovat jejich školy a kde rodiče sami toho nedbali, aby jiskra národního uvědomění v jejich dětech neuhaslá docela, ztratily se tyto v rozpínavém přívalu germanisace.

Vzpomínám plačící matky při ranním loučení. Div neomdlávala, chuděrka, a otec potlačoval slzy, kterých jsem u něho dosud nikdy neviděl. Těšil jsem je, aby neměli strachu, vždyť není pro každého kulka ulita. Vesele jsem odcházel a nyní mne to mrzí. Byla to věru slabá útěcha pro rodiče, které opouští jedináček. Proč vlastně se tak překotně ženu tam, odkud jiní vši mocí se derou zpátky? Mohl jsem sedět ještě dva i tři měsíce v důstojnické škole a nereagovat na výzvu k přihlášení se do pochodového praporu. Je prý nedostatek šarží a těm, kteří se přihlásí, slíbeno povýšení na kadetaspiranty v poli. Bylo nás několik, kteří jsme si řekli: »Eh, co, o pár dní dříve nebo později, proč toho nevyužít, však to nějak dopadne a stejně nás to nemine. Jako desátníky vrazili nás k četám a už si to tedy hasíme.

Z myšlenek vyrušuje mne můj vrstevník Wendy a s hekáním vsouvá se mezi mne a Hykla. »Mordie, už mám konečky žeber až v žaludku,« nařiká, »kterési nemehlo lehlo si rovnou na mne.« Kolem vlaku kmitlo se nádražíčko, z lokomotivy přeletují sprchy jisker, je jasná noc. Při zapalování cigaret vytahuje Hykl hodinky. Jsou tři hodiny ráno.

»Hrome, tady je puch,« navazuje po táhlém zívnutí hovor, »jsem otráven jako krysa! To je ta extrovní menáž, kterou nás nakrmili před odjezdem.« Byly dvojité porce a tož se většina naštouchla, jak zákon káže ...

Za úsvitu jedeme již Haliči a dopoledne zastavuje vlak v Osvětině. Na kterési zastávce za Osvětinem vystupujeme z vlaku. To již je území, kde se válečná litice nejednou převálila a zanechala své ničivé stopy v podobě rozvalených zákopů s řadami překážek z ostatného drátu, jam po granátových explozích, rozbitých stavení a zničených osad. Slunce se silně opírá do našich zatížených hřbetů. Po delším řádění a přepočítávání dává se kolona v pochod k frontě. Od rána je zase veselo a hlučno, padá mnoho trefných i blbých vtipů. Mnozí si libují v zesměšňování Rusů a cara, jak je to staří »mazáci« — instruktoři v kasárnách naučili. Zvyšuje se tím bojovná nálada a tak tedy »hrrr na ně!«

Po více než dvouhodinném pochodu v horku a syké půdě již nikdo nezpívá, ani ti největší nadšenci. Vpředu se ozývá tlumené dunění — vzdálená kanonáda. Vše je nám nové a zraky slídí po zpusťšeném okolí. Potkáváme kolony vozatajské a klneme na prach, jímž nás zahalily. Ted' natahujeme uši. »Aha! tak už se to zdraví s námi; no. to prý střílejí nám na uvítanou z hmoždířů,« praví kdosi německy ze středu kolony.

Každým ušlými kilometrem dunění zesiluje, rozeznáváme jasně jednotlivé rány. Mění se výrazy, mění se nálada. Vtipkování ponenáhlu odumírá a každý vleče svou pozhnanou tíhu jako mezek, nakloněn dopředu, až do předchozího drcá nosem. Jen hlavně pušek vyčuhují za ušima postav jako strniště. Zastavujeme. Na komando »vystoupit do prava«, shazujeme nacvokovaná telata (torby) s nabalenými plášti, stany a příkrývkami.

Pušky stojí v kozlích, jejichž řady táhnou se obloukem kolem písčité, široce rozježděné cesty.

V popředí vlní se lesnaté pahorky. Nízké borovicové hájky, dosti zpusťšené, krčí se na písčítých vyvýšeninách stranou cesty.

Hloučky známých se sestupují, nový pocit námi zachvívá. Nálada je dobrá; mysl vzrušuje pouze neurčitá předtucha, jaké to bude tam vpředu. Zvýšené pozornosti těší se ti, kteří se již po druhé vracejí po vyléčení na frontu. V půlhodinné zastávce vyprávějí nám zvědavým nováčkům své zážitky. Zraky naše upírají se neustále k obzoru, odkud v přestávkách

doléhá hukot dunivých ran jako úderů těžkou palicí na sukem zastřený buben.

Po dalších dvou hodinách pochodu lze rozeznati dělové rány od explozí a nad lesem objevují se první obláčky šrapnelových výbuchů. Dvě načaté pochodové písně dozněly a mnohým se odnechtělo humoru. Ramena jsou otlačena řemením telat a krok stává se těžkopádným; myšlenky převalují se v mozku jako chuchvalce namočené bavlny.

Po čtvrté hodině odpolední jsme na místě. Rozdělují nás po rezervních »štelunkách«. Jsme s počátku jako poplašená kuřata, zvláště když znenadání z lesa za námi zařvaly dvě ohlušující rány pekelným rachotem, následované kolísavým vytím nad námi.

Zcela instinktivně praštili jsme sebou na zem, jen starší četař, který nás odváděl, zůstal stát a s řehotem volá: »Jen se neplašte, to jsou naše motorové třicítky a šněrují to tam k Rusákům!«

Zmocňuje se nás nervosita. Za několik minut jsme v chatrné stodole s rozdupanou slámou. Shazujeme vše se sebe a začínáme frontový život. Za tři dny se vžíváme do situace. Rusové nás šetří a kromě několika šrapnelů sem nic neposílají.

Nás mladé šarže hned čtvrtého dne vybírají a k večeru se neseme úvozem přes návrší do prvních zákopů. Za čtvrt hodiny sestupujeme v přítmí po svahu a první kuličky fičí v naší blízkosti. Vzbuzuje to nepříjemné šimrání nervů. Před námi vyletují občas světelné rakety a jako oslnivé koule snášejí se k zemi mezi posice. Tu a tam zabubnuje strojí puška; děla mlčí.

Mizíme v »laufgrabnu« a stísněnost s nás padá.

Jsem přidělen na úsek třetí kumpačky a četař Jelínek odvádí si mne do svého dekunku v první linii.

V podzemní díře, dosti úpravně zařízené, jsme celkem tři. Hlavní věc, že mám bohatě nacpanou torbu čokoládou, keksy, salámem a cigaretami. Poděluji kavalírsky své »domácí pány« a hned jsme nejlepšími přáteli. Oba jsou české národnosti, četař i frajtr. Přezímovali tu a mají své bohaté zkušenosti, do nichž mne velmi ochotně zaspěvují. Naslouchám vnímavě a mám radost z přátelského přijetí starými mazáky. Je zajímavé, jak zde na frontě docela cizí lidé se rychle spřátelují, jako dávní staří kamarádi.

Usínáme pozdě v noci na dveřích ze sakristie rozbitého kostelíčka mezi posicemi, odkud si je kdysi na jaře sem přivlekli a použili za pryčnu v dekunku.

Při východu slunce jsem v zákopu a přes okraj očižuji zvědavě frontu.

Nic zvláštního. Asi dvacet kroků před zákopy husté, široké pásmo drátěných překážek, tu a tam jáma po granátovém výbuchu, mírný svah, ladem ležící oranice až do nížiny s řekou Nidou. Za řekou kopečnatý, lesnatý terén a na svahu ruská první linie, za ní druhá jako klikatý řetěz krtinců. Kdesi vpravo padají pukavé rány, ospale nepravidelně, jako by se jim nechtělo rušit krásného jitra. Brousím dále vzorně upraveným zákopem, místy krytým proti šrapnelové palbě.

U strojní pušky v důkladném krytu z kmenů a silné vrstvy hlíny stojí starší voják na hlídce. Pouštíme se v hovor. Jaksi pohrdlivě přebíhá pohledem moji zbrusu novou a neumazanou polní uniformu s širokými nohavicemi. Tuším, co si myslí. »Přišli jsme sem teprve před čtyřmi dny,« povídám na vysvětlenou, »avšak ona se také zašpiní.« »Co vás nemá, tady jsme jako ve staré kuchyni za větrem. Rusáci se dopředu nehnou a myslím, že se tu už dočkám konce války. Od zimy měli jsme jenom tři zabité a jeden si to zavínil sám. Vsadil se, že půjde na Rusy vystrčit zadek a dostal ji od něho, až mu krkem vyletěla. Však támhle je zahrabaný. Dva to zabilo, když jsme stavěli dekuňk pro hejtmána. Rusáci to zmerčili a švihli sem pár teplejších granátů. Teprve teď posledních pár dnů sem šoupají občas šrapáky. Je to ale neškodný.«

Vracím se spokojeně do naší díry. začíná se mi to líbit a pěkně se tomu zvyká. Odpoledne kope naše četa novou latrínu a starou zarovnáva. Pln zvědavosti pozoruji triedrem ruské zákopy a vyvaluji se na slunci za náspem spojovacího zákopu.

Hned druhé noci zavádím horchposty do jamek v drátěných přehradách. Sviští kuličky a občas zavrčí nějaký »geler« (odražená střela) jako vztekly čmelák. Člověk tomu rychle zvyká a chvilkové rozčilení stejně rychle mizí, jak přišlo. Dvakrát švihla střela do drátů, až navěšené tam prázdné konzervové plechovky zaharašily. Bylo to hodně blízko, což popohánělo automaticky nohy k zvýšenému spěchu.

Dalších deset dnů je rušnějšího rázu. Střelba je živější, učíme se rozeznávat, kam to asi padne. Dopoledne bývá pravidelně krátká dělová palba, pak bývá opět klidno a před večerem se vzájemná výměna několika granátových salv opakuje.

Po dobu obstřelu se všechen manšaft stahuje do hlubších a pevných úkrytů, pouze hlídky zůstávají u krytých střelen na stráž.

Proděláváme první hlídku k nepřátelským liniím. Jde nás 15 s kadetaspirantem židáčkem. Po setmění vycházíme z drátů v řídkém řetězu dolů k řece. Občas zahvízdne roj kuliček a ve čtvrt hodinových přestávkách zahučí jako sirény naše třicítky, směřující na ruskou stranu. Hvězdnatá obloha tpytí se jasně nad frontami a ve výšinách nesou se dvojice těžkých granátů vždy s kolébavým »vžijů-vžijů-vžijů« do ruského týlu. Na okamžik jejich zpěv umlká, hned však ozvou se explose »bum-bum« na znamení, že vzdušná jejich pouť jest dokončena.

Při vstupu do opuštěné, rozbité osady u řeky jdeme vpřed velmi opatrně a zdlouhavě. Židáček kadetaspirant má hodně malou dušičku a zdržuje postup co nejvíce. Konečně poroučí, abych s polovinou mužů přešel brodem na druhou stranu řeky, on s druhou polovinou zůstane na rakouské straně v pohotovosti.

Mezi námi je několik Němců, ale jdou s námi jen dva. Nad kolena ve vodě přecházíme opatrně řeku, nervy napjaté jako špagáty. Chvilí stojíme uprostřed řeky a nasloucháme, zachvátila mne třesavka a nevím, zda z té mokré lázně nebo z rozčilení. Myslím, že z obého. Bylo nám řečeno, že Rusové po průlomu u Ivangorodu couvli a zanechali v zákopech jen několik hlídek, aby občasnou střelbou mátlí nepřítele. Máme to zjistit. Pomalu přešli jsme brodem. Ležíme na druhém břehu, jeden se vrátil, je nás sedm. Vtom třeslo několik výstřelů vlevo od nás. Neplatí však nám. Rozčilení se stupňuje

do nemožnosti. Nevím, co dělat.

Srdce mi divoce tluče. Němec, ležící vedle mne, šeptá, budeme-li střílet. »Ani ránu,« odpovídám, »potichu stáhnout se za břeh.« Oznamuje to ostatním a ve chvílce civíme za břehem, boty máme zabořené do mazlavého nánosů písku a bahna. Zase třeskly vlevo výstřely z téhož místa jako po prvé. Jinak je vpředu úplný klid, ani stopy po životě. Poněkud se uklidňuji, ale vtom nás vzrušuje několik stínů a cizí tlumený hovor přímo proti nám. Teď jasně poznáváme čtyři postavy. Jdou rovnou ke brodu, přímo proti nám. Ruce s napřaženou puškou se mi chvějí, nejsem s to vystřeliti a vši silou volám: »Halt, verdá?«

Zastavuji. Rychle se ozývají dva současně: »Nestřelaj, brat!« Ale tu padl výstřel z naší skupiny a všechny čtyři postavy letí k zemi. Znovu ozývá se: »Nestrelajte, iděm k vám!« Napadá mi, že to mohou býti přeběhlíci, často prý se dobrovolně vzdávají po celých skupinách. »Nestřílet,« hlásím česky i německy do pravá a volám dopředu: »Pojďte k nám!« Všichni čtyři se zvedají a s rukama nad hlavou zvednutýma přicházejí. Jsou beze zbraní. Jsou mezi nimi tři Poláci a horlivě vysvětlují, že chtějí do zajetí. Ještě pět jich prý je v zradu, jeden z nich se chce pro ně vracet, ale nesvolujeme, až za řekou. Tam obstopuje nás náš druhý oddíl a židáček klepe zuby, až to hlasitě cvaká. Hned se ujímá vrchního vedení a když vidí, že je po nebezpečí, roste mu zase hřebínek odvahy. Ježto jeden zajatý Polák nepřestává tvrdit, že ještě »pěňč« lidi chce přeběhnout, dovolujeme mu na druhou stranu zavolat. Za několik minut se čváchají vodou ostatní Rusové. Obstopujeme skupinu zajatých a s pohotovými flintami spěšně se vracíme do zakopu. Nevím, co si myslet o tomto laciném úspěchu. Je mi, jako bych se vyprostil z několikametrákového lisu a namlouvám si, že ta válka je vlastně legrace. Vždyť jsou lidé tu i tam, zcela prostí lidé s citem a bázní, z masa i nervů téže kvality. Strašně mne hřeje myšlenka, že to šlo bez krve. Nevystřelil jsem vůbec, nemohl jsem při nejlepší vůli, když lidé stáli na dosah, byť to byli i nepřátelé.

Blízko našich drátů se hlasitě domlouváme, padají též poznámky o tapferkeitskách a židáček — kadet aspirant — přímo koktá nadšením. Nevím proč, ale je mi najednou protivný a odporný. Jistě se bude chvástat, že je to jeho úspěch. V zákopech nás očekává mnoho postav a z úkrytů se vynořují zvědavci. Hejtman vítá nás v druhé linii před svým bejvákem rezavou němčinou. Pak huláká na zajatce, aby dali ruce vzhůru. Prohledáváme je, nemají-li revolyery neb bomby. Nic, nejsou škodní. Nechápu, proč hejtman se tak cásá a řve, snad je nalitý!? Odvedli zajatce k výsledku na plukovní velitelství do rezervy. Již cestou od řeky nám řekli, že Rusové ustupují. Když to vykládám četaři, praví: »To je chyba, má dovolená je v hajzlu, půjdeme dopředu, sakramentská práce...!«

Příštího rána je nástup v kolonách před zákopy. Jízda přejela řeku a v předvoji odcházejí dajčmajstři. Postupujeme přes Lukov, kde je první šarvátka v otevřeném poli. Kozáci kryjí ústup ruských vojsk.

Zakopali jsme se, ale už za svítání jde se zase v kolonách vpřed. Škoda, těch polí a toho obilí, které jsme museli tak škaredě rozkopat a doválet.

Stoupáme do pahorků částečně zalesněných. Slunce hřeje nemilosrdně. Dragouni hlásí, že skoro na deset kilometrů je kraj Rusy vyklizen, ustupují rychle bez boje a proto je nařízen rychlý pochod, Krásné počasí a milá krajina působí konejšivě. Jen ten těžký náklad řeže do ramenou a hanebně se potíme. Ve vesnicích se nezastavujeme, za okny chatrčí šklebí se papírové tabulky, na nichž neumělou rukou napsáno »Cholera«. Je nám to divné, Za jednou vesnicí je rozdáván oběd, uvařený v jízdě polními kuchyněmi. Teplé polévka chutná znamenitě. Několik se nás přece jen vytratilo s polními lahvemi zpět k chalupám. Sháníme mléko, ale všude dostáváme nařikavou odpověď: »Moskali zabrali«. V rozezděné studánce nabíráme tedy vodu a dosyta se napájíme. Po Rusích nezůstalo ani stopy. Jdeme tedy rychle kupředu.

Před večerem táboříme pod širým nebem u nízkého borovicového háje. Začíná tu samý písek a milá krajina s mladou zelení polí, luk a lesů zůstává za námi. Nocuje se ve stanech a spí se nám po celodenním pochodu znamenitě. Ráno ve čtyři hodiny se opět vše strojí k dalšímu pochodu. Den je parnější předešlých a kraj dělá dojem male Sahary. Samý jemný písek, kam oko pohlédne, tu a tam nějaká zelenající se houština trčí z navátých kopců písku. Chůze je mizerná a nohy se boří. Před polednem zastavujeme ve větší vesnici k dvouhodinovému oddechu s obědem. Začínáme se zbavovat podle starších mazáků všeho zbytečného a postradatelného inventáře. Čert aby se s tím vláčil. První, co prodávám za pár korun, je příkrývka; na léto stačí plášť. Současně zbavuji se objemného váčku s čisticími potřebami a ponechávám si jen menší ostrý kartáč. Rovněž nenápadně se zbavuji větší dávky patron, neboť máme naloženo po třech stech kusech a povídám si, že to do smrti nevystřílím.

Odpoledne již se mi jde lehčeji. Avšak dotěrný písek, zvířený kolonou, zaléhá do plic, leze do úst i do očí, zažírání se do kůže, potem rozmočené a způsobuje svědění. Útvary se uvolňují a marně nás oficiři honí do zákrytů.

Za Rakovém mjíme konečně písčitou poušť a vcházíme do zelené přírody. 16. května dopoledne větříme vpředu střelbu a na obzoru vyskakují šrapnelové obláčky.

Přijeli jezdci s rozkazem: »Rychle vpřed!«. Když jsme došli k vlnitému úpatí návrší Lysé gory, kuchaři kvapně rozdávali oběd.

Jíme, abychom jedli, chuti nemáme pro samé rozrušení nad nejistotou. Hukot dělové palby se přibližuje. Teď už v lesích táhlého pohoří před námi rachotí palba z pušek a klepot kulometů. Oběda již nedojídáme, neboť vpředu úvozem řítí se hejtman a řve jako šílenec: »Vorwärts! Vorwärts! Alles zum Sturm! Die Deutschmeister und Kaiserjäger sind zerschlagen! Alles zum Sturm über den Meierhof!« A stále jen řve své Vorwärts! tak strašným skřehotem, že všechno pojančeno běhá v zmateném kalupu. Kuchyně upalují tryskem nazad a my letíme v houfcích do jeleliniště kolem jakéhosi velkého panského dvora. Ve chvílce fičí vzduchem kuličky s ječivým pískotem; z lesa nad širokou strání vrací se prchající naše vojsko v panickém nepořádku, ze straně ozývá se zoufale: »Zu Hilfe! Zu Hilfe!« a první granáty vyhazují sloupy oranice. V celých četách letíme jetelinou do rozsáhlého brambořiště. Četař se »zdejh!« a lajtnant Fest (Němec) posílá mne v rozpoutané vřavě s četou na pravé křídlo. Přihnalo se to jako vichřice a v mžiku trčíme v pekelné vřavě za velikým stohem staré slámy. Nelze se hnouti kupředu, neboť kolem dokola přší olovo, řvou ranění a umírající.

Granát za granátem a celé série šrapnelů vybuchují kolem. Děsné sloupky a fontány vzlétají do výše, dým a prach zahalují stráň. Lítá to na nás zpredu i zezadu. Krčíme se za stohem. Někteří se poděšeně zavrtávají do slámy.

Již hodinu zde tak trčíme. Zdá se mi to věčností. Ode dvora za námi přihnalo se s křikem »hurá« několik dalších skupin. S nimi zjevuje se jakýsi obrlajtnant zsinale tváře s čapkou přes uši naraženou. Řve na mne, proč nejedeme kupředu. Namítám, že je to nemožné, neboť první, kdo vystrčí za stohem hlavu, bude ztracen. Osopuje se na mne znova, ale vtom řízí granát zrovna za

nás ke stohu a mračno hlíny se sype na nás. Vtiskujeme se do země jako krčci. Oberlajtnant hekl a volá: »Sanitét« Sténá, že je raněn, náš sanitář se převaluje k němu a zjišťuje, že ho praštila hrouda za ucho. Pan obrlajtnant se rychle zotavil a začíná nás štvát nanovo kupředu. Kterýsi Němec mu odsekává, ať jde napřed. Oberlajtnant zvedá se na kolena a s namířeným revolverem! jde na nás z ostrá: »Vorwärts! Jedna dvě...« Na tři už nečekám. Začíná mi být nevolno a nemám chuti být zastřelen tímto bláznem jako pes, také jsem se zastyděl za svůj strach a už letím přímo šíleně vpřed po oranici s povelem »Vorwärts« svému oddílu. Běžím v hlubokém přikrčení k zemi asi 150 kroků k nízké mezi. Doběhl jsem šťastně s několika muži, některé to však zkosilo. Přitiskujeme se k drnu jako přilisovaní. Přibíhá za námi ještě několik vojáků, ale bez obrlajtnanta. Jsou vyděšení a zahryzávají se přímo do drnu nízké meze. Hned nato dobíhá v dýmu explozí vlevo od nás celá řada. Poznávám našeho lajtnanta Festa. Po řetězu, který tu zalehl na mez, přilétá rozkaz: »Do prava!«. Nikdo se však nehýbe. Granáty jen hučí a řvou a řeže do nás zpredu a z boku ruská, zezadu rakouská artilerie. Zas je dán rozkaz: »Střilet!«. Boucháme rychle, ale Pánu Bohu do oken, hlavu se nechce nikomu z nás vystrčit, pracuje jedině pud sebezachování a pot lije se po umazaných skráních. Zezadu slyším křik, žene se ještě houfec posily a právě, když se ohlížím, je rozmeten výbuchem těžkého granátu. Hrůza mnou otrásla a krčíme se tím zoufaleji za mezi. Vrvám se přímo do drnu, neboť právě naše křídlo stává se řvoucími peklem.

Před námi najednou po celé frontě od lesa zaznívá mohutné »urá!«. Zvedáme rychle hlavy a vidíme husté řetězy Rusů valit se dvěma vlnami dolů po oranici. Vlevo vše prchá. Vyskočiv, řvu, co síly stačí: »Zurück!« a sáhodlouhými kroky mírím zpět ke stohu. Asi po desátém skoku končím však svůj útěk krkolomným přemetem v oranici. Vyskakují, ale zase padám; uvědomuji si tupou ránu do nohy, jako by mne někdo po ní přetáhl železnou palicí. Ohlížím se po noze; chodidlo je rozbité, krvavé cary visí s nártu.

Vtom už ženou se přes nás řady Rusů s »urá! urá!«. Předstírám mrtvého a zavírám oči. Kdosi mi utrl s pasu polní láhev a obrátil mne na bok. Předtucha smrti mnou projíždí, svírám oči a čekám smrtící ránu. Zase několik děsivých explozí v bezprostřední blízkosti a na nohy padá mi nějaké těleso jako svalený kmen. Výkřik bolesti dere se z úst, otvírám oči. Přes nohy svalil se mi ruský voják jako hora, s roztráštěným obličejem. Mozek mu vytéká z hlavy. V návalu hrozné bolesti upadl jsem do mdlob ...

Nevím, jak dlouho jsem ležel v bezvědomí. Když jsem procitl, přehnala se již pekelná hrůza. Naši byli zahnáni...

Rachot boje doléhá sem od Rakova. Tu a tam běží ještě hloučky Rusů směrem ke dvoru. Děsná bolest v noze se stupňuje a s napětím všech sil odvaluji mrtvolu velkého Rusa s nohou. Kolem po stráni leží plno mrtvol, našich i Rusů, ale zdá se, že rakouských uniform je dvakrát tolik. Sténání, řev a volání těžce raněných je příšerné.

Slunce se již sklání k západu; vřava se znatelně vzdaluje. V nížině vpravo ode dvora zůstala opuštěná rakouská baterka, po protějším svahu jede tryskem kupředu ruské dělostřelectvo.

Výdechují s ulehčením: »Zachráněn ... !«

Jsem slab jako moucha a rána ďábelsky pálí. »Mám tu nohu na guláš, již asi chodit nebudu,« myslím si, při čemž se mne zmocňuje trpká lítost.

Od meze, z míst, kde jsem dal do zaječích, volají na mne dva vojáci od naší čty. S velikou námahou se k nim po zadečku šourám, za chvíli jsme pohromadě. Oba jsou čeští hoši z okolí Brna, třetí leží vedle nich, má prostřelené břicho; těžce dýchá, ale žije. První dva mají lehčí rány; jeden prostřelené stehno, druhý rozbitou lopatku. Vzájemně se obvazujeme. Hrůzou se třeseme jako rosoloví panáci. Byl to pro nás všechny první, avšak pekelný křest ohněm; těšíme se, že snad již poslední.

Rozřezují po kusech pevnou, turistickou botu a v bolestech ji sundávám. Chodidlo je skutečně přímo rozřezováno. Několikrát se o mne pokouší mdloba. Krev ještě stále silně vytéká po krvavých cárech... Střela vnikla okovanou silnou podrážkou a rozerval chodidlo. I kůstky střední nohy trčí z carů masa.

Zranění stupňuje mou obavu o nohu. Znovu pociťuji palčivou lítost: »Už nikdy nebudeš hrát kopanou, ani skákat!« Ale zase se utěšuji tím, že jsem z toho pekla venku a bohdá, že ho již neochutnám. A jako připomínka na ně duní z dálky děla. — Fronta se posunula hodně zpět...

Obvazy nestačí a hned jsou promočeny krví, pod nohou v hlíně jí usedla veliká kaluž, jako po zapíchnutí prasete. Omotávám nohu ještě dvěma ručníky a převazuji kapesníkem jako raneček. Lýtko zatéká a nad kotníkem je už noha silnější než u kolena.

Sanita nejde a druh s rozbitou lopatkou odchází pomalu dolů do dvora.

Slunko mizelo s obzoru ... Daleko vlevo u lesa objevily se první ruské sanitní hlídky. Sbírají raněné postupně. Se všech stran slyšet volání »sanitét!«, »pomoc!«. a do tohoto volání mísí se chraptivé stony umírajících. Někde mezi mrtvolami kolem stohu strašně řve těžce raněný. Po chvíli vždy ustává, jako by umíral, ale pak nanovo vyráží srdcervoucí nářek. Je to nesnesitelné pro nervy. ... Proklínáme celou vojnu. Hrůza války zjevila se nám příliš neočekávaně v plné své velikosti. Z blouznění válečného jsem dokonale vyléčen ...

»Kdyby tak ten obraz bídy mohli vidět ti slavní mocnáři! Patřilo by je sem přivést za uši, svině mizerné, prašivé!« láteř voják s prostřeleným stehnem a mocně si odplivuje.

Dávám mu plně za pravdu a v duchu si myslím, jaký jsem vůl, když jsem do toho ještě tak lehkomyšlně lezl. Zfackoval bych se na místě, ale byl jsem už dost vytrěsán tou rozmyšlenou

nohou ...

Slunko zapadlo a večerní soumrak se skláněl nad bojištěm. Sanitní hlídky se místo přiblížení zase vzdalují do lesa; voláme na ně ze všech sil, avšak marně.

Tu ženou Rusové směrem ode dvora houfy zajatců. Voláme na ně a odnášejí nás nahoru k lesu do mechu. Jenom ne zpět, nýbrž dále do Ruska, myslíme si. Tam nás skládají a slibují poslat sanitářky. Myslivce s ránou v břiše také přenesli. Stená hrozně, ale je při plném vědomí, občas šeptá prosebně: »Dejte mi vody, nebo zemřu!« Vody nemáme, a proto mu to rozmlouváme, že nesmí s prostřeleným břichem pít.

Při vzpomínce na vodu všechny nás trápí žízeň, až se lepí jazyk na patro.

Stmívá se, pomoci nikde. Zase se blíží Rus se skupinou zajatců. Na naše volání přichází a dává nám hltnout hořkého čaje z polní láhve. Vřele děkujeme. Mávl rukou — »charašo, charašo!« a peláší dále za skupinou zajatých Němců. Do břicha střelený přímo lká po vodě, a když nás Rus napájel, div si nevyvrátil oči z důlků, jak vášnivou chtivostí hlтал láhev očima.

V hustém porostu opodál cvrliká několik ptáčků. Jak je to příjemné po té pekelné palbě, která stále zaznívá v uších ... Jen ta nešťastná sanita kdyby už přišla ... Rána páli jako žhavé železo a celá noha až ke kyčli trne bolestnými záchvěvy.

Na obzoru vyletují rakety; noc se klade celou plochou na krajinu a přikrývá svým pláštěm tu bídu a žalostné trosky ještě odpoledne zdravých těl. Tím více však ruší noční ticho nářek raněných.

Ten u stohu už asi dokonat. Je ticho na té straně. Snad to tam mají všichni odbyto navždy ...

Smiřujeme se s nocováním na pokraji lesa a litujeme nešťastníka s děravým břichem. My to máme přece jen snesitelnější.

V noci se často probouzíme hned horečkou, hned zase chladem a bolestí. Zabalení jsme do pláštíků, kořeny bukového pařezu slouží nám za podušku.

Chvilí podřimujeme, pak zase srovnávám přívaly vzpomínek a myšlenek. V blízkosti probíhá ulekaná zvěř a šustí mladé listí křovin.

Vzpomínám rodičů v domově, prožité hrůzy a ztrnule hledím do hvězdnaté oblohy. Soused křičí z polospánku cosi nesrozumitelného a probouzí se. »Zatracená vojna, proklatá!« sedaje vyráží ze sebe, »Také nespíte?« ptá se rozmrzele.

»Ale kde pak,« odpovídání, »vždyť to se mnou mele jako s osikovým listem a hned se zase potím.«

Sahám do kapsy pro cigaretové pouzdro a zapalovač. Dosud mi nenapadlo, že mám tyto věci u sebe.

Zapaluji si cigaretu a nabízím též druhému. Je tímto objevem přímo nadšen a nejde mu do hlavy, že jsem na to dříve nepřišel. Je prý vášnivý kuřák a byl by se prý i do bařání mechu pustil. Myslil však, že jsem nekuřák, a proto prý se ani o cigaretu nehlásil. Kouříme a uvažujeme do svítání ...

Třetí nešťastník usnul, jen chvílemi postonává a blouzní.

Jitro se plíží po minutách, roztažených na celé hodiny. Silná rosa sedá na nás, stony a nářky se stráně, poseté lidskými těly, dělí čas místo tlučení hodin.

Pociťujeme hlad, ale torby zůstaly tam dole pod mezi u stohu. Nedaleko okraje lesa leží mrtví dajčmajstři. Plazíme se k jejich rancům. Dychtivě vybíráme konzervy a chléb, něco čokolády a sucharů. V mokrému mechu šineme se po třech zpět. Pouštíme se hltavě do »hodování«.

Z lesa ozval se dusot a praskot suchých větví. Kozácká hlídka s dlouhými píkami vyjíždí nedaleko nás na stráně. Přikrčujeme se, ale pak na ně voláme. Zastavili se u mrtvých Rakušanů; někteří prohlíželi blůzy, patrně hledají hodinky, které nemohou mrtvým již prospěti.

Na zavolání se vzpřimují a dva vousáči přijíždějí k nám. Mladší míří na nás pikou, děláje jako by nás chtěl nabodnout. Starší však, udeřiv ho svým ráhnem přes hřbet, úsklebkem mu cosi povídá.

Seskočil s koně. Ptá se:

»Austrijak? — Čech?«

Otázka nás překvapuje. Radostně přisvědčujeme. Ukazujeme rány a prosíme, aby nás odnesli, hlavně druhá s prostřeleným břichem.

Pochopili. Na jejich zavolání přicházejí ostatní. Rychle zhotovují z kopí a stanů nosítka a opatrně odnášejí vysokým lesem vlevo stenajícího druha.

Bradatý kozák vysvětluje: »Včera mnoho Čechi zabrali, pojacháme za nimi. Při tom krouť malý kornoutek z papíru, do něhož k našemu údivu nasypává jakýsi semenec či sečku, který si pak zapaluje a kouří. Nabízím mu zbylé dvě menfisky, abych si udělal dobré oko. Přijímá je s uspokojením.

Směrem od Rakova zase duní střelba. Kozák tam ukazuje a ptá se cosi. Nerozumím. Pak se táže znovu:

»Mnoho vašich?«

»Mnoho,« odpovídám a ukazuji na posetou stráně.

Dosti dlouho to trvalo, než se kozáci s nosítky vrátili.

Doufáme, že nás také odnesou, ale vousáč na naši otázku povídá krátce: »Začas« či sičas«.

Sedají na koně a ujíždějí k frontě...

Po krátké domluvě lezeme a plazíme se lesem tím směrem, kterým odnesli třetího. Po delších přestávkách doplazili jsme se na druhou stranu vrchu, odkud je široký rozhled na vlnitou krajinu. V pozadí mělkého údolí svítí rada velkých bílých stanů a za nimi jakési městečko. Údolím se pohybují řady vozíků. To svážeji raněné k polní nemocnici.

»Támhle jsou sanitáři,« ukazuje soudruh v utrpení a řve z plných plic: »Sanitáá! sanitáá!«.

Ani se neohlédli.

Vpravo za lesním výběžkem přebíhá tlupa civilních obyvatel. Obírají mrtvé. Na naše volání přicházejí dvě baby s výrostkem v zalátaných ošumělých hadrech.

Slunce zalévá krajinu příjemným žářem. »Bude horko,« povidáme, »a vyschneme jako žížaly, neodnesou-li nás.« Domorodci blíží se nesměle. Kyneme jim, jsou to Poláci.

Ukazuji jim peníze a dávám na srozuměnou, aby zaběhli pro sanitáky. Výrostek rozběhl se po svahu.

Konečně nás odnesli asi v poledne.

Tak nám to připadá, že vyčkávají, až jich hodně dodýchá, aby měli méně práce. Zahrabávání na místě je pohodlnější. Také zůstane více věcí, užitečných jen živým. Zdá se to být přirozené.

Na povozkách svezli nás k obvazišti u Ostrovce. Zde je již několik set raněných, snad tisíce.

Při převazování rány se lékař. Lékař usuzuje, že bude asi třeba amputace. Hořknou mi sliny v ústech leknutím.

Ještě v noci nakládají nás na povozky po dvou až po čtyřech a odvázejí. Od raněného druhu mne odloučili a naložili na vůz s jedním Němcem a Polákem.

V dlouhé nepřehledné karavaně vezou nás od etapy k etapě, denně neb obden nás převazují. Z pahorkatin vjíždíme do rovin s hlubokými lesy. Krmí nás zelnou polévkou, pohankou, prosem a hovězím masem. Chléb je bílý jako zemle a k čaji dostává se nám šest kostek cukru. Každého dne se jedna i více povozek vrací. Svůj živý nebo živořící náklad složili v některé etapní nemocnici a na hřbitůvku. Životy dozrávají předčasně a s nimi uhasly i naděje na vyléčení.

V jedné větší osadě nás složili na široké louce u lesa. Obědváme a po dvou dnech nás opět převazují. Civilní povozy se vracejí zpět a přebírají nás vojenské sanitní káry. Potkáváme veliké spousty pěchoty s puškami i bez pušek, táhnoucí za zvukného zpěvu širokou cestou k frontě. Pěchotu předjíždí kozáčky pluk a husarská jízda. Celé odpoledne valí se proudy vojsk, na něž hledíme v němém údivu. Jejich zvukný a hluboký zpěv zní jako varhany. Vane z něho cosi mohutného a onašejícího. Myslím si, jak těžko bude rakousko-uherským vojskům zadržovati tento příval. Hlavní věc, že už jsem v závětrří, zachvívám se vnitřním uspokojením.

Opět mám nové spolucestující. Dva Rusy a dva Moraváky od našeho baťáku. Dovídáme se, že lajtnant Fest umíral a proto ho složili hned druhý den. Byl to Němec, mladý vytáhlý inteligentní člověk, jemnocitný a uznalý k Čechům jako k vlastním lidem. Za těch čtrnáct dnů jsme ho poznali dostatečně. O Hyklovi nezvěděl jsem nic, ani o Wendym a jiných.

Zapřádám přátelství s oběma Rusy. Náramně se snažím porozumět jejich řeči a »napolo« si často rozumíme. Zajímám je stejnou měrou, a první, čím nás Austrijce častují, je to kuřácké koření. Jeden mi nasypal špetku do hrsti a utrl kus papíru.

»Zakuri!« pobídl.

Kroutím nemotorně kornout, a také podle toho vypadá. Je asi tak veliký, že by se do něho vešlo deset deka kvasnic.

Rusové se »chlámou« na plná ústa a konečně nám kroutí kornoutky sami. Říkají těm řezinám »nachorka«.

Nechutná to ani tak zle, ale páchne to Ruskem, jako ty jejich vysoké boty. Přes to se dusíme a vesele po každém tahu a bafu pliváme přes okraj vozu na cestu. Jen když se kouří. Je to pro vojáka požitek snad nenahraditelný a musí ho mít, i kdyby mu z něho bylo »nanic«.

Projíždíme mohutnými lesy a mjíme ohromný vojenský tábor. Dělostřelecké kolony a třeny ruské defilují kolem v protivném směru.

Podél cesty, vyložené místy kládami a kulatinou, odpočívá veliký transport našich rakouských zajatců, sebraných Rusy v protiútok. Šlapou »po svých« do Ruska a pokřikují na nás. Hledají mezi raněnými známé a kamarády. Malý počet ruských vojáků je doprovází. Stojí jednotlivě kolem tábořící šedomodré masy zajatců, opření o své »břízy« (pušky) se špidlatými bodly.

Prach se zvíříje pod naší jedoucí karavanou a táhne se líně jako plynová vlna přes ni. K večeru přehání se bouřka s lijavcem a těžké krupěje bubnují na plachtu naší sanitní káry. Za hodinku je opět po dešti a zapadající slunce zalévá krajinu rudým nachem. Z lesů jsme vyjeli. Nad lukami tvoří se růžový závoj par.

Cesta je pojednou mizerná, při nárazech kol do jamek lítáme jako špinavé prádlo. Všechnu pozornost věnujeme svým domláčeným končetinám. — Držím nohu ve vzduchu a zatínám při nárazech zuby. Dlouhá jízda hrozně unavuje. Na sousedních povozech opět se ozývají výkřiky bolesti.

Nocujeme ve staré továrně blízko Lublína a příštího dne nás po celotýdenním trmácení nakládají do vlaku. Celé širé prostranství kolem stanice a okolní louky s vysokými olšemi podobají se lidskému skladišti. Ranění tu leží v nepřehledných řadách a postupně jsou nakládáni do dobytčáků, vystlaných slámou.

Před polednem odjíždíme do Kurska. Ruský saniták, přidělený k našemu vagónu, je původem Němec-kolonista. Ochotně ukáží mou zvědavost Vše mne zajímá: co nás čeká, kam jedeme, jaký život je v Rusku. Za jízdy mně vysvětluje ruské písmo. Překládám si do notesu nadpisy s krabiček od zápalek a cigaret. Zahajuji dychtivě kurs ruského jazyka abecedou, zaznamenávám obvyklejší fráze, potřebné k dorozumění. Za dva dny znám již mnohé výrazy a věty a ruština se mi stává rychle srozumitelnou. Těší mne to a baví, že na bolesti skoro ani nevzpomenu.

Počasí je horké a rány rychle zapáchají, denně nás převazují. Nacházím první vší v prádle i ve švech mundúru. V Kursku nás převázejí do nemocnice, kde nás po prvé řádně ošetřují. Zbavují nás zavšiveného prádla a po koupeli fasujeme nové. Mundúry putují do desinfekce.

Při převazu rány prožívám nová muka. Starý ruský lékař pokyvuje chvilku hlavou a praví: »Amputacija náda« (nutná) Působí to na mne jako úder hromu do hlavy, zoufale se bráním a prosím o slitování. Lékař-zajatec, který primári asistuje, mi tlumočí, že později bych mohl přijít o nohu až po koleno.

»Raději mně zrovna podřežte hrdlo,« bráním se s brekotem. Ruský lékař se dopáleně odvrací a promlouvá cosi o durákovi(hlupák) austrijském, načež lékaři-zajatci dávají pokyny.

»Musíme aspoň vystříhat roztržštěné kostky s masem, pak uvidíme, co se dá dělat,« praví tento německy.

Sanitáci mne kladou na operační stůl a chtějí uspat. Za nic na světě nechci k tomu svolit, načež lékař-zajatec provádí

operaci při plném mém vědomí.

*

Strach mnou lomcoval, aby mi nohu neuřízli, sledoval jsem rozčileně každé hnutí kolem sebe. Posadili mne na otáčecí stolicí. Dva sanitáři drželi mne za ruce a kolem pasu, asistentka rozbitou nohu nad smaltovaným škopíčkem. Lékař vzal zakřivené nůžky a vystříhal hnusající cucky masa i roztržštěné články kostek. To byla chuť! Zaťal jsem čelisti a přivřel oči. Neřval jsem, pouze sténavě mručel a chroptěl. Myslí jsem, že zešílím. Pak jsem omdlel. Procítl jsem se až na posteli a první pohled sjel pod odhozenou příkrývkou na tlustě zafačovanou nohu. Brněla jakoby přejeta parním válcem. Lékař-zajatec mi přišel za chvíli ukázat misku s odřezky a šperky. Kromě kousku masa byly to čtyři zbytky článků středních kostí chodidla, hřebík s kusem podrážky z boty a kousek olova s roztržštěným pláštěm střely. I kousek ponožky nebo branzole v té omáčce vězel. Právil, že snad přece se rána vyhojí, ale nic nezaručoval.

Druhého dne po operaci přenášeli nás ruští studenti na nádraží a obecnstvo nás obdarovávalo bohatě cigaretami a cukrovím. Hlavně něžné pohlaví jevílo o nás živý zájem a kladlo nám na nosítka pamlsky.

Vlak vyjel z Kurska. Pohodlíčko máme znamenité. Ležím v pěkném lůžkovém sanitním vagóně zrovna hlavou u okna. Hořím touhou po Volze.

V našem vagóně je opět sanitár německý kolonista, využívám příležitosti k dalšímu nabývání znalosti ruštiny. Je tu rovněž roztomilá ošetřovatelka a žvatlá dosti srozumitelnou němčinou. Pojedeme pryč čtyři dny. Myslí, že třebas i čtyřicet. Bolest značně polevila, takže přichází veselejší nálada.

Raněných z řad zajatců je zde celkem asi šest, ostatní jsou vesměs Rusové. Mladá ošetřovatelka je švitořivá a čile se s ní bavíme. Učí mne různé něžné výrazy, které putují rychle do zápisníku: gospoža, báryšna, ljubov, ljubít' a j. Pravím jí žertem: »Já vás ljublju!« Má z toho náramnou legraci, jak jsem učenlivý.

Ve chvílkách »opuštěnosti« pozoruji krajinu nebo lámu ruštinu s Němcem-sanitářem, a tak jízda ubíhá velmi příjemně. Za tři dny dojeli jsme do Saratova. Zdá se mi, že už musíme být na konci Ruska, neboť vlak jede rychlým tempem. Jsou to právě ruské vzdálenosti. Kdepak u nás doma! Tam se vlak ani řádně nerozjede a už zase zastavuje. Zde jede dvě hodiny i více, než se objeví nějaké městečko. A to pryč je hustě obydlená část Ruska! Vše ruské připadá mi najednou nedozírné a přece tak milé a blízké. Mám radost, že mne sem osud zavál, jen ta hromská noha kdyby mi zůstala. V Saratově srdečně se loučím se sanitářem a sestřičkou. Na nosítkách přenášejí nás do tramvaje a úpravnou asfaltovou třídou vezou do rozlehlé nemocnice vedle chrámu se zlacenými báními. Je to velmi slušně zařízená vojenská nemocnice.

Dostal jsem se na oddělení k Polákům, Rusům a Čechům ve veliké síni druhého poschodí. Lékař našeho oddělení je mladý, dosti nevzhledný človíček, hubený, ale velmi příjemný a milý povahou. Umí rovněž obstojně německy a hned při první přehlídce mne utěšuje, že rána není tak nebezpečná a za pár měsíců se slušně zahojí. Zlíbal bych ho radostí. Při převazování vytahuje ještě tři kovové střeptiny a kousek kůže.

Každodenní teplé lázně v lysolovém zředěném roztoku, s počátku hodně bolestné, brzy ohavnou ránu vyčistí a noha nabývá přirozené barvy. Rozšklebený otvor velikosti dětské ruky se znatelně zmenšuje a novým masem vyplňuje jako rána v kůře stromu po uříznutí silné větve.

Za tři týdny již pobelhávám o berlích. Život v nemocnici trávíme skoro výhradně na postelích. Nejčastěji hrajeme v šachy se sousedem, vysokým Rumunem, jménem Miků. Zranění hlavy ochromilo mu pravou stranu těla a velmi těžce nesl svůj osud. Leží tu již skoro rok. Je o deset let starší mne a otcem rodiny. Rád zpívá zádumčivé rumunské písně, jimž se za několik dní přiučuji. Přimykáme se k sobě v srdečném přátelství. Je šikovatelem c. a k. rakouské armády, ale vyhraněného smýšlení protirakouského, zrovna jako druhý Rumun, Moczo Jan, četař s rozdrčeným kolenem. Žije zde na válečné noze se skupinou Poláků rakousky orientovanou, kteří se jeho lůžku vyhýbají jako čerti kříži.

Skupina Poláků často zpívá večer rakouskou hymnu, což přítele Miků náramně rozčiluje. Divím se, že jako šikovatel Rakousko tak ostře odsuzuje. Časem na to však zvykám a začínám sám o sobě uvažovat. Procházím v myšlenkách dobu svých německých studií, svůj přímo nedočkavý odchod na frontu. Napadá mi mnoho příhod ze studentského života. Několik nelaskavých nárazů ze strany profesorů i spolužáků na můj český původ, výrok hejtmana Stodůlky »pěmišr hund« a v hlavě se mi ponenáhlu rozběskuje. Udivuje mne mnohé a nejvíce to, že teprve válečné zkušenosti mne přivádí k přemýšlení hlubšímu.

Je k tomu mnoho volného času a mozek chce být zaměstnáván.

Vlivem tohoto rozšafného Rumuna otevírá se mi zrak víc a více. Naše večerní debaty tomu napomáhají. V jedné z bezesných nocí vzpomínám si rozmluvy rodičů, když jsem v kvintě »praskl« z matematiky. Matka chtěla mermomocí, abych přestoupil do české reálky, ale otec namítal se zřetelem k svému služebnímu poměru, abych už dostudoval na německé škole, pak že si mohu dělat po svém. Tehdy matka starostlivě povzdechla: »Bože, hochu, mám jen strach, že do té doby z tebe bude Němčor. Jen, dítě, nezapomeň, že jsi z českých rodičů!« Bodnutí nožem nemohlo by lépe probudit, jako se mnou zaburcovala tato vzpomínka. Svědomí dostalo se do varu a do kvasu a milý Miků otcovsky se stará, aby ze mne vymýtil rakouskou orientovanost.

Mladý doktor velmi rád hraje s námi ve volných chvílích v šachy. I sestrice Šůra jeví o nás nevšední zájem. Hrajeme spolu skoro denně dámu. Opatřila mi rusko-německou učebnici a často se bavíme rozmanitým hovorem. Když má službu, prosedí s námi celý večer. Působí mile ta něžná společnost, ale vyvolává tesknotu. Domů už jsem poslal celou řadu lístků hned z Kurska, ale odpověď nepřichází.

Někdy přichází za námi o berlích přítel Ištvan Gabriel ze sousední palaty (místnosti), a zahradník John Karel, invalida s rozdrčenou rukou, pocházející z Police nad Metují. S ostatními raněnými nepečeme. Hledí na mne přes prsty pro kamarádství s Miků, a patrně mne řadí mezi vlastizrádce. Je to znáti z občasných jízlivých poznámek.

V srpnu 1915 rozmohla se tu nepříjemná choroba. Řadí po celé gubernii saratovské a říkají tomu cholera. Je to vlastně

jakýsi druh asiatské úplavice a končívá často smrtí. V našem poschodí několik pacientů to odstonává životem. Mne to též drží kapitálně. Myslím, že už z toho nevyplavu. Patnáct- až dvacetkrát denně vycházejí z člověka zažívací cestou krvavé zelené hleny. Nelze nic hustého jíst. Žijeme vlastně jen z trošky mléka a medicín, nejvýše z čisté hovězí polévky. Za čtrnáct dní se slabostí nemohu ani v lůžku posadit bez cizí pomoci. Mnozí vůbec leží jak lazarové a dělají pod sebe do zvláštních mís. Sanitáři touto mimořádnou prací nejsou nijak nadšeni. Lítají celý den jen s miskami a zvláštními truhlíky s kulatými otvory od postele k posteli.

Konečně v první dny měsíce září nemoc ustává a chuť k jídlu opět se pomalu vrací. Ale žaludek je tak slabý, že snáší pouze polévku. Po požití hustšího pokrmu nastává vrhnutí. Po dalších týdnu přece se zotavuji, ale upadám po měsíčním postění v »žravou« nemoc. Sestřica Šůra mi znamenitě přilepšuje a jsem jí za pozornost povděčen. Přichází mi to velice vhod při postním trestu, který mne postihl.

Jednoho dne šoural jsem se o berlích po chodbě, kde stál hlouček oněch austrofilských Poláků a kritisoval zrádnou činnost »Čechůů«. Nejhorlivější z nich, jakýsi cuksfira z Krakova, pronesl právě ve chvílce, když jsem se belhal kolem poznámku, že patří všechny Čechy pověsit. Řekl to úmyslně hlasitě.

Ohradil jsem se proti tomu poznámkou, ať raději napomene svůj manšaft, aby nám »nezobal« v noci zpod zhlavců cukr.

Vrazil do mne, až jsem se roztáhl na kamenné podlaze a notně si narazil raněnou nohu.

Nedbaje bolesti, vyskočil jsem na zdravou nohu a berlí jsem ho praštil po hlavě, až zakrvácel.

V tom právě vyšel na chodbu vedoucí lékař, který dal potyčku zlikvidovat přivolanými sanitáři. Byl z toho poprask a vyšetřování. Vzali mi berly a odnesli mne na lůžko. Přiběhl i mladý doktor se Šůrou a vyzvídali, co se stalo. Řekl jsem jim, jak se to semlelo.

Z nařízení vrchního lékaře dostávali jsme však oba po osm dnů k obědu jen ovesnou polévku, abychom zkrotli. Toť se ví, že trest mně bylo lehce snášeti, neboť sestřica Šůra dovedným způsobem mi přilepšila ošetřovatelskou stravou a v jejím pokojíku nalezl jsem stůl vždy přichystán.

Nejedl jsem tedy ovesné polévky vůbec. Ruští sanitáři se nesmírně divili, jakým dovedu být umělcem v hladovění.

Když odnášeli netknutou polévku, klidácky jsem jim odpověděl:

»Ničevó, já fakir, já vydržím nejíst celý měsíc.«

Příhoda s Polákem mé názory poopravila.

*

Koncem září 1915 učím se již mírně našlapovat a berly zaměňuji holemi. Rána se zmenšila na velikost pětikoruny a mezi prsty i ze spodní noha zarostla. Došlápnout na chodidlo nemohu, ale za to na patě se udržím.

Slabikování ruských novin jde slušně, i psát již dovedu, a z rozpustilosti píši cvičební milostné dopisy sestřici Šůrce. Hrozně se tomu diví, jak my Češi rychle se učíme číst, psát a mluvit.

Pouze z domu nepřichází odezva, čím více se po domově stýská.

Počátkem října vnáší mezi nás rozruch zpráva, že invalidé a těžce ranění budou výměnou odesláni do Rakouska. Od rána do noci jen o tom se hovoří. Mám naději, že se dostanu mezi vyvolené; však na frontu už mne s tou nohou tahat nemohou.

Skutečně kolem patnáctého října vypraveny jsou dva transporty za sebou a s nimi odjíždí milý přítel Miků. Loučení s ním je upřímné a přátelské. Rumun je nešťasten, že se vrací k rodině jako mrzák. Rovněž John odjíždí s druhým transportem. Slibuje vyřízení vzkazů mým rodičům.

Má bláhová naděje, že se rovněž svezu, rozpadla se v niveč a tak hledím vstříc neznámé budoucnosti s rozpoltěným nitrem a dosud neurčitou orientací.

Milého Rumuna nahrazuje mi Ištvan. Je v civilu hospodářským adjunktem z Telče na Moravě a sloužil u jízdy. Hned na počátku války upadl s roztříštěnou stehenní kostí do ruského zajetí a dosud rána hnisá. Zevně je sice zahojena skoro úplně, ale od kosti musí se odváděti hnis gumovými trubičkami. Noha je také kratší. Ištvan však, ač invalidou, domů jeti nechtěl.

Hrajeme v šachy a rozmlouváme. Je přesvědčení protirakouského a vypráví mi cosi o české družině v ruské armádě.

»Nebýt té nešťastné nohy, tak se hlásím bez rozpaků do družiny,« pravil jednoho večera, kdy nás tato věc obzvláště zajímala.

»Myslím, že je to přece jen příliš bláhové dobrodružství, vždyť těch pár lidí nic nezmůže,« odporuji mu, potřásaje hlavou, »vyslouží si nanejvýš šibenice.«

»Nevěř tomu, povídám ti, že se válka tak brzy neskončí a že se jistě naši lidé probudí ze spánku. Jen to řádně rozmíchat a zagitovat.«

Potřásám nedůvěřivě hlavou: »Já tomu nevěřím. Podívej se, jak to Rusové projíždějí, samotné ruské noviny to přiznávají, a na francouzské frontě to taky praští. Srbsko je na hromadě a v Itálii? Říkalo se, že skokem budou Italové ve Vídni a nemohou se hnout. Dostávají také na frak.«

»To se velmi mylíš,« praví bez rozhorlení a s vlídným úsměvem Ištvan. »Rakousko je tak zpuchřelé, že se musí rozsypat a dnes už tam špatně shánějí živobytí. Tu máš skoro pořád předválečnou láci a vojska miliony, které ještě ani neví, že válka zuří. Kdyby je hodili na frontu, tak Rakušáky rozmažou čepicemi a holemi.«

»Vždyť už teď honí vojsko na frontu beze zbraní, nemají pušek, potkali jsme mnoho kolon jen s ranečky a kotlíky na zádech, když nás vzeli do zajetí. To vím, že se hrnou do boje jako berani, nás rozfláklí pořádně, ale bez pušek také nic nespraví. Mně se to zkrátka nepodobá a vidím v tom vstupování do ruské armády přece jen holé dobrodružství.«

»Však ty také vystřízlivíš, milý Kódlíčku! Jen dočkej času, jako husa klasu,« tvrdí přítel Ištvan. »U nás doma to potají také vše a ručil bych za to, že tam co nevidět dojde k revoluci. Ty popravy a to věznění, co se teď provádí, to není pro nic a za nic.«

»To by pak bylo ovšem něco jiného, ale k revoluci sotva u nás někdy dojde, vždyť i mezi českým vojskem v Rakousku máš elitní trupy a kdo přeběhne, ten to, myslím, provede víc ze strachu než z revolučnosti.«

»No, nechme toho, možná, že později mi dáš za pravdu,« praví Ištvan a rozkládá při tom šachovnici. »Dáme si ještě partičku s revanžem.«

Večer ulehnuv, neusínám. Zase přemýšlím a znovu si uvědomuji, že jsem se nikdy nezabýval politikou ani národnostní otázkou. Moji kamarádi byli české i německé národnosti a na patálkách proti Kartoušťákům táhli jsme vždy svorně za jeden provaz. Chodil jsem do německé školy a Žanek i Otta Schlesingrovi byli čeští gymnasté. Nikdy jsme si toho nevyčítali a nedotýkali se této otázky.

Už od klukovských let bývala má první cesta po návratu ze školy na execirák za naší zahradou, kde se scházela naše společnost: bratři Němečkovi, Selilesingři horní i dolní, Staněk, Široký, Ořech, Burian a mnozí jiní k válečným výpravám na Kartouzy nebo do vinohradů na nějaký ten hrozen a na plané třešně pod Kozendou.

Ty »patendy« byly vůbec zajímavým zjevem a šlo to mnohdy na ostro. Bojovalo se koženými praky a oblázky fičely, pršely jako kulky a šrapnely na vojně. Vedl se tradiční boj o execirák, až mnohdy krev tekla; policajti na koních s četnictvem nás nejednou rozháněli.

Běda, upadl-li některý Žabiňák do rukou Kartoušťáků nebo opačně. Dostal nasekáno, až modřinami změnil barvu jako chameleon a vrátil se jistě bez klobouku nebo čepice. I mne to jednou postihlo velmi citelně a ještě mi otec doma svědomitě přiložil.

To vše a mnohé jiné znovu a znovu se mi vrací ve vzpomínkách s nesmírnou podrobností a při tom cítím, že Ištvanovo přesvědčení se mi zvolna vkrádá do duše. Na venek mu v mnohém oponuji, ale vnitřně napolo souhlasím. Jsem nucen učit se myslet a domýšlet...

Jedno je mi jasné: Víím, že jsem synkem českých rodičů.

Jinak visím se svým rozumem ve vzduchu ...

*

Do konce října 1915 rána na noze se zacelila až na malý eliptický otvor. V tom čase provedeno vyřazování vyléčených, které postihlo i mne.

Loučím se s přítelem Ištvanem ...

Fasujeme uniformy, pomačkané jako harmoniky. Po zemřelém Němci dostal jsem štulpenštivle, žluté, nahoře přeložené. Je v nich volno až k nevolnosti. Levá mi padá s nohy a pravá v obvaze tísni.

Sestřica Šůra dává mi darem na cestu pěknou hůl a balíček.

Za jasného teplého říjnového poledne vedou nás asi padesát k přístavu. Jde se mi zle a pitvorně pajdám.

Mohutný tok Volhy nás překvapuje. Máme před sebou čtyři dny jízdy parolodí. Těším se na to dětinsky. Pocit první vycházky po řadě proležených měsíců je přímo omamný. Dosud stálý život ve spodním prádle, stále stejný nemocniční zápach po chloroformu, jodu a karbolu, jen kratší vycházky na šterkovitý dvůr, a teď rázem upadáme do pouličního a přístavního ruchu, dýcháme čistý vzduch bez jodoformu. Roztahujeme nozdry jako hříbata, vypuštěná ze stáje na pastviny.

Ruský národ nás zvědavě obklopuje a prakticky zkouším své znalosti ruštiny. Jde mi to dobře a zemláci přichvalují, jak pěkně rusky mluvíme. Sám tomu nevěřím, ale vnitřně mne přece jen trochu šimrá pýcha. Jedna věc však nám kazí dojem a je pro raněné nezvyklá — doprovod »pod bodákovou ochranou«. Nepříjemná nezbytnost.

Po dvou nebo tříhodinovém čekání vstupujeme na velký dvoupatrový kolový parník povolžský. Umístění v podpalubí s malými kulatými okny nad hladinou vodní nám nevoní, a proto s jedním Rusínem prosím jménem všech našeho bradatého »staršího« (poddůstojníka), aby nám dovolil na palubu.

»Je nařízeno, vézti plenné (zajatce) pod palubou,« odsekl a připomněl, že pro nás, austrijackou chásku, je to tam až příliš dobré.

»Nejsme přece žádní zločinci, aby nás věznili v tmavém skladišti!« povídám poněkud unáhleně a nerozvážně.

»Ně!za, ně!za!« rozčiluje se starší, »a co se týká mne, ani bych se s vámi netahal, stejně jenom vyžíráte Rusko, do Volhy s vámi, jebi vašu mať!«

»Jsme Slované jako vy. Proč nám tak škaredě nadáváte? Nejsme dobytek,« povídám zdrženlivě, ale vnitřně se vztekám.

»Už mi tu nic nevykládej, a marš dolů!« žene nás starší s notným »jobkováním« pod palubu. Dva konvoje staví s puškami u vchodu.

Jsme pobouřeni a mnozí posílají celé Rusko ke všem čertům i se slovanstvím.

Vzpomínám na Ištvana, jak vždy pro Rusko horoval a tu po prvním kroku z nemocnice dostává se člověku takové lekce ...

»Špatná vyhlídka do budoucnosti,« myslím si.

Parolod' mezitím se rozjela. Mohutné vlny od lopat bočních kol valí se po kulatých oknech, přerušující výhled. Oken je málo pro tak mnoho zvědavců, a tak bych řval vzteky při pomyslení, že snad v tomto vězení prodřepíme celé čtyři dny a noci.

Železný trup lodi se chvěje nárazy lopat hnacích kol. Stejnospřávným žuch-žuch-žuch ... leze parolod' proti proudu, voda šplouchá a bublá vně po stěnách a člověku to připadá, jako by byl v kesonu.

Vylézáme na nemotorné balíky v pytlovině, zaplňující částečně toto podpalubní skladiště. V koutě pod okénkem pustila se společnost karbaníků do hry o cukr.

Transport čítá asi patnáct až dvacet Čechů, větší polovinu tvoří Rusíni a Poláci, pak jsou zde ještě tři Rumuni, které Rusové asi rovněž řadí mezi Slované. —

Divná směs! Každý se stará více o sebe než o druhé. S těmi brašnami a ranečky vypadáme jako smečka žebráků. U

většiny je vnějšek hodně zanedbán, neoholené tváře, pomačkané a ušpiněné mundúry, čepice fasony »na draka«.

Mám výhodu ve své holobradosti, že alespoň obličej nezarůstá.

Do mysli se mi vkrádají slova staršího: »Vše rovno — bezcenná chamrad', vyžírající Rusko.«

V tom leze k nám po schodech starší s lejtrem v rukou. Lhostejné tváře se otáčejí ke vchodu.

»Musím prověřit počet. Hlaste se všichni, jak vás budu číst.«

Slabikuje jména, příjmení i »otěčestvo« (křestní jméno otcovo).

U desátého se zaráží a ne a ne to dostat z jazyka. Všichni se mu smějeme a kdosi prohodil:

»Drcni ho do hrbu, ať se neudává!« Několik nás vyprsklo smíchem, ale starší si toho nevšiml, slabikoval dál, až konečně jméno ze sebe dostal. Nikdo se však k němu nehlásí. Také k dalším zkomoleninám nelze najít vlastníky.

Konečně se asi tři nabízíme, že to přečteme. Seznam je psán krasopisně a společným úsilím jsou záhady rozluštěny.

»Čert aby vašim familiám (jménům) rozuměl, jazyk bys polámal!« — ulehčuje si starší. Zřejmě jsme u něho stoupli v ceně, když seznal, že umíme rusky číst.

Pod záminkou lidské potřeby hlásí se nás několik staršímu, jen abychom se dostali na palubu. Podařilo se nám to a hned se hlásí větší polovina.

Stmívá se již; pohled na široký tok Volhy je úchvatný. Táhneme se loudavě a zastavujeme se u zábradlí. Pozorujeme hnací kola na bocích parochodu, házející velké vlny, jež ubíhají dozadu, jak dvě mohutné kolejnice. U vchodu se kupíme — dolů se nikomu nechce.

Staršímu chválíme, jak je to vše krásné a litujeme, že nesmíme zůstat na palubě.

»A když mi některý uteče, budu vsazen do vězení, « praví vousáč. »Zakuřte si a hajdy dolů, zítra dovolím vycházet. Jestli by však některý z vás se pokusil udrát, toho bez milosti zastřelím, jej Bohu ...« — připojil výhrumným gestem.

Pokuřujeme hodně dlouho a pak usínáme na rozložených balících v podpalubí.

Druhého dne ráno před východem slunce hrne se nás část na palubu a do umývárny. Parochod právě opouští samařský přístav a táhlým obloukem kříží veletok. Chlad je citelný, ale podzimní jitro skvostné. Pásmo plazivé mlhy leží na hladině, ani na druhý břeh nedohlédneš. Máš dojem, že jsi na moři. První paprsky vycházejícího slunce odrážejí se na kostelních báních samařských soborů (chrámů).

Přísnost průvodců povolila. Rozlézáme se po palubě. Civilní cestující nás obklopují a hostí nás čajem i bulkami.

Mlhy nad hladinou se ponenáhlu rozplývají, mírný větřík je rozhání. Usedám na smotku silného lana na přední lodi a zabalen v plášť sytím dychtivě oči.

Projíždíme asi necelý kilometr kolem levého břehu. Mnoho pěkných vil a zahradních domů vyčnívá z barevného porostu břehu. Všude prosvitá podzimní žlut' fialovým nacheť ranní svěžestí. Na dotaz vysvětluje matros, že to jsou dače (letní sídla) samařských boháčů. Záhy se přidružuje několik cestujících. Všechno je zajímavé: mundúr, výložky, knoflíky, paspulky na kalhotách, jaký je v Austrii lid a kraj, mám-li ženu, jsem-li pravoslavný, že umím rusky a tak do nekonečna. Třebaže odpovídám na vše míchanou čechoruštinou, rozumíme si ve všem.

Po proudu miji nás větší parochod. Vlny, rozrážené předěmi obou lodí, se šumivě protínají a prolínají, pohlcující se vzájemně a hladina vodní se opět urovnává.

Dva starší vojáci a taťík s dvěma mladými tetkami zvou mne na arbus (meloun) s bílým chlebem. Nedávám se dlouho prosit; šťavnatý růžový arbus chutná mi výborně. Tetky lichotí, že prý mne budou mít ruské báryšny rády. Jeden z ruských vojáků připojuje k tomu jadrné vtipy. Uvádí mne do rozpaků. To je ovšem voda na mlýnské kolo a mají z toho hroznou radost, »jak se stydím«. Jistě prý jsem s báryšnou jistě nemluvil. Stavím se »na zadní« a vykládám, že doma jsem mluvil s mnoha báryšnami.

»Á vot, čudák,« praví druhý voják s řehotem, »a tu se červená.«

Sdílnost a dobráckost ruského národa nás překvapuje. Zdá se mi, že popije-li člověk s Rusem čaje a poji-li bílého chleba, již je

počítán napolo do rodiny. Prostá životní filosofie je opravdu povzbuzující, zejména pro nás cizince-Austrijce.

Ríkají: »Podívejme se, čaj pije jako my i cukr a chléb bílý přikusuje, směje se jako my, a jen Boha má jiného, vše rovno, tak se modlí jako k našemu.«

Už mi ani nenapadá odsuzovat včerejší strohost našeho staršího, vždyť dnes je již jako máslo a stará se svědomitě, abychom mu nepoměli, než nás doveze do Kazaně.

V balíčku od sestřice Šůry nalézám s překvapením pětirublovou bankovku. Před odchodem z nemocnice prodal jsem své stříbrné »biřmovací« hodinky za tři ruble ruskému četaři sanit'ákovi a několik rublů mi zůstalo ještě ze záměny rakouských peněz. Jsem tedy hotovým magnášem. To už něco znamená, neboť za dvacet rublů by se dalo při té láci žít celý měsíc na vlastní útraty.

Ze stravného kupuje nám starší chléb, bulky a uzeniny. Není toho mnoho a vousatý tatík od landvérů tvrdí, že si »starší« nejméně polovici stravného nechává za nehty. Přiživujeme se však ze svého a z pohostinství spolucestujících občanů.

Přijeli jsme pod ohromným železničním mostem nad Volhou do Simbirska. Zrovna přejíždí po mostě vlak, vypadající jako hračka z malých krabiček.

Kolik tisíc tun železa tu asi leží na ubíhající řadě pilířů čtyřicet metrů vysoko nad Volhou! Mimoděk vzpomínám na železniční most u Ivančic za Brnem, který jsme jako studenti často obdivovali. Je to červíček proti tomuto velikanu. Na délce mu nechybí zajisté mnoho do tří kilometrů. Volha je zde poněkud užší než u Samary, ale možná, že se to zdá pro vyšší pobřeží, pokryté lesem.

Je ohlášena hodinová zastávka. Někteří jdeme s Konvojem nakupovat na přístavní bazar. Kupujeme pirogy (pečivo s masem), melouny, chléb a vuřty. Divíme se hojnosti potravin a arbusů zde nakupených. Ošumělí trhovci v krátkých i dlouhých polátaných kabátcích a kožiších s pomačkanými beranicemi křičí jako hejno houserů. Jobkání tu padá do uší

se všech stran jak dešťové kapky ve vichřici. Proplétáme se v tom zmatku a křiku.

Tu a tam se pozastavuji a se zájmem naslouchám a pozoruji ruch. Právě se tu sešel trhovce se známým. Radostí se objímají a při tom se vítají: »A, vítám tě, Ivánoviči, jak žiješ,... tvoju mat'«. — »Ničevo, tak pomalinku, nestojí za řeč.« »A kam ty jedeš? ... tvoju mat'. A Fedorovna zdráva?« Za každou druhou neb třetí větou tentýž »refrén« a při tom všem se srdečností přímo rozplývají. Zdá se, že tato »řečnická kudrlinka« vyjadřuje všechny citové pohnutky od zlosti do největší radosti, údiv, zklamání a vůbec vše ...

»Nu, id'om, id'om,« pobízí náš konvoj a tahá mne za rukáv.

Před vstupem na přístaviště se ještě jednou zastavujeme. Okolo veliké kopy arbusů je jakási divoká hádka mezi trhovcem a ruským vojákem. Lid se tlačí kolem a pokřikem zasahuje do hádky. Tlačím se blíž pln zvědavosti.

Vtom se s chichotem obrátily dvě venkovanky a jedna druhou šťouchla do boku se slovy: »Vot, smotri, moloděnký Austric,... jeho mat'«. Zaznělo mi to z úst něžného pohlaví jako facka na ucho a dopálen odsekávám: »Jobte si vašu ...!«

Ženy cosi povídají, ale pálím odtud a slyším jen jejich nevázaný smích. Konvoj se ptá, co mi říkaly. Vypravuji mu to a dokládám, že nejsme na to zvyklí.

Směje se a povídá: »Přivykneš, holoubku, to přece není nic zlého. To přijde sousedka k mé babě rovnou z kostela a Zojičko sem a Zojičko tam, chlubí se, jak báťuška (pop) krásně pěl a hned samou rozkoší jebe mu jeho dušenku a nikdo se nad tím nepozastavuje. My Rusové ani nevíme, že to z úst vyběhne. To je ruské a nutno přivykat.«

Vzpomínám si, že i vrchní lékař v Saratově použil při převazování této fráze a docela před ošetřovatelkami, když k vůli čemusi »dělal nohy« sanitřákovi.

Při další jízdě potkáváme veliké vory. Celé lesy se plaví po proudu. Na vorech mají plavčíci své chaloupky. Vlčné parníky táhnou několik ohromných černých barží s nákladem a dělníci-plavčíci vrtí podle signálů z vlečného parníku sem a tam

gigantickými kormidly pomocí dlouhých trámů. Při namáhavém natáčení kormidel ulehčují si práci rytmem zpěvných povelů. Napadá mi známá píseň »Ej uchňom...«, kterou za večerů zpívali ruští vojáci na kasárenském dvoře v sousedství naší nemocnice v Saratově. Je to píseň plavců na Volze a napolo ji také již umíme.

V delších přestávkách potkáváme větší i menší osobní parníky jedno- i dvouposchodové, které večer v plném elektrickém osvětlení s reflektory na kapitánském můstku vyhlížejí na hladině čarokrásně.

Na tajuplném temném povrchu Volhy houpají se mírně tu a tam plovoucí majáčky a výstražná červená světla.

Celá plavba s těmi nádhernými východy a západy slunce, pobřežními krajinami, mohutnou vodní plochou a četnými novými pro nás zjevy nás zcela upoutává.

Ruští konvojové jsou spíše již kamarády než našimi strážci; starají se hlavně o sebe.

Večer se sdružila naše česká parta ke zpěvu. Ruské obecnstvo na lodi velmi pozorně naslouchá. Ani potleskem neskrblí, ač zpíváme většinou zcela běžné pochodové písničky.

Povídáme si mezi sebou, že by nás tak měli vozit po Volze nahoru a dolů třeba do konce války. Nikterak by nás to nermoutilo ...

*

Přístav Kazaň. Vystupujeme. Smutnými pohledy se loučíme s parochodem a nitra se zmocňuje strach. Vyvolává ho nejistota, jak bude dále. Máme přijít do rekonvalescentního tábora.

Po silnici dlážděné kamením šlapeme mezi močálovitými pastvisky s křovinatým porostem ke Kazani, asi hodinu od přístavu vzdálené. Za podrostem bělá se bílé město s velkými budovami a věžemi. Za městem rýsují se mírné lesnaté vrchy.

Doplácím na chůzi škaředě a zůstávám pozadu. Konvoj pobízí neustále: »Skorej, skorej!« ale nemohu, noha hanebně bolí. Ustanovuje dva zajatce, aby mne podpírali a tak to jde rychleji.

U přístavu ptal jsem se staršího, jak dlouho půjdeme, že na delší chůzi si netroufám.

»Ničevo, nedaleko, jedna, dvě verstičky, sičas tam budeme,« povídal, přepočítává naše stádečko.

»Sec milionská verstička,« pravím svému sousedovi, »jaké musí být teprve ty versty!« Dávno již vím, že »sičas« není žádná rychlá sanitní hlídka, že to znamená »ihned«, ale myslím, že je to v ruském smyslu úplně stejné, miní-li se tím, několik hodin nebo dnů.

Konečně jsme na místě. Železnou branou vešli jsme do velkého nádvoří, obehnaného vysokou cihlovou zdí. Je to jakási nečinná továrna s velikými skladištními budovami. Vypadá jako veliká sladovna. Na štěstí stojí hned v předměstí.

První obrázek, který se nám zjevuje, je ramenatý šikovatel s rezavou bradou a nagajkou v hrsti, jenž maže hlava nehlava do přhrnuvších se zdejších zajatců a za jobkání přímo klasického je žene k místnostem v pozadí dvora.

Přichází, aby nás přejal. Čítání a předčítání a zase nanovo.

»Čert proklatý, nesouhlasí,« durdí se šikovatel. Náš starší se při mátušce dušuje, že to musí souhlasit, neboť u přístavu byli všichni a nikdo vzadu nezůstal. Konvojové s respektem přitakují.

Dva z našich odběhli za strážnici vedle brány do »lidského útočiště«. Najedli se moc arbusů, což jim způsobilo běhavku. Mnozí z nás o tom vědí, ale starý landverák upozorňuje: »Držte hubu, ať je sranda!« Držíme tedy hubu a čekáme, jak to dopadne. Moc do smíchu mi není, když vidím tu pružnou nagajku.

Na druhém konci šiku je porada a šikovatel podle jmen zaškrťává. Oba chybějící se mezi tím vracejí. Landverák je rychle informuje a přistavuje na křídlo vedle mne. Nikdo to nepozoruje mimo nás. Dochází na mne a poslední dva — škrt, škrt, škrt — hotovo.

»Souhlasí, právilno, jebí tvoju ... perejob,« s odplivnutím zjišťuje šikovatel. Náš starší září jak úplňk na nebi: »Vždyť jsem to povídal, gospodin feldvébl.«

Za soumraku vcházíme do svých nových domovů. Betonové klenby na pilířích, otlučené stěny a opadané stropy. Zamřížovaná okna v tlustých zdech vysoko nad podlahou z cihel a kamení. Kolem stěn a pilířů dvouposchodové pryčny z hrubých fošen a trámů, uprostřed pryčny bez poschodí dvěma řadami k sobě. Místa volného je poskrovnu. Petrolejové lampy spoře osvětlují toto hromadné vězení. Většina míst na pryčnách je obsazena.

Jsmo nad tím zkoprněli.

Vlhký chlad mísí se s divným zápachem a z pryčen zavání ztuhlá sláma. Domácí zajatci se k nám hrnou a očumují naše rozpaky. Ptají se na krajany. Jsou tu několikrát národnosti, česká, polská, německá a maďarská. I Rusíni jsou zastoupeni v slušném počtu.

Ukazují nám volná místa a s nechutí se uvelebujeme. Házím svůj brotsak a čagan na prostřední pryčnu, kde pohodlně usedám. Natahuji unavenou nohu na pryčnu a ani velice neposlouchám, co se kolem mluví. Druzí lezou na volná místa poblíže vchodu.

Slyším jen různé poznámky, zpěvné i vzteklé: » Pěkný hampejz, jen co je recht; mordie, to je raubírna; to je sakramentskéj rekonvalescent'ák.«

Nacpaný chlebník s celým svým majetkem vsouvám pod hlavu a natahuji se na pryčnu. V mozku se mi rojí myšlenky jako chrousti v doubravě. Na saratovskou nemocnici vzpomínám jako na luznou vidinu.

Vedle mne a za mnou vyprávějí domácí zajatci těm novým o »přednostech« tohoto tábora. Není to zrovna povzbuzující.

»Ten zrzavý šikovatel je svině,« vyprávějí dva krajané, »na frontě mu zabili bratra a teď si vylejvá vztek na plénasech. Strava je tu i pro svině špatná, neřku-li pro lidi. Bití dostaneš, ani se nenadáš, nedovedeš-li se šikovně dekovat. Nejlépe je hlásit se na robotu k sedlákům. Byli jsme na ní skoro celé léto, ale teď na zimu, když je po sezóně, stahují nás sem. Nyní se odtud dostanou ještě tak řemeslníci do závodů, k městské úpravě, nebo do soukromých dílen.«

Myslím si: Věru, pěkné vyhlídky pro mne s tou pajdavou nohou, která mi chůzí z přístavu sem nepěkně zatekla.

Volá se »pro večeři«. Pokulhávám s esšálkem a hrnkem ke kuchyni. Prosná kaše s lojovými škvarky. Frfám se v tom a spokojuji se s čajem a se zbytkem bílého chleba z lodi.

Jediné, co pozvedá mou skleslost, je sdělení jednoho četaře z kuchyně, že nás tu asi dlouho nenechají a odešlou nás dál, nejsme-li práce schopni.

Brzy ulehám. Stahuji boty, rozepínám blůzu, přikrývám se pláštěm a s chlebníkem pod hlavou; pod nímž mám noty, vrhám se spánku do náruče. Oči mi zapadají. Spát není možno, kolem je plno hluku.

Na pryčně hraje parta zajatců v karty o peníze, vydělané na pracích. Chvilí se sprostě hádají. Když je někdo rozvztekle okřikne, umlknou na krátko, ale brzy jsou opět »v sobě«.

Pryčna tlačí do boků a do hřbetu, jedna radost. Dlouhým pobytem v nemocnici jsem zchoulostivěl a příliš zvykl na čistotu a pohodlí.

Pod ucho položená čepice sjíždí při každém obratu i s hlavou na deskový hřeben pryčny, takže se neustále probouzím z dřimot. Jde to tak skoro do půlnoci.

Stále pociťuji pálení a stípání po celém těle. Povídám si, že mne svědí krev a ustavičně se podrbávám. Vrtění a neklid je všeobecný. Hned tu, hned tam, hlavně u nás nových přistěhovalců; občas se některý zvedá, zapaluje svíčku a s klením cosi kutí. Jiní sedí a kouří, karbaníci se hašteří dál.

Konečně i mne svědění dopaluje, větřím neplechu. Zažírám svíčku, kterou jsem si uchoval ještě z nemocnice. Svlékám blůzu ... a mráz mi leze po zádech. Sta blech jezdí po prádle a po těle. Tvrdnu úžasem nad tímto objevem. Několik sousedů činí totéž a hlučně nadávají. V našem rajóně začíná být živo. Klejeme na svinstvo; je po spánku. Kdejaká svíčka a lampa je rozsvícena. Koná se všeobecný divoký hon na dotěrný hmyz, ovšem bezvýsledně.

Projevy nevole nejostřejšího rázu řinou se nám od úst. Kleje se na Rusko a na vojnu a na vše, co přijde na jazyk, nejvíce na blechy.

Divíme se, jak mnozí ze starších zajatců mohou v tom tak klidně chrápat.

Na protější pryčně nahoře se probudil starší táta odkudsi z Čech a směje se tomu brajglu: »To si musíte zvyknout na horší věci, panáčkové, mne se ty potvory už ani netknou, mažu se tabákovou močkou.« Zapáliv si fajtku, pokračuje sedě: »Já už tu vezím v tý lidomorně třetí měsíc a to bych musel bejt vod té havěti dávno sežranej. Děláme to tu většinou tak a máme pokoj. Horší jsou vši, těch je tu skoro zrouna tolik a chceš-li je vyzobat, tak máš zrouna na více jako půl dne práce.« Hledal cosi v ranci za hlavou, pak posunul se přes okraj palandy a svěsil dolů šlachovitá lýtka. Proti lampě, hořící na sloupu palandy, držel malou láhev od medicíny a ukázav na ni, pravil:

»Jen se mrknou, já to sbírám na památku.«

Žasneme. Lahvička do půl naplněna — samé vši! Šiji sebou a celé tělo mne pálí. Zmocňuje se mne zoufalství a radím hlasitě, abychom si šli hned ráno stěžovat a žádat o zdravotní prohlídku. Nakonec vznikla domácí revoluce.

Klejeme bohopustě a všichni jsme zajedno — jíti si stěžovat.

Na dveře buší stráž a nabádá ke klidu. Mračno nadávek vzneslo se ke dveřím.

Karbaníci nerušené mažou ferbla dál a vůbec si nevšímají ničeho.

Majitel vši sbírky s chlácholivým posunkem a s nebeským klidem odplivl si s horní palandy do uličky, pak přendal fajtku do druhého koutku úst a pravil:

»S tím stěžováním je to tu všelijaký. Zrzoun vám v nejlepším případě natluče nagajkou po palicích a bude vás krmit shnilou kapustou. To už tu všechno bylo a nic to nepomohlo.«

Dlouho to trvalo, než nastalo uklidnění a stráž ještě dvakrát bušila na dveře.

Zmožení rozčilením i námahou usínáme . . . Ráno probudil nás hluk. Konvojové vyháněli oddíl zdejších zajatců

někam na robotu, nás nových si nevšímajíce.

Hledím na prádlo. Je potečkované nesčetnými blešinci. Tělo pálí a kůže je samé červené kolečko.

S vášnivou zuřivostí vraždím s ostatními hmyz, až mám nehty dokrvavené. Kolem to praská jako při rozlupování suchých hrachových lusků.

Rozhodně větší »radost« mám najednou ze vši. Blechy jsou prasata nečistá a skáčou jako srnky. Veš je přítulnější, čistotnější a dá se bez odporu chytit a rozmáčkout. Také lépe praskne pod nehtem.

Ač je venku mrazík, čvachtáme se nazi u studny ve škopíkách a ochlazujeme poštípaná těla.

Ukončivše ranní toaletu stěhujeme se na dvůr. Fasujeme černý chléb otrubový, mazlavý a špatně vypečený. Pak běžíme pro »kipjatok« (vřelá voda na čaj) a snídáme.

Za chvíli se objevil zrzavý šikovatel. Vstáváme. Ptá se nás, jak jsme se vyspali a co s námi.

Vysvětlujeme, že moc špatně, že je uvnitř plno blech a vši. Že jsme přišli z nemocnice a bylo nám řečeno, že jedeme do tábora rekonvalescentů.

Hlásím se s nohou k přehlídce marodů, neboť obvaz je hnísem promočen.

»Eh, čert to seber!« odsekl šikovatel na naše stížnosti, »naši tam u vás v Austriji žijí jako zvěř, ani nažrat se jim nedají a vám se tu dostává chleba i kaše s dostatek, co si ještě vymýšlíte?«

»Není to pravda,« ozval se kaprál menší postavy, »v Austriji dostávají ruští zajatci menáž jako vojsko a ještě fasují tabák a žold.«

Starší landverák přitáknul, že v Čechách u Terezína naši lidé nosí ruským zajatcům chléb i buchty. Sám prý to viděl, když ještě před rokem byl doma.

Kdosi se začal ohánět dokonce slovanstvím. Ale to už se zdálo felákovi silným kořením.

Jaksi ze zvyku nahmatl rukojeť nagajky a půlkruh, který jsme kolem něho utvořili, se nápadně uvolňuje.

»Jaký pak je Austrijec Slovan? Mne neoduráčíte,« vyhrkl. »V Rusku jsou Rusové, v Germanii — Germánci a Austrii jen Austrijci. Dost už těch hovorů.«

Rozlézáme se po dvore a zabíjíme den. Očumujeme tábor, povalujeme se u zdi na slunci a občas couráme se na latrínu. Nudou zíváme, trochu vzpomínáme, jinak je nám vše lhostejné; cítíme, že se stáváme zbytečnou přítěží a darmo jen zaměstnáváme lidi, pověřené naším střežením a honěním.

V poledne dostáváme plechové škopky a po desítkách slopeme z nich nechutnou rybí polévku s kapustou, v níž plovou cucky masa s lojem, které usilovně lovíme. Čím hlouběji se ponoří lžíce, tím větší pravděpodobnost, že se nějaký kousek masa uloví.

O gréčnou kaši se tak netrháme, čpí silně starým lojem a mnozí ji jen ochutnávají, při čemž lojové škvarky každý obezřetně setřásává zpět do baky (mísy)

Landverák s rozčuchaným knírem je však při nejlepší chuti. Ironicky přichvaluje:

»Panečku, to je žrádýlko, to musím naučit mou starou, až se vrátím.«

»Sakra, to jsem měl vědět, než jsem přišel na svět, byl bych se narodil prasetem,« prohodil u vedlejší baky kaprál malé postavy.

K večeru dovídáme se od konvoje, že nás ráno odvezou. Dostali jsme se do povýšené nálady, a do setmění se dohadujeme, kam nás asi zatahnou. Horší to být nemůže.

Spát se nám nechce a dlouho sedíme po palandách a plkáme.

Můj soused »zobl« v kuchyni při fasování chleba hrst papriky a sype ji do skulin palandy proti parazitům. Nemá to však žádného účinku. Než usínám, honím ještě dlouho dotěrný hmyz rychlými hmaty, tu levou, tu pravou rukou, sahaje pod paže, do rukávů košile a hned zase do nohavic. Za stálého podrbávání a převrácení s boku na bok konečně usínám.

Za svítání nás zbudil konvoj, tahaje nás za nohy.

Tvář mám otláčenu a za krkem mne bolí. Sahám po chlebníku, ale je v »tahu«. Marně ho hledám po celé pryčně, někdo jej ukradl.

Hlásím to konvojovi. Dělá všem »nohy« a hledá zloděje, však marně.

Starý sběrač vši si toho všiml a fotrovsky mne utěšuje:

»To se ani, chlapče, nenamáhej, je tu pohromadě taková sebranka, že dovede ukrást postel pod tebou a kdyby byla jak činžák veliká, tož ji nenajdeš.«

Zůstalo mi jen to, co mám na sobě a v plášti: kapesník, onuce a zápisník s penězi.

V duchu přeji lumpovi, který dovedl okrást s klidem Angličana žebráka — možná většího než je sám — aby se od věci cholerou nakazil a zcepeněl.

Bylo to však tolik platné, jako nerozčilovat se vůbec, ale těžko je v této situaci zůstat klidným.

Jedinou útěchou pro tento okamžik mi je, že se dostaneme z drápů vši a zpod kopyt okovaných blech ...

S ranní úpravou máme naspěch. Konvoj pobízí:

»Skorej, skorej!«

Svlečení tlučeme venku mundúrem o zeď, děláme blechám nohy, až knoflíky odletují.

Lapnuv asi tucet vši, dávám se narychlo do »gala« a spěchám za ostatními, kteří již byli přichystáni.

Srkáme rychle horký čaj. Místní zajatec prodal mi trochu čaje a cukru. Můj zůstal v batohu. ..

Za chvíli šlapeme branou na nádraží. Městem vůbec neprocházíme.

Loučení je lehké a srdečné: »S bohem, ty mordýmo, adijo, zrzounel!«

Jedeme podél Volhy lesnatou krajinou k severu. Je mlhavé chladné jitra a začátek listopadu. Máme radost, že je to bez čekání; omrkujeme krajinu a bavíme se hledáním vši. Chvilí také zpíváme a to je dobré znamení. »Vrt' sa dívča...« zrovna tak k tomu našemu zaměstnání dobře přiléhá.

Před Romanovským mostem přes Volhu vystupujeme a pod ochranou bodáku šlapeme vesnicí, roztáhlou nedaleko Volhy k Paratským závodům.

Mírně poprchává. Jdeme bez řeči v zadumání. Někteří hlasitě se počinají dohadovat o příští štaci. Sám nemyslím zatím na nic, aby mne to nezklamalo.

Asi za půl hodiny dorazili jsme do tábora. První dojem je velmi slibný. Vypadá to tu jako lesní městečko. Mnoho nízkých, dřevěných rodinných domků s plechovými střechami, rovné ulice a vysoké stromy nás vítají. I zahrádky jsou kolem baráků, s nízkými laťovými ploty. V pozadí za vysokým prkenným plotem stojí jakási továrna a kolem tábora jsou lesy.

Houfce zvědavých zajatců »domácích« hrnou se k nám, hledajíce krajany neb známé. Zdejší zajatci nám vyprávějí, že je to nějaká francouzská továrna, která se demontuje a po kusech odváží po Volze do jižního Ruska, kde ji zase sestavují.

Zajatecké baráky jsou bývalou dělnickou kolonií — každý zpravidla pro čtyři rodiny. Je zde čisto a útulno, jinak to však za mnoho nestojí. Rozhodně ale přijatelnější, než poslední štace, i kdybychom se do lesa pást chodili.

Několikeré počítání, předčítání a pak nás rozdělují po barácích. Staří zajatci si nás většinou sami vybírají.

Ukazují nám nové bejváky, potom jdeme do »báně« (koupelny) i na odvěšení.

Po delším nezbytném čekání svlékáme se do naha a mizíme v bání — mundúry pak s přivázanými, cedulkami se jmény putují do žhavé páry.

Pereme se v plechových mísách a drhneme kůži do ruda. Jaké to skvostné dobrodiní... Voda se vaří ve velkém kotli a studenou nabíráme z kádí. Pak lezeme do parní lázně, kde na rozžhavené plotny a kamení se leje voda, aby se vytvořila horká pára. Jsou tu i schody v podobě stupňovitého lešení na vyvalování. Pot se z nás říne proudem a póry se čistí dokonale. Za chvíli je tu však k zadušení a v páře se nevidíme. Ruský voják strčil nám několik březových metel. S počátku nevíme, co s tím a kdosi míní, že je to místo fíkového listu. Potom však chápeme, že je to na ošlehávání těla čili správný druh kožní masáže.

Někteří chlapci tropí řev, až v uších zaléhá. Horko je jako v pekle.

V umyvárně dáváme si sprchy tím způsobem, že si vzájemně chrstíme vlažnou neb studenou vodu na hřbety.

Po vykoupaní dostáváme čisté vojenské prádlo a je nám nóbl po těle. Mezitím vytahují z parní desinfekce naše hadry.

Trvalo to ještě hezkou chvíli, než jsme ty své ranečky dostali.

Knoflíky jsou ještě horké; po všich zůstaly jen žalostné šupinky. Horší je to se vzhledem hábů. Jsou pomačkané a krabaté a nedají se vůbec narovnat.

Nohavice kalhot jako naondulované, blůza a plášť jako tahací harmonika. Kožené štítky čepic a opasky seškvážené a spálené.

Máme z toho »haló«. Padá mnoho podařených i pitomých vtipů.

» Počkej, vole, nač to zahazuješ? Namočíš to do vřelé polévky a řemen se ti možná srovná,« povzbuzuje kdosi kamaráda.

Natahujeme si vzájemně nohavice, až ve švech praští, ale nohavice tvrdošíjně vzdorují jakémukoliv narovnání, čemuž se zoufale řehneme. Též Rusové si mohou smíchem oči vybrečet.

Dlouhý frajtr od osmařvacíků míní, že by z nás byla šikovná kolekce tanečníků na ples do pražského reprezentáku. Popadnuv při tom suchého tatíka s komicky pomačkaným šosem pláště, začal s ním tančit »na šest«.

*

Je oběd a domácí panstvo nás očekává. Jí se po menších partách, což je pohodlnější. Barák má 8 světnic. Přijali mne s ohledem na dvě frčky a žluté pásky rukávní mezi šarže.

Zařízení je tu po domácku. Každý má svoji pryčnicku se slaměnou rohožkou a vlastní zhlavec, vycpaný slámou neb senem.

Nastalo vyptávání na domov, neboť zdejší »kolegové« byli již od roku 1914 v zajetí a hrozně je vše zajímavé, jaké to bylo na jaře doma, na vojně a jiné příhody.

Vyprávíme do úmoru a naopak zase se dovídáme různé momenty z historie našeho tábora:

V dolní části jsou Slované a v horní polovici, na návrší, neslovanští zajatci a Germánci. Tam jsou také oficírské baráky a táborová nemocnice. Je zde mnoho set zajatců, ale vešlo by se sem i několik tisíc. Dosud se transporty častěji střídaly a odcházely na různé práce, hlavně k sedlákům.

Dřívější velitel, starší důstojník z Kazaně byl dobrý, ale nynější není zrovna příliš laskavý a lépe se mu vyhnout na sto honů. Dělá běhy i ruské strážní rotě zeměbranců, samých to starších tatíků.

Strava je dosti mizerná, zelná polévka, rybina, černá kaše, jáhly s lojem, černý chléb a polévka ze sušené zeleniny s kousky masa. Tak podobně stále dokola. Sem a tam něco luštěnin a dost. Z tábora nesmí nikdo vycházet a stěžování neexistuje tu vůbec v žádné záležitosti.

Když velitel vyčenechává nějakou povolnost ruských strážů, trestá je odesláním na frontu. Je toho ještě povíc a myslím, že to tak musí být, neboť jsou lidé všelijací a často dobrotu neocení.

Četař od dělostřelectva, zajatý při pádu Přemyšlu, dal mi rohožku, neboť měl dvě.

Je zde ještě druhý četař od pěchoty, jménem Dolejš, povoláním uzenář, malý a zavalitý brunet s plnou tváří a knírem pod nosem. Oba staří mazáci, co se vojančiny týče.

Dělostřelec je starší tatík s černým knírem a velmi rozšafný. Dovedli si život správně zařídit.

Je to pozorovat na celém bejváku i na jeho osobách. Rádi vojančí a rozebírají situace a možnosti na frontách. Ostatní čtyři jsou nižší šarže, a knáni, ale celá parta tvoří rodinu a se sousední světnicí jsou v poměru jakoby příbuzenském.

Spaníčko je zrovna nebeské a na kazaňský tábor vzpomínám povýšeně. Je dobré, když trpčí věci člověk ochutná

dříve, ty méně trpké chutnají pak sladčeji.

Jediným hmyzem jsou tu »tarakáni«. Říká se jim u nás »rusáci«, v Rusku »prusáci«. Jak ještěrky čiperní broučkové, hnědí, štíhlí, velikosti včelky a lezou výhradně po stěnách, po stropech a do chleba za odpadlou kůrku. Když se člověk nepodívá, než ze skrojku ukousne, pocítí příjemné křupání v ústech, pocházející od tarakánů. Obyčejně pak sousto vyplivne, zakleje, zbývající havěť vyškrábe a jí dál.

Při obědě občas padnou nám tarakáni do polévky: nikoho to však nerozčiluje. Lapne zvířátko za nožku, šlápne mu na tělíčko a kliděcky slope dál.

Bylo by zbytečné se rozčilovat, stejně jich bývá v polévce rozvařeno několik set, neboť kuchyňská budova je těmito zvířátky tak zamořena, že stěny a stropy nad kotly se doslovně jimi hýbou a prohýbají. Přisoluje-li kuchař polévku a odklopí-li víka kotlů, vyhrkne pára ke stropu a tarakáni po rotách defilují do zupy.

Obyčejně je ten, kdo má službu a donáščí menáž, hned u kuchyně vyháže z polévky »ložkou« (dřevěná lžíce) tak zhruba a to ostatní už vojenské žaludky snesou, jen když není vidět plavati uvařené brouky s rozcapenými drápy a křídélky v bace.

Denní pořádek se tu přesně dodržuje jako na vojně. Domácí práce jsou přesně rozděleny a pečujeme o ně sami.

Je to výborné a nutné zařízení ... Každá cimra má »cimrkomandanta« a celý barák vrchního dohlížeče z řad šarží-zajatců, kteří zodpovídají za bezpečnost a pořádek, čistotu a vysílání nutných počtů part k pracím v táboře.

Libí se mi to velice. Jednotvárný život dostává určitý řád, který zabraňuje nezdravé hnilobě a lenivosti.

Přesto se valná část denní doby prolenuší a zhoubné následky nudy je třeba ubíjeti jakýmkoli zaměstnáním. Jest to ponejvíce karban a šachy, ale i užitečné věci se provádějí. Prádlo si pereme v »báni« sami, mýdlo fasujeme.

*

Přiblížil se konec listopadu a zdlouhavě začíná prosinec. S ním přišel sníh i zima.

Bůh ví, proč se ten čas tak hrozně táhne. Je právě tak k nepřekání, jak býval v školních lavicích.

Píše se domů na dvojítych korespondenčních zajateckých lístcích s červenými křížky a ruskoněmeckým i jiným textem potíštěných.

Poslal jsem jich domů rodičům a známým celé tucty, ale dosud nemám od nich žádných zpráv...

Scházívám se nyní s šikovatelem Tomáškem ze Židenic a pozoruji dvojího ducha, proudícího v českém živlu zajateckém.

Začíná mne to živěji zajímat, když se setkávám s brněnskými krajany: inž. Hloužkem, Hofrem a jejich partou, bydlící ve zvláštním baráku u kuchyně.

Oba bydleli v naší blízkosti, když studovali na technice v Brně a hned mne vzali »do prádla« ...

S nimi bydlí kadet aspirant Zábrodský a Vondra, bank. úředník odkudsi z Čech, pak dělostřelecký šikovatel Šmejce a jejich kuchař.

Od nich dostává se mi určitějších zpráv o existenci a činnosti české družiny v ruské armádě. Mám po návštěvách u nich vždy hodně látky k přemýšlení.

Odebírají české noviny, vycházející v Rusku, petrohradského »Čechoslováka« a kijevského »Čechoslovana«. Kromě toho čtou ruské noviny...

Stále mne to k nim víc a více táhne. Zprvu tam chodím jen zřídka. Moji domácí z našeho baráku mne často varují, ať tam nelezu, že jsou to rebelanti, kterým sotva bude možno vrátit se do Rakouska. Proto tam nějaký čas nechodím a málokdy

v tu stranu vycházím.

*

Život táborový zatím běží svým věčně stejným tempem...

Velitel tábora, hubený důstojník, snad rodem Polák, bydlí ve vile u lesa nad táborem.

Strava se stále horší.

Prohazujeme sníh na ulicích a na hlavní promenádě podél továrního plotu, jindy se štipá dříví u kuchyně.

V cihlových pecích se topí dřevem a stále je musíme proto opatrovat. Když nestačí, chodí se večer krást z dlouhých hranic, třebaže je hlídá voják s puškou. —

Má-li někdo peníze, přilepšuje si a konvoj zavádí občas koupěchtivé zajatce do blízké vesnice Kabačiště.

Důstojníci a kadet aspiranti dostávají měsíčně padesát rublů, mají své »fajfky« čili sluhy a stravují se sami.

V doprovodu stráží mohou chodit nakupovat do obchodu pana Zacharova v Kabačišti.

Kdo peněz nemá, musí se spokojit s »domácí« táborovou stravou, ale také i těm se občas dostane tučnějšího sousta

...

Jednoho dne se vracím z návštěvy od Hloužka a náš barák je samá vůně po guláši. Sliny se mi sbíhají v ústech jako horská bystřina...

Sotva vstoupím do světnice, vidím četaře Dolejše u krbu v plné práci kuchařské, kterak míchá a připravuje v plechové mase guláš.

»Kampak voní se scvrkli, pane einjerigr?« volají na mne spolubydlící hned ve dveřích.

»Ale uváží jsem na návštěvě u těch známých z Brna.«

»Dají si pozor na ty rebelanty, budou mít ještě nepříjemnosti. Gulášek máme jedna báseň.«

»O tom mne nemusel nikdo přesvědčovat. Cítím to dobře už venku,« odpovídám a ptám se zvědavě, kde sehnali maso.

»No, to je sice, že jsme ho nekoupili, ale ani muk, dají si také s námi?«

Nedávám se dlouho prosit a tak se hoduje na plnou pusku, až omáčka z koutků úst odkapuje.

Guláš je opravdu výtečný. Je mi divné, proč starý četař od dělostřelectva nejí. . .

Leží na pryčně a jen potutelně se ušklebuje.
Když jsme dojedli, olizujeme se až za ušima a pečlivě uklízíme stopy hodů.
»Tož, jaký byl?« ptá se četař.
»Výborný, pámbíček zaplať!« povídám spokojeně, tak fajnácké žrádýlko jsem nejedl, co jsem živ.«
»A ještě budou peníze!« volá rozpustile četař Dolejš a odchází do temné předsínky pro pytel.
Všechno se začalo řešit a dělostřelec se smíchem vyrazil:
»Vý svině!«
V následujícím okamžiku roztahuje mi četař před očima velkou čerstvou psi kůži a povídá:
»To mrkaj, co? To je chlapák!«
Ze sousední cimry ozvalo se volání několika kumpánů:
»Haf, haf, haf U
V prvním okamžiku zvedá se mi žaludek a už běžím ke dveřím. Nic z toho však není...
Celý večer kouřím cigarety, ale stále mi na jazyk přichází chuť, jako bych tahal psa zuby za srst.
Chlapci tropí si ze mne šoufky a dlouho do noci se tomu vesele chlámou.
»Nic naplať!« povídám si konečně, však to žrali také a bylo to dobré.
Abych měl pokoj, spustil jsem také »haf, haf, haf!«
Druhého dne je divoká shánka po psu. Veliteli tábora se ztratila pěkná doga...

*

Zde v Rusku jsou toulaví psi charakteristickým zjevem a do našeho lágru se často někteří zaběhnou. Obvykle je lákají osvědčení praktikusové kostmi a masem, vyloveným ze žumpy.
Narafičí jim na určité místo několikrát vnadidlo. Když některého psa naučí sem přicházet, »střelí« ho polenem a jsou hody.

Příznačné je jedině to, že lze občas zpozorovat psa do lágru vběhnuvšího, ale jed bys mohl vzít, že už se ven z lágru nikdy nevrátí.

V Kabačišti nebude zanedlouho ani psů ani koček.

Rusové z toho soudí, že zajatci žerou psy a kočky, ale určitého nic nevědí. Však s tím také nikdo na trh nechodí a s podobnými »extrabuřty« se nechlubí.

*

Špatná rybí polévka, jáhly s lojovými škvarky a polévka ze sušené zeleniny s masovými cucky střídají se přímo s chronometrickou pravidelností.

Mezi zajatci dolního tábora kolují povídačky, jako by si velitel tábora na úkor našich žaludků plnil měsíc.

Jako na potvoru přijela jednoho prosincového dne vzácná návštěva v průvodu ruských důstojníků z kazaňského vojenského štábu — dvě rakouské šlechtičny od Červeného kříže.

Poplach byl ovšem oba předcházející dny a všechno musilo na robotu. Prohazovaly se cesty mezi baráky a umetaly příchody do chalup.

Dělal se všeobecný pořádek, místnosti se drhly.

Ruská strážní rota zásluhou velitele měla »nohy« a my zase zásluhou všech ruských vojáků.

Největší shon a chvat nastal v kuchyni, kde tarakáni hynuli po tisících.

Každá věc má své světlé i stinné stránky. Tak jest i s těmi tarakány: nebudou sice delší dobu v polévce, ale polévka bude za to řidší.

Šlapu z marodky od převazu; rána stále kvasí. Cestou narážím na Hloužka s Tomáškem. Hned se pouštíme do hovoru, při čemž pozoruji, že nemají na čepicích jablíčka s »F. J. I«, oni zase se pozastavují nad mým a Hloužek praví:

»Mohl bys to také zahodit! My už jsme to v našem baráku hodili všichni do hajzlu!«

»Proč bych to zahazoval,« povídám rozpačitě, »když to patří k uniformě, tož ať to tam sedí.«

Převádí hovor na očekávanou návštěvu z Rakouska:

»U nás se na to hrozně připravují. Těší se na věčné a peněžité dary. Myslím však, že to budou jen planá slova útěchy.«

Vtom však přichází inž. Höfër a zdaleka se směje svým dobráckým mekáním:

»Chcete jet těm rachomejtlím naproti, nebo na čem se tu domlouváte?«

Všichni tři jsou zajedno, že jsou to špehounky Rakouska, a proto prý je vůbec do baráku nevpuští.

»Hrome, to by tak měli slyšet vedle nás v baráku,« blesklo mi hlavou. Současně se má představa o této vzácné návštěvě nějak divně zkrslila...

Po chvilce hovoru se rozcházíme a zvou mne na besedu. Slibuji, že přijdu a odcházím kolem srbského baráku.

Před barákem zajatců srbské národnosti je jakási hádka. Několik Srbů v čapkách bez jablíček se »štichuje« s ruským konvojem.

Konvoj žádá, aby odházeli sněh, avšak oni nemají chuti. Konvoj jim jebe mat' a oni jemu zase majku. Srbové jsou však štedřejší a proto jebou mu také cípele, svěcu i sve, šta ima...

Několik čumilů mi vysvětluje, že nechťejí o těch šlechticích ani slyšet, ani je vidět a k vůli nim že na lopatu ani nesáhnou.

Pěkná komedie. Táhnou raději domů, neboť jakýsi dlouhý Srb se po nás tázavě ohlédl a zdá se, že je mu naše zvědavost nepřijemnou.

Začínám uvažovat a poznávám, že ty dámy jedou sem vlastně pro ostudu, ale přece jsem na ně zvědav. Kdyby každému strčily do hrsti po deseti rublech, nebylo by to tak zlé...

V našem baráku se pilně hovoří o návštěvě a mnozí se radí, co vše jim řeknou. Divné je, že i tu v našem baráku je těch

naděšených poskrovnu.

Četař Dolejš dokonce tvrdí, že ta jejich návštěva je na ho—o.

Konečně si to myslím i já, poněvadž na mínění vyšších šarží se také musí něco dát.

Večer jsem pozván do sousedství na spiritistický seance.

Žije tam polsko-česká chasa a středem společnosti je akademický malíř Widiněvsky z Krakova neb od Krakova. U něho konají pravidelně spiritistické sedánky a vyzývají hlavně duchy, aby jim oznámili, jak dlouho bude ještě trvat válka.

Seance je pro mne novinkou a proto na všechno počínání čumím jako výr na tvarůžky. Stolek je dnes tvrdohlavý, nechce vůbec tancovat...

Dva z kuchařů přicházejí k poznatku, že to je mou přítomností, neboť nedovedu prý pevně soustřediti myšlenky.

V přítomnosti držíme ruce nad stolem, malíř W. bez přestání hučí do něho, aby dal znamení trojnásobným klepnutím.

Trvá to dlouho, počíná mne bolet noha, a když ji pro úlevu natahuji, mimovolně zavadím o nožku, až stolek poskočil. Stalo se tak neúmyslně.

Všichni sebou škubli, já nejvíce. Mlčíme jako mumie a potichu blbneme dále. ...

Chvilí ještě soustřeďuji myšlenky, až mi lezou oči z důlků, ale pak mne to začíná unavovat a rád bych se poroučel.

Konečně toho nechali. Chci se omluvit, že jsem do stolku neúmyslně kopl, ale když vidím, jak věří skoro všichni, že stolek dal samočinně znamení, držím hubu a neříkám nic.

Poroučím se a jdu k večeri s dojmem, že je to bohopustý švindl.

Ráno vše očekává návštěvu z domova. Přijíždí dopoledne, zabalená v kožešinách, na saních. Nikdo nesmí z baráku a vše je v »pucu«. Pozoruji, že někteří si vyleštili i »Frantíky« na čepicích a ovšem i mosazné knoflíky. Je to všechno pro kočku.

Vidíme jeti kolem dámy v průvodu ruských důstojníků. Vystupují. Jedna je dlouhá a má lorněť, druhá je menší. K nám vůbec nepřicházejí a brzy dolní tábor opouštějí. Srbští zajatci ztropili jakousi výtržnost a u kuchyně i ve dvou jiných barácích s českou posádkou prohlásili, že si návštěvy dam nepřejí a dokonce zabarikádovali dveře. Po té celá komise z opatrnosti zmizela do horního tábora k Němcům, Maďarům a hlavně oficírům.

Po odjezdu návštěvy všichni se rojíme na hlavní promenádu. Pilně se vyměňují názory a většina nadává. Je hodně protirakouské nálady v řadách českých zajatců a začíná mi to být čím dále, tím sympatičtější.

Od tohoto dne chodím častěji do rebelantského baráku u kuchyně a české noviny mne začínají zajímat. S počátku jsem měl podezření, že je to pouhý chyták. Nyní tomu začínám důvěřovat a denně večer si lámu mozek než usínám na palandě.

Poznávám nové a nové rebelanty a táhne mne to k nim stále mocněji a mocněji. Jejich přesvědčenost a upřímnost naplňuje mne důvěrou a začínám se zcela vžívat do jejich názorů.

Jsem již docela šťasten v této společnosti nových známých a nerad se zmiňuji o svých německých studiích. Časté debaty a četba českých i ruských časopisů jsou mi nepostradatelné a snažím se dohánětí prospané časy a události.

Velice mne upoutávají zprávy o domovu a tajné vření v českých zemích. Stejnou měrou zajímají zprávy o organizační práci mezi českými zajatci ve všech větších táborech, ale nejvíce články o hrdinských činech českých družinníků na ruské frontě.

Rázem se mi z domnělých dobrodruhů vybavují hrdinové bojující za něco nesmírně velkého, nedovedu ještě plně pochopiti velikost této obětavosti, ale tuším ji.

Při vzpomínce na svůj příkréčenecký předválečný život, kdy se v Brně po všem českem plivalo a každý Čecháček byl »minderwertig«, vybuchuje mé nitro nezadržitelným vzdorem. Skrýval jsem svůj český původ na škole a uváděl národnost německou. Dělo se to z nepřímého návodu vládnoucích kruhů a ve škole to znamenalo značné plus, hlásiti se k »samospasitelné«.

Po jedné probdělé noci vstávám v té věci názorově i přesvědčením urovnán, usměrněn a duševně zcela probuzen.

Té noci prochvěla mnou ozvěna dávno pronesených, zlatých slov matčiných:

»Chlapče, jen nezapomeň, že jsi z českých rodičů, já pořád se jen bojím, aby z tebe nebyl Němčor!«

Chce se mi zakřičet ze všech sil: »Nebudu, drahá matičko, nebudu nikdy! To přísahám!«

Oči mi vlhnou, nemohu potlačit slzy, ani se o to nesnažím... .

*

Přišel nový velitel tábora, starší důstojník, ženatý, podle vzhledu asi padesátiletý.

Jmenuje se Kazem-bek a je původem perský šlechtic. Hned při prvním setkání tušíme, že je to člověk vážný, uznalý a spravedlivý. Žádá pořádek, kázeň a čestné chování, ale současně slibuje zlepšení stravy a to je vlastně alfa i omega pro zajatce.

Za krátkou dobu se strava skutečně zlepšuje a dostáváme požitelný chléb.

Proslýchá se, že ruským důstojníkům byla doručena jakási stížnost a dřívějšímu veliteli prý se přišlo na různé manipulace. Nevíme, co je na tom pravdivého; fantasie zajatců dovede si se vším poradit. Na latríně se něco řekne a na druhé se k tomu troška přidá — za chvíli je z toho úřední zpráva a je zase o čem mluvit.

Jisté je, že gréčka už nebývá zatuchlá a chléb je stravitelný, smradlavé rybí polévky je méně a lojové škvarky čpí lojem a ne zdechlinou.

Velitel Kazem-bek prohlíží tábor a činnost českých zajatců upoutává brzy jeho pozornost i zájem. Je to ruský vlastenec a ctitel slovanské myšlenky. Je také ctitel a milovník umění a kulturní činnosti.

V rebelantských barácích pěstuje se hudba a sborový zpěv, je zařízení čítárna a konají se debatní večírky. Vše se děje zatím v uzavřeném kruhu a pod příkrovem tuhé zimy ve vytopených cimrách dřevěných baráků.

Občas se debatuje o české Družině a tu se rozhodují první dva odvážlivci, Drnec a Hrabík, že vstoupí do české

družiny.

U Tarnova vstoupilo clo Družiny několik set zajatců-Čechů.

Svaz českých spolků na Rusi dostal povolení od cara přibíratí do Družiny dobrovolně se hlásící slovanské zajatce.

Ve spodním lágru se už o tom mluví veřejně, ale většina zajatců to odsuzuje a považuje za šílenství. Chodím kolem těchto zjevů jako pes kolem horké kaše a nevím, co si myslet.

Žiji dvojím duševním životem a připadám si jako nešťastník s dvojí tváří. Jednou to všechno schvaluji a obdivuji, po druhé se lekám následků, které toto počínání musí mítí v zápětí a jsem přesvědčen, že jsou to vesměs lidé, kteří se již do Rakouska nehodlají vrátiti, ať vše dopadne jakkoliv.

Vzpomínám svých rodičů a tuším, jak se o mne třesou strachem. Nemám dosud nejmenší zprávičky z domu a trápí mne to velice. Jiní dostávají poštu po celých tuctech lístků, což jim závidím.

Zima se plazí děsně zdoluhavě. Dni se zdají býti týdny, ale o konci války se jen dohadujeme. Jedni tvrdí, že na jaře bude konec, jiní prorokují, že to může trvati ještě rok a možná i dva.

Uzavíráme se více do sebe, žijeme ze zvyku.

Koncem ledna 1916 dostávám první zprávy z Brna. Několik lístků od kamarádů a tří děvčat, povrchních to známostí studentských. Od rodičů zatím nic. Psal jsem domů o peníze, jež bych nyní tak dobře potřeboval, neboť své jmění jsem vyčerpával přikupováním potravin v zlých dobách předvánočních.

Při svých návštěvách u Hloužka, Hofra a Zábrodského bývám sice často pohoštěn kávou a různými vzácnostmi jejich vlastní kuchyně, ale vědomí, že nemám v kapse ani vindry, působí tísnivě na náladu.

Ostatně nejsem sám; druzí to také musí vydržet.

Znenadání dostávám první lístek od rodičů a hned nato aviso o odeslaných penězích.

Jsem radostí bez sebe a pročítám lístky snad dvacetkrát.

Celkem nic neobsahují, jen vyjádření radosti, že jsem naživu, že rodiče jsou zdraví a vroucí pozdrav s toužebným přáním »na shledanou«.

Více censura nedovoluje psát. Na straně adresy je německy připsáno: »Pana censora co nejzdvořileji žádáme o propuštění lístku.«

Sdílím svou radost známým a znovu ožívám. Na základě avisa peněžní zásilky půjčuje mi desátník Grygar, odkudsi z Těšínské, 15 rublů. Sám má ušetřenou pěknou částku z dob letních prací u sedláků a hlavně v závodě.

Vzhledem k stále živějším stykům s rebelantskými známými ochlazuje se poněkud přátelský poměr mezi mnou a spolubydlicími a tak s radostí chápu se příležitosti k přestěhování do jiného baráku, stojícího v jedné řadě s barákem české organizace zajatecké, která se tu utvořila.

Přibírají mne jako třetího do světnice kadet-aspirant Oldřich Zábrodský a rozený Ital, desátník-jednoročák, jménem Baroni, syn bývalého starosty v Terstu.

Je to horkokrevný starší mládenec a vyložený irredentista, nesmiřitelný nepřítel všeho rakouského, jinak však upřímný chlapík velmi dobré povahy.

Venku mrzne, až baráky praští. Je stále kolem 40°C mrazu. Kromě denních procházek na dlouhé táborové promenádě vezme doma ve vytopené světnici, hrajeme v šachy neb preveranc a rozebíráme gazety i válečnou situaci.

Zábrodský si rád Baroniho dobíral, že to Italové projedou na celé čáře, a ten se na to děsně vztekal. Někdy pochopil, že to je žertem míněno, ale přece mu nakonec vždy vynadá do oslů a blbů, až při toni rudne. Za čtvrt hodiny je už zase dobře a obyčejně hraji pak v šachy.

Baroni mluví jen italsky a německy a tak ve třech hovoříme němčinou.

Kdyby byl Franc Josef slyšel, jak se té »samospasitelné« zneužívá k buřičským řečem, dostal by záchvat a mohlo by to jeho zdraví vážně ohrozit.

Z horního tábora se přestěhovalo dolů dvanáct říšských Němců Elsanů a navazujeme s nimi styky. Jeví o revolucionářskou činnost Čechů živý zájem a v občasných rozmluvách nám velmi přátelsky vyjadřují své sympatie.

Nejde mi to hned do hlavy, jak Němci mohou něco podobného schvalovat.

Baroni se rozhodl a podal žádost na italský konsulát, aby byl převezen do Itálie jako dobrovolník.

Německý seržant-Elsasan pravil, že na jeho místě by jednal zrovna tak.

Jsou to zajímavé zjevy a začínám věřit, že Ištvan měl pravdu s tím zpuchřelým Rakouskem. Rád bych mu napsal, poprosil o prominutí a otevřel mu své nitro... Kdož ví, kde však nyní je.

Život v našich barácích je čím dále, tím rušnější. Poznávám zase mnoho nových kamarádů a vžívám se do milého prostředí zcela automaticky.

Chodím do sousedních baráků na besedy a zpěv. Je tam pohromadě veselá chasa a několik podařených »srandistů«. Míla Petrů, Václav Kratochvíl a vousatý Kolařík starají se svědomitě o veselé pobavení. Jarka Barborka je výborným pěvcem a rádi poslechneme, když svůj tenorek vyvádí na špacír. Pod taktovkou šikovatele Vaněčka, absolventa berlínské konservatoře, dává se dohromady smyčcová hudba a rozepisují se partitury. Nástroje, jako housle, cello a violu, vyrábějí si hudebníci sami kapesní kudlou.

I jeden Rumun špihlá housle, je v civilu nástrojařem a zařizuje si tu domácí dílnu.

Tato činnost nachází vydatné podpory u velitele Kazem-beka, jenž občas přichází si poslechnout hudbu i zpěv. Sám poskytl prostředky k opatření chybějících hudebních nástrojů a notového papíru.

Dovolil nám vycházeti z tábora v průvodu konvoje a tak často chodíme do Kabačišče nakupovat, i na procházku.

S naší partou chodí pravidelně starý jeffrejtor Maselnikov. Je to velmi přítulný tatík s řídkou širokou bradou; znamenitě se dovede lichotit. Ani ne tak z horoucí lásky k zajatcům, jako spíše z lásky k bakšiši, který dostává.

Ví předem, že na účet Zábrodského popije u Zacharova sklenku bragy (dóm. piva) a vykouří lepší papirosku. Nechá nás pak běžat po vesnici a sám zastaví se u známých.

Mrazy zase trochu polevily a rádi se tedy touláme. Je nejvýše 15 až 20° C pod nulou a tato »obleva« trvá již několik dní.

Jednoho dne jdeme zase nakupovat a Maselnikov zastavuje se u známých s poznámkou, že za chvíli přijde za námi k Zacharovým.

Napadlo nás vyšlápnout si na zmrzlou Volhu a pozorovat ledování. Led je skoro metr tlustý a dobývají ho veliké krychle.

Každá věc, která jen poněkud zajímá, jest příčinou, že se člověk do ní začumí...

Čumíme tedy na veliké krychle ledu, pak na mohutný most Romanova přes Volhu, ale zapomínáme při tom na Maselnikova.

Na protější břeh jela karavana nízkých saní, tažených koníky pod dřevěnými obloučky, jiné se odtud vracely. Je tam městečko Svijažsk a z lágru někteří již tam byli...

»Sakra, musíme se už vrátit, aby nás Maselnikov nehledal,« napadlo kteréhosi z nás. Je nás pět a tož to napichujeme zpět do vsi.

Šlapeme přímo k obchodu Zacharova, kde už bylo celé pozdvižení. Lítá Maselnikov, lítají jiní...

»Vot! vot! vot!« ukazují konvoji, »tady jsou!«

Maselnikov běží nám v ústřety a nařiká jak prorok nad zkázou Jericha:

»Ach, drazí holubci, ... vašu mať, co jste mi to vyvedli, ... vašu mať, vidíte, jak se třesu, sotva dýchám a vy, gospoda (pánové) ... vašu mať, zatoulali se, čert ví kam.«

Omluvili jsme se, že jsme se byli podívat na Volhu a trochu se zahleděli na ty krásy a že se nemusí o nás strachovat.

Opakoval ještě dvakrát, jak se polekal a jak myslel, že jsme udrali, a zakončil tok výčitek povzneseným projevem spokojenosti nad shledáním:

»No, hlavní věc, že jste se vrátili, ribjata a že jsem vás našel. Sláva Bohu, ... vašu mať, pořádně jste mne naplašili.« Toť se ví, že odměna byla tentokrát přiměřeně vyšší, ale nadále už se nás Maselnikov z opatrnosti držel a dokonce ani pušku neodkládal.

Trochu nás ta puska dozírá, ale jsme přece jen »pleňasové« ... (zajatci).

*

Koncem února nastaly třeskuté mrazy. Jeden čas nechodíme ani na povinné procházky na promenádu. Zmrzlý sníh píská pod nohama a než jen doběhneme nazpět s menáží z kuchyně, jsme obrostli jinovatkou jako sněhuláci.

Do blízkosti tábora přitáhli vlci; přecházejí prý lesem až ke Svijažsku ... Nejednou slyšeli jsme je výt a za táborem asi pět verst k východu roztrhali zemljaka i s koněm.

V noci se nikomu nechce vycházet, a kdo má zadek »rozkalupovaný«, vyloží to spěšně u dveří do sněhu; do rána to zmrzne jako sklo a lehce se to odstraní.

*

Čas pomalu defiluje a s ním se blíží konec zimy.

Lístky z domova už mi docházejí častěji, ale peníze nikoliv. Mám zprávu, že mi otec poslal třetí zásilku. Za to se mi hrnou lístky od děvčat, s nimiž jsem sotva pětkrát v životě promluvil; přikládám je do pece. Hlavně dvě německé dívky jsou úžasné vytrvalé. Lituji v duchu jejich námahy ...

Z Kijeva došlo vyřízení přihlášek prvním dvěma dobrovolníkům: Drncovi a Hrabíkovi. Udělalo to velký rozruch a veškerá pozornost patří jim. Jsou zahrnováni obdivem, ale také nenávisť. Pro český revoluční živel je to slavnostní událost, pro věrné zastánce a syny černožlutého »vaterlandu« příležitost ke štvání a spílání velezrádcům.

Jejich odjezd do Družiny je oslaven přátelským večírkem a rakouští důstojníci zakládají černou knihu o velezrádné činnosti českých zajatců v Paratských závodech.

Přirozeně, že nemůže jim to být po chuti a nemohou na souhlas tleskat. Věří pevně, že to Německo s Rakouskem vyhraje, avšak u nás se doufá v opak.

Není ovšem žádné záruky, ale je tím více víry, živěné rostoucím vzdorem a šířícím se revolučním hnutím nejen mezi Čechy, nýbrž i mezi Rumuny a Srby.

*

Po odjezdu dvou odhodlanců sedím v horlivém besedování s Rob. Plašilem a Václavem Kratochvílem, veselým Smíchovákem od osmařvacátníků. Oba byli povoláním obchodní příručí a velice jsme se spřátelili.

Plašil byl vážný a rozplýval se nadšením. Z ničeho nic naráz vyhrkne:

»Jsem rozhodnut, půjdu také. Rozmyslel jsem si to důkladně a nechci zůstat posledním. Nemohu tu sedět s klidem, v teple, když vidím, jak druzí se chápou zbraní. Neodhodláme-li se všichni, nic se nesvede a budeme horšími otroky, než před válkou, věřím pevně, že to prasknout musí a když se nás najde jen pár tisíc, nemohou nás popravit. Doma jistě k revoluci dojde a to by museli pověšet celý český národ.«

Jeho mírná a jemná povaha přímo plane čímsi nepochopitelným. Oči se mu lesknou a hledí na nás oba tázavě. Chvilí mlčíme a hledíme do ohně v peci.

Srdce mi buší a v hlavě se mi kříží chaotické představy jako blesky. Než se toho nadám, praví Kratochvíl: »Jdu také s tebou« a v zápětí se připojují i já, aniž bych měl čas se rozmýšlet.

»Barborka také půjde a bude jich ještě víc, jedni dříve, druzí později,« s nadšením pronáší Robert, »už bych tam nejraději byl.«

Rozcházíme se spjati novým svazkem a slibujeme si zatím o tom zbytečně nemluvit před těmi lhostejnějšími.

Nastává pro mne chvíle velkého duševního zápasu a vnitřního boje. Příliš rychle jsem se rozhodl a teprve nyní o tom horečně rozjímám ...

Několikrát zakolísám při vzpomínce na osamocené rodiče. Straší mne představa, že snad již nikdy je neuvidím a

nebude mi možno vrátiti se domů; přízrak vyhnanství vystřídává přízrak šibenice, kdyby mne chytili... Jsem přece v naprostém bezpečí a nezbývá než přečkat v klidu válku. Snad zrovna, když vstoupím do Družiny, dojde k míru a co potom?

V hlavě mi hučí a jsem z toho úplně zničený. Chvilí myslím, že couvnu a vše si rozmyslím, ale pak se vzchopuji a zaplašuji chmury, stydím se sám před sebou za svou slabost. Vždyť dostaneme ruské státní občanství a zůstanu-li na živu, po čase vždy se najde způsob, jak se vrátiti domů. Vzpomínám těch mnoha set dobrovolců, kteří již činně šíří slávu českých bodáků a noví se hlásí se všech stran. Myslím na Plašila, na Kratochvíla, couvnout nemohu, ani bych to nedovedl.

*

Po krutých mrazech se oteplilo a jarní slunko zaklepalo na bílá vrata ruské zimy. Ledy na Volze pod lágrem pukaly a znělo to jako vzdálená kanonáda. Spousty sněhu sevrkly se velmi znatelně.

Jdeme se podívat na odchod ledu po Volze. Je vystouplá z břehů až do blízkosti tábora a ke vsi Kabačišči.

Hrozná je Volha v klidné letní době, ale tím hroznější je s valícími se ledy. Kry úctyhodné tloušťky a velikosti kupí se v hradby a hroutí se v toku přes sebe. Uprostřed je proud dravý a rychlý. Tlumený rachot vznáší se nad rozpoutaným živlem. Volha rve pouta zimy nemilosrdně...

Po čtrnácti dnech nebylo nejmenší stopy po ledu a cesty jsou suché. Pouze stranou cest naházené náspy sněhové silně slzí na slunci a sesouvají se denně o píd' do sebe. Přechod zimy do jara je velmi rychlý, vnitrozemní. Ve dvou týdnech mizejí ledy i sníh a příroda se probouzí. Zelený háv stromů a křovin vykukuje z pupenců.

*

Přišla pošta od Drnče z Kijeva. Líčí nadšeně život v českém vojsku.

Je to vždy událost, když takový dopis přiletí a dlouho se o jeho obsahu debatuje.

Nový ruch v táboře způsobil příjezd dvou důstojníků ze srbské družiny v Oděse do tábora. Sbírají srbské dobrovolce z řad rakouských zajatců. Jeden z nich je Čech jménem Dobiáš.

S nimi odjíždějí skoro všichni srbsí zajatci. Odjíždí i přítel Baroni. Rakousko-uherská armáda se počíná povážlivě drobit, jako ty sněhové kopy u cest...

Z horního tábora se na to moc příznivě netvářili a pohrůžkami i výzvami z baráků oficírů-Němců dělaly se pokusy zabránit této velezrádné nákaze.

Mnohé, dosud indiferentní a austrofilské zajatce to zastrašuje, česká organizace však pracuje a jde svou cestou dále... Zpěvem i hudbou promlouvá se k srdcím, četbou a rozhovory pozvedán je duch odboje.

Za večerů scházíme se s Plašilem a Kratochvílem a kreslíme si v duchu život v Družině. Dva měsíce budeme prodělávat výcvik v Kijevě a pak u štábu pluku za frontou nastane asi jednoměsíční výcvik v řemesle rozvědčickém.

Probíráme všechny možné situace a radíme se, co dělat, kdyby nás tam dostali na druhé straně do drápů.

»Mne živého nedostanou,« praví Plašil, »a stane-li se mi ta nehoda, že bych uvízl v jejich rukou, tak se bijí do posledního dechu, tu radost jim neudělám, aby mne zhoupili na špagátě.«

»Já mám konečně velkou výhodu, že znám perfektně německy a vystudoval jsem na německých školách, přicházím se svým nápadem, »snad by uvěřili, že jsem chtěl přeběhnout úmyslně a myslím, že by se našlo dost svědků z řad spolužáků a profesorů, kteří by mne vytáhli svým svědectvím z bryndy.«

»Konečně bych se se svou ruštinou také protlačil,« minil Plašil. »Nechám-li se zarůst, tak mám zemljáckou ránu k nerozeznání.«

Václav se drbal za ušima a svoji hubenou tvář s ušlechtilým arkýřem dýchacím složiv ve směšnou grimasu, spustil:

»Že se otravujete takovými nesmysly. Co já mám říkat? Německy znám nejvýše 20 slov, rusky patnáct a to ještě špatně. S tím »charašo a job tvoju mat'« bych to nevyhrál. Mají chlupy nás čapnout. Konečně budeme mít své ruční granáty a nebude-li východiska, tož s Pánembohem.«

»Vždyť ještě nevíme, zdali se tam vůbec dostaneme a nač o tom již teď přemýšlet,« miní Plašil, »vždyť to trvá celou věčnost, než člověka povolají. Ten srbsky důstojník slíbil, že co nevidět sem přijede náš důstojník od Družiny a máš ho vidět!«

Tak se občas bavíme, jednou vesele, jindy zádušně a nedočkavost se stupňuje.

Po Volze již plují parolodě a z front objevuje se mnoho zpráv v gazetách. Po nezdarech ruských vojsk v roce 1915 se fronta přes zimu ustálila, ale teď se to hnulo od Rovna na jihozápadní frontě. Rakousko-německá fronta je pěkně nakousnuta a ruská vojska zahájila silnou ofensivu.

Docházejí sem nové transporty vyhladovělých zajatců a je se nač vyptávat.

Sháníme se po krajanech a známých. Krajanů je dost, ale známý nikdo. Náhodou nacházíme skupinu mladých zajatců, chycených v únoru a vyprávějí nám, že je to doma nahnuté a všelijaké.

Nejvíce nás navzteková, že se provádějí persekuce pro nic a za nic.

Jsme právě tak lační a dychtiví novinek, jako byli starší zajatci, když nás přivedli.

Počasí je krásné, ale finance jsou špatné a tak se chápeme vzácné příležitosti. Dáváme se naverbovati na »černou robotu« v sousedním závodě. Smýkáme železné konstrukce po dřevěných kládách k Volze na barže. Je to práce těžká, jak se říká »pro vrahy«. Je za to 1 rubl na den a to nás šťve k vytrvání. Mnozí však toho brzy nechávají.

Za pár dní mám krvavé podlitiny na dlaních, ale dřu se dále, abych aspoň nějaké ruble vydělal.

Po čtrnácti dnech začínám toho mít dost, ne tak z námahy, ale jeden nekňuba upustil mi na raněnou nohu kládu a tak vypadl jsem z »konkurence« proti své vůli.

Mundúr mám tak dorasován, že je zralý k zahození. Z výdělku opatřuji si za dva ruble ruské kalhoty a za příplatek vyměňuji s jedním Chorvatem své germánské ohrnovací boty za šněrovací bagančata s kamašemi.

»Frantíkem« s čepice již jsem dávno sekl, poněvadž to děsně přítele Baroniho rozčilovalo a tak dostávám pomalu jinou

fasonu i zevně. Toužím ještě po nějaké ruské rubášce, jakou má Plašil.

Když noha otrlá, chodím ještě nějaký čas na práci do závodu, kde vybouráváme železné nosníky ze zdi. Všem u člověk přivykne a všechno dovede, když ho nouze donutí a chce-li se mít lépe...

Domů píši pravidelně a dostávám také poštu. Těch peněz se však dočkat nemohu. Byly odeslány cestou švédského Červeného kříže a Václav míní, že se s nimi potopila loď.

Povídám mu, že se měla loď raději potopit s tím avísem, ale peníze měly doplout.

Zatím jsem na čas finančně nad vodou ...

Sledujeme pilně zprávy v Čechoslovanech, kde se objevují různé polemiky s petrohradským Čechoslovákem.

Plašil je velice nedočkavý a slibuje, že jednoho dne uprhe do Kijeva na vlastní pěst.

Volání po urychleném vyřízení přihlášek do Družiny je asi všeobecné, neboť Čechoslovanech přináší sáhodlouhý článek »Na uklidnění«, v němž vysvětluje příčiny, proč povolávání dobrovolců do vojska se zdržuje.

Z Kijeva prý se rozjelo mnoho emisarů do všech míst, aby u ruských velitelstev zakročovali při odesílání dobrovolců z řad hlásících se zajatců.

Odlišné psaní Čechoslováka a Čechoslovana vzbudilo nevoli a objevují se zbytečné polemiky mezi vůdci českých spolků na Rusi. Ruští Čechové se tam potýkají o malichernosti a my tu marně čekáme...

Do Kijeva zaslán ostrý dopis táborovou českou organizací s důraznou pobídkou, aby byl k nám vyslán emisar.

Konečně jsme se ho dočkali v osobě praporčíka čsl. Družiny Horníčka z Kijeva.

Na svolané schůzi českých a slovanských zajatců vysvětlil praporčík Horníček obšírně situaci. Zdůraznil, že je povinností všech Čechů a Slováků vstoupit do českého vojska a poukázal na obětavou práci prof. Masaryka u dohodových mocností ve prospěch naší svobody.

Všechny novinky dychtivě hltáme a na konec zazpíván »Kde domov můj?«. Celé shromáždění smeká čapky i austrofilští zajatci, kteří se zvědavě kolem nakupili.

Praporčík Horníček sdělil, že velitel tábora Kazem-bek je celé akci velice nakloněn. Přijal ho srdečně a slíbil hlásící se dobrovolce bez průtahu odeslati, jakmile obdrží příslušné instrukce.

Bylo to zase něco pro naši náladu ...

Pořádá se pěkný domácí koncert. Velitel Kazem-bek přichází si poslechnout hudbu a jeho zprostředkováním zpívá občas pěvecký kroužek v kabičičském pravoslavném chrámu při bohoslužbách, jsou to pro ruské občanstvo slavnostní koncerty, kterým naslouchají se zatajeným dechem.

Výkony hudební i pěvecké lákají i jinonárodní zajatce k poslechu na táborovou promenádu a při odpoledních nebo večerních koncertech je kolem českých baráků tak rušno, že se ani nelze protlačit.

Tato kulturně umělecká činnost má však ještě jiné účinky.

Získává nové a nové příznivce z řad lhotejných živlů a posiluje znamenitě organizační činnost i finančně.

*

Koncem května se chodíme koupat do Volhy. Je to velice parádní věc.

Do hlavního toku se nepouštíme. Hned pod táborem tvoří táhlý poloostrov na jednom konci uzavřené rameno klidné vody. Je to dlouhý a asi 40 až 60 m široký záliv, dosti hluboký. Naproti špičce poloostrova je krytá plovárna pro dámskou společnost. Když je plovárna obsazena, koupáme se asi sto kroků výše na břehu, je-li volná, děláme se střechy »štítky« do 3 až 5 metrové hloubky zálivu.

Koupeme se ovšem nazí a teprve, když se objevily na plovárně báryšně, nastává shon po plavkách.

Rusové se nám smějí a praví, že »nénádo« (netřeba) plavek, neboť děvčata by se nám vysmála.

Děvčata také plavek nepoužívají a docela klidně vycházejí na vnější stupně plovárny v rajském úboru a plovou k písčitému výběžku poloostrova.

Ze slušnosti zhotovujeme si plavky z kapesníků neb onucí, přeložených v trojúhelník a připevněných motouzem. Hledíme na tuto věc očima Západu, ale báryšně zase očima Východu a brzy se šušká, že Austrijáci jsou nakaženi.

Je nám to velmi nemilé a proto mnozí nechávají kapesníky stranou a onuce v bagančatech.

Brzy přivykáme tomuto příjemnému sousedství a občas ploveme kolem plovárny k výběžku poloostrova sluní se v prohřátém písku. Jsou-li dveře plovárny otevřeny, což bývá zpravidla, zavládá mezi vílami poplach, provázený ječivým smíchem a kvikotem. Máme z toho psinu a často je tak škádlíme.

V písku se pak vyhříváme jako ještěrky a zabodnutí zrakem do mohutného toku Volhy, plkáme tu o děvčatech.

Nebývá nás tu mnoho. Pět, nejvýše sedm svobodných mládenců. Jeden vzpomíná na Máníčku, druhý na Andulku a bavíme se o domově. Vzpomínky na dávné letní večery se střídají. Chvillemi zašilhá některý k plovárně a prohodí:

»Správné žaby.« »Je to všechno pro kočku,« vzdychne druhý, »zbytečně si vyvracet oči, jsme pleňasové a na takový věcičky si musíme nechat zajít chutě.«

»To se pleteš sakramentsky,« skáče do řeči jiný, »měl bys vidět, jak se žije na robotě. Ženská je ženská a té je to buřt, jsi-li

Austrijak nebo Zulukafr. Hlavní věc, jsi-li k čemu. a umíš-li si to správně zařít. V lágru to jinak nejde, než žít jako kapucíni, ale než nás sem zahrnuli z vesnice, bylo to jako nožka. Byli jsme rozstrkáni po dvou a po třech po chalupách. Soldátky a děvčata za námi páčila jedna radost. Samo sebou, že ne každá a za každým. Dva přestoupili na pravoslaví, zažádali o ruské poddanství a oženili se.«

»To je největší blbost, jaká jen může být,« namítá jiný, »doma na nás čeká děvčat jako kvítí a věčně ta válka trvat taky nebude. Jednoho dne dojde k míru a pak takový trhan nebude vědět, jak se z toho vyplést. Bude rád, když se mu podaří zdrhnout. Nevím, co bys tomu říkal, kdyby ti teď doma tvá nejdražší zanášela s nějakým honvédem.«

Takovým duchem nesou se naše hovory, až nasycení slunka a rozprávky se zvedáme a nahá těla mizejí s plácotem pod hladinou. V písku zůstávají jejich otisky a několik hlav různých odstínů posunuje se s funěním a odprskáváním

kolem plovárny ke břehu.

Druhého dne odpoledne je naše místo na písku obleženo dvěma vílami.

Zpozorujeme to teprve tehdy, až na ně narážíme.

Padáme do písku na břicha a polekané dívky mizejí s pískotem ve vodě.

Voláme na ně, že jsme o nich nevěděli a že jim neublízíme.

Smějí se a zůstávají na blízku ve vodě. Ležíme roztaženi na písku a sluníčko hřeje nám do hřbetů. Bavíme se s děvčaty zcela nenuceně.

Je nám dobře po těličku, když kromě konvojů a kamarádů s námi hovoří i tato milá havěť. Vzácné a vzrušující jsou podobné příhodičky.

Ráno 1. června 1916 vstáváme tvrdí údivem.

Všechna bujná zeleň i s táborem leží pod sněhem. Vrstva je 10 cm vysoká.

Zajímavý zjev, jakého zde nejstarší Rusové nepamatují.

Sníh leží skoro celý den a teprve na druhý den roztává.

Stavíme sněhuláka a mažeme se hroudami. Třetího dne je opět horko.

Do Družiny přihlásil se ještě Korálník a slovinský jednorozčák Šurin, student filosofie. Povolání však nepřichází a posílají se nové urgencye.

Žijeme myšlenkami víc v Kijevě než v lágru, ač nám tu není tak zle.

V táboře jde vše ve starých kolejích, jen různé změny nepatrného rázu zpestřují život zajatecký.

Vyrábějí se pilně prsteny ze šrapnelových tempírek a polních lahví hliníkových, které výrobci rozprodávají podle knoflíků. Cena prstýnku pohybuje se od 20 kopejek do půl ruble, kdo si dá aluminiový předmět, obdrží prsten zdarma a výrobce si jich pak uleje několik. Tak se probouzí obchodnický ruch, dělá se však ještě mnoho jiných věcíček.

Jeden Rumun vyrobil housle a po deseti kopejkách rozprodává na ně 200 losů (číslovaných papírků).

Taháme se Zábrodským také po jednom čísle. Lapí jsem zrovna číslo 13. Výklopuji desetíkopějku a povídám hlasitě:

»Jako bych ji do Volhy hodil, ale ať si pomůže.«

Odpoledne je tah. Kratochvíl pro mne přiletěl k Hlouškovi a Šmejcovi a praví:

»Človče, třináctka vyhrává; ty máš ale kliku, kluku pitomá!«

Nechci uvěřit a domnívám se, že si ze mne táhne. Přece tam běžím skutečně — vyhrávám pěkné housle.

Krát'a je hned zkouší a hrozně se raduje, jak si po cestě zahrajeme, až pojedeme do Kijeva na vojnu.

Po vydatných, ale krátkých deštích je opět tropické vedro, které nám přináší novou »zábavu«.

V pobřežních lagunách za závodem a v lesních močálech kolem tábora líhnou se miliony komárů.

Kdo dosud sakroval na nějakou tu štěnici, nenalézá dosti slov, aby se řádně a po chuti vyklel na komáry. Hlavně za večerů a noci tato krvelačná havěť řadí přímo lupičsky a saje z nás krev po celých vědrech.

Spíme nebo dřímeme při zavřených oknech a dveřích, kukle na hlavách.

Večer čoudíme habánem a trouchnivými pařezy vykuřujeme bejváky. Valně to nepomáhá, proto se natíráme čpavkem, octem a vším možným kořením. Čpavek a petrolej působí nejlépe.

Přes to máme ruce, tváře a krky samý hrbolec. Nejhorší jsou noci. Bud' se dusíme horkem, nebo, když vpustíme do světnice trochu čerstvého vzduchu, zobou nás komáři jako hyeny.

Mnoho zajatců dostává z toho horečku jako při malárii. Se mnou to také několik dnů klepe a obávám se, abych neonemocněl.

Gazety přinášejí skvělé zprávy o Brusilově ofenzivě a ležíme v nich celý den. Rovněž generálové Radko Dimitriev a Russkij úspěšně postupují.

Vzrušuje nás zmínka o udatenství českých rozvědčků v těchto bojích a ještě více psaní »Čechoslovana« o brzkém utvoření 1. čsl. střelecké brigády. Počet dobrovolců překročil již 2500 mužů.

Podpichuje to naši nedočkavost zvýšenou měrou a již se vážně strachujeme, že přijdeme pozdě.

Často do půlnoci dřepíme kolem doutnajícího pařezu a bájíme o vojsku.

Krát'a vesele dráždí mě lacino vyhrané housle a Korálník dělá vzletné plány, jak si budeme na frontě kuchařit. Jeho kuchařské umění se již několikrát osvědčilo a je v něm jako řezník a uzenář »honěný«.

Jarka Barborkovic svým skvělým tenorkem stále oslňuje. Říkáme si, že za ním poběží houfy nepřátel jako krysy za pověstným krysařem, když na frontě zazpívá. My pak jen utvoříme špalír a budeme jim odebírat zbraně, aby se v omámení neporanili.

»Kušte, bando, a nedopalujte,« brání se cudně našemu pochlebování, »až to začne hvízdát kolem uší, budete mít zpěvu a muziky po krk.«

*

Komáři najednou zmizeli, jako by je země pohltila. Je zase příjemně při koupačkách a večerní koncerty našich sborů zkrášlují život, který by jinak musel ubít tělo i ducha. Přichází konec června a s ním jednoho dne zpráva z Kijeva, že do 14 dnů bude naše odeslání vyřízeno.

Zmocnila se nás přímo horečka a rychle dáváme do parády svá fidlátka. V krejčovně si dáváme šít rubášky a od Rusů vyměňujeme si furážky za naše.

Synové velitele Kazem-beka, čiperní gymnasté, přijeli domů na prázdniny z Kázaně.

Velitel hledá pro ně někoho na německou konveršaci a moji přátelé upozorňují ho na mne jako absolventa německých škol. Ač hodně rozptýlen a pojančen zprávou o brzkém odjezdu do vojska, přijímám s povděkem tuto funkci za nabízený měsíční honorář 12 rublů. Je to spojeno s volným východem z tábora a jistě věc velmi výhodná.

Oba studenti, 15 a 17 lety, jsou však hrozní šibalové a nejraději mne zatáhnou k řece nebo do lesa. Otcí namlouvají, že tam je lepší příležitost k nerušené konveršaci, ale jakmile vytáhneme paty za tábor, již je po lekci a žádným způsobem

je nelze pohnouti k pozornosti.

Litají po pařezích a zkácených kmenech, škádlí sršně, sbírají jahody, vyprávějí o studentském životě v Kázání, ale na mé zoufalé německé otázky odpovídají rusky nebo francouzsky a tak jsem se svým rektorstvím, jak se říká »na hrnci«. Když se to opakuje po několikáté, pravím jim dopáleně, že to řeknu otci. To pak působí a trčíme doma u nich. Louskáme němčinu a hoši dělají dobrotu. —

Kazem-bekovi jsou velmi inteligentní a dobří lidé. Pociťuji a poznávám to za těch několik dnů, prožívaných obden v jejich domě.

Je samozřejmé, že hmotně se ocitám přímo v závidění hodné situaci a žiji jako Jiřík ve vidění.

*

V polovině července 1916 přichází velitel Kazem-bek osobně do dolního tábora se zprávou, že do tří dnů budeme odesláni do Kijeva.

Je to pravě pozdvižení v naši šestici a nevím radostí, co rychle napřed zařídít. Mimo přirozené vzrušení, vyvolané nenadálou zprávou, je tu starost o zajištění písemného styku s domovem. Pokud zde budou přátelé Rádl, Spěvák, Poláček, Lev a jiní, není se čeho obávat. Velká část českých zajatců odjela však do Taganrogu do továrny na výrobu granátů a aeroplánů pro ruskou armádu a ostatní mají být odesláni do Berezovky.

Míla Petrů, Ausobský, Šmejce, Vondra a Zábrodský brzy nás budou následovat a tak letím do obchodu pana Zacharova, aby mi obstaral písemný styk s domovem.

Ochotně přislubuje a ihned odesílám rodičům i sestřenici dopisnice s novou adresou, jako bych byl zaměstnán u Zacharova jako zajatec.

Došlé listy z Rakouska zašle mi p. Z. do vojska nebo na ruskou frontu podle udání adresy z mé strany.

Tak mám po jedné starosti a spokojeně se vracím do tábora. Jen si to pomyslím, napadá mě, že nejhorší mne vlastně čeká a dosud jsem o tom nepřemýšlel.

Nechávám to na večer, na klidnější chvíli.

Je to poslední loučení s milými rodiči, pro případ, že bych se domů nevrátil.

Oba synkové velitele vlekou mne nahoru do vily. U kuchyně potkávám známou tvář z Brna. Je to »fährnich« z oficiálního baráku v horním táboře, německý učitel, známý mně ze školy. Hledíme si do očí a zdá se mi, že mne poznává.

Mladý Kazem-bek praví, že papá obdržel nařízení, odeslati ho do Kázane. Má amputovanou ruku. Pojede do Austrie jako invalida na výměnu.

»Toho mi byl čert dlužen, « sděluji rozhořčeně mladému Kazem-bekovi, »jestli mne poznal, tak je to nahnuté. Jistě mne udá a druhé rovněž.«

»Proč myslíte ?« ptá se nechápavě student.

»Je to krajan z našeho města,« pravím. »Mně nic neudělá, ale rodiče mohou být potahováni.«

Velitele jsem upozornil na »černou knihu«, o níž se tu mnoho mluví. Snad na tom nic není, ale prohlídka by neškodila. Starý velitel je pohnut a upřímně přeje nám všem nejlepšího úspěchu, lískne mi do ruky celoměsíční honorář. Zdráhám se jej přijmouti, ale konečně musím. »Však ho upotřebíte, voják nikdy nemá dosti peněz, « podotýká srdečně. Povzbuzen jeho upřímností spěchám do našeho baráku.

Večer dlouho sedím nad dopisem pro své nejdražší. Ruka se mi chvěje a dvakrát roztrhávám téměř dokončený dopis. Nejprísnější zkouška státnická nemůže dát tolik přemýšlení jako toto psaní. Prožívám v duchu celé své mládí, a teprve nyní poznávám a doceňuji ohromnou lásku a starostlivost rodičů. Hlava mi jde kolem, když si uvědomuji, jak matka klesala žalem při mém bezstarostném odchodu na frontu, jak se nyní chvěje o osud jedináčkův a pevně doufá v jeho návrat. Cítím to z těch jejích listů, psaných třesoucí se rukou, v nichž se tu právě přehrabuji. Každý z nich je zakončen stejnou větou: »... líbáme Tě v duchu a vroucně se těšíme na šťastnou shledanou! «.

Vzchopuji se a sděluji jim celý svůj život ode dne rozloučení, své zážitky a vnitřní ořesy, svůj duševní přerod a jak docházím k nynějšímu svému rozhodnutí.

Nevím, co bych jim ještě napsal a v okamžiku, kdy nezvratně odhodlání mne přivádí ke klidnějším myšlenkám, zakončuji poslední stránku nejtěžší větou: »... činím tento krok z vnitřního popudu a jdu rád s mnohými kamarády do boje za českou samostatnost. Nevím, jak vše skončí, ale věříme tu všichni, že dobře. Kdybych se Vám nevrátil, odpusťte mi, že jsem se Vám žalem i bolestí odvděčil za všechnu Vaši nesmírnou péči a starostlivost. Váš vděčný syn . ..«

Ulehám ... Dlouho nespím. Nikdy v životě jsem tolik nepřemýšlel, jako právě v této noci v několika hodinách...

*

Ráno je zase vše v pořádku. Hned po čaji se schází naše šestice a se všemi přáteli a známými vesele roznělujeme. Skromné ranečky nedávají žádné práce. Libujeme si, jaká je to výhoda, že nemusíme balit.

Rakouské pláště levně prodáváme, nebude nám jich už zapotřebí. Jsme rozpustili a Krát'a rozplývá se vtipem.

Odpoledne jdeme se naposledy vykoupat a rozloučiti s Volhou. Šurin září štěstím a nadšením. Máme ho rádi, jeho vzácná upřímnost, prostá filosofie, láska k rodné hroudě a odhodlanost strhují k nerozlučitelnému přátelství.

Má k doprovázejícímu nás konvoji filosofický rozklad:

»Za několik dní budeme bratry, budu mít ruskou rubášku jako vy a vysoké boty. rovněž pušku s bodákem. Dnes nás hlídáte, abychom neuprchli, je to směšné, pozítka, nejvýše za týden staneme se vašimi spolubojovníky. Dovedete si to představit? «.

»Čert vás pochopiž,« kýve bradou Rus. »jste molodci, ale tomu nerozumím, proč proti vlastnímu caru bojujete. Již jednou jste padli do zajetí a teď vám napadne lézt dobrovolně na frontu.«

Konvoj kroutí kornoutek na cigaretu a Šurin neúnavně mu vykládá vše »od Adama«.

Hbitě jsme svezeni a střemhlav mizíme ve vodě. O závod ploveme k písčíně. Šurin ještě přešlapuje v podvlékačkách

na břehu a objasňuje konvojovi »záhady« o české družině.

Sotva první z nás vylezl na písek, ozvalo se s druhé strany volání o pomoc.

Ruský voják lomí rukama, několik zajatců neplavců běhá zmateně po břehu a jednooročák Janáček křičí na nás:

»Šurin se topí!«

Jako štvání ploveme zpět. Zmizel již pod hladinou několik metrů od břehu.

Potápíme se do třímetrové hloubky, ale ke dnu se nelze dostat. Vylézáme na břeh a vydechujeme.

»Tam, tam!« ukazujeme na místo, kde vystupoval z hladiny chomáč vzduchových bublin.

S rozběhem skáče střemhlav pod hladinu v ono místo. Po druhém skoku narážím na Šurina ramenem. Snažím se ho uchopit za nohu neb paži, ale než se mi to podařilo, již mne voda vynesla k povrchu.

Za mnou skáče do vody Korálník. Míjí místo... Na dosah ruky opět vystupují vzduchové bubliny. Rusové přibíhají s ráhnem.

Plovu střemhlav ke dnu a narážím hlavou na Šurina. Držím jeho paži, přitahuji ji křečovitě k hrudi. Cítím, jak sebou škube v smrtelném zápase. Zoufale cmoulám s tonoucím pod vodou, ale dech mi dochází, nemohu déle vydržet.

Vyčerpán vracím se na povrch a chytám se ráhna, neboť jsem hotov se svými silami. Několik hlubokých vdechů a výdechů ... Po ráhně sešplhávám pod vodu a za chvílenku nás oba vlekou na břeh.

Z tábora se tu sběhlo mnoho zajatců a ruských vojáků. Chápu se Šurina. Podnikají všechny možné oživovací pokusy.

Třesu se na celém těle rozčilením a námahou způsobenou potápěním. Slyším pouze občasné rady a v tichých přestávkách hrozně neurčitě »dýchá!«, »nedýchá!«.

Za čtvrt hodiny je tu ruský lékař a skoro dvě hodiny se namáháme s oživením nešťastníka. Vše jest marné, začíná modrati a lékař konstatuje smrt zadušením.

Přispěchal sám velitel Kazem-bek. Je bledý a vzrušený. Znal Šurinovu radost a nesmírné nadšení. Hladí ho mlčky po tváři a slzy derou se mu z očí.

Vzácný nadšenec a idealista Šurin nás opouští navždy... Mladý život milého studenta-Slovince je zlomen. Dokonal v okamžiku největšího nadšení, v předvečer odjezdu do československého vojska. Těšil se na to jak bohatě obdarované dítě. Strašnou daň vzala Volha od nás za poslední koupání na rozloučenou.

Nemluvíme, jen vnitřně krvácíme žalem.

Nebudeš již nosit pušky, ani ruského kroje vojenského, nevrátíš se již k drahé mamince, o níž jsi tak často s úctou hovořil. Ležíš před námi jako chladná mrtvola, drahý Šurine, a my tu stojíme zdrceni nad tebou. V uších nám zní ještě tvůj milý hlas, přesvědčující nechápavého konvoje o podstatě tvých tužeb.

Nechceme tomu věřit, je to pouhý strašlivý sen ...!

vstaň, Šurine ...! promluv, příteli. ...! vstaň ...!

*

Zbytek dne trávíme v truchlivém rozjímání o tragickém konci milého druhu. Což plátno všechno uvažování a tesknění... Jak nicotný je život člověka, pouhá hříčka osudu. Shasne jak plápolný plamének svíce, shasne ve chvíli, kdy se toho nejméně nadáš, a kdyby nebylo těch tragických okolností, snad by nebylo ani možno se nad tím pozastavovat. Na frontách hynou životy po stech, ba po tisících. Je to samozřejmě za dnešní války a vzbuzuje to jen letmá poznámky. Mluví se o padlých jako o natřesených jablkách nebo postřelených zajících na honě ... Příštího dne doprovázíme mrtvého přítele ke hrobu. Pohřeb je obřadný a přichází báťuška z Kabačišče i mnoho ruských občanů, velitel Kazem-bek s rodinou, ruský lékař a veliké zástupy zajatců. Účast je ohromná a loučení nad hrobem dojemné. Při Křížkovského sboru »Utonulá« není snad suchého oka. Prosté zelené věnce s bíločervenými stuhami a krásná kytice svěžích květů zdobí jednoduchou vojenskou rakev.

»Kde domov můj...?« doznívá z úst sboru a všech českých zajatců ...

Vzpomínáme bílé Ljublaně, o níž jsi nám nadšeně vyprávěl, drahý Šurine ...!

Spi klidně, my tě nahradíme ...! Nezapomeneme ...!

*

K večeru odchází druhý průvod z tábora. Středem jeho je naše pětiice. Radostná nálada naše i doprovázejících nás přátel má závoj smuteční...

Procházíme osadou za nadšených pozdravů se strany obyvatelstva. Jdou s námi k nádražičku průvodem. Oba synové velitele věší se na mne.

Do příjezdu vlaku je na stanici hlučno a veselo, sbor pěje na rozloučenou a skoro všichni členové organizace slibují brzkou shledanou v českém vojsku.

Nevíš, komu napřed odpovídat, s kým naposledy promluvit...

Vlak přijíždí. Zvědaví cestující hledí udiveně z oken, jaký je to neobvyklý tábor lidu.

Vstupujeme do vlaku s oběma ruskými konvoji a obsazujeme volné spací kupé třetí třídy.

Za hlučných ovací dává se vlak v pohyb a v několika minutách vjíždí na mohutný Romanovský most přes Volhu.

Konvojové kladou své pušky na hořejší police zavazadlové a přidružují se přátelsky k nám.

Železná konstrukce mostu míhá se kolem oken. Hledíme vyčítavě na plynoucí masy šedavě zelených vod bohatýrské Volhy ... Lesnaté břehy u zajateckého tábora a Kabačiště zvolna mizejí z dohledu.

Za mostem vykláníme se z oken a hledíme naposled přes mohutný tok v ta zrádná místa, kde navždy zhasl sen idealisty Šurina. Posledním pohledem loučíme se s Paratskými závody; večer se sklání nad krajem a do setmění přebíráme se ve vzpomínkách na trpké i radostné chvíle tam prožité.

Pak nenápadně se trhají nitky vzpomínek a myšlenky i hovory nesou nás do Kijeva, vstříc nové kapitole životní, vstříc známé činnosti, ale neznámému osudu.

Nálada začíná být radostná a Barborka navrhuje, abychom si zazpívali. Krátka chápe se houslí...

Hned je veselo a cestující se obracejí zvědavě k nám. Vysvětlování a informační služby ponecháváme konvojům. Zpíváme až do únavy. Zpívání mění se ponaáhlu v zívání a Korálník míní, abychom rozklapli spací regály a šli »do hajan«.

Uznáváme, že návrh není špatný, a tak se zařizujeme na noc...

Pravidelný tlukot kol velmi mile ukolébává po celodenním shonu a vzrušení.

Poslední slovo má ovšem Krát'a v dolním šuplíku, leží vedle konvojů, ostatní jsme zalezli v horních regálech.

*

Za svítání se probouzím s Korálníkem. Vlak právě zastavil na větším nádraží.

»Saraňsk« čtu na štítě nádražní budovy. Hledíme zavřeným oknem, kde je »kipjatok«.

Směs čpavých výparů naplňuje vagón... Povídáme si, že je tu důkladně »nadýcháno«; čagan by mohl zavěsit do té atmosféry.

»Smrad je tu na krájení, « konstatuje Korálník, »musíme honem otevřít okno, než se udusíme. «

»Počkej, hned ho spustím, « pravím, napolo omámen. Svěšuji nohy s regálu a cmoulám okenním spouštěčem.

Vzdoruje a Korálník se natahuje, aby mi pomohl. Ostatní ještě silně chrápou... vtom okno povolilo a s hřmotnou ranou sjíždí dolů. Při zoufalém pokuse je zachytiti dostávám smyk a nesu se Krát'ovi rovnou na hřbet.

Je z toho »pahél« a náramně divoký budiček.

»Sec milionský hovado!« přeje vyděšený Krát'a dobrého jitra a za notných sakrů protírá si oči. »Šmarjá Josef, moje lopatky!«

Korálník se řehtá, až mu slzy tekou. Rychle se klidím nahoru.

»Človče, vlaky se srazily,« chlácholím zuřícího Krát'u, »mám všechna žebra zahnutá dovnitř!«

Robert a Barborka vyjíždějí zpod pláštěů zmatení.

»Co je? Co se stalo?«

Konvojové jobka jí na lačný žaludek a hledí vyjančeně . . .

»To je sranda,« zajíká se smíchem Korálník. »Krát'a spal s otevřeným výfukem a Kódl sletěl následkem plynové otravy s bidýlka. Sanitét!«

Zavládá veselost, skládáme spací regály...

Pelášíme pro kipjatok. Za chvíli jedeme dále a snídáme. Chvíli pozorujeme krajinu, pak se chápe Krát'a houslí a zpíváme.

Spolucestující se kupí u našeho oddělení jako při pěťáčkové komedii. Pokud nás to baví, vysvětlujeme jim, kam jedeme a Plašil funguje co neúnavný impresario.

»Vot, mold'ci, jej bohu, molod'ci,... jejich mát,« příkyvuji zemiáci, »za našeho cara jedou se bít, to je divné, to je divné!«

V Pense delší přestávka, přeseďme...

Poněvadž vlak má jeti asi za dvě hodiny, brousíme po nástupišti. Ve chvílce jsme obklopeni davem. Řečníme do omrzení ...

Dav je nadšen a hlasitě chválí Čechi-Austrijce. Vlekou nás do nádražní restaurace a hostí.

Zabavujeme se dosti dlouho. Plašil má strach, abychom nezmeškali. Venku zvoní k odjezdu vlaku a mnozí se hrnou na peron.

»Vremja chvátí!« zdržují nás hostitelé.

Plašil přece jen vyklouzl. Za několik minut se vrací s Jobovou zvěstí:

»Hoši, vlak je v trapu a konvojové s ním!«

Stojíme jako solní sloupové .. »Hrome, co teď?« Cestovní bumáčky (průkazky) mají konvojové, ještě že víme směr cesty.

»Ničevó, ničevó,« chlácholí dobrácky Rusové, »bud'te klidni, dojedete, vlaků jezdí v Rusku mnoho a konvoje seber čert! Nezapěhnou se a sami dojedete ! «

»O to by nešlo,« povidáme si rozpačitě, »ale což, když nás sbalí četníci? Moc se s námi párat nebudou a vstříci nás na nejbližší úpravě do basy nebo do lágru jako uprchlíky.«

Celý malér hlásíme vojenskému veliteli stanice, škaředí se a praví:

»A proč jste tu zůstali..., vašu mať..., čert aby vám věřil. Takové svoloči se fláká všude mnoho. Předám vás do zajateckého tábora, stejně jste utekli z roboty.«

Hrklo v nás jak v starých hodinách a znovu spěšně vyprávíme, co jsme a kam jedeme.

Neštěstím je, že důstojník o české Družině nic neví. Krouť jen hlavou a na konec praví:

»Posedíte zde, až se přesvědčím. «

Několik desítek ochotných hostitelů shromáždí se přede dveřmi a ochotně dosvědčuje naše výpovědi.

Důstojník je odbývá pohrdlivě: »Netřeba mi vašich výkladů, sám vím, co zařídít! «

Teprve za několik hodin přichází telefonická zpráva z Tambova, kde konvojové naše zaběhnutí ohlásili.

Ruský poručík roztává a chová se již nadále přátelsky, i papiroskami nás štědře hostí.

Pozdě večer unáší nás jiný vlak k Tambovu bez konvoje. Máme společně »udostověrenije«, nebo-li dobytčí pas, jak to Korálník nazval a je nám veselo.

Za dne dojíždíme do Tambova a lezeme z vlaku.

Naši průvodci již stojí na číhané jako zmoklé slepice a běží nám naproti. Úlevu jí si okudrlinkovaným proudem nadšených uvítacích »frází«.

Hlásí šťastný nález na stanici a zakrátko jedeme dále.

Máme s nimi zábavu na celý den. Stále nám vyprávějí, co zažili strachu.

»Jen se nebojte, « uklidňujeme je asi po desáté, »neutečeme vám jinam, než kam nás vezete a jeli bychom tam i bez vašeho doprovodu. «

»Eh, vám se to řekne, ale nám platí rozkaz a když předáme v Kijevě vojenskému náčelníkovi bumážku bez vás, chytí nás za límec a vsadí pěkně do vězení. Nic nenaděláš, holoubku! «

Jízda míjí za stálého vyprávění, zpěvu a vyhlížení z oken.

Na delších zastávkách běháme pro kipjatok a vuřty s bílým chlebem. Jíme, spíme a vyprávíme stokrát zvědavým cestujícím naši historii. Míjíme u Kozlova veliký vojenský tábor, u různých stanic obrovité obilné hangáry čili elevátory, lesy, pastviny, zapadlé visky s deskovými střechami kolem výstavných cerkví s buclatými báněmi věžními, tak se to mina kolem oken. Tu a tam přerušují výhledy lesy neb menší pahorkatina s větrnými mlýny.

Na nádražích všude vzorná čistota a pořádek, krámky potravinami hojně naplněné. Nikde nechybí měchy a ošatky se slunečnicovými »sěmičky«.

Rusové tato semínka louskají s obdivuhodnou virtuositou a ze slupek vytvářejí v čekárnách pro chudý lid a v poslední třídě vlakové příslovečný druh národního smeti... Zemi jak neb mužik dovede po celý den mlet pantem a drtit čelistmi sěmička jako mlýnek s parním pohonem.

Z dlouhé chvíle zkoušíme toto národní ruské umění, ale kam se hrabeme ...! Zemláci nám je sypa jí po hrstce a lacino se baví naši nešikovností. Než našinec rozlouskne jedno semínko, Rus jich do pusy naháze dvacet. Zdá se, že dovede vhodit z půlmetrové vzdálenosti sěmičko na určitý zub, o nějž se rozštípne a pohybem rtů vyhodí prázdné slupky stejnou drahou ven, při čemž současně i jádérko rozžvýkne.

Nám se tak nedaří... Trefíme do úst sotva každým patnáctým semínkem a to ještě obvykle vletí do chřtánu, že se pak těžko bráníme dávení. Podaří-li se trefa, rozžvýkáme slupky a jádérko vyplivneme. Na konec to loupáme prstem a zemláci modrají smíchem.

»Ti chlapi jsou podaření,« upozorňuje Jarka na zemi jaký v chodbě, »jen hleďte, jak si plivají slupky klidácky na vesty.«

Sešli se tam dva neznámí zemláčkové z různých konců Ruska.

»Kakoj gubernii ?« ptá se první.

»Povltavskoi,« odpovídá druhý a hned dodává: »Sěmička jest«

» Jest.«

Sypou si po hrstce do dlaní a začnou »pracovat«. Baví se a mezi řečí odprskávají slupky, jako když jim od úst sněží. Je to pro ně něco podobného, jako kalumet míru pro Indiány. Sěmička se louskají na bratrství...

Voroněž. Pěkné město a zdá se dosti veliké. Tlačíme se v zástupu »za kipjatokem«. Očered' (zástup) vine se jako had a jsme natlačeni na sebe jako slanečci. Jen luče s čajníky a konvicemi třetí stranou živého jelita jako drápky ohromné stonožky. Zástup nadává topiči, který kleje na nedočkavce. Dušuje se při jebení. . . , že voda ještě nevře.

Za hodinu čajujeme a přikusujeme pirožky s masem (v těstu zapečené sekané maso). Přisedlo k nám hodně obecnstva a děláme trochu místa prostým báryšnám svěžího vzhledu. Ohlížejí se nesměle a cosi mezi sebou šuškájí.

»Nejedeme daleko, « děkují a zůstávají stát.

»Jen přisedněte, pobízíme laskavě. »bude nám veseleji a příjemno.«

Dvě usedly, ale třetí, pěkné děvče s buclatými tvářemi, se pýří.

Konvoj bez caviků chytil ji v pase a s dobráckou pobídkou »ne boj se mládenců« vstrčil ji Korálkovi na klín.

Holka piští, ale konečně usedá na lavici. Červená se jako rudý mák.

»Eh, jsi ty hloupá! « domlouvá ji konvoj měkce by se to sedělo, jako v první třídě, a náš moloděc by se jistě nehněval.«

»Oho, to zas prr! hněvat bych se nemoh ale jak dlouho by seděla měkce, to nevím, šibalsky prohazuje Korálník, a zakusuje chrup do posledního pirogu.

»Žádné blbě vtipy, panstvo! « napomíná Jarka se strojenou grimasou přísného vychovatele »ať mi neuděláte ostuda, mluvte podle bontonu. «

»Sem si sedněte, báryšno, nedáme vám ublížit,« nabízí místo s lokajským posunkem a při tom mi vráží do hrnku s horkým čajem, horký čaj vychlechl mi na kalhoty. Nemohu se udržeti náležitýho »poděkování«.

Báryšny se chichotají a za chvíli jsme spřáteleni. Konvojové se chlubí cílem naší cesty. Děvčata jsou plna zájmu o nás.

To je zase voda na Robertovu výmluvnost . . . —S vlastní jemu vážností zasvěcuje dívky do českých dějin.

Je jim to španělskou vesnicí a více je zajímá, máme-li ženy.

»To je aspoň rozumná otázka, « vpadá do řeči Krát'a, »ty se musíš stát po válce profesorem dějepisu, Roberte, teď ale s tím dej pokoj, když máme tak vzácnou společnost a raděj si zazpíváme.

»Zazpívejte, zazpívejte, « žadoní báryšny a Jarka již ladí svůj vzácný tenorek.

Krát'a sundal housle, naladil a již je ve voze rušno: střídáme naše písně s ruskými. Celý vagón žije naší pěticí. . .

V kteréš stanici děvčata vystupují. Srdečně se loučíme. Je nám trochu smutno po jejich odchodu.

»Však v Kijevě si nějaké fešačky namluvíme,« poznamenává Václav a Korálník labužnický přisvědčuje:

»Tam jsou záby jako z cukrkandlu a za českými dobrovolci se jenom ženou, vždyť to psal Drneček, jaký je tam fešácký život.«

»Kluci, to bude vojna, « vpadáme sborem, a za dva měsíce to bude jesle veselejší, až se ponese městem s kutálkou na posici.«

Od děvčat přechází hovor k frontovému životu a teprve pozdě večer natahujeme se do regálů.

Ráno 2. července jsme v Charkově. A vstupujeme a čekáme na vlak ke Kijevu. První je kipjatok. pak umývárna.

Osvěžení vycházíme na nástupiště, Je krásné počasí. Právě odjíždí dlouhý těpluškový vlak s vojskem na frontu. Setkáváme se s prvním družiníkem s bíločervenou stužkou na čepici a radostně se s ním vítáme. Má stříbrné vyznamenání. Nemůžeme se dost nabažit pohledem na jeho slušný stejnokroj s frajerskými rajtkami.

Tážeme se ho na Kijev a české výcvikové středisko, které nás nejvíce zajímá.

»Ještě dnes tam budete,« sděluje družiník, »je tam veselo. Dostanete se zrovna do university, dosud byly kasárny na Moskevské, právě se záložní roty přestěhovaly na nové místo. Denně přijíždí mnoho nových dobrovolců. Náš 1. pluk je již úplný a je na posici. Druhý pluk budeme mít co nevidět.«

Hltáme všechny zprávy se zatajeným dechem a jeho pravici, podávanou nám na rozloučenou, tiskneme s vřelou upřímností.

»Nazdar, hoši, na shledanou!« — »Nazdar!« končíme krátké loučení. Rychle kupujeme potraviny a hrneme se do vlaku.

Myšlenkami jsme jedině v Kijevě. Krajina baví nás pouze chvilkově. Poslední den jízdy zdá se nám býti k nepřekání. Dlouhá jízda unavuje. Krátka šumaří na houslich, zpíváme.

Poltava zůstala za námi. Odpoledne přešlapujeme na plošinách vagónu, lavice pálí, seděti se nechce. Telegrafní sloupy míhají se v pravidelných přestávkách...

Konečně k večeru zjevuje se vytožený cíl cesty.

Konvojové přehazují brízy se štíhlými styky (bodly). Vystupujeme. Znovu připadá nám hrozně hloupé, šlapat ulicemi pod bodákovou »záštitou« jako tlupa trestanců. Ale předpis je předpis. Však je to už naposledy!

Na štěstí nejdeme daleko. Na vojenském punkte nás předávají v ruské vojenské kanceláři.

»Zítřka vás předáme, teď si odpočíte,« ohlašuje ruský vojenský náčelník.

Nocujeme na prýcnách s ruskými vojáky ve strážnici. Příštího dne dopoledne odvádí nás náš český četař městem na Vladimírskou třídu.

Vzácný pocit volnosti nás oznamuje a okříváme vnitřní hrdostí. Pohled na mohutnou červenou budovu university je báječný. To tedy je kolébka českého vojska!? Srdce buší zrychleným tempem, vcházíme branou na nádvoří.

Zrak utkvívá na veliké tabuli: »1. čsl. střelecká brigáda«.

»Tak už je pohromadě celá brigáda?« tážeme se četaře.

»To ještě není, ale již se tvoří základ,« konejší naše překvapení. »Půjde-li nábor tímto tempem, bude postavena brigáda za půl roku, možná i dříve.«

Všude ruch, dobrovolci přebíhají po nádvoří a několik čet cvičí uprostřed. V pozadí nádvoří stojí dřevěné baráky s českými kuchyněmi. Chystají oběd.

Obstoupila nás skupina hochů a někteří se ptají: »Kakoj gubernii?« — Brněnská, pražská a pod., odpovídáme rovněž žertem.

»Tak se tu zatím uveleďte a já za chvíli pro vás přijdu, pobízí četař.

Ke skupině hochů nás obklopujících přistoupil »děžurný« (služba). Shání volné muže na loupání zemáků pro kuchyni.

Jeho pátrá vy pohled padá na nás. »Odkud jste? Nově příjeví?«

»Čekáme na četaře, jdeme k zápisu, odpovídáme na dotaz.

»Víte co, hoši, aby vám nebyla dlouhá chvíle, můžete si vydělat na oběd. Ráz, dva, tři, čtyři, pět...« a již nás rekviruje s veselou pobídkou na loupání bramborů pro kuchyň.

»Vždyť nejsme ještě vůbec zapsáni, namítá Krátka« a nemáme kudly. Čím to máme odrapovat, nehtama?«

»Jen pojďte a nestyďte se, já vám kudly hned zaopatřím.

Kolemstojící dobrovolci se chlámou a kterýsi praví rozjařeně:

»Z toho si nic nedělejte, když jsem přišel před čtrnácti dny, tož jsem hned na lačný žaludek drhl záchody a mám na to osm gymnasií.«

Bez dlouhého zdráhání a za veselého vtipkování pouštíme se do zemáků.

Je to první náš čin s »ozbrojenou pěstí« ve prospěch zahraničního odboje. Okrájené zemáky lítají do škopku a okřídlené vtipy do vzduchu. Pracujeme s chutí a s citem.

Desátník ve službě přivedl ještě jednu partu hochů na posilu a za půl hodiny se škopík plní.

Objevil se četař a náramně se směje, když nás spatřuje dřepět na bedničkách u hromádek scvrklých zemáků a slupek v horlivé činnosti.

»Který krotas na vás tak rychle kápl? Vezměte si věci a pojďte nahoru,« vybízí nás k odchodu.

Předáváme »zbraně« a mizíme za ním v budově.

V pěkném sále je kancelář. Je to zde prostorné jako v paláci, hltáme očima nové okolí.

Držíme se četaře Havelky jako kuřata slepice. Vcházíme do druhé místnosti a setkáváme se s prap. Horníčkem.

Po krátké rozmluvě přichází praporčík Číla a Obergruess.

Zdravíme a četař hlásí náš příchod.

Před podepsáním přihláskového archu a složení slibu oslovuje nás br. prap. Číla: »Přicházíte zajisté z vnitřního popudu a z přesvědčení do našich řad. Předpokládám, že víte, co vás očekává, a že jste připraveni na všechny možnosti.

Budete vycvičeni na rozvědčíky a asi po dvouměsíčním výcviku odjedete posílit naše roty na frontu. Od českého rozvědčíka požaduje se odvaha, chladnokrevnost a odhodlanost na vše nejhorší. Padnouti do zajetí nesmíte, to je vám snad jasné. Boj za svobodu vyžaduje muže nesmlouvavé a pevné vůle. Říkám vám to otevřeně a bez obalu, abyste se mohli ještě rozmyslet, než se svými podpisy a sliby zavázete. Bojujeme za svaté právo svobody proti utlačovatelům

českého národa a spojenecké mocnosti tento boj sledují s velkými sympatiemi. Pevně věříme, že spravedlivá věc vítězí, neboť naši politikové s profesorem Masarykem v čele dosáhli již určitých záruk ve Francii, Anglii a Americe. Profesor Masaryk klade největší důraz na to, aby všichni věrní Čechové chopili se zbraně, a tím světu dokázali, že si svobody plně zaslouží.«

Nasloucháme se zatajeným dechem.

»Jsme rozhodnutí a proto přicházíme,« pronášíme všichni najednou.

»Tak je to správné, hoši,« praví prap. Číla a postupně podává nám pravici.

Následuje zápis a podpis. Chvilé radostného vzrušení, bez veškeré obřadnosti a přece tak vážná a obřadná pro naše nitra. Je to chvíle, která zavazuje k bezpodmínečné oddanosti a obětavosti. S hrdostí a pýchou zaletují myšlenky domů přes fronty. Kdyby tam tak mohli alespoň tušiti. ...!

Nejvzrušenější z nás je Robert a radostí se s námi celuje i objímá.

Oslovení »bratře« zní nám jako záchvěv melodického akordu.

Bratr četař Havelka dává nám pokyny stran fasování »omudírovky« (mondurů) a vede nás do místnosti.

Narychlo dostáváme kotýlky na menáž.

Po obědě jdeme fasovat potřebné věci. Své kusy munduru, pokud jsou ruské, si ponecháváme.

Za necelé dvě hodiny jsme z gruntu »předěláni«. Shlížíme se v okenních tabulích, jak nám to sedí.

Vyměňujeme si rubášky (vojenské blůzy). Krát' a ji má volnou u krku, že by se tam vešel ještě jeden nájemník, a Korálníkově malé postave by mohla sloužit za noční košili.

V krejčovně dáváme si poopravit, co je třeba, a našit lentočky (bíločervené stužky na čepicích).

Trochu práce máme s formováním Čepic, hodně pomačkaných. Podle návodu starších hochů namáčíme je pod vodovodem a drátem i papírem uvádíme furážky do žádoucího tvaru.

Odpoledne přichází do university opět větší skupina dobrovolců v civilních i rakouských hábech.

Topíme se přímo v blaženosti a samolibém uspokojení.

V mohutné universitní budově i na nádvoří je rušno jak v úle. Hledáme známé a dáváme si vyprávěti od starších bratří. Všecko nás nesmírně zajímá a upoutává.

Ještě téhož dne píšeme nadšeně svým známým do Paratských závodů a sdělujeme novou adresu i první dojmy.

Večer seřazujeme se na prostranném nádvoří vedle starších rot k první pověrce (večerní modlitbě s pověřením stavu mužstva).

Vše nastupuje v plném pořádku a podle seznamů zkoumán stav přítomných. Na ulici a v protějším sade shromažďuje se četné kijevské obecnstvo. Po hlášení stavů rot zpíváme ruskou hymnu »Bože, cara chrání...« a pak »Kde domov můj ...?«

Mohutným sborem nesou se obě melodie večerním tichem. Zpíváme s horoucí opravdovostí a s citovým rozechvěním. Je to krásný okamžik, prožívaný tělem i dusí, každým nervem až do morku kostí.

Jakmile zazní píseň »Kde domov můj?«, již zjevuje se v mysli daleká domovina jako čarovná vidina. Vidíme známé kraje, myslíme na své drahé, slyšíme v podvědomí bublat potůčky po lučinách a šumět bory, mysl se povznáší, zrak vlhne, srdce střídavě teskní a jásá. Chce se ti plakat a jásat současně, objímat všechny ty drahé hochy v semknutých řadách vedle tebe, před tebou i za tebou ...

Z několika set hrdel říne se tu projev víry a naděje na perutích okouzlující melodie. Cítíš, jak zrychleně tluče sta srdci pod šedozelenými rubáškami, jak jediná myšlenka všechny spojuje na život a na smrt.

Poslední zvuky hymny nesou se nad Kijev a ještě stojíme chvíli jako stěny v tichém rozjímání... Vytrhuje nás pozdrav velitelův: »Nazdar, bratři!«

Hromové, úsečné »zdar!« zaburácí nádvořími, cítíš mrazení v těle.

Obecnstvo před universitou projevuje své nadšení a hlučný údiv.

Vědomí síly a zdaru tě naplňuje. Skoro nás to mrzí, že je rozchod ...

Druhého dne rukujeme na dvůr ke cvičení. Naším velitelem je bratr praporčík Obergriess a instruktorem bratr četař Havelka, starý družiník, vyznamenaný již třikrát v bojích proti nepříteli.

Polykáme všechny ruské řády a základní cviky s nenasytným elánem. Každý z nás by již nejraději měl celou tu ruskou vojenskou vědu pohlcenou a ztrávenou.

Ruská komanda a názvosloví si pečlivě zapisujeme, execírka se střídá se školou. Vše jde dobře, poněvadž je chuť i nadšení pro věc. Odpoledne učíme se salutovat a stavět frontu vyšším důstojníkům. Se salutováním by to ušlo, se stavěním fronty je tobledší. Taková nezvyklá novinka se musí hodně dlouho opakovat.

Těch novinek pro nás je víc, ale nejpitomějši zařízení v ruském stroji je to »hafkání« na představené. Máme z toho sice psinu, musí to však být, a tak dřeme pilně pozdravné formulky jako matematické rovnice.

Největší šlamastika je s plynným vyslovením takového »zdorovije željaju vaše vysokoprjevoschoditelstvo«, »radistarjat'sa vaše prjevoschoditelstvo« a ostatních průpovědí, jimiž nutno reagovati na oslovení některým ruským důstojníkem.

Štěkáme pilně druh na druhu. Člověk by si častokrát jazyk přezvykl, a ještě ne to ze sebe vyvalit. Vůči vlastním důstojníkům to ovšem neužíváme. Ven dříve nesmíme, dokud vše není řádně nadřeno. Cvičíme tedy pozdravy jednotlivé a sborem v četě. Někteří si to ulehčují docela praktickým způsobem: prostě v rytmu štěkají s sebou: »Raf, haf, raf, haf... dyje.«

Než bratr četař nebo praporčík pozorují ústa a natahují uši. Brzy podfuk objevují a postupně vytahují fixlaže z rady,

»Já ti dám haf, haf...! Opakuj to sám!« Postižený to obyčejně napřed dva i vícekrát zmastí, než se mu to podaří správně vymáchnout.

Za tři dny to však jde dosti dobře a po různých ponaučeních o chování se na veřejnosti, v restauracích a v podnicích v přítomnosti ruských důstojníků, dostáváme první povolení k vycházce do města. Po odpoledním cvičení běžíme si napsat »propustky« a s několika staršími hochy neseme se branou na ulici.

»Hlavně nelezte na promenády a na Kreščatik,« napomíná nás ještě br. četař. »tam je plno důstojníků a nestačíte se ohánět,«

»Však my se vyznáme v tlačenici,« ujišťujeme bratra Havelku, a vykračujeme na Vladimírskou třídu.

»Jen se toho nelekejte,« míní dva hoši, kteří již čtrnáct dní chodí na vycházky. »člověk se musí naučit nevidět a šikovně vyhnout tomu, koho nemíní potkat. Jak máš bíločervenou stužku na furážce, jsi v Kijevě doma a nikdo tě zastavovat nebude, i když ho přehlédneš.«

Štrácháme k opeře a obdivujeme výstavnost města. Všude osvěžující zeleň a pěkné budovy, parky, promenády, šikovná děvčata. Potkáváme asi tři ruské důstojníky za sebou. Každému jsme to sekli podle předpisu s odpaženými lokty.

Za nedlouho jsme na živějších třídách a noříme se do proudícího života.

Lesklých uniforem se hemží čím dále, tím více, a házíme to vpravo, vlevo.

»Nezdá se vám, že polovina obecenstva je samý důstojník?« ptá se Krát'a a urovnává si svou švajfnutou furážku.

»Řekl bych, že tři čtvrtiny... pozor, kapitán,« přerušuji načatou větu a již to »házíme«.

»Tamhle se nese nějaké větší hovado,« zjišťuje Korálník, proto nenápadně mizíme v průjezdu s výkladními skříněmi. Hrozně nás zajímají vyložené deštníky, jako by to byla nejpotřebnější věčička pro vojáka.

»Už přeplaval,« avisuje Krát'a. »Je to asi plukovník, lampasy nemá,« dodává. Zájem o paraplasta zase ztrácíme.

Brzy jsme okoukání a věnujeme více pozornosti čipernému dívčímu publiku, které se na nás přátelsky usmívá.

»Mordie, to jsou záby a tamhle ty nožky, člověče, s tou bych se nestyděl jít zavěšenej,« pronáší soused sousedovi.

»Přidejme do kroku, ať vidíme, jak vypadají zpředu,« pobízí kterýsi z nás a již zahýbáme za roh na Kreščatik, nejživější tepnu Kijeva.

"Tu je to správné, jako v Praze na Příkopě,« přichvaluje si Krát'a.

»Tělegramy! Telegramy! Nejnovější zprávy z fronty!« řve nám do uší výrostek prodávající noviny a drží se nás jako klíště. Dívky se nám ztrácejí v proudícím obecenstvu a nové se objevují. Kamelot řve vytrvale a strká nám zvláštní vydání pod nosy.

»Dej sem, vřískoune a odprejskni, než tě vodfouknu,« dopaluje se Václav. Kupujeme »tělegramu« a Robert dvoje noviny povážlivého formátu, velikosti přikrývky.

»Kam s tím, pro rány Kajfášovy,« starostlivě zahořekuje.

»Šoupni to pod rubášku nebo do nohavice,« radíme ochotně.

Sotva je s tím hotov, už srážíme kramfleky a stavíme frontu generálovi se zelenými lampasy.

Děkuje nám s úsměvem a my děkujeme Bohu, že mu nenapadlo dát se s námi do plkání.

»Sakra, tu jsme vlezli do křížového ohně zlatých pohonů a uniforem. Člověk aby si uvázal ruce ke štítku furážky a natáčel se jak fackovací panák do pravá a do leva. Pojďme na druhou stranu,« vybízím kamarády.

Zastavujeme u přechodu a mezi izvozčíky, auty a tramvajemi křížíme třídu plnou hluku a šumu k protějšímu domu s velikým biografem »Šancer«.

Prohlížíme reklamu, když tu zjevuje se náš četař Havelka. Z rozežranosti mu stavíme frontu. Zastavuje a žertem nám »pucuje faldy«.

»Tak co, jak se vám zde líbí?« ptá se kamarádsky.

»Báječně, až na to pitomé salutování, už nám z toho pracky brní, je to samé zlato a stříbro,« stěžujeme si.

»Mně se zdá, že to sekáte každému konduktérovi. Pojďte se mnou. provedu vás kousek a naučím vás rozeznávat vojsko od civilistů a policajtů.«

Jdeme ve dvou skupinách, br. Havelka v první s Robertem a Krát'ou.

Noříme se do záplavy stejnokrojů, koho zdraví četař, toho také my. Záhy poznáváme, že jsme salutovali mnohým úředníkům od

paroplavební společnosti a stavěli frontu kozáckému kapitánovi.

Než docházíme nazpět, jsme dostatečně poučeni a děkujeme bratru četařovi za praktický kurs.

Odchází kamsi na »rande« a my se vracíme k »Šanceru«. Tam stojí skupina sličných dívek, částečně pohroužená do dnešního programu.

Zastavujeme a míníme, že se také musíme mrknout, co se vlastně hraje.

Krát'a hned navazuje mimické styky.

Vtom jde kolem nějaký uniformovaný zřízenec se stříbrnými náramky.

Rýpnu Krát'u do zad a houknu mu šeptem do ucha »generál!«

Krát'a sebou trhl a zmerčiv letmo vysokou postavu v uniformě, srazil paty a salutu je, div že mu předloktí neuletí.

Uniformovaný občan uskakuje leknutím stranou a hledí nechápavě.

Dívky dívají se vyjeveně, komu to Krát'a tak ceremoniálně salutuje . . .

Vtom však již prskáme smíchem, až se prohýbáme.

Krát'a se otočil na patách a červený zlostí se na mne obořuje:

»Ty bundo pitomá, tak tě liščím, že ti palica uletí, dělej si šófký ze starej Blažkovej!«

»Pohov, pohov!« mímím pošádleného Krát'u, »žádné lékařské ordinace na veřejnosti, cihni na ty frajerky, jak se zubí, myslí, žes to strouhl jim.«

Báryšny pochopily, že to byl omyl a chichotají se o celý hřebík. Za pět minut je navázána známost a naše nabídka ke společné »progulce« (procházce) přijata souhlasně.

Do večera brouzdáme parkem na Vladimířské horce při koncertě a živě se bavíme s děvčaty.

Litujeme velice, že do »pověrky« musíme být v kasárnách.

Děvčata slibují přijít zítra do parku blízko university.

Rozloučili jsme se a spěšně natahujeme jedenáctky. Za veselého rozmlouvání mizíme zakrátko v bráně ...

Výcvik jde rázně kupředu... Máme již své pušky a známe celý jejich mechanismus.

Časně ráno nesou se roty za burácejícího zpěvu na cvičiště, k poledni se vracíme za zpěvu do university.

Je parno. Potíme se hodně, avšak i to děje se s chutí...

Bulváry a okna domů plní se davy obecnstva a srdečně pozdravují »svě Čechi«. Dívky nám podstrkují květiny nebo je házejí mezi čtyřstupy.

Vše se denně opakuje, jsou to krásné, nezapomenutelné chvíle ...

Často rukujeme před šestou hodinou ranní. Rázný krok semknutých rot a řízný zpěv budí ospalce. Občané v županech i nočních košilích vykládají se do narychlo otevřených oken. Protírají zrak, kynou nám na pozdrav a pozorují roty ospalými i svěžimi úsměvy. Tu a tam šelmovsky vykukují rozčechrané hlavinky dívek a žen. Některé posílají ručkou polibek ...

V přesných vzdálenostech mezi rotami vykračují naši důstojníci a instruktoři,

»Lví silou ...« a »Spějme dál...« zná celý Kijev, vždyť je to každodenní budiček.

Pusky se štíhlými bodly na plecích vyrovnaných čtyřstupů tvoří vyřízený les, zvedající se a klesající v pravidelném rytmu pochodové písni.

Teprve při vstupu na cvičiště zpěv umlká. Je dán povel »pohov«.

Po krátké přestávce nastupují čtyři a družstva. Pilují se cviky se zbraní, sokolská sletová prostná a změny útvarů.

Povely úsečné a rázné víří vzduchem, uvádějí v pohyb celou tu směsicí útvarů, jako pára součástky složitého stroje.

K deváté hodině dopolední je přestávka. Markytánky a prodavači s košíky vbíhají na cvičiště. Pušky stojí v kozlích a hloučky hochů se kolem nich srocují nebo uléhají mezi nimi na trávníku.

Poněkud stranou využívají oddechu jiné skupiny dobrovolců k doučení se některému oddílu prostných. Je toho nevyhnutelně potřebí k postupu do vyšších čet a rot. Mezi družstvy panuje přímo řevnivost v tomto směru a snahou všech je dostat se co nejdříve do pochodové roty.

Po přestávce cvičí se v rotách a půlrotách pod velením bratří důstojníků do 11. hodiny.

V letním parnu má toho každý do té doby dost, ale nikomu nenapadne projevovat nevoli. Jen četné poznámky a nevázně míněné vtipy okořeňují náladu ...

»Ten Vojtišek nám prohnal perka! Za dva měsíce poběžíme »maratón« místo ranní procházky, ani se nezadýcháme ...

«

»No vím, co Číla nás tak dře s těmi prostnými, potřeboval bych do každé pracky a nohy ještě po jednom mozku, abych si to neplet,« pronáší bratr, kterému se v životě o prostných nikdy ani nezdálo.

»Přece s těmi kumšty nebudeme bavit na frontě Germánců?«

»Nevrč stará, a buď rád, že se něčemu naučíš,« chlácholí dobrácky starší dobrovolc-Sokol kamaráda. »Až vtrhneme na Moravu, musíme dodělat ten nedokončený brněnský slet, a kde se to pak chceš honění naučit?«

Po rotách velí se k nastoupení. V následujících minutách mizí proud ve město a zpěv se mohutně rozléhá Kijevem. Na křižovatkách i chodnících kupí se zvědavé obecnstvo.

Tatam je všechna únava. Kráčíme za zpěvu v přesném, vyřízeném s vypjatými hruďmi ...

Prap. Davidov pohybuje se jako cerberus od roty k rotě a přísně dbá, aby zpěv ani na okamžik neumkl.

Bouřlivým »nazdááár!« zdraví nás obecnstvo, veselé refrény písni, jako: »Ricum picum tádlitum ...« nebo »Stodola pumpa...« strhují je k nadšeným projevům.

Odpoledne je škola neb cvičení na nádvoří university, po kávě vycházky s randaty, návštěva českých restaurací, kina, koncertu, někdy domácí zaměstnání, jak na tu kterou rotu připadne.

Družný život je vřele bratrský. Bývalý poručík rakouské armády leží spokojeně na prýčně vedle svých druhů. Nikomu nenapadá vytasovati se s dřívějšími hodnostmi. Nasazením furážky (čepice) s lentoučkou (bíločervenou stužkou) a oblečením šedozelené ruské uniformy, spálili jsme za sebou všechny mosty. Všichni jsou prostými dobrovolci čsl. revolučního vojska. Svorně drhne při úklidu podlahu bývalý leitnant, kadet aspirant vedle bývalého pěšáka a dělostřelce.

Magistrátní úředník s kovářským dělníkem, obchodníkem, selským synkem dřepí na bedničkách u kuchyně při práci, neb zedník, student, holič a bodrý řemeslník vedle stavitele »viribus unitis« pomáhají vynášet smetí a vyklízet veliké smetiště v pozadí nádvoří, jsou-li k tomu právě určeni.

Vše koná se za zdravého humoru a s nesmlouvavou samozřejmostí, jiný život, pln v kouzla a víry započal a žene bujně do květu ... Básníka, učitele, rolníka, dělníka, studenta, domkáře, umělce, i nádeníka zachvacuje jediná touha, jediný ideál: svoboda národa, svoboda vlasti.

*

Okruh bratrské známosti se šíří... Tvoří se různé party známých ze zajetí neb z domova. I dosud neznámí dobrovolníci sdružují se

podle skupin, jak vedle sebe spávají na palandách,

Naše parta ztrácí Barborku, který nachází známé z Prahy a k nim se připojuje. Ostatní čtyři splýváme s bratry Jos. Skálou, Václavem Říhou, F. Šmidrkalem a K. Borovičkou v intimnější přátelský kroužek.

Tjmenští dobrovolníci a jiní rovněž srůstají v přítulné rodinné skupinky; je to ponecháno všem na vůli, kam se chtějí dát zařadit.

*

Horlivě v novinách sledujeme Brusilovskou ofensivu a několik raněných starodružinníků, přijevších do Kijeva, vypráví o skvělém postupu ruských vojsk, v jejichž prvních řadách bojují naše rozvědčické oddíly ...

Doba výcviku rychle míjí a ve volných chvílích užíváme dle nejlepších možností darů krásného Kijeva.

Chodíme k Dněpru do překrásných parků, do české kavárny »U koruny« k paní Lysé neb do hotelu »Praha«.

Je zde mnoho českých usedlíků a zámožnějších českých rodin. Nejednou jsme přátelsky pohoštěni.

Mnozí bratři mají své »sympatie«, neboť u kijevských děvčat je v módě mítí známost s českým dobrovolcem. Jsou tak roztomilé a půvabné, že těžko jim odolat.

Někdy tě vábí nevínoúneké rande, jindy biograf neb divadlo. Je nutno na to mítí »přes Čas« ... Nedostaneme jej však tolik, kolik bychom si přáli a proto vypomáháme si přepisováním hodiny na propustce«.

Vždycky to nejde, ale občas se to podaří, někdy se to zase riskne a »přetáhne«, když u brány mají stráž známí hoši.

Při pověrce již některý kamarád za tebe zavolá »zde« mezi tím, co se touláš v parku při koncertě s přítelem a dvěma švitořivými dívkami.

*

Krát'a učinil si známost s rozumnou dívkou, povoláním švadlenkou, jménem Nataša. Nataša má kamarádku a tak asistují Krát'ovi, aby nebyl sám se dvěma a aby se »nebál«.

Při jedné procházce letním podvečerem zapomínáme úplně na pověrku.

Z hudebního pavilonu řinou se symfonie. Sedíme s děvčaty na lavičce u promenádního chodníku a bavíme se v čilém hovoru. Konečně doprovázíme děvčata domů a než se nadáme, je deset hodin.

Za půl hodiny dotahujeme ke bráně, na stráž jsou kluci z našeho poschodí, předem to víme, a tož nějak proklouzneme.

»Chyba lávky,« praví stráž, »několik bratří nebylo při pověrce a prap. Plocek nyní dává pozor, však již jsem jde.«

Dlouhá postava klátí se k bráně a dáváme se s Krát'ou na rychlý ústup za roh bulváru.

»Co teď?« praví Krát'a, »to je blbá náhoda.«

»Polezeme zahradou,« napadá mi a hned se neseme spěšně po bulváru k železnému plotu kolem hustého univerzitního sadu.

Vyčihujeme vhodný okamžik a mizíme přes plot v temnu zahrady. V malé chvílce jsme na zdi. Větve kaštanu ležící na zídce však zašramotily a od brány slyšíme spěšné kroky.

Ve svitu žárovky poznáváme prap. Plocka a leknutím div nepadáme dolů. Krát'a mizí zpět dunivým houpnutím, já za ním rovnou do jakéhosi křoviska. Kalhoty podezřele praskly a nahmatávám o haluz až po kapsu rozvalenou nohavicí.

»Kdo je tam?« ozývá se přísně ze dvora asi třikrát za sebou praporčíkův hlas. Padá to na nás jako ledová sprcha, přes to však se notně potíme.

»Honem podél zdi k zadnímu dvoru,« šeptáme.

Kdopak by se v této situaci představoval přes zídku, myslíme si v duchu.

Za chvíli vylézáme po stromě na zeď a zadním dvorem mizíme v pootevřeném záchodovém okýnku hlavní budovy.

»Sakra, to je tura,« oddechuje Krát'a a za tlumeného smíchu zouváme boty. Tápeme po chodbě ke schodišti a koleni podřimujícího »bratra ve službě« meteme nahoru jako duchové.

Než rozklížil víčka, jsme v cimře na pelechu.

Brzy ráno dáváme pilně do lesku podřené boty. Navlékám kalhoty přivezené z tábora a roztržené nesu do krejčovny.

Při řazení volá nás k sobě br. rotný Obergiess.

»Devět vás chybělo při pověrce a jen pět bylo přistiženo bratrem prap. Plockem u brány. Kde jste byli do rána?«

»Spali jsme doma, trochu jsme se opozdili, ale ne úmyslně.

»Kdy jste přišli? A kde jste spali?« leze nám do svědomí br. Obergiess.

»Po desáté hodině, bratře praporčíku,« hlásí Krát'a. »A v jedenáct hodin jsme již spali,« dodávám s poznámkou, že ostatní to mohou dosvědčit, neboť někteří ještě nespali.

Na dotaz br. rotného dotčení přisvědčují, že jsme přišli před jedenáctou.

»Eh, vy kunti ničemní, vždyť br. Plocek číhal u vchodu do půlnoci a nikdo se nevrátil; kdosi chtěl lézt přes zeď, ale těm to zarazil. Pochybují, že byste mu dovedli proklouznout pod nohama. «

Trváme na tom, že jsme mu proklouzli a br. rotný pokyvuje nedůvěřivě hlavou. Zdá se nám, že potlačuje úsměv.

Dostáváme mravně kázáníčko a po prvé na celý týden zaražené vycházky. »Příště vás dám zavřít, rozumíte! « zakončuje br. rotný krátký výslech.

Přijímáme tento první trest s povděkem a s plným vědomím, že je zasloužený.

»Co pak Obergiess, to je pašák a myslí to dobře,« pochvalujeme si vzájemně, »hůře by bylo, kdyby tu rozhodoval Plocek; to je jisté, že bychom po zařazení bručeli v base. Schválně civí přes půlnoc u dveří a my dávno chrníme pod šinělama (pláště).«

Děláme nadále vzornou dobrotu, abychom si nepokazili postup do maršové roty.

Za tři dny dostáváme opět na svou prosbu dovolení k vycházkám do večerky.

*

Koncem července 1916 odjíždí ke štábu 1. pluku pochodová rota. Je to událost slavnostní a trochu to těm šťastlivcům závidíme. Stojíme seřazeni na nádvoří naproti ozbrojené rotě, ozdobené lípovými snítkami a kvítím. Jsou přítomni všichni naši důstojníci a předáci Svazu: dr. Vondrák, pan Jindřišek a Červený. Loučí se s hochy a staříčký praporečník české družiny Heyduk, nejstarší český dobrovolce, promlouvá k rotě, odcházející do frontového pásma, nadšená a dojemná slova.

Naše česká hudba hraje hymny a slavnostním pochodem vykračuje proud městem k nádraží. V čele pochodové roty vlaje hrdě rudý prapor s bílým lvem. Doprovázíme v rotách své druhy až na nádraží. Nepřehledné zástupy ruského

obecenstva kijevského a kijevských Čechů tvoří všude špalíry a jako lavina hnou se sebou za stálého provolávání slávy a »nazdar Čechům«.

Má to ráz sletového průvodu. Bouřlivé volání valí se třídami jako mořský příboj.

V srpnu tak vyprovázíme ještě dvě roty a druhou z nich za zcela mimořádného nadšení, neboť přijel starý český poslanec Durich, uprchlý z Rakouska a vyslaný sem na Rus prof. Masarykem se vzkazy vojsku a všem věrným Čechům za hranicemi.

Ohromné je naše nadšení, jímž vítáme vysokého starce, doprovázeného českým poručíkem francouzské armády Štafflem.

Chvěje se dojat pohledem na semknuté řady dobrovolců. Při proslovu a tlumočení pozdravu ujařmené vlasti rosí slzy jeho běloučký plnovous.

Je nám, jako by celý domov na nás hleděl jeho očima...

Pak nám vypravuje o životě doma, kde řadí neúprosná persekuce, prováděná v českých zemích maďarskými bajonety a žoldáky.

Zmínka o věznění českých předáků Machara, Kramáře, Červinky, Rašína a jiných vyvolává hroživou bouři nevole, která při zprávě o uvěznění rodiny prof. Masaryka vzrůstá na živelné vzbouření všech myslí.

Uklidňují nás další zprávy o činnosti prof. Masaryka, který je tajnými posly ve spojení s domovem.

V řadách sokolstva a vlasteneckých spolků připravuje se revoluční akce. V Paříži je utvořena Československá Národní rada v čele s prof. Masarykem, dr. E. Benešem a dr. R. Štefáníkem. Ve Francii bojují čeští dobrovolci v řadách cizinecké legie a co nejdříve utvoří se samostatná čsl. armáda. Rovněž v Itálii usiluje se o povolení čsl. dobrovolnických pluků z řad zajatců.

U dohodových mocností dosáhl již prof. Masaryk cenných záruk a sám poslanec Durich uvádí, že jeho jménem intervenoval se zástupci českých spolků u carského dvora v Petrohradě stran povolení náboru v řadách českých a slovenských zajatců pro českou brigádu.

Tyto zprávy staříkého poslance vyvolávají nesmírné nadšení a oči námi vlnou radostným rozechvěním.

Strhují nás k provolávání slávy Masarykovi a svobodné Čechii. Zdá se, že okna university se vysypou z rámu neutuchajícím hřmotem.

Jediná touha zachvacuje nás všechny neodolatelnou mocí: ... na frontu! ... ! na frontu ... !

Ještě za přítomnosti Durichovy odchází další pochodová rota a týden po té dočkáváme se konečně i my vytouženého okamžiku — zařazení do »maršky«.

Jedinou starostí v návalu radosti je bezpečné uložení korespondence a písemných památek ze zajetí. Bratr Moutelík má vojenský kufr a známého českého továrníka Nejedlého zde v Kijevě. Zašíváme tedy své věcičky do plátěných obalů s adresou rodičů a svěřujeme se černému kufříku. Balíčky obsahují poslední dopisy našim nejdražším, patří k věci zanechat po sobě několik řádečků, když nelze předvídati, jaký osud toho kterého z nás postihne. Ale tato skutečnost nedovede ani rozechvět, ani rozlícit.

Vleku kufřík s bratrem Moutelíkem k Nejedlým. Hostí nás, upřímně se loučíme a s veselou vracíme se do university.

Je tam jako po vynření. Hoši se rozběhli rozloučit se s Kijevem.

Jen Venca Dušek přehrabuje se ve svých věcnostech a vítá Moutelíka stereotypním: »Tě pic, Habeši! Odkud se hrabeš? «

»Ale zatáhl jsem do úschovy ty serepetičky a teď se mrknu do města, mám tam ještě něco vyřídit. Jdeš se mnou?«

»Hned, čekám ještě na Pepíka. Už tu měl být: čert ví, kde loží!«

Za chvíli se nás slezlo několik. Cimra ožívuje na půl hodiny zpěvem, vtipem a rozmarnými vejšplechty. Všichni jsou plně zaujati nastávajícím odjezdem.

Mizíme opět ve městě. Žijeme poslední dva dny ve znamení příprav a loučení; loučení se známými, s českými kavárnami a se vším, co nám jen poněkud přirostlo k srdci za krátké výcvikové doby, naplněné živelným ruchem, radostným tužením paží a myslí...

10. srpna opouštěli jsme Kijev zasypaní kvítím a nadšením desetitisícového zástupu. Cítím ještě, jak mne svědí hrčka nad okem. Padla mi tam celá tabulka čokolády v jemném staniolu z kteréhosi balkonu na Kreščatiku. Hudba hřměla a sotva chvílemi dovedla přerušiti bouřlivé volání zástupů. S hrdě vztyčenými vintovkami vykračovali jsme k nádraží.

Ještě v den slavnostního odchodu zaujímali noví dobrovolci naše opuštěné palandy v universitě. Pro nás žil již Kijev pouze svými burácejícími projevy obdivu, lásky a nadšení. Opětovali jsme je stejně nadšeně a bouřlivě.

Obsadili jsme vagóny a za zvuků písní a pochodů ztráceli jsme Kijev rychle z dohledu.

Za den se změnil obrázek a vlak donesl nás do přifrontového pásma. Poslední dojmy vyprchávají jako vůně omamného parfumu a nové okolí celé nás upoutává. Stopy války připomínají vážnost chvíle a pravý cíl celé té slavnostní přede hry.

*

Stojíme v Samech. Nad námi krouží německý aeroplán a bílé obláčky vyznačují dráhu jeho letu. To po něm pálí ruské protiletadlové baterky.

»Všecko do vagónů!« zní rozkaz.

Ve stanici stojí ještě dva vlaky s ruským vojskem a naloženým válečným materiálem. Ruští vojáci jsou rozlezlí po louce u nádraží. Aero nenadálým manévrem snáší se o několik set metrů níže a drzým letem obstřeluje nádraží svými kulomety. Blízko skladišť vybuchují dvě pumy letadlové. Nastává trochu zmatku a hloučky se rozprchávají do polí.

Uléhají do brázd a dolinek. Němec kropí terén kulometnou střelbou.

Střílet na letadlo není dovoleno. Objevují se další dvě letadla a s plačtivým hukotem padá třetí puma kdesi stranou za nádraží. Sít' mráček po šrapnelových exploších nad námi houstne a všechny obličeje obrací se vzhůru.

Držíme palce, aby to některého z letců rozflákalo.

»Podívejte se, jak berou švába,« ozývá se několik hlasů, »nezdá se vám, že nás tu větrí ta germánská pakáž?«

»Ti by si na nás jinak posvítili, kdyby tak věděli, jaké jsme my panstvo,« směje se Krát'a a druzí rozpustile přizvukují:
»Ti jsou na nás krátci, kam s tou flintou!? «

Z různých stran bouchají kanóny po dvojicích. Najednou padají mezi nás a na blízkou louku syčící a vrnící šrapnelové hilsny a kuličky. Kdo zůstal náhodou venku, mete rychle do vlaku a pod vagóny do bezpečí.

»To by tak scházelo, nechat si rozpúlit lebeňu padesát kilometrů za frontou nějakým ocelovým tuplákem, vystřeleným po germánském letci,« pobručuje bratr s nakrouceným knírkem a usazuje se na pražec mezi kolejnice pod posledním vagónem vlaku jako ministerský sekretář do klubovky.

Za chvíli je nepřátelská letka zahánána. Jedeme dále k Maněvičům. Na menší zastávce setkáváme se s větším transportem rakouských zajatců, vzatých v brusilovské ofenzivě. Jsou mezi nimi i Čechové a Chorvátí, ostatní Němci. Blízko stanice je tábor se zajatci-Maďary.

Hoši ze sousedních vagónů přivolávají zajatce české národnosti, kteří se nesměle a nedůvěřivě přibližují.

Agitujeme mezi nimi pro vstup do českého vojska; jsou z toho magoři a někteří poplašeně odbíhají k Maďarům do zemljanek a baráků.

Maďari vylezli houfně před tábor a pokřikují pusté nadávky. Dva Slováci porozumívají hnusným nadávkám, jimiž nám sprostě lají. Jako zápalná jiskra letí zvěst o drzých nadávkách Maďarů podél vlaku a již se tlupa našich hochů s holemi a řemeny řítí na provokující zajatce. Několik provokatérů dostává notný výprask, ostatní prchají do nedalekého lesa a odtud vztekle štekají. Teprve několik na postrach namířených pušek je umlčuje. Mizejí v lese jako králíci.

Signál trubky zakončuje patálii a řetěz honců vrací se do vlaku: jedni vzteklí, druzí spokojeni tím, jak některým drzounům natřeli kalhoty a hřbety sukovicemi a opasky.

»Divím se vám, bratři, že vás ta chamrad' dovede tak rozechřát, « napomíná je br. Maksa. Druzí přisvědčují, že si Maďarů neměl nikdo všimnout a nechat je blafat.

»Vím dobře, že ta banda nestojí za povšimnutí, ale udrž se a klidně se koukej na to, jak na tebe vystrkují zadky,« rozhorleně oponuje br. Mrkva. »Byl jsem na rakouské frontě mezi Maďary a zacházeli s námi jako s dobyt看em. Když si na to vzpomenu, jaké nám dělali čapy, a honili nás jak zločince pro nic za nic, prask bych vzteky. Však ten votlemenej kaprál se na tu vyprášenou panímandu tejden neposadí a litují, že tak nakvap troubili k odjezdu, neboť jinak jsme mu tady s Tondou vyklepali zadní půlky na roštěnkou. Vždyť si té svoloče nikdo z nás vůbec nevšiml a sami začali hulákat a poklonkovat.«

»Ale ba, to jim neškodí na poučenou,« souhlasí jiní, »kdož ví, jak by s tebou zacházeli, kdyby tak mohli, jak nemohou; to je jisté, že by nás čokoládou nehostili.«

Za chvíli zaznívá ve vagónech zpěv a nikdo již na příhodu nevzpomíná.

V Maněvičích vystupujeme z vlaku a pochodujeme do Okonska, sídla štábu 1. čsl. střeleckého pluku.

Počasí je krásné. První dny měsíce září 1916 dohořívají v žáru letního slunce. Široká rozježděná cesta vede k lesu a mizí v jeho vlhkém podrostu, vyložena jsouc hodně vyježděnými kládami.

Přecházíme bývalé rakouské zákopy s drátěnými překážkami, pak vlnitou písčitou krajinu s nuznými lesíky.

Borovicovým lesem přicházíme do Okonska. Rozházená vesnice všedního vzhledu, všude plno ruského vojska.

Vesnice je velmi zpuštěna nedávnými boji. Rakousko-německá vojska musila zde ustoupiti za velkých ztrát mohutnému náporu ruských armád.

V chatách není místa a druhý prapor 1. čsl. střel. pluku táboří v zahradách pod stany, je zde veselo. Rozbíjíme své stany za potokem na křovinaté vyvýšenině vedle tábořiště druhého praporu.

Život »bez rukávů« pod širým nebem začíná pestře a romanticky. Po vydatném pochodu spíme pod stany ...

*

První naše práce je vybudovati zálesácké chýše a bejváky na křovinatém prostranství. Kolem dokola obklopují tábořiště močálovitě lesy a pustá písčitá pásma polí. Pouze ve stranu k Maněvičům je dosti mohutný borový les.

Tábořištěm protéká větší potok, kde se koupeme, pereme prádlo a bereme vodu na vaření čaje.

Uprostřed tábořiště stojí v hustém stromoví zachovalá chalupa s kancelářemi štábu pluku. Stavební horečka zachvacuje celé bratrstvo; začínají chladné noci a pod stany není dostatek pohodlí.

Kopeme prohlubně na 1 m do země. Polní lopatky jsou v horečné činnosti, Za dva dny stojí městečko doupat a originelních vilek polo v zemi, se stanovými střechami nad zemí, maskované haluzemi a křovinami proti pátravému oku německých aeroplánů, které nás denně navštěvují. Počasí je skvostné. Denně vycházejí roty na polní cvičení do terénu v okolí tábořiště.

Ke zvýšení pohodlí budujeme ve volných chvílích v zemljankách krby z drnů. I drnové komíny pyšní se u většiny bejváků.

Ráno při východu slunce řadí se roty u lesa blízko tábořiště. Je veselo a hlučno, za zpěvu rozcházíme se do kraje a postupujeme proti sobě v bojových a výzvědných útvech. Zápal bojový je tak veliký, že často to jde do tuhého jako v opravdovém boji.

Výcvik vedou zkušení a staří poddůstojníci a důstojníci z řad starodružiníků. Velitelé rot těší se naší úctě a lásce, jsou skoro vesměs proslulí svými hrdinskými činy z rozvědek. Jsou zde bratři praporčíci Jiří Švec, Jan Syrový, Vilínek, podpor. Müller a jiní...

Naši instruktoři sdělují nám při plánovitém výcviku mnohou cennou zkušenost. Soužití dobrovolců s veliteli je upřímně bratrské.

Po návratu z cvičení rozcházíme se do svých rajónů, odkládáme výzbroj a meteme pro menáž.

Chut' k jídlu je výborná, neboť máme poctivě pohoněná lýtka a stále vytrávené žaludky.

Za potokem proti našim zemljankám táboří 6. rota. Tam pod mohutným dubem bývá rušno, zejména za večerů. Středem večerních besed a plkaček je br. Medek. Krát' a má zde známého bratra Pospíšila od osmičky a ještě dva kamarády.

Chodíme občas na besedy na tento »Žabí ostrov«, jak se všeobecně u šestky říká.

Zpěv, humor, válčení, situační úvahy, vzpomínky na domov, zajištění a minulost vůbec naplňují program večerního sněmování při mohutném ohni pod dubem. Vydává se i ručně psaný časopis »Karabáč«. Hofman ho ilustruje. Krásný čarovný pohled je na dýmající tábor.

Každá parta má před zemljankou svoje místočko, kde se kupí malebně kol praskajícího ohně.

Z temného pozadí od močálovitého lesa vynořují se postavy bratří, vlekoucí řemenem svázané snopy roští nebo celé suché haluze a stromky k ohništím.

Jiní vstupují do lesa a jejich rudě ozářené hřbety ztrácejí se v mlhavém přítmí.

Nad ohništi vše voda v očouzených kotýlkách .. Vaří se káva ze žaludů, pražených kůrek chlebových neb praženého žita, zavařuje se večerní čaj. Při tom se vtipkuje neb vážně debatuje a zpívá.

Obraz tábora je magicky zpestřen podzimní mlhou.

Sedíme a dřepíme v různých polohách kolem ohně. Vašek Říhovic přikládá suché klacky. Žár stává se dotěrným a Krát'a, dohrav na houslích valčík, napomíná Vaška rohatou poznámkou, ať toho přikládání aspoň na chvíli nechá, nebo že se uškvaříme...

Pepík Skálu šimrá oheň klackem a nahrnuje žhavé uhlíky pod kotýlky s černou kávou, aby se dovařila.

Chvojka s Borovičkou dřepí jako Turci se skříženými hnáty a řeší rolnické problémy.

Ležím v trávě na břichu, Moutelík — pro svou tmavou pleť Habeš zvaný — dělá si ze mne nestydatě lenošku a skáče oběma rolníkům do rozvláčné řeči:

»Nechte už té hnojařiny a raděj zpívejte s námi.«

Z mlhy vynořuje se Venca Dušek s několika bratry a dělá si zuby na hrnek kávy:

»Tak u hroma, už to budete mít uvařené? Za tu dobu bych uvařil celou dávku plzeňského.«

»Nosiš dříví ?« táže se ho podrážděně Skála a pošťuchuje do ohně až chomáče jisker vyletují, »tedy počkej, až co zbude!«

»Tak si to nalejte do perek, vy drbani,« děkuje Dušek a za chvíli vrací se s kotlíkem vody a přistavuje si ho do žhavého popele.

»Bude třeba donést ještě pár klacků,« poznamenává Franta Šmidrkalovic. »Kdo půjde se mnou?« vybízí chasu.

Zvedám se a jdeme do lesa pro haluze.

Mlha není příliš hustá. Obestírá ozářené skupiny u planoucích ohňů jako svatozáře. Zastavujeme se tu a tam u známých hochů a promlouváme. ..

Široké stíny bratří, obskakujících ohně, přebíhají v prozářené mlhovině. Z drnových komínů některých zemljanelek vyletují proudy jisker. Uvnitř hrají se šachy nebo mažou karty.

Vycházíme po močálovité nížince za křoviny a po úzkém náspu z drnů tápeme přes můstek z kmenů do lesa. Je zde dostatek stromů rozbitých granátovou palbou za dřívějších bojů. Každý bere z kraje a tak hledáme dříví při chodníku. Smáčíme si při tom lýtka v močále. Našli jsme pořádnou haluz a vlečeme ji do tábora k našemu ohni.

Není ani taková tma, jaká se zdá být blízko ohně; obloha je jasná a miliony hvězd prokukují řídkou mlhou ...

»Slyšíš?« upozorňuje Franta. Zastavili jsme se na kraji tábora. Z dálky duní tlumeně zuřivá kanonáda jako hukot podzemní řeky, chvílemi je slyšeti i jednotlivé těžké rány, jako údery hromu v dálce.

»To se mažou kolem Kovelu,« opakuji známou věc, neboť skoro denně při večerních pověrkách nasloucháme tomuto dunivému hřmotu.

»Tam je teď stále nějaký »bolší binec«, rád bych věděl, jestli Rusáci ten Kovel udrží. Rakušáky to sakramentsky žere, že ho ztratili,« rozumuje Franta.

»Povídá bratr rotný, že se chystá další ofensiva na tomto úseku a že možná brzy budeme přiděleni k rotám na frontu. Myslím, že nás nechají pohromadě dle našeho přání a dřívějšího přátelství.«

»Bylo by to parádní, jen kdyby jsme už jeli.«

Přicházíme do tábora. Někdo za námi volá:

»Sakra, chachaři, nemůžete dát pozor?! Shodíte nám tím stromem barák!«

»Kuš a nevrč, stará,« omlouvá se Franta, »postavíš si novej!«

Naše parta již hodovala a Vašek Říhovic nabídl nám naplněné »krůšky« (hrnky) s kávou, čpící silně borovicovou kůrou.

Zavádíme hovor na brzký odchod k frontovým rotám a kujeme nadšené plány. ..

Vtom jde kolem br. Plašil s Daňkem; přejí nám dobrého chutnání i dobré noci.

»Tak snad brzy pojacháme, Roberte!« volám za ním. »Myslím, že zůstaneme pohromadě.«

»Vím, již jsem to slyšel,« ozývá se rozradostněn, »hlásíme se všichni k 1. rotě, je na frontě u Brodů!«

*

Příštího dne objevuje se nepřátelská eskadra o několika letounech s hrozným hukotem nad táborem.

Právě zazněl signál trubky k nástupu, ale již následují poplašné signály: »Kryt! kryt! kryt...!«

Zalézáme do zemljanelek se stanovými střechami. Ruské dělostřelectvo bije po nepřátelských letounech. Šrapákové hilsny vrní vzduchem a sprchy kulek tupě se zasekávají do trávníku.

Dřepíme pod stany a kryjeme temena hlav ranci a lopatkami, aby některá kulka nás skrz lehkou stříšku neťukla do lebky.

Vtipy se vypařují pod stany... Za půl hodiny je po »parádě«. Aera zmizela a za zpěvu se pochoduje se sousední rotou na cvičení. Druhé rotý odcházejí opačným směrem. Máme praporní cvičení. .

Plukovník Piotrovský dělá nám nemilosrdně běhy. Je původem asi Polák a zastává prozatímního velitele 1. čsl. střel. pluku. Oblíben zrovna není, ani u našich důstojníků, ani u nás prostých dobrovolců. Honí nás zbytečně a rád používá nadávky »austrijská svoloč«. Starší hoši od šestky a osmičky docela hlasitě tvrdí, že je to svině-chlap. Pro nepatrnou hloupost zřekoval jednoho dobrovolce. Hoši si slíbili, že ho při nejbližší příležitosti odprásknou a zahrabou... Pro naši věc nemá nejmenšího pochopení a je jisto, že ho sem přidělil nějaký zavilý germanofil, aby české dobrovolce pokořoval a proháněl...

Při praporním cvičení honil nás bez přestávky, až do odpoledne. Vracíme se zpocení a hladoví jako hyeny. Oběd je již napolo vysušený.

Nadáváme na toho »pšoncka«, který k frontě vůbec nečichl, ale za frontou týrat dovede, jak to obvykle bývá. . .

S praporčíkem Švecem se dostal do potyčky a br. Švec mu řádně před celou rotou řekl své mínění.

Všichni máme radost, že ho br. rotný zakřikl.

Piotrovský vztekle zmizel a ani se nezmohl na odpověď... .

Řídí-li plukovník Piotrovský cvičení, bývá marodka zatížena prací, neboť hoši houfně se hlásí nemocnými, aby »pšonckovi« nemuseli dělat tajtrlíky.

Jinak chodíme na cvičení rádi a vesele, uleváctví se nepěstuje, kromě případu právě uvedeného...

Pilně nacvičujeme ve starých zákopech za lesem vrh ručním granátem. . .

*

Padne-li na nás tura, jdeme dělat dříví pro kuchyně, které stojí na okraji tábořiště v blízkosti potoka pod mohutnými stromy vedle kipjatelnic na horkou vodu. V lese kácíme a řežeme dříví, u kuchyně je pak štípeme na drobno. Někdy škrábeme brambory. Při všem se pilně sněmuje.

Volných odpolední používáme k výstavnější úpravě svých bejváků a jejich okolí.

Zakládají se zahrádky s besídkami a lavicemi z březových haluzí, i parčík s vyloženými znaky a hesly vykouzlili hoši za potokem a nazvali jej »Dürichův sad«. Z kamínků, písku a mechu vytvořili znak českého lva na způsob květinového záhonu a jiné kumštové věcičky.

*

Při večerním soumraku konají se pověrky na volném prostranství u borovicového lesa.

Vše se zde shromažďuje po rotách mimo bratry mající táborovou službu. Plukovní hudba, sestávající většinou z ruských Čechů, hraje modlitbu, carskou hymnu a »Kde domov můj?«

Jakmile se setmí bývá na večerní obloze směrem k frontě znatelná záře. Od Kovelu duní kanonáda jako vzdálená bouře ...

Stojíme nehybně a noříme se v myšlenky. Vzrušující melodie naší hymny nás denně odvádí ke vzdálené domovině: na Moravu, do Čech a na Slovensko.

Po pověrce pochodujeme za zvuků hudby k vesnici, odkud se pak vracíme zpět do tábořiště. A zakrátko vzplanou ohně po celém okolí, mezi stromy, křovinami a zemlankami. Hudba, zpěv, debaty a smích naplňují večer.

Život zálesácký se rozproudí... Zabíháme k potoku pro vodu na čaj a kávu, do lesa na dříví.

Za nějakou hodinku potom umlká život pod stanovými stříškami, dokud ranní svítání ho neprobudí k novému běhu, čím dále tím rušnějším^ neboť den odjezdu na frontu byl nám již oznámen.

20. září 1916 přijeli pro nás družinici z fronty. Okukujeme je plni zvědavosti. Z 1. rotý jsou to bratři Jasanský a desátník Štursa.

Dva dny po té odjíždí nás 97 z Maněvič po radostném rozloučení se s Okonskem ke Brodům v Haliči ...

Před odchodem z Okonska potopil jsem veškerou poštu, zasilanou mi ze zajateckého tábora důvěrníkem Poláčkem a Rádlem, v močálech za táborem. Učinili tak i druzí, aby nás ty věcičky nemohly na frontě nějak nepříjemně »kompromitovat«.

Jedeme přes Sarny na ruskou jihozápadní frontu. Napjatě nasloucháme za jízdy bratru Štursovi. Vypráví nám o posledních bojích 1. rotý a o životě rozvědčickém. Hltáme přímo každé slůvko a nejvíce nás zajímá vyprávění o frontě.

Cesta vlakem trvá dva dny přes Rovno, Dubno do Radzivilova. Válečnou vichřicí zničené krajiny, rozbité zákopy s pásmy drátěných překážek, bílé březové kříže, bělající se po obou stranách železniční trati jako svědkové nedávných bojů ...

Zde všude v čele postupujících ruských vojsk šly naše české oddíly rozvědčické v těsném styku s prchajícím nepřítelem. Bratři Štursa a Jasanský upozorňují nás na různá místa, kde byli v boji s nepřítelem a stručně vyprávějí některé epizody.

V Radzivilově vystupujeme ...

Od Brodů zní kanonáda, fronta se zatím zastavila a Rakušané a Němci se čas od času pokoušejí o útoky.

Roztahujeme chřípí a hlasitě pronášíme:

»No, tady je to už cítit prachem!«

Odbočujeme ve volném pochodovém proudu na jih od Radzivilova, dosti nevzhledného městečka, do vlnitého lesnatého kraje. Přecházíme hluboké a solidní rakouské zákopy.

»Ani se v nich nepřítel neohřál a trapem je musel opustit,« vysvětluje Štursa.

Odbíháme stranou k několika prostým náhrobkům s březovými kříži. Jeden je ruský pravoslavný, ostatní rakouské. Na tabulkách z víka bedničky čteme inkoustovou tužkou načrtnutá jména. Chorvatí, Němci a jeden Čech. Několik suchých větviček je zabodnuto uprostřed náhrobků z hlíny.

Pochodujeme lesnatou pahorkatinou k frontě.

Chvilími zpíváme veselé písně, na to se hlučně bavíme...

»Nežente tam vpředu jako závodní kobyly!« ozývá se kdosi zezadu. »Co pak máme pajšl jen pro dnešek?!«

»Huč furt!« odpovídá hlas z prvního trojstupu a jiný se přidává:

»Jen tam vzadu natáhněte špejly, máme do odpoledne co šlapat, abychom tam došli!«

Hoši vpředu se řehoní a Krát'a spouští: »Šly panenky silnicí. ...«

Vpadáme sborem, šlape se hned lehčeji...

Ve vesnici napolo zničené je oddech. Vešli jsme do ní za burácejícího zpěvu »Lví silou ...«

Ustrašení obyvatelé se zprvu schovali, teď nesměle a zvědavě vylézají, když vidí, že si jejich nuzných chatrčí nevšímáme.

»Mléko máte?« táží se jich někteří.

»Austrijáci zabrali!« zní stereotypní odpověď... »Chléb zabrali, krávy zabrali, vše zabrali.«

Podělujeme je chlebem, který jsme nesli v sumkách z Okonska.

Jsou politováni hodní tito lidé ve válečném území. Fronta se již po kolikáté přehnala jejich vískami a vždy nanovo ničí jejich bídný majetek...

»No, více vám sem Austrijáky a Germánce nepustíme!« utěšujeme domorodé obyvatelstvo.

Za vesnicí přecházíme rakousko-ruskou říšskou hranici. S nadšením a nepopsatelným pocitem vstupujeme na půdu rakousko-uherské monarchie v rusých vojenských krojích co čeští dobrovolci. Bratři z krajního zástupu bodají styky (bodly) do silně nakloněného černožlutého hraničního sloupu.

»Už se hejbá, potvora, jen ho dorazit!« úlevu je si bratr Vališ a Mrkva míní, že by bylo dobře ho vyvrátit a vzít sebou na frontu.

»Postavíme ho tam Austrijákům do drátů, ať mají radost, že drží hranici!«

Malovec vyběhá z řady a šplhá na sloup. Usazuje se na vršku a pronáší písničkářským hlasem samorostlý verš:

»Hele, hele, už se mele, už to s ním jde do p...«.

Několik hochů ze zadních řad vystupuje.

»Zastavte!« volají.

Oddíl zastavuje ...

»Co je?« volá na ně br. Štursa.

»Ale drbe nás to do košile,« odpovídají někteří rozpustile a v okamžiku staví pušky do pyramidy, dělají kolem černožlutého sloupu kruh, spouští kalhoty a v dřepu zpívají: »Umřela jeptiška v kokrheli.«

»To by patřilo ofotografovat a poslat pohlednici Franckovi Procházkoví,« zajíká se smíchem Záleský a lituje upřímně, že není po ruce aparát.

Po této krátké pohraniční scéně opět svižně vykračujeme k lesnatým výšinám, za nimiž hučí děla čím dále, tím silněji.

»Tam za těmi lesy již budeme doma,« vysvětluje Štursa. »Rota asi je ve Volochách, nešoupli-li ji zase jižněji. Před několika dny byli tam ještě Rakušáci, vyndali jsem jim však důkladně perka.«

Asi za půldruhé hodiny procházíme pásmo ruského dělostřelectva a rozbitou cestou postupujeme do polorozflákané vísky. Jsou to Volochy ...

Vcházíme v přesném pořádku a se zpěvem, do něhož se mísí dělové rány z lesa za námi.

V lese u cesty dohořívá chalupa, rozbitá a zapálená dopoledne rakouským granátem.

Družinici plní zvědavosti již nám běží po skupinách naproti...

Přecházíme do protějšího mírného svahu k chatě. Několik řízných ruských povelů bratra Štursy a stojíme v dlouhém šiku.

Přichází rotný velitel menší zavalité postavy ...

Na povel zvedáme k počtě zbraň.

Na jeho pozdrav: »Nazdar! bratři!« zahřmívá jako salva z 97 hrdel jednolitě »zdar!«

Bratr rotný Čeček se usmívá a nařizuje pohov.

První oboustranný dojem je skvělý. Myslíme si to podle jeho spokojeného úsměvu a jsme přesvědčeni, že se neklameme.

Dvě dělové salvy hučí nad vesnicí, avšak nás to nerozčiluje, a i když, nikdo toho na sobě nedává znát.

Připadá mi, jako bychom sem již dávno patřili...

Bratr rotný Čeček vítá nás krátkou, ale srozumitelnou řečí. Klade v nás nejlepší naděje, naznačuje očekávající nás činnost a v krátkosti vyličuje historii 1. roty do našeho příchodu.

Nasloucháme jako pěny a vrýváme si jeho slova do paměti.

Proslov zakončuje nadšenou pobídkou:

»Doufám, bratři, že dobré jméno českého rozvědčíka uhájíte a za cenu vlastního života půjdete za společným ideálem vždy odhodlaně v pevném přesvědčení, které vás sem přivedlo. Myslím, že se nezaleknete největší oběti za svobodu československého národa. Naše heslo vítězství nebo smrt! To ať má každý stále na mysli. Zdar svobodné Čechii! — Zdar našemu vůdci Masarykovi! — Nazdar!«

Stržení živelným nadšením a upřímným proslovem rotného velitele, mocně provoláváme naše »zdar!«

Je to zároveň slib věrnosti, který tu zaznívá y blízkosti zákopů. Zdá se, že jeho ozvěna se vrací od nedalekého lesa současně s výstřelem ruské baterky.

Oslovení »bratře« zní zde ještě mnohem důvěrněji a úchvatněji, než nám znělo dosud. Cítíš, že je zde na místě, že ve svém druhu vidíš skutečného bratra, ba ještě více — celé vlastní já.

Po letmém rozhovoru br. rotného s každým z nás rozebírají si nás starodružinici po chatách i stodolách a za čilého rozmlouvání a vypytování přidělují nám noclehy.

Dlouho do večera informuji nás o životě roty, o frontě a spolupráci s ruskými vojsky.
Bratr Málek vede mne se Skálou, Řihou a Krát'ou k malé chaloupce u houštiny ...
Není zde celá rota, pouze 1. a 2. četa, tedy půlrota; druhá půlrota je asi 20 verst jižně ji u jiné divise v Trošťanci a polovina z nás nově přibylých bude tam přidělena ...
Po večeri jdeme přes křovinatou úžlabinu do sousední chaty na besedu.
Zajímá nás frontový deník s povedenými karikaturami, který vede br. Hájek.
Téhož dne wpisuje do něho novou poznámku:
»K večeru konečně dočkali jsme se »poplnění«. Přišlo jich 97. Očekávali jsme z pluku přišedší, vystrojené v nových mundúrech, ale přišli hůře oblečení než zemljáci. Všichni vůbec špatně vypadají, snad se zde trochu poopraví!«
25. září ráno koná se roztríd'ování nás nových ...
Do 1. čety přiděleno 27 bratří, do 2. čety 23, ostatní odcházejí po obědě do druhé půlroty.
Naše parta zůstává celá v 2. četě.
Před odchodem ostatních k 2. půlrotě rozdělují se rotným Čečkem vyznamenání těm starodružiníkům, kteří se v posledních bojích zvláště vyznamenali.
Stříbrné řády (kříže) Jiřího dostávají: Beneš, Karban, Jedlička, Jasanský a Hanák; georgievské medaile bratři Náměstek, Žanáška, Heyduk a Stárek.
Hledíme na ně s obdivem a skoro jim závidíme, ne toho stříbra, kterého si poctivě zasloužili, ale těch úspěchů, kterými nás předběhli ...
Však nezůstaneme pozadu, myslíme si pro útěchu. Rozloučili jsme se s kamarády, odcházejícími hned po tomto slavnostním aktu s br. rotným k 2. půlrotě do Trošťance. Přišel rozkaz, že naše 1. půlrota je přidělena k 50. ruské pěší divisi a přesídli dále na jih do Huciska Brodského. K druhé půlrotě odešli bratři Plašil, Korálník a Daněk, z ostatních známých Sedláček, Kopecký a Šmerda. Ze starších odešli bratři Beneš a Král pro »bumážky« bratřím starodružiníkům, kteří co nejdříve odjedou k lékařské komisi do štábu pluku.
Četař Vondráček přijel ze štábu pluku s poštou pro rotu; hoši shledávají ji hodně slabou.
Na odpoledne stanoven náš odchod do Huciska Brodského.
Připomínáme si motto v záhlaví deníku: »Stále putovati a blouditi budeš!« Zdá se, že je tam zcela na místě ...
Včera jsme přišli a dnes tedy již se začínáme stěhovat po frontě. Ke všemu spustil se vydatný lijavec.
Od rána je na frontě klid, jen tu a tam zahučí děla ...
Čekáme se Skálou, Řihou a Krát'ou v chalupě na povel k nastoupení.
Trvá to jaksi dlouho a proto se jdeme poohlédnout po druhých. Chaty jsou prázdné ... Odešli asi před necelou hodinou, zvěstuje nám k malé radosti jedna chazajka (hospodyně).
Děžurný (bratr, mající službu) nás tu v ústraní přehlédl a zapomněl nás o odchodu uvědomit.
Tě bůh, to je pěkná sranda!« pólo se zlobíme, pólo vtipkujeme.
Házíme rance na hřbety a majíce pláště oblečené a pušky převěšené mažeme vesnicí. Vyptáváme se u dvou chalup na směr k Hucisku.
V lijáku snažíme se dohonit půlrotu. Mají však příliš velký náskok ...
Mazlavé bláto ztěžuje chůzi a záhy se potíme. Kus za Volochami klouzáme blátivou cestou ve svahu houštiny a mříme k Pereliskám. Procházíme lesíkem, a když šnřujeme hrbolatým, slínovým svahem, zarachotí nám z leva do uší ohlušující dělová salva. Leknutím či tlakem vzduchu ujíždějí Řihovi a mině současně nohy na kluzkém blátě a v mžiku válíme se na zemi.
Současně se Krát'a kácí přes nás; pádem podrazil jsem mu jeho dlouhé jedenáctky. Vlezli jsme rovnou pod jícny baterky.
Gratulujeme si hodně hlasitě, že jsou to jen osmičky a spěšně napichujeme pryč, než vypálí druhou salvu.
»To jsou ale hovada,« láteří Krát'a, »mají si sem píchnout aspoň tabulku s výstrahou!«
Na levé ucho neslyším, jak mně v něm zalehlo... Vašek s notnými »sakry« oškrabuje zabláčený plášť a nechává toho teprve tehdy, když ho upozorňujeme, že se snad ještě dostaneme před »laufy« nějaké třicítky, a pak si bahno oškrábeme všichni najednou.
Sotva jsme se vzdálili několik set kroků, houká druhá salva. Ta však připadá nám jako výstřel z brku, neb tak máme zalehlé uši od prvního »zatroubení« děl.
Půlrotu dostihujeme až v Hucisku za soumraku. Party obsazují právě baráky a chaty ve stráni pod lesem. Hlásíme příchod půlrotnému veliteli prap. Kosinovi. Nikdo naší nepřítomnosti nezpozoroval.
26. září konají se návštěvy po všech námi obsazených chatách. Venku je mlhavo a prší. Není to zrovna vábivé, avšak nijak nás to nemůže rozladit. Myslíme si, oč hůře je tam těm v blátivých zákopech na druhé straně vršku.
Naše obydlí jsou od zákopů 1. linie vzdálena asi 3 versty a leží v dostřelu lehkého nepřátelského dělostřelectva.
Vesnice sama leží v kotlině, okolní vrchy jsou pokryty skoro se všech stran lesem. Nad vesnicí trůní kostelík v malém hřbitůvku, obrostlém starými stromy. Chaty stojí uprostřed pustých zanedbaných zahrádek, obehnaných rozpadlými plůtky. Z naší straně máme pěkný rozhled po celém Hucisku.
Líbí se nám tento klidný koutek, ani nám nepřipadá, že jsme na frontě. Jen občasná palba baterek a přítomnost vojska připomíná nedaleký boj. Pro vodu chodíme k lesní studánce v roklí, čtvrt hodinky nad naší chatou. Je čist'ouňka a dobrá, vytéká silným pramenem do dřevěného koryta. Hned odpoledne pereme tam své prádlo haličským způsobem. Namydlené kusy přetloukáme dřevěnými plácačkami.
Celá 1. půlrota má obsazeno 8 chalup. Půlrotný velitel má chatu pro sebe. Nedaleko jsou stáje ruského dělostřelectva. Ještě večer vrátil se z 2. půlroty br. Král, kde zrovna vyfásl přilepšenou na »Václava«. Přivezl mouku, máslo, cukr a kvasnice s hrozkami. Rovněž papachy (beranice) a dokumenty pro odcházející starodružiníky.

Karban odjel odpoledne s našimi spisy do 2. půlroty a starodružinici se usnášejí, že odjedou až po »Vaškovi«.

»S ohledem na tu přilepšenou se musí scuknout nějaká ta václavská přča,« prohlašuje rozvázný br. Šulc s nakrouceným knírem, »muzikantů je dost a tož dáme dohromady candrbálek.«

Po večerní poradě zástupců všech chat dává se dohromady program.

27. září konají se od bílého rána přípravy k večírku. Hlavně muzikanti a kupletisté mají švic a pilně nacvičují. Shánějí se ráhna a latě na postavení jeviště. Déšť v noci ustal a je krásný den, až na to bláto na cestách. Na trávníku je dobře a tak se staví jeviště mezi staré hrušně na zahradě vedle naší chaty.

Ráno 28. září dostávají Vaškové nezbytného hobla na kládách před barákem. Neobešlo se to ovšem bez zápasnických výjevů a zejména Řiha kolem sebe mlátí jako vzteklá kobyla. Krát'ovi natrhne rubášku a mně nakřivuje loktem sanici.

Několik bratří jde obhlédnout zákopy, ostatní se připravují na večírek.

U kuchyně se pečou horlivě bochte.

Z dlouhé chvíle jdeme se tam mrknout. Děžurný br. Střelka, pozoruje naši nečinnost, hned nás rekvíruje k ruce rotnému tréňáku starému Tisunovi. Zapfáhneme kobylu a jedeme kácet a řezat dříví do lesa nad vesnicí. Na frontě to vše, děla houkají a prostorem nad lesy bzučí ruské granáty.

Před polednem vracíme se s fúrou dříví. V prudkém svahu zdržujeme povozku za kola, aby se i s kobyloou neskutálela dolů do vsi. Rázem zaslechneme ostré hvízdání. Shýbáme se hbitě, kobyla se vzpíná — vše se děje zcela pudově v okamžiku, kdy ostrý kolébavý hvízd mění se v rachotivý výbuch dole uprostřed vesnice.

Šedý oblak dýmu vystupuje za stromovím blízko ruského štábu.

»Granát,« potvrzujeme jedním dechem.

»To už zas nějaký vožralej kanonýr neví, že se sem nemá střilet,« míní Joudal či kterýsi z bratří na druhé straně povozky.

»Ten šel ale po svahu,« diví se druhý, »tak bylo cítit jeho dech.«

Další »pozdrav« nepřilétá, granáty vybuchují za lesem, někde blízko za zákopy.

»Čerti vědí, nemíní-li nás tu nahmatávat,« rozpráváme řeč při skládání dříví.

»Možné je to. Je-li na blízku nějaký »mojšl«, má jistě spojení s Austrijáky,« míní Kukla, zdatný kočí 1. roty s ohlodanou fajfkou v zubech. Je ze starých a z nás nových mě skvělý protějšek ve strécovi Boubínovi. Rozdíl je pouze ve vlasech a fajfkách. Kukla má hustou hřívu — Boubín holý skalp na hlavě. Kukla má fajfku s »kanálem«, Boubín bez »kanálu«, obě však znamenitě čpí na sto honů a půl versty.

»Pro oběd!« vykřikuje děžurný a podpíraje se »ouřední holí,« míří k chatám ve stráni nejvýše položeným.

Za chvíli rotíme se u trpasličích polních kuchyněk a kotle s polévkou. Zahradami ozývá se cinkání a chrastění mēděných kotýlků a hovor a smích dvojic neb skupin bratří, jdoucích pro oběd.

»Slézáme se jako švábi k misce se slívkami,« pobroukává jednoročák Josef Zouhar, student filosofie. Svými bručivými nápady, doprovázenými směšnou gestikulací, výborně baví celou posádku chaty.

Mundúr má na sobě navěšen ve skvělém filosofickém nepořádku: rukávy napolo ohrnuté, gymnastjorku (vojenská blůza) u límce rozepnutou, vše hodně volné a vzdušné u krku i kolem lýtek, žádná frajeřina, jen samé pohodlí.

»Slyšeli jste ten šus? To vystřelili poledne,« navazuje s vážnou grimasou na výbuch granátu ve vsi. »To je zařízeníčko!« Zástup se směje.

Postupujeme ke kotlíku s gulášem.

»Přidej tam ještě po jedné porci,« pobízí Habeš kuchaře, »jsme čtyři na ty dva kotlíky.«

»Pro koho bereš?« ptá se rozdávací nedůvěřivě.

»Ježek, Dušek, Chvojka a já, prosím,« čepýří se Habeš.

»To je teda z jiné pece.« Žufan učiní dva další machy a Habeš spokojeně se houpe od kuchyně s plnými kotjolkami.

Na řadě je chasa z »parlamentu«, jak se říká červenému baráku. Za námi se řadí 1. vzvod (četa). Sadílek naléhá:

»Rozdávej rychle, než nám sem picnou, ať ten guláš nemusíme seškrabovat se stromů!«

Odpoledne slavíme »prázdník« (svátek), jenom umělci pilně cvičí.

Po správné večeři slézáme se na humně u jeviště.

Pro elitu a pozvané hosty z ruského štábu natlučeny před jevištěm lavice do drnu. Vedle jeviště se stanovou oponou jest umístěna »filharmonie« v této sestavě: Hájek prim, Šulc harmonika, Krát'a druhé housle, Malovec, imitátor trombonu, basy a helikonu, s dřevěným džberem na vodu.

Po sedmé hodině zahajuje tato jedinečná hudba pořad pochodem »Lví silou...« Ruští důstojníci slíbili přijít později a tak zasedá na první místo naše »načalstvo«: prap. Kosina, četaři a desátníci.

Následuje scéna mimo program. Opona nechce fungovat.

Padá hodně vtipů a smíchu. Vrchního režiséra to dopaluje a snaží se mocným škubnutím oponu uvolnit, aby učinil konec trapné situaci. Ozve se »hej rup!« a povoluje celý rám i s oponou. Div, že se neporoučí »načalstvu« na hlavy. Paže se zvedají proti ráhnu.

Kterýsi kulisák kleje za oponou na acetylenovou lampu, že pořad chcepá.

Konečně je toto první číslo programu skončeno a na scéně defilují »srandisté«, kupletisté a herci se samorostlými tvorbami. Po každém čísle hraje hudba, doprovod obstarávají housle s harmonikou.

V přestávce se nalévá černá káva přímo z polních přenosných kuchyněk do kotjolků, sloužících nám jinak za umyvadlo a jídelní nádobí.

Dostavují se ruští hosté-důstojníci, zemljáků se sem navalilo hned s počátku jako kobylek.

Program se opakuje od začátku. Následují stínové obrazy: nemožné operace pacientů, z nichž doktor vytahuje trakaře, pušky, bedny, boty, králíky a nakonec kolo od vozu.

Rusáci se smíchem válejí po trávníku.

»Heleďte, heleďte,« hýká Habeš a tahá nás za lokty. Před námi stojí hlouček ruských zemljáků od dělostřeleckého třenu, sledujících s otevřenými ústy děj na plátně, kteří přímo řvou smíchem a údivem vyřázejí nesčetné »a ... tvoju mat', vot kak ... , ... tvoju mat'.«

Kuklovi s fajfkou řehtáme se zase my. Starý družinici vtloukli mu do kotrby přiléhavé veršování na půlrotného velitele, které teď školáckou technikou odřikává. Taktuje si k tomu fajfkou, jejíž puch zaplavuje celé prostranství. Když odhaluje intimní věcnosti na svého velitele, ozývá se z první řady hlas opěvovaného: »Já tě dám zavřít, ty chlače!«

Všecko se chechtá. Ale statečný Kukla se nedá zakřiknout. »To sem nepatří!« prohodil a dokončuje svou báseň do poslední písmenky. Hudba mu hraje polku.

Střídají se další umělci — Kopeček, Vala, Střela a Bašus.

Největší úspěch sklízí mimická hra bratra Bašuse, »pražského dítěte« — »Hon na tetřeva«. Tomu rozumí všichni Rusové, neboť slova a city jsou znázorněny mimicky.

»Bis! bis! bis!« (opakovat), volají Rusové a Bašus to musí dvakrát opakovat.

Po desáté hodině vyměňují si baterky s Němci pár dělových »pozdravů«, zábavu to však neruší. Až po jedenácté hodině se za zvuku »Kastalda« rozcházíme.

Ruští důstojníci jsou nadšeni. Zemljáci mezi sebou rozumí: »Co je to za čertovský národ, Čechi, všechno znají, všichni jsou »obrazovaní« (vzdělání) jak náš oficír a s vragom se rvou jak řasí — sami však byli Austráci. Vot, jebí tvoju ... perejob a buď z toho chytrý!«

Někteří z nás to zaslechli. Vysvětlují zemljáčkům, jaká jsme sebranka.

Příštího dne odjíždějí »odpadlíci«, jak br. rotný nazval starodružiníky, hlásící se k lékařské komisi. Kolem 9 hodin dopoledne odcházejí do Radzivilova, na rance dává jim prap. Kosina povozku.

Po jejich odchodu je poplach. Do vsi vběhl vztekly pes a pořádá se naň zuřivý hon. Objevuje se v roklině blízko našeho baráku, ale přes to, že ho Marek pronásleduje rychlopálbou z vintovky, utekl.

»Viděls, jak na tebe vystrčil zadní oko a zakéval felercajgrem!« směje se mu Zouhar.

Protože vztekloš pokousal amidorka naší chazajky, rozhoduje soudní tribunál v čele s Josefem Hájkem, že musí být amidor poslán na onen svět. Domácí pajmáma ho nechce za nic na světě vydat.

Teprve na rázné zakročení bratra Hájka je psisko odsmykáno k rokli, uvázáno ke křoví a »místnou« ranou Markovou ze vzdálenosti čtyř kroků zastřeleno.

Po obědě začíná dštít. Sedíme v chatách a rokujeme. Starší hoši vyprávějí nám o svém putování a »teplých lázních« před naším příchodem.

»Tak se zdá, že tu budeme na výminku,« prohazuje kterýsi z nás.

»Buďte rádi, že sedíte,« rozkládá br. Kužel, »jak si páni u štábu na nás vzpomenu, tak toho bude po krk.«

»Co jsme odešli z Hlubočku, po započetí ofensivy,« lítali jsme po frontě jak špinavé prádlo, « vpadá br. Hromek.

»To bylo nějakého šup sem. šup tam.« dává se do vyprávění Hájek, kronikář 2. čety, a stručně nám líčí příběhy poslední doby: »První pochod byl 70 verst od Kopané, ale již 10. června přišel rozkaz pro naši četku, odebrat se severně do rajónu Lucka. Bylo nás 24 a jedna povozka. Horko bylo, až z nás lilo, a někteří s nově vyfáslejnými botami šli bosí. Vzvod (četa) byl roztažen na délku batalionu. Klelo se na ševce, na horko a na všechno možné.

Do Karoliny dorazili jsme po řádném zablouzení až do Kozína. S mapami uvízlí jsme na kraji lesa, kde všecek náš um zůstal stát. Spali jsme ve stanech.

Klíma a Michal šli na rozvědku hledat vesnici Karolinku. Klíma se vrátil s nepořízenou a Michal vůbec ne, tož jsme ho v řetězu hledali. To byla tak zamotaná krajina, že jsme se točili jako v bludišti, ale konečně jsme se přece slezli až na odřené nohy celí. Ke všemu začaly lijavce a když jsme se dověděli o blízké české vesnici Volkově, vyslali jsme Hromka jako kvartýrmajstra a do noci šlapali bláto do Volkova.«

»Však se vám odtud nechtělo, vy bando, « přerušuje ho Hromek, »byty byly pašácké a hlavně ty koláče a děvčata; vy žebraли jsme na to konto dňovku (jednodenní odpočinek). Někteří dřeli jak havíři při svážení sena. Klíma si tady zaměnil srdce s dceruškou svého hospodáře. Ten se, pane, navzdychal, když jsme druhého dne táhli dál k Radomyšlu.«

»To bylo zase takové putování s kostelem kolem kříže,« pokračuje Hájek. »Z Krásného bloudili jsme přes českou kolonii Mšttětín a Adámek se nám zaběhl do Krupců. V Mšttětíně jsme nocovali a pak jsme táhli přes Lavrov do Koroševa. Do Bereze došli jsme 24. června v 10 hodin. Korpusný generál nás odeslal k divisi do Škurce, ale ani jsme se tam neohřáli či nevychladli a hned nás hnali dále k brigádě. Tušili jsme hned, že se tam něco děje a také nás hned šoupli k pluku jako samostatnou část rozvědkou do Michlína za 1. linii.

Po dvoudenním, odpočinku vyrazili jsme na rozvědku. Skončila nezdarem, neboť zemljáci nám přidělení se poplašili a utekli. Ve zmatku upadl jejich velitel do zákopu a vymkl si ruku.

Ve vesnici do nás mazala německá artilerie, neboť Rusové tam měli 2 těžké kousky na blízku. Granáty se sypaly za naši stodolu. Č. byl odeslán k rotě, byl, chud'as, z té ohlušující střelby docela po jančený.

30. června přišel rozkaz odejít k divisi. Ve Škurci zase nám to řezala do kvartýrů rakušácká artilerie; vlezli jsme z deště pod okap.

Na noc 1. července vyslalo nás ruské velitelství hledat přechody v bažinách u Biskupic. Našli jsme je a hned naši nastoupili k útoku. Prorvalo se to a bylo hodně Rakušanů a Němců zajato.

Po té přesídlili jsme do Sofievky, zrovna před jícnými baterkami. Dopoledne začal ohromný oheň našich kanónů. Ráno už dostávali Austráci na frak a byli zahnáni hezky daleko.

4. července ukořistili jsme pro naše vzvodné hospodářství dvě rakouské »kochkistny« s množstvím masových i kávových konserv. Pytle zaměnili jsme si za germánské torby a téhož dne pochodovali do Jadvinovky. Ještě v noci zjistili jsme za vedení bratra Nováka položení nepřitele vlevo od Tereškovců, obsazených dvěma ruskými rotami.

Narazili jsme na rakouský »kundshaftabteilung« a rozprášili jsme jej.

V noci z 5. na 6. července určena rozvědka s plukovními rozvědky ruskými. K desáté hodině rakouské baterky řezaly jako divé po našich kulometech a mimo to lilo jako z konve. Klíma s Novákem »nabljudali« (pozorovali) vpředu u stromu, ale nedalo se nic podniknout, než vrátit se naskrz promoklí a zablácení. Však sám Vondřich to vedl.

»Měli jsme bahno až v slepém střevě,« mručí do toho hlas u pece.

Přichází br. Novák, zavalitá postava s dobráckým obličejem.

»Pozdrav vás ruka páně, ale ne po hubě,« vítá pestrou sešlost, »o čem plkáte, molod'ci?«

»Ale tady mládencům děláme náladu, jak jsme to dopijeli u Tereškovců.«

»Jo, jo, to tak časem nějaká ta legrace přijde a pak tomu není konce,« dotvrzuje Novák, »z toho si však člověk nesmí nic dělat, to se dá všechno polykat.«

»Vždyť tu taky dlouho hnít nebudeme,« míní kterýsi z nás, »ani by nás to dlouho nebavilo tak zahálet.«

»Jak to tam dopadlo?« zeptal se Skála a Hájek pokračuje:

»Hned na 7. července šli jsme zase v noci do doliny vlevo T.,

kde Novák byl vedoucím. Bylo nás deset a ruských 40 rozvědků. Šimrali jsme Rakušáky skoro až do rána.

8. července šli Klíma, Adámek a Polák pozorovat ke stromům u doliny. Křoviny před lesem byly však obsazeny nepřítelem. Začal střilet jako zběsilý a Polák ji chytil rovnou do hlavy. Ani nehlesl. Bída přiběhl a několik jich šlo pro jeho mrtvolu. Dostali nebožtíka šťastně a pohřbili jsme ho na vojenském hřbitůvku v Jagrinovce. Škoda ho věčná.

V noci 8. července zase jsme šli na rozvědku s Rusy do doliny. Rakušáky přistihli jsme již na okraji lesa a na vršku za Oščevem. S počátku jsme brblali na to honění, ale pak se nám to začalo páčit a číhali jsme na ně jako kočky na myši. Ale terén byl tak pitomý, že se nedalo nijak podlézt a oni horchposty nevystavovali.

Ráno dostali jsme rozkaz odejít vlevo ke štábu pluku. Šněrovali jsme přes Sofievku, Vileminovku do Hubína. Zapadli jsme v blátivé krajině mezi bývalé rakouské zákopy a při přejíždění vletěl nám do nich kůň. Namordovali jsme se jako roboti, než jsme ho z hlubokého, úzkého okopu vytáhli; museli jsme vykopat jámu a rozšířit zákop. Oddechli jsme si pořádně, poněvadž jsme se již v duchu, viděli zapražení do nabitě povozky místo kobyly. Kola se zařezávala po osy do bláta a my do půl lytek.

Dopluli jsme do H. za ukrutného zlořečení, kde nás odškodnil český hospodář, u něhož se nocovalo, pěti bochníky chleba a dal nám zabít berana. Přišlo nám to velmi vhod. neboť od korpusu jsme po celou tu dobu nedostávali proviantu a u pluku jen chléb a máslo.

V Hubíně našel nás Janoušek s poštou a žoldem. Bylo ovšem jásotu velice velmi velkého, že po dlouhé době nás stihla spojka od roty.

10. července putovali jsme dále hnusnou cestou do Volkova. Nocovali jsme na starých místech a hned příštího rána upekli jsme půl berana, který byl s náramnou chutí slupnut. K obědu následovala druhá polovina.

Odpoledne 11. července putovali jsme do Kozína, příštího dne pak do Sitna, kde dojedeny poslední zbytky chleba. Přijel br. prap. Kosina se zprávou, že budeme opět spojeni s 1. vzvodem.

13. byli jsme úplně bez jídla a Hromek jel k rotě pro produkty. Němec — byv »proizveden« (povýšen) na praporčíka, odvolán byl k pluku.

14. přišel 1. vzvod, půlrotným ustanoven br. Kosina a br. Vondřich odejel. Přišel rozkaz k rozvědce na Radzivilov, fronta se pohybovala a tři hoši se odtrhli. Šlapali za nastupujícími vojsky až do Brodů. Nocovali jsme v lese, divise už se odstěhovala.

Rozbity tedy stany a 16. šlo 15 lidí přes Brody na rozvědku podél silnice k Suchdolům. Zašli však daleko za Suchdoly a nemajíce oporu v kavalerii, museli se vrátit. Donesli jedny housle. Putovalo se dále bez oddechu a zakotvili jsme v Boratíně na zahradách pod stany.

18. července odpoledne dvě naše party »nabljudaly (pozorovaly) a zakreslily posice protivníka. Kreslířům se dostalo náležitého uvítání, vrátili se s jedním prasetem, kuřaty a slípkou, kterážto havěť pobíhala volně přírodou. Odpoledne rozvědky nebyly, takže na pečení kuřat bylo dost času.

Den na to přilítla télegram: »Mareš do Kijeva, Bernard ihned do štábu armády jako fotograf. Vzvodným (četařem) ustanoven br. Šafránek.

Další dny až do konce července byly hrozně mizerné. V deštích denně na rozvědky a hlavně v nocích bylo to gustičko. Velmi jsme zakoušeli v docela neznámé krajině a rozsekaných lesích, kde byla tma jako v pytli. Aprovisace vázla a dožívali jsme se lovem. Konečně přijel br. Čeček a šel zakročit ke štábu korpusu, aby naše položení bylo upraveno.

30. července v noci pověsili jsme Rakušákům do drátů nad okopy velké plakáty: »Stanislau caput — 30.000 Gefangene!« a »Görz caput — 10.000 Gefangene!« Obě party splnily úkol skvěle. Počasí se zase obrátilo k dobrému a večery jsme trávil za zvuků houslí a harmoniky.

Posledního července odešli jsme v noci do Hiršovky a dočkali rána pod širými nebem. Král odešel na svaz (jako spojka) k rotě a s ním onemocnělý Babka.

Začátkem srpna chodili jsme ve dne »nabljudat« do zákopů. S nočními rozvědkami na nás nějak zapomněli. Kampirovali jsme pod stany, jež se za lijáků neosvědčily. Jednoho večera se spustil takový lijavec, že protékala voda stany. V nejlepším přestřihl jakýsi dobrodinec drát, držící stan Reisingrův a střelkův a plachta spadla na partu, hrající uvnitř v karty. Po poprasku se parta Reis-Střela rozešla, jako dříve již Haňák-Zanáška. Na rozkaz br. Kosiny opět byla zavedena služba děžurného, aby se pestvu učinil konec. Při lijavci to nejvíce odnesl br. František, v jehož domácnosti, kterou si postavil do doliny, plavala sláma. Přestěhoval se tedy kvapně i s produkty do nedaleké stodoly.

Za několik dnů nás to dřepění na místě namichovalo a raději bychom postupovali kupředu.

Nejvýznamnější událostí v té době byla volba vzvodného... .

K večeru 6. srpna zavolal br. Kosina děžurného a předal mu rozkaz pro 2. čet, aby si zvolila nového četaře a jeho zástupce. Navrhl nám Novák, Šulce a Klímu. Volba vykonána tajným hlasováním s tímto výsledkem:

Volba vzvodného — odevzdány 22 hlasy do urny, již nahrazovala čepice. Z odevzdaných hlasů obdržel Šulc 17, Novák 3 a Klíma 2, při volbě prvního kandidáta na zástupce vzvodného obdrželi Novák 12 hlasů, Šulc 3, Klíma 3, Michal 3 a Červenka 1. Byl to jeho vlastní hlas. Při volbě druhého kandidáta na zástupce četaře obdrželi z 21 hlasů: Klíma a Michal po 6, Novák 6, Trutnovský 2, Hanák 1 a Heyduk 1.

Zvolen br. Michal liti hlasy proti 10ti hlasům, jež odevzdány br. Klímovi.

Událost tato je velmi význačná a budiž uchována v dějinách 1. roty a snad celého našeho 1. pluku. Bylo to poprvé, kdy nejnižší plebejci volili si svého vedoucího a kdy nebyl naznačen vyšším načalstvem shora. Volby vykonali jsme v úplné střízlivosti, bez agitace a bez nátlaků kandidátů na voličstvo. Ani by se skoro nechtělo věřit, že to volili Čechové...

Br. Hájek přerušil čtení a zavírá deník.

»Musím jít k br. Kosinovi, máte-li chuť, přečtete si to do konce, « položil deník na stůl a odbíhá.

»Čti, čti,« pobízíme jeden druhého.

Konečně se toho chápe Střela a za tiché pozornosti a horečného zájmu celé chasy předčítá následující stručné zápisy:

9. srpen bez zvláštních událostí. Každý den ovšem přší. Večer rozvědka ve dvou partiích, jedna z těch málo příjemných. Tma, že není na krok vidět, jsme nuceni držeti se za pláště.

Vlít-li někdo do probořené zemljanky nebo jámy, strhl několik

jiných sebou. Každý klel, jak nejlépe dovedl. Benešovský a Jasanský se nám ve tmě ztratili. Kocourek přijel z dovolené a přinesl mnoho novostí z týlu.

10. srpna se proslýchá, že divise se bude stěhovat. Benešovský, Štursa, Jedlička a Heyduk odešli hned do Boratína nachystat kvartýry. Večer přišel od roty prap. Došek, jeho denšík Nedaškovský, jakož i Böhm a Král s poštou a žalovánijem« (žoldem). Přivezli též nové prádlo.

11. srpen opět bez rozvědek. Dovídáme se zase o stěhování do Huciska Brodského. Vyslání tedy kvartýrníci a došli jsme za nimi. Novákova parta postavila »cirkus« z osmi palatek.

13. srpna ráno v 5 hodin šli Zanáška a Klíma s Doškem očihnout novou posici a seznat položení nepřátelských zákopů.

14. srpna dokončeny náčrtky posic a večer odešly dvě party na rozvědku, prozkoumat močály u Peňatýna. Z roty přišel Kocourek a Kužel. Potvrdili, že jakékoliv řeči o rozpuštění 1. bataillonu jsou nepravdivé. Mnozí se tedy předčasně těšili.

15. srpna dověděli jsme se o vypovězení války Rumunska Rakousku a Německu. To nás řádně rozveselilo, a večer vyšly dvě party s plakáty na posici píchnout je Rakušanům s čerstvou novinou do drátů. Celý večer velmi přšelo, ale úkol splněn dobře. První parta se vrátila ještě v noci, druhá zůstala v zákopech na pozorování do rána.

16. srpna se vstup Rumunska do války úředně potvrdil. Štursa s neisingrem a Michal odjíždějí k pluku, první dva na zkoušky. Vyhlášení války Rumunskem oslaveno celou ruskou armádou: vypálením salv ze všech baterií. Zemláci v zákopech

začali křikem »urá«, a Rakušané, nevědouce, co to vlastně znamená, místy utíkali z první linie do lesa.

17. srpna vyslány znovu dvě party s plakáty a jejich vpašování před protivníkovy zákopy se zdařilo.

18. srpna jede Novák do Podkámenež nakupovat různé potřeby pro čet.

19. srpna chyceni dva Maďaři. Bartošek odeslán k rotě, jsa marod. Večer jsme se koupali v báni a vyměňovali staré prádlo za nové.

20. srpna den plynul klidně bez zvláštní příhody. Zato v noci nás vyburcoval spěšný rozkaz »rychle postrojít, stany nechat stát a ke štábu divise!« Nikdo neměl tušení, co se děje, vyskytovaly se různé domněnky o průlomu fronty a podobné. U divise

nám oznámili z rozkazu korpusu vyslati ihned celou naši komandu na rozvědku a vyzkoumat blata. Nechali jsme rance doma a šli. Do svítání byl úkol splněn a za vedení obou bratří praporčíků přechody zjištěny.

22. srpna večer zase na rozvědku k Žarkovu pod vedením bratra Doška. Bylo třeba zjistiti přesné rozložení nepřítele. Když se setmělo, vplížili jsme se do údolí mezi posic. Proměřili jsme hloubky říčky mezi frontami za značného bzukotu kulíček kolem uší. —

22. srpna. Rozvědka, respektive »nabljudání«, nezalíbilo se p. divisionéru, který tvrdil, že jsme nesprávně zjistili polohu rakouských zákopů. Vyšla tedy v noci opět rozvědka s prap. Doškem a zjistila přesně, jak běží rakouské zákopy u Žarkova, jež odnikud nebyly viditelné.

Skončiv opravu našich »křápů «, odejel mistr Böhm 24. srpna k rotě. S ním zároveň Novák.

25. srpna poplašili nás Austrijáci těžkými granáty. Dva padly přímo do vsi. Večer vrátil se Novák z roty s bulkami, klobásou a poštou, přinášející zprávy o novostech v týlu. Novosti nás příliš nepotěšily.

26. srpna až 1. září celkem málo zajímavého. Byli jsme se představit náčelníku štábu divise. Při »osmotru« (přehlídce) byli podělováni Rusové kříží za bojové udatenství. Nám se dostalo pochvaly a útěchy, že příště přijde řada i na nás. Navrhování se dělo zde podle »sirkové neshody«.

Z půlroty přijel br. Čeček. Radili jsme se o postupu ve věci

Dürich—Svaz, kterážto záležitost podle všeho usne. Hanák s Klímou jedou na odpusk (dovolenou). Pěkné počasí se mění opět v deštivé.

2. září ráno šly dvojice Kút-Beneš a Hájek-Heyduk nabljudat na oba flanky našeho úseku. Každá dvojice měla účastek jednoho ruského pluku. Odpoledne stěhování ze stanů do chat pro chladné noci. Umístili jsme se ve čtyřech

chalupách, druhý vzvod v jedné chalupě. Z rozvědek se vrátili hoši až v 11 hodin v noci. Po velkém rokování koupeno prase, jež stálo 36 rublů.

4. září výtečná strava. V každé chatě to jinak připravili. Při té příležitosti uspořádán večer candrbál v chatě 2. čtyř v »červeném baráku«. Dostavili se i přespolní z 1. čtyř a přivedli dvě děvky, obě jak zvadlé růže. Veselostí, jak obyčejně, vynikal František. Zpěvný program připadl Kuklovi. Největší zábavu připravil nám Kůt se svou vysokou Káčou. Hodili se k sobě výborně. Druhý párek takových nebetyčných hadic těžko by se našel. Hudbou přivábění Rusové zatančili nám při tercetu Šulc-Hájek-Heyduk kozáčka. I Málek se přidál.

Tancovalo se dlouho a ježto zábava se vydařila, rozhodnuto ji zítra opakovat. Z roty přijel koňmo Janoušek pro br. Kosinu, aby na nějakou dobu šel zastupovat rotného Čečka.

5. září vypravili jsme se do zákopů s rumunskými proklamacemi, které jsme vystřelovali z přizpůsobených k tomu raket do rakouských zákopů. Parta Novák-Adámek to správně vykonala, zato Střela-Kužel byli na posici zabásnuti, jelikož šli bez »udostověření« (průkazy totožnosti) a Rusové měli je za špehou. Večer se opakovala tancovačka. Večeře vepřová, zábava slabší včerejší. Oběd byl nucen vařit Frantík, neboť Tisun se přemohl při skládání kuchyně.

6. září vrátil se z Kijeva Štursa, praporčícký kurs nechal plavat. Reisinger zůstal. Vypouštěli jsme 4 balóny s proklamacemi na rakouskou stranu. Zdařilo se to.

11. září veselá neděle. Navštívil nás br. praporčík Došek s podporučíkem od kozáků. Tentokrát se rozhoupal i Benešovák a zatancoval svého »kozáčka«. —

13. září přišel rozkaz, abychom přesídlili do Perelisek. Přišli jsme tam k večeru, ale místa nebylo, pročež jsme se ubytovali v Lesvikách v levé části vesnice. Zrovna jsme pěkně viděli na zákopy a moc jsme se venku blejskat nesměli.

14. září přivezl Kosina žold, příštího dne odjel k rotě. Načekali jsme se tentokrát na »žalování« hodně dlouho. Očekáváme nové mundúry, ale zároveň i válečné operace, ježto stahují sem spousty ruských vojsk a baterek.

16. září podle nového kalendáře Sv. Václava. Nijak zvlášť jsme ho neslavili a nechali to až na ruského 28. září.

17. září začíná nástup. Účastek naší divise byl asi 2 versty dlouhý, opěrný bod výsota 406. Artilerijský doprovod obstarávalo 126 děl různých kalibrů. Dělová palba započala v 9 hodin dopoledne a trvala do půl druhé; pak naši vyrazili z okopů. Prvá linie rakouská byla prázdná, drželi druhou, ale i odtud byli vyhnáni. V půl třetí hod. odpoledne přivedli první partie zajatců. Byli to Slováci a šli jsme se za nimi podívat ke štábu. Br. Došek hnál nás brzy domů, přišel rozkaz »na rozvědku«. Boj zuřil ještě v plném proudu, bylo nám to divné. Vyšlo nás 24, Kůt a Kunst zůstali co spojky u štábu divise. Zároveň měli funkce tlumočnicků.

Z prvního vzvodu 12, z druhého 10 šlo s bratrem Doškem do linie, br. Kosina dostal službu na pozorovatelně. Náčelník štábu divise poslal nás k 199. pluku. Úkolem bylo vyzvědět situaci na výsotě vlevo od folvarku, odkud protivník nepřetržitě pálil z kulometů. Vyšlo nás 11 dobrovolně se hlásících pod velením prap. Doška. Než jsme došli na onen vršek, očistili ho Rusové s druhé strany a zajali 4 muže, My šli tedy dále a číhali z rohu lesa nad úžlabinou. K zajištění levého flanku vyslán Střela a Zanáška, v okopech chytily Rakušáka. Najednou volali nás zpět, neboť objevili před sebou nepřitelem obsazené zákopy, obrácené frontou od nás pryč. Jednoho Rakušana jsme zahlédli a pustili po něm ránu. Hned jsme poznali, že není sám, neboť začali do nás pálit z pušek a kulometů. Rozlítli jsme se v cep (řetěz) a část jím vletěla do boku. Za námi šlo 10 Rusů. Střelka letěl kupředu po otevřeném poli a seběhl na pravý flank. Rachotem kulometů byli upozorněni Rakušáci a počali bit z děl. Hvízdání granátů a šrapnelů se stupňovalo. Kolem nás litaly do potvrtí sloupky hlíny. Br. Došek raněn šrapnelem do prsou a Kužel do ruky. Poněvadž br. Došek říkal, že může jít bez průvodce, vracel se s Kuželem zpět. V tom byl zasažen druhým šrapnelovým výbuchem a ošetřen přispěchavším br. Šulcem. Hanák, vyslaný Střelou k Doškovi, byl výbuchem granátu kontuzen (omráčen). Se Stárkem, raněným do čela, odleztli ke štábu divise. Musel odejít Novák a hned za ním Málek s hlášením. O ostatních jsme nyní nevěděli. Chvilku jsme vyčkávali, pak jsme se stáhli na vršek. U chalup pili jsme vodu. Dohnal nás Střela, Zanáška a Karban s několika Rusy. Vnikli s boku do rakouských zákopů a všechny Austrijce sebrali. Jen část jich utekla s důstojníky a kulometem. Úhrnem zajato 44 mužů, jež jsme odvedli ke štábu divise. Při tom jsme stále nevěděli, kde jsou ostatní bratři. Novák přišel pozdě v noci, musil uvádět ruský pluk do nové posice. Byli jsme rádi, když Milfajt konečně přivedl Šulce a Málka, kteří v ohni odnášeli bratra praporčíka Doška. Šulc na cestě uklouzl a vyvrtil si nohu. Adámek přišel též až v noci, neboť »čistil« rakouské zákopy a o nás se nestaral. Byli jsme rádi, že to tak dobře dopadlo a několik nás tam nezůstalo. Kořist válečná nebyla veliká. Trochu konserv, několik dek, důstojnický necesér, revolver a nějaké drobnůstky. Nezbylo času na prohlížení, každý se snažil co nejdříve z těch horkých míst vymáznout. V noci mělo se znovu útočit. Naši však byli nuceni ustoupit do starých zákopů, vyhnali Rakušáky protiútokem a zajali tentokrát mnoho Germánů, kteří v síle tří regimientů přišli na posilu. Rusové z dobyté třetí linie rakouské ustoupili do první.

18. září deštivo a první sněhové drobečky. Přicházely trochu brzy. Odpoledne zapisoval Beneš hlásící se k lékařské komisi. Bylo jich asi 20. Z našich kvartýrů byli jsme často vyháněni, třeba jsme se vykazali zápisky (průkazy). Na konec musela vojska gen. Lichačeva přece ustoupit a na rozkaz z divise odstěhovali jsme se 19. září do Voloch.

20. září odešel Červenka, byv telegraficky povolán do pluku. Jeho místo zaujal Stárek. Adámek odešel do Jagrinovky s tabulkou na hrob bratra Poláka. Ve stravě je malá změna, dostáváme totiž místo masa 4 vejce. Mluví se o opakování nástupu. Úsek naší divise zaujala 2. finská divise s odřadem (vojenský oddíl) generála Lichačeva.

22. září začalo opět »nastuplení« (útok) a trvalo celý den.

Od rána hřměla děla, kanonáda byla strašná, neboť i rakouské baterky zuřivě bily, zejména těžká děla, po ruských rezervách. Způsobila jim značné ztráty, bylo mnoho pobitých. Granáty litaly do vesnice a shořely dvě stodoly i stavení. Stejně prudce se bojovalo u Brodů a nalevo od nás. V našem rayoně zůstalo vše při starém. Jediná změna byla, že Rusové se usadili v 1. rakouské linii. Z roty přijel br. Čeček a očekává nové poplnění, které 20. vyrazilo z Maněvičů.

»No, a to ostatní víte,« zakončuje předčítající, »šak jste právě přišli, když chaty dohořivaly.«

»Sakra, že jsme nejeli expresním rychlíkem, mohli jsme si taky smlsnout,« lituje Malovec.

Venku se sklání soumrak nad namoklou krajinou a nabytá světnice noří se v přítmí.

»Čeček přijel!« zavolal kdosi do síně, »muzikanti do kupy! Musíme mu zahrát na u vítanou!«

Po uvítání rotného pořádá se zábava s hudbou a zpěvem na jeho počest. Po jeho návštěvě ve všech chatách hraje se v šachy a v karty. Sedím s Krát'ou v malém kumbálku a komponujeme dopis Nataši do Kijeve. Krát'a tlumočí své city po česku, já je píši po rusky na papír.

»Hoši, honem ven, Zeppelin letí!« řve v síni starý Tisun.

Vše se hrne z chaty, někteří s puškami. Vybíháme. Br. Novák právě křičí do okna:

»Jo, jo, heleďte! Celá eskadra... jeden, dva tři. ... tam za těmi mraky!«

Hledíme vzhůru, div si krky nevykroučíme — nikde nic. Najednou spustí chazajka, která také vyběhla mezi dveře: »O, éto pověť!«

»Na mou duši!« propukává Zouhar smíchem, »to je sranda, vždyť jsou to hvězdy!«

Hustá vrstva mlhy a mraků letí nad Huciskem. Sem tam se rozplývá v klikatý trhanec a objevuje se větší hvězda v oblačné trhlíně. Vyvolává to skutečně dojem, jako by letěl aeroplán nebo vzducholod' se světlem.

Zchlazení a rozesmání cpeme se do chaty.

»Ty ses ale hvězdáš, papriko stará!« dobírá si Zanáška Tisuna.

Od štábu ruské divise přišel rozkaz, procestovat celý úsek frontový 50. pěší divise i nejbližší pásmo týlové až do Podkameně a zhotoviti podrobnou mapu se všemi novými cestami a změnami. Stanoveny 4 party za vedení bratří Zanášky, Hajky, Heyduka a Kužele.

Každého rána vycházíme do lesů a slézáme vršky. Bereme si jen pušky, skizzáky a něco jídla. Nejvíce nás vábí zakreslování rakouských zákopů. Krajina vlnitá a lesnatá v některých místech dovoluje značné přiblížení. Zakresluji se i partie nepřátelského týlu za rakouskými zákopy.

Po prvé vlézáme rozbitým lesem do první linie. Naši partu vede bratr Kužel, dlouhý jednorozčák-desátník. Před východem z lesa mizíme ve spojovacím zákopu, kuličky hvízdají, s praskotem sekají do buků. Tu ten, tam onen vystrkuje zvědavě hlavu nad zákopový okraj. Zkoumavě vpíjíme se zrakem do protější linie rakouské za hustými řadami drátů.

»Nevystrkujte kejháky všichni naráz,« upozorňuje Kužel, »jsou sem dobře zastříleni. Jak nás zmerčí, hned tu bude pár šrapáků.«

Rusové nám vysvětlují a ukazují, kde mají Rakušáci zákopy s polními strážemi. Rozděluje se po celém úseku naproti vesnici Holubice. Zakreslujem posice nepřítelovy.

S Krát'ou máme úsek zrovna proti Holubicím. Rakouská první linie táhne se okrajem vesnice v protějším svahu. Před ruskými zákopy zvedá se návrší s řídkým porostem stromů. Je špatně vidět, vylézáme tedy ke krajním stromkům na svah pahorku před zákopy.

»Mordie, tu je to fajnácké,« libuje si Krát'a, »jako v panoptikum.«

»Hé bratci, kudá vás čort pones?!« volá za námi z okopů ruský četař. »Budou sem topit a neuderete!« varuje.

»Ničevo!« uklidňujeme četaře, »musíme na to vidět.«

Sotva máme protější pásmo zhruba načrtnuto a vzdálenosti odhadnuty, ozvou se tři dělové rány přímo z protěška. Následují rachotivé explose šrapáků nad i za námi.

Tiskneme se k zemi a kusy větvi sypou se nám na hřbety. Zdá se, jako by se přitažlivost země zdesateronásobila.

»Potvory, už nás vyšňupali,« škytl Krát'a a přihrben k zemi mete zpět k zákopům. Zůstávám trčet za pařezem, ale v tom exploduje druhá poloha šrapáků. Přimhujuji oči, jedna z hilsen zařvala v blízkosti. Její výskot zvedá mne k divokému úprku za kamarádem. Hned na to dřepíme oba v zákopech a nasloucháme dalším ránám, padajícím přes zákopy do lesa.

Popadáme zase dech. Krát'a se diví: »Ti pacholci nám rozpumpovali šunky!« Dokresluje nyní úsek opatrně.

Asi po poledni stahuje nás bratr Kužel dohromady. V zástupní, pušky porůznu převěšené neb v rukou nesené, táhneme klikatým zákopem. Spojovací chodbou přicházejí zemljáckové s kotýlky. Někteří se pouštějí s hochy do hovoru. Dáváme jim projítí na širších vyhybkách. Kousek výše exploduje v bukovém lese několik rozječených granátů.

»Větší vzdálenosti!« velí hlas zpredu. Zákop probíhá zde lesem a lezeme do svahu. Není hluboký, pročež se shýbáme. Na dně plno kořenů. Ten neb onen zakopne a zasakruje, jiní se jim smějí. »Je tam zahrabanej muzikant,« paštekují Sadilkův rozjařený hlas, Trtek před ním kleje na uraženou podešvu na botě.

»Džim-prásk« — zahučela náhle explose granátu, přetáť silnější buk poroučí se přes zákop. Mrak šedého a černého dýmu ztrácí se v lese, přikrčujeme se ke dnu zákopu. Padlo několik vtipů a opět se šineme obstřelovaným úsekem. Zanedlouho vycházíme spojovací chodbou do lesa, houštinou do stráně a pak s domů.

Kuchař seká velkým žufanem »k počtě zbraň«. Všude je plno humoru a vyprávění, jak to tam za lesem vypadá. Za čtyři dny jsou náčrtky dohotoveny.

Na 4. října večer nařízena první noční rozvědka.

»Dvacet dobrovolců!« vyzývá půlrotný Kasina.

Hlásí se téměř všichni do jednoho.

»Tak tedy 10 z první a 10 z druhé čety,« rozhoduje velitel.

Dopoledne přšelo, odpoledne je zataženo, ale déšť ustává.

Náš zástup, vedený bratry Štursou a Šafránkem, vychází.

Cesta je mizerná; vede houštinami, roklinami a přes vrchy k levému křídlu účastku. Nálada výborná. Rychle se stmívá, začínáme bloudit. Dvakrát se ocitáme na téměř rozcestí a přelezše lesní sluje a křovinaté zmoly, docházíme za tmy k zákopům.

Jsou to zálohy, jak se dovídáme v jednom úkrytu, a tlučeme se dále rozbitým lesem k první linii. Spojovací chodbou nelze jít, je plná bahna a vody. Tma houstne každým okamžikem, není vidět ani na krok. Pouze záblesky raket a blikání reflektorů rozráží tmu. Do všeho spouští se déšť a jakákoliv »procházka« mezi zákopy naše a nepřítelovy je bezcenná. Rakušáci praží sem jako splašení, kuličky rozstříkují se s třeskotem o buky, o zákopový násep. Máme dojem, že stílejí »einšuskami«. Pěknou chvíli trčíme v zákopech. Ruští důstojníci rozmlouvají nám úmysl »návštěvy« rakouské feldvachy. Je prý dobře zadrátovaná a v tomto počasí nikdo nevyleze.

»Hrome, tož nač jsme se sem flákali?« bručí někteří vzteklosti, »aspoň jim tam švihnem pár granátů, ať je jim teplejc!«

»Nebrblejte, mládenci, nedá se nic dělat, když neznáme terén v mrtvém pásmu, zbytečně bychom je poplašili,« vyniká ze tmy Štursův hlas.

»Jste tu všichni?« — »Jo! — Ano! Zděs!« a ještě porůznu ozývají se bratři. Někteří potahují z cigaret ukrytých v hrsti. »Dej sem šluka!« slyšet tu a tam něžně z přitlumeného mručení a šuškaní. Řídké bláto mlaští pod nohama, dešťové kapky stékají s furážek za uši nebo po vyhrnutém límci, střely šlehaají přes zákop — »třesk« — »třesk« — rozbíjejí se o buky; několik jich zalící ve výšce své špásovně »ffííí!«

Před odchodem vlezlo nás několik do úkrytu k Rusům. Kroutime machorkové cigarety, zapalujeme a s poděkováním vylézáme do zákopu.

»Držet za pasy a pochod!« předávají bratři tmou. Had lidských postav dává se v pohyb. Asi za třetí traversou lezeme ze zákopu do lesa. Štursa vpředu má kapesní svítilnu, nelze ji zde použití a kus do lesa tápeme ve tmě. Při svitu raket zastavujeme. Vypadáme jako vysoko nad zemí uražené pařezy.

Dál v lese již je bezpečněji, aspoň se nám zdá a většinou si to myslíme. Dlouho se však netěšíme.

Vpředu zoufale bliká Štursova lampička, začínáme se motat mezi vývraty, granátovými jámami naplněnými bahnem, přeraženými buky. Les je rozsekaný granátovou palbou, staré spojovací chodby a zákopy se tu protínají.

»Pozor, dráty!« ozývají se hlasy a je slyšet, jak se trhá sukno pláště. Tma jako v měchu, kluzké kmeny, větve a chumáče ostnatého drátu pletou se pod nohama. Za řadu bys musel zdvořile poděkovat, ani bys nevěděl komu.

»Stát! Stát!« volají ze zadu. »Zadek se utrh!«

»Tak si ho připni a polez!« blafne kdosi zpředu.

Látění, které právě začalo, mění se v řehot. Snažíme se navázat přerušený svaz. Vpředu bliká Štursa lampičkou a ptá se:

»Hotovo?«

Uchopujeme se opasků svých předních a zase packáme kupředu jako slepé báby.

Každou chvíli se zástup přetrhne, škobrtáme o kořeny.

»Musí se to lépe zorganizovat, takhle nabodáme se vzájemně na »štyky«,« rozpaluje se parta z 1. čety v přední polovině hada.

Po několikerém zákrutu zase stojíme. Na špici je hluk, smích a dva hlasy jako by vycházely z podzemí. »Štursa a Sadílek vletěli do vyhaslé latriny,« předávají bratři dozadu. »Tě pic! Dobrý chutnání!« mele pantem Venca.

Po značné námaze jsou vytaženi nahoru. Lampička opět zablikala.

»Jak je vám po těle?« hlásí se kterýsi posměváček.

»Neblbni, člověče,« hučí za mnou Krát'a, »vždyť mě rejpaš bodlem do hlavy.«

Klopýtáme dále tmou, klouzáme dolů po strmém svahu, lezeme křovinatou roklinou. Každou chvíli sebou prašíme na zem. Cesta necesta drápeme se z lesní pustiny. Asi po dvouhodinném trmácení ocitáme se v blátivém úvoze, zpocením a domlácením blátem, lepícím se nám mezi prsty. Šarže drží poradou, kde asi jsme. V té egyptské tmě by člověk zabloudil pár metrů od vlastní chalupy, což teprve zde v neznámých lesních roklinách.

»Musíme doleva,« rozhoduje Šafránek a zase lezeme do lesa. Bodla jsme nasadili obráceně, hroty dolů. Vymetáme ještě několik jam a strží, než docházíme divnou náhodou do Huciska, promoklí naskrz a obaleni blátem po uši. Pušky mají vzhled klacků, obalenyých bahnem.

Je dávno po půlnoci. Po horkém čaji usínáme jak zabiti.

Příštího dne vysláno 5 dvojic, vždy jeden ze starých a jeden z nás novějších do linie »nabljudat«. Počasí stále mizerné, bláta po kolena a prší. Do nového úseku od lesa, po výsoty 406 k silnici vyslána rozvědka ve 3 skupinách z obou zvodů pod vedením Novákovým a Karbanovým. Zadača je — »přivést zajatce«.

Plahočení není o nic lepší včerejšího, pouze cesta je pohodlnější v otevřenějším terénu.

Prostřední skupina našla mezi zákopy dva mrtvé Němce. Živého Austrijáka nelze spatřiti, neboť nepřítel ze zákopů nevyleze. Bezvýsledně se vracíme přes Voločy.

*

Pro stále se horšící počasí sedíme skoro celý den doma. Pouze parta Hlubocký, Mrkva, Vališ jde mrtvým Germánům odňat v noci plukovní odznaky a čísla.

»Již tam musí ležet delší dobu,« praví Hlubocký po návratu, »zapáchají silně rozkladem.«

Za dne chodíme v menších partách do první linie »nabljudat«. Jinak se hraje v karty a v šachy. Hlavně parta Svoboda, Krákora, Poštulka a Janek Valenta vykonávají divy vytrvalosti při honění splašených dřivek po šachovnici.

Br. Novák odchází k druhé půlroty do Trošfance. Nepohodl se s br. Kosinou. Adámek vrátil se šťastně po delším cestování na Volyňsku. 11. října vrací se Hanák z dovolené s přilepenou v podobě vína, vůřů a podobných vzácností. Pořádají se zábavní a debatní večírky v chatách s většími světnicemi, pěstuje se zpěv a hudba, čistí se zbraně a denně se tropí různorodá neplecha. Parta partě vyvádí pestré psoty »na potvoru«. Malovec vším možným způsobem dává najevo chazajce svou tetřeví národu. Zdá se však, že marně, neboť chazajka uhodila jej válcem na těsto a místo tance polila ho vodou.

Někdy pro změnu padne nám mezi chaty nějaký granát. Zabije pár slepic, přerazí křivou jabloň, vysype některou tabulku v okně, ale jinak neruší náš život ani veselou náladu.

Domorodé obyvatelstvo, pokud neprchlo, žije zde v dostřelu granátů s námi a vedle nás. Jsou to většinou ženy, starci a děti. Muže mají na vojně a mnohé chazajky o nich vůbec nevědí. Nuzná polička, jež rozrývají klikaté řady zákopů, jsou většinou zpustošena.

Před válečnou lící zalézají domorodci do sklepů a jam, vyhrabaných pod mezemi v blízkosti chat.

Nemohou mnoho ztratiti, svou chaloupku a životy něco drůbeže a nějaké prasátko. Nás »Čechi« mají rádi, Rusů se bojí. Neobtěžujeme je a oni se při nás přizívají. Lidé, u nichž jsme ubytováni, stravují z naší kuchyně, pokud zásoba stačí. Naše chazajka se každého večera hlasitě modlí, aby nás tu pánbíček nechal do konce vojny. Případá nám to směšné, ale dojímat to. My si toho ovšem nepřejeme. Máme silně namířeno na Krakov a na Moravu.

14. října přijíždí bratr rotný Čech s »žalováním« (žold). Stanoví se odpustková »očered« (pořadí dovolených). První odjíždějí na dovolenou starší bratři Štřela, Novotný, Jasan a Holomáč.

Parta Nováková koupila tele, jež se dlouho do noci připravuje. Hostina na rozloučenou je hlučná a legrační.

Postihuje nás řada přesunů. Hanák rovněž odchází k 2. půlrotě, Šafránek, Kužel a Stárek odjíždějí do učebné komandy praporčické, Zanáška vyslán je na nákup do Kijeva. Z Trošfance odjede Hanák jako instruktor k záložní rotě v Okonsku. Tak miji

16. říjen ve znamení »stěhunků«. Ze starodružiníků zbylo v naší půlrotě jen několik. Četařem 1. čety je bratr Štursa, 2. čety bratr Karban.

Dostáváme první poštu ze zajateckého tábora a Krát'a sáhodlouhé říkání od své Nataše. Pilně odpovídáme, Je shánka po inkoustu a brkách. Píšeme domů přes zajatecké tábory a prostřednictvím znaných z Kijeva, kteří naše listky svěřují zajatecké poště. Všelijak to stylisujeme, aby se naši doma dovtipili, kde vlastně jsme. S ohledem na pány c. k. censory je třeba býti opatrným, aby tomu neporozuměli lépe a dříve než naši doma. O širém světě víme málo nebo skoro nic, ani se o to mnoho nesnažíme.

Zprávy z front čteme v ruských armádních »Izvěstijách« a to nám stačí, a také nás to nyní nejvíce zajímá. Fronta se ustálila a připravuje se k přezimování. Pozorujeme jen nepřátelské zákopy, obden vplíží se některá parta do rakouských drátů a nasloucháním zjišťuje národnost nepřátelského vojska. —

Polapiti nepřátelskou hlídku se nedaří, jest strašně opatrná a ven nevyleze.

Věčně stejná strava přivádí nás brzy na cesty lovecké. Rozsáhlé přífrontové lesy Piňanského panství jsou plny černé zvěře. I smčihů a zajíců je dostatek. Br. Kosina vymohl od štábu ruské divise povolení k lovu.

První hon je korunován úspěchem, naše parta vrací se s pěknou smou a zajícem. Smu složil mistrnou ranou Franta Šmidrkal.

Až do 19. října je psí počasí. Rakušáci si zvykají posílat nám do vsi často granáty. Rusům zabili jednoho muže a několik koní.

20. října přichází rozkaz k větší rozvědce v rayoně vesnice Volochy. Podle možnosti vybrati rakouskou feldvachu a přivéstí zajatce. Dle hlášení ruských rozvědčků je zástava silně opevněna a vysunuta před 1. rakouskou linií.

Výprava skládá se ze 3 part po deseti bratřích. První parta — Skálová — má za úkol vplížit se, až se setmí, nepřátelskými dráty vlevo za »feldvachu« a napadnouti ji ze strany rakouských zákopů, parta Sadílkova má se přiblížit přímo k feldvaše a vyčkat, až první skupina narazí na rakouské stráže, třetí parta zůstane stranou Skálových skupiny u drátů v záloze, aby zabránila zaskočení první skupiny rakouským »Jagdkomandem«.

Před setměním přicházíme do zákopů. Je kluzko a vlhko. Vyčkáváme u předprsni a v ruských »sekretech« na příkázaných místech. Schouleni do klubíček dokuřujeme machorku. Přes zákop fičí občas nepřátelské kuličky, vystřelené bezúčelně k zahánění strachu střezícími horchposty.

Terén prohlédli jsme si před úplným setměním. Posice jsou od sebe vzdáleny několik set metrů. Čekání vyvolává nervosní vtípy. Prachový deštík padá jako hrubá mlha.

»Tak hoši, po jednom vylézt před dráty, tam vyčkat, ruční granáty odjistit až na místě,« ozvalo se pološeptem. První vylézají ze »sekrety« (hlídkový výstupek zákopů 1. linie). Prolézáme našimi dráty, mezi posice — nervy se napínají jako po zapojení indukčního proudu. Ani slůvko se neozve, jen sotva slyšitelné zašeptání dolehne občas k uchu.

Uléháme v několika metrových rozstupech do řetězu. Tři plazí se mokrou zvadlou travou vpřed, spojka dává cvrknutím znamení.

Plížíme se za nimi, pak vstáváme a příkrčení k zemi opatrně postupujeme. Vpravo před námi zazněl výstřel. Padáme k zemi, neboť šikmo k obloze syčí po rudém paprsku raketa. Nahoře se štěkavě rozprskla a bílá záře vznášející se světelné koule mění tmě v bílý den. Každé stebélko vrhá ostrý stín. Přivíráme oči, aby nás raketa neoslepila. Jen mžourem číhne každý před sebe a do stran, je-li kolem čisto.

»Tam jsou ti fláci,« upozorňuje šepem soused. Skála se vrací od přední hlídky a cosi šepem nařizuje. Lezeme zase kus dopředu. »Jen potichu, jsou ještě moc čiperní, musíme vyčkat,« šeptá se po řetězu. Krajníci z křidel »cepi« odplížují se k druhým skupinám, aby zpomalily postup.

Napětí povolilo a zdomácňujeme. Chvilí je hrobové ticho, pak opět třeskne několik ran z protějška, vpravo řehtá nepřátelský kulomet. Rusové mu odpovídají krátkými sériemi. Opět syčí raketa, skoro současně vlevo druhá. Hned poté lezeme vpřed, spojky se vrátily od sousední party.

Vpravo zavládá podezřelý neklid. Střelba se stupňuje a klejeme v duchu na ten cirkus. Konečně se práskot tiší.

Dolézáme k rakouským drátům, postřehujeme jasně odchrchlání kteréhosi horchposta, pak jakýsi šramot. »Mění hlídky,« šeptá Chvojka či Habeš. Někdo se blíží zezadu po drnech. Spojka od zálohy, bratr Záleský. Hlásí, že parta Sadílkova je již proti »feldvaše« připravena. Nastává nejhorší kousek, proléztí za rakouské dráty. Jsou husté a je třeba dáti pozor na poplašná zařízení. Z úseku vesnice Pod Lasem vyletují rakety, ani se nehýbeme, splýváme s drnem a

mokrou zvadlou travou. Napětí se opět stupňuje, první začínají prolézat dráty. Ohmatáváme své ruční granáty, sedí-li pevně pojistné kroužky. Zápalky jsou vsazeny a běda, kdyby se kroužek zachycením o drát smekl. Myšlenka na to, co by následovalo, způsobuje nemilé mrazení v zádech.

Ještě se dostat bez nesnází za dráty a již to začne. ... Vtom znova zesiluje přestřelka vpravo a po celém úseku čarají vzhůru rakety. Hned v zápětí nastává poplach v obojích zákopech a rachot kulometů se šíří i doleva. Nelze zvednouti hlavy. Co si není v pořádku ... Patrně byla některá z druhých skupin napadena, myslíme si v tichu.

Rychle, jak jen možno, plazíme se po čtyřech a po břichu zpět za dráty nepřitele. Vzniká šramot a nepřítel začíná vrhat miny. Napřed jedna houkne své »vau, vau« a kus za námi exploduje...

Další rychle následují. Kulomety rachotí jako zběsilé

Náš ústup do ruských zákopů je rychlý a šťastný. Slézáme se všichni... Promoklí a prostuzení civíme ještě hodnou chvíli v zákopech.

Germánci prý vpravo nastupují. Jedni klnou a ulevují si nadávkami, druzí si ze všeho tropí jen »ouchcapky«.

K jedenácté hodině se střelba uklidňuje. Dva bratři se pokoušejí zjistit, co nového mezi posicemi. Ruský velitel tohoto úseku však prohlašuje, že nelze za těchto podmínek operovat a proto se vracíme.

Návrat ve tmě blátem a rozvrtanou úžlabinou, přes spojovací zákopy, tonoucí v blátě, činí cestu krkolomnou. Každou chvíli se někteří koupeme v granátové jámě, naplněné bahnem.

Jedna parta zůstává do rána ve stodole za posicí. Vrací se až ráno, obalena sečkou a plevami.

Po této neúspěšné rozvědce následuje několik dnů klidnějších. Na pořadu je pozorovací služba zákopová. Říká se tomu »nóbl« práce pro lepší lidi.

Tím horlivěji shromažďujeme zásoby brambor a zeleniny na zimu. Mezi tím, co jedna parta kope sklep na zásoby jezdíme na »baraboly« K Piňackému dvoru. Za mlhavých dnů kopeme je na rozsáhlém svahu naproti rakouským posicím. Blíže k rakouským zákopům pod svahem je celé pole kapusty. Kuličky a šrapáky často hvízdají mlhou, přesto se horlivě kope a sklízí. ...

21. října. Je skvostná mlha. Řada je právě na naší partě. Od časného jitra vesele »dolujeme« brambory, řežeme kapustu a snášíme úrodu na hromádky.

Na vršku táhlého svahu stojí opuštěný, polorozstřílený Piňacký dvůr. Dlouhá silnice s mohutným stromořadím vede dolů k nížině žarkovské, za údolím přetíná rakouské zákopy. Od dvora na opačný svah k blízkému huciskému lesu vede cesta úvozem k Hucisku. Až sem může přijet naše povozka, aniž by byla z rakouské strany spatřena.

Máme nakopaných asi deset pytlů. Po deváté hodině počíná se vyjasňovat a kolem desáté mlha rázem mizí. Rakouské zákopy se zjevují před námi jako na dlani.

Spěšně smýkáme pytle k rozbitému dvoru a v úvoze nakládáme na povozku sedm pytlů »kobzol« s několika kopami kapusty. Boubín švihl do Fricků a ujíždí domů.

Divíme se, že po nás nestřílejí. Trousníme se do brambořiště k další práci, sesbírat nakopané »kobzole«.

V rakouském spojovacím zákonu pozorujeme přecházející Austrijáčky, na jiných místech vystupuje dým...

»Jistě si taky vaří erteple,« povídáme si mezi sebou.

Rázem zatíná nám humor salva šrapnelů. Pouštíme z rukou lopatky, motyky a kopáče. Tryskem upalujeme za mohutné stromy do příkopu. Několik jich běží za stavení. Všechno hledá s poctivým a usilovným »gvaltem« kryt. Další šrapáky vybuchují přesně. Po každé ráně naproti ozve se krátký hvizd, rezavý a řvavý jako siréna, mění se v explozi nad námi a vede nás. Prší větve a kuličky, se střechy a štítní zdíky stavení lítají tašky s omítkou.

Vašek Říhovic sedí na poloplném pytli s brambory za rohem a volá na nás:

»Kluci, zmizněte rač, než sem hodí pár granátů — pak to bude horší!«

Pokuřujeme a uvažujeme za jaderného vtipkování, kolik asi taková šrapáková rána stojí peněz a kolik toho na nás vypálili zbůhdarma »do luftu«.

Střelba přestala... Hovíme si v příkopu, někteří dřepí za stavením, sluníčko po dlouhé době se opět hřejivě na nás usmívá.

Před polednem objevuje se Boubínova lebka v úvoze.

»Máte nakopáno? Tak naložte a jedem.«

Bystrým výpadem stahujeme náčiní a zásoby, nakládáme v úvoze na povozku a vracíme se k obědu.

Jen co docházíme k lesu, už tam někde u dvora rochlo ...

»Jen víc a houšť!« výská rozpustile Franta, »však nám to neškodí!«

K večeru vychází ještě jedna parta na brambory.

*

V červeném baráku bývá denně rušno. Večer v něm koncertuje nové kvartetto: Kráťa-Klouček, Zouhar-Malovec. Malovcův nástroj vzbuzuje obdiv i pozornost mlatce Zášky, jak mu všeobecně říkáme »hubomlatce«. Je to vesnický chudás-nádeník, oškubaný, nečesaný, tváře zarostlé, jak poloposečené strniště. Kromě ke své míse je ke všemu netečný. Příživuje se v naší kuchyni a slouží klukům k povyražení.

Když vidí Malovce řídit na velikém dřevěném džebzu na vodu a slyší vyluzování basových zvuků, blbě se usmívá a za polykavého mručení přežvykuje. Do stavu takového vytržení uvede ho jinak pouze plná mísa.

*

24. října je Skálová parta celý den na honě. Honci vracejí se »po jedinočku« (jednotlivě). Ztratili v lesích a houštinách spojení. Celá kořist spočívá ve dvou pěkných kančích klech. Kabana (černý divoký kanec) není však nikde viděti.

Naše smetánka v »parlamentě« zakládá frontový časopis »Po třech stech letech«. Redakční kroužek sestává z bratří Maxy, civilním povoláním učitele, Matějky, Sykáčka a akademického malíře Šmolky, který časopis ilustruje.

Čety žijí svým životem, a tvoří oddělené celky v půlotě, právě tak, jako party v četách. V partách zase jsou dvojice, které žijí v naprostém ideálním komunismu. Od peněz do kartáče mají vše společné, o vše se dělí, jeden bez druhého ani se nenají, ani si nezakouří. Mezi těmito dvojicemi a partami panuje zdravá řevnivost na poli válečném i na poli vnitřního života. Dá se to pozorovat ve všech chatách. U nás v »červeném baráku«, nahoře »v parlamentě«, v chatách »u Kaček« a »u Albinky«, kde sídlí náš třen s kuchyní.

Podle této »formule« dá se zobraziti přesně složení našeho druhého vzvodu; parta »Drbanů« má tyto dvojice: Skála-Riha, Šmidrkal-Borovička, Krát'a-Fibich, ze starších pak tvoří trojice Štursa-Ondráček-Zanáška tak zvaný »šťáb party«.

Parta »Gramotnejch« — většinou jednoráčků, složena je rovněž ze dvojic: Hájek-Heyduk, Malovec-Svoboda, Krákora-Valenta, Marek-Joudal, Zouhar-Záleský, jakož i jedné společné Poštulky.

Kromě těchto větších part jsou zde dvě menší: Ježek-Dušek, Moutelík-Chvojka, Saidl-Šmíd a Karban-Adámek, Hlubocký-Mrkva, Vališ-Rak.

Boubín, Ševčík a Jabůrek s Kuklou a starým Tisúnem tvoří jakýsi přechodník k prvnímu vzvodu. Představují zvláštní rázovitou skupinu nenáročnou a pouze občas vybuchující ústy a činy jednotlivých svých členů.

Mezi vzvody panuje přes všechno bratrství a snášenlivé soužití poměr, jenž se dá výstižně vyjádřit větou: »Tady potud je to mé a tady potud je to tvé«. Na této hranici sedí roznožmo persona bratra půlotného velitele Kosiny.

S druhou půlotou v Trošřanci se skoro vůbec řádně neznáme, až na několik přímých kamarádů. Je při ní rotná kancelář a »táta« 1. roty bratr Čeček, Který svými zájezdy při výplatách »žalování« připomíná nám naši hospodářsko-finanční odvislost na druhé půlotě ...

O ostatních rotách prvního pluku se nám zdá pouze ve snách. O skutečnosti jejich existence se dovídáme jen tehdy, když náhodou některý bratr z dvojky neb jiné k nám zabloudí. Jsou rozházeny po četách a půlčetách v Karpatech, Finských blatech, za Kovelem a kdož ví, kde všude po ruské frontě, jako výzvědné oddíly při ruských brigádách a divisích.

*

25. října přijeli k nám na hon Korálník a Kopecký z druhé půloty. Jim na počest pořádá se večer zábava s hudbou a tancem. Aby byla zábava pestřejší, dostavuje se Hromek převlečen za vesnickou bábu s Boubínem v kožichu, obráceném srstí navrch. Na hlavě má chacholský šišák, v ruce palici a v zubech svou fajfku. Dávají k lepšímu několik tanečků, na konec tančí »Když já libě spím.«

Oba mají notnou »ránu«; smích je plno. Zábavu však kalí hanebně Boubínův kožich. Smrdí kozlovinou, až oči slzí. Zápach jeho fajfky se zdá oproti tomu jemnoučkým jako vůně kolínské vodičky . . . Když je to již nesnesitelné, vyházujeme kožich z chalupy, Boubína s fajfkou v něm zapomínáme . .

Časně ráno příštího dne chvátáme do lesů na lov. Skálovi šťastně vběhl do rány černý štetináč. Vracíme se tedy s vzácnou kořistí. Klouček z něho hned upravuje chutný guláš.

27. října přeje nám štěstí ještě více. V cepi (řetězu) táhneme houštinami a roklemi po čerstvých stopách černé zvěře .

..

Několik kusů nám uniká v houštinách. Vášnivě pronásledování nedá nám myslet na čas. Zajíců si nevšímáme. . . Stopujeme více těžkých černých kusů. V bažinatém lesním údolí daří se nám konečně tři zaskočiti. Střelci zasedli nad dolinou a my ostatní jsme nadháněli. Třeskla rána, hned za ní druhá.

»Leží!« křičí Franta Šmidrkal do lesa.

Sbíháme se k divočákovi a obdivujeme ho, jaký to statný kousek.

Horší ale s dopravou; příliš daleko jsme se zatoulali a kanec váží hodně přes metrák.

Jedni vyvrhují vnitřnosti kabana, jiní spěchají pro povoz.

Za svitu měsíce vracíme se z lovu na povozce se svým úlovkem. U štábu divise ho ruské důstojnictvo nesmírně obdivuje.

Před kvartýrem praporčíka Kosiny, který se honu také zúčastnil, byl štetináč pověšen na strom. Ve chvílce nahrnulo se sem množství zemljáků a chazajek. Hádají se, je-li to »divák« nebo medvěd. Je hrozně chlupatý.

Všichni máme radost, těšíme se na ten parádní guláš. Jen bratr švec Jabůrek nemá o nic jiného zájem, než o štetiny. Chce je hned škubat. Když mu to není dovoleno, zuří a prská: »Však až na mne přilezete s rozbitými škrápama, tož vám je nahážu do ksichtu, smradi!«

Marek zjišťuje, že je to svině a nikoliv kanec, že váží přes osm pudů čili 130 kg. Přichází kvarteto a »divák« je slavnostním průvodem za svitu měsíce přenášen ke kuchyni. Lovecké štítko ihned oslaveno candrbálem.

V noci bije silně artilerie, až tabulky v oknech řinčí.

Příštího dne je všeobecně chválena strava. Jdeme opět do lesů, vracíme se však s prázdnou. Zanáška se mezitím vrátil z Kijeva s nákupem Kouří se jen lepší papírosky — machorka má dnes pohov.

29. října jde polovina bratří s půlotným Kosinou na »bolší« ochotu (velký hon), naše parta sedí doma a upravuje sklep na brambory. Zbytek druhé poloviny jde lovit brambory ke dvoru. Brambory přivezli, ale cestou ztratili třikrát kolo od vozu. K večeri máme výborný guláš s kabana, který většina polyká potmě, neboť došla úplně zásoba petroleje.

30. října slaví se neděle. Pouze šachisté a karbaníci ruší nedělní klid. Ostatní píší nebo bloudí po chatách od ničeho k ničemu, jako by něco očekávali. Měli dobré tušení, neboť kolem jedenácté hodiny začínají do Hučiska lít granáty.

Dva těžší vybuchují těsně za sebou. Než dopadly, šlehlo to vzduchem, jako když se trhá silou pevné plátno. Jeden řízl zrovna k našemu baráku. Chata se otřásá, sklo se sype z oken. Druhý granát vybuchuje v blízké roklině, kam si zabíháme ulehčovat v těžkých chvílích. Na místě latríny zeje černý granátový trychtýř. Zrovna tam za účelem »úlevy« spěchají dva hoši a mají z pekla štěstí, že se jim »nezachtělo« o minutu dříve.

»Druhej tam už nepadne,« volají na nás a hned na to dřepí v trychtýři a křičí nahoru: »Kluci, tu je teplo, jako by tu

bylo parní topení!«

Všichni jsme z chaty venku a okukujeme granátové trychtýře. Sbíráme ještě teplé střepiny a mudrujeme. Kolik hrůzy tají v sobě tyto ostré cáry smrtící a drtící ocele! Odhazujeme je s hnusem mezi otlučenou omítku ke zdi a zalézáme zpět do »bejváku«.

K večeri srkáme masovou polévku s bramborovou příchutí. ..

Poslední říjen — mokřý den. Pro stálou nouzi o petrolej »přichází se« na spasnou myšlenku. Chazajka má na humně staré úly s voščinami. Bude to dobrý materiál na svíčky. Zatím svítíme zaječím sádlem, za knoty slouží tkanice z podvlékaček. Tento způsob iluminace je sice chudobný, avšak v nouzi dobrý.

1. listopadu přší dále. Kdosi míní, že kdybychom se řídili podle nového kalendáře, měli bychom již dva týdny po dušičkové náladě. Tak máme prý ji podle starého data o něco později. Ne proto, že je Dušiček, ale vyvolává ji akce na výrobu svíček ze včelích plástů, které Marek s Janem Valentou »otočili« z úlů.

Valenta, jeden z nejvytrvalejších spáčů, si přivstal hodně brzy, aby donesl ještě pár voščin, ale zpáteční cestu mu zastoupila chazajka a plásty s velkým rámusem konfiskovala.

Další rekvisice voščin jsou tím zatřeny.

Svíčkárna se z pochopitelných příčin stěhuje do blízké lesní rokle. Lijí se tam svíčky do dřevěných formiček, ale výsledek celé výroby je, že, jako dříve jsme po všechny další dny potmě.

Bratru Jabůrkovi se podařilo natrhat štětín do zásoby na několik let. Zase pilně ševcuje. Jen vytahování kopyt z přešitých botů dělá mu občas potíže. Z botů bratra Kosiny je tahal s takovým elánem, že rozpáral celou holec, při čemž ještě provedl kotrmelec s verpánku až mezi futra dveří. Sakroval jako špaček...

Večer vrátil se Málek, z druhé půlroty, s novým prádlem a kalhotami. Kdyby byl kalhoty nepřvezl, ani bychom se nehněvali. Unisono jsme konstatovali, že je musel šít. jakýsi »vozenbouch« na potvory a nikoliv na lidi.

2. listopadu — první poprašek sněhový. Sníh poletuje celý den. Pozorujeme kluky naší chazajky, jak se učí dělat z huby komín. Zakrátko se dáví pod kolničkou, vykouřivše několik cigaretových oharků. Nejstarší má asi 8 let. »Hromští smrkáči,« pozastavujeme se nad jejich podnikáním, aniž by nám napadlo, že si berou vlastně příklad z nás.

Upozorňujeme na ně chazajku, která odřeným koštětem zakročuje a zatruhuje zábavu kuřáckému trojlístku.

Jinak hrají se šachy a šachová horečka roste čím dál tím víc.

»Bude třeba zhotovit ocelovou šachovnici a okovat figurky.« mini Zouhar, »šachovnice vypadá bídňěji než haličské bojiště. Šachoví králové by si jistě rádi vyměnili úlohy s Vilémem a Francem Josefem, než aby snášeli to věčné smýkání po šachovnici. Královny jsou utahané, musí jim být z toho věčného šoustání po lepence na nic.«

Jaška-hubomlatec vzbuzuje všeobecný obdiv svou žravostí. Zdá se, že za den víc sní, než by za týden vymlátil zmr.

Mezitím někteří taky-hudebníci učí se skřípat na housle. Mnozí se ohrazují proti tomuto trýznění sluchu.

Je velká poptávka po starém prádle na výměnu.

V časopise prvního vzvodu objevil se toho dne inserát: Světlo všem! Firma Klouček — kančí sádlo — šňůra z podvlékaček — světlo!«

Na noc přichází do vsi jakýsi ruský pluk. Dostáváme na kvartýr po čtyřech zemljácích, takže pro drůbež a podsvinčata nezbyvá místa.

5. listopadu zbavuje nás protivného bláta tuhý mrazík.

U Skály se mažou vesele karty. Nejsou na tom o nic lepší než šachy. Figur nelze poznati, stůl je od trumfování dotlučen hůř než Jabůrkovo koleno od ševcování.

Trumfování esa jsou již kulatého tvaru — není divu. Boubín s Hronkem s nimi tlukou, až chazajčiny svatí často se stěny padají.

»Dobré bude, necháte-li si karty podrazit kůží,«! kibicuje Pepík Zouhar, aspoň se jejich život trochu prodlouží!"

Večer se svítí patentem Kloučkovým. Šachisté v horečce bojové mlátí do sebe pomalu pěstmi, figurky lítají po jizbě.

»Bylo by dobře, kdybyste v přestávkách šli rozštípat každý po jednom hodně sukovitém polenu do kuchyně,« radí hráčům Venca Dušek.

Vtom vrazí dovnitř děžurný s hlášením: »Bratr rotný Čeček přijel!« Ihned se hneme s kvartetem v čele k chatě bratra Kosiny na uvítání rotného.

Na jeho počest pořádá se koncert a bratr Čeček hází do »placu« 10 rublíků.

Družná zábava končí pozdě večer.

V noci asistuje bratr Marek při telení se krávy v sousední chalupě. Závistiví jazykové tvrdí, že půjde teleti za kmotra a proto že hledá nakvap kmotřenku.

Příštího dne ruku jdeme v plné parádě do zahrady pod artileráckou stáji. Slavnostně jsou dekorováni bratři Zanáška, Heyduk, Hronek a Karban řady sv. Jiřka za udatenství v boji před naším příchodem do Voloč. Čtyři vyznamenaní předstupují před šik. Br. rotný jim připíná řady po krátkém proslovu a blahopřání. Činí tak v zastoupení a jménem korpusného generála. Hronek a Heyduk již po jednom kříži mají, dostávají nyní 3. stupeň — br. Karban georgievskou medaili. Zanáška přijímá první kříž na prsa. Podporučík Čeček promlouvá ještě několik slov a končí dekorační akt bratrským »Nazdar!«.

Odpoledne zase to odstonávají šachy a karty. Večer převlékají se naši hudlaři do civilu. Háby dostávají od chazajek po jejich chlopech. Táhnou k br. Kosinovi na dostaveníčko, chlupáče Boubína v převráceném kožichu a Hromka v převlečení báby berou s sebou. Bohužel, praporčík Kosina již není doma. Zato však bratr prap. Zach, který právě přijel, zažívá horkou chvilku. Ježto neví, o čem běží a jak to u nás chodí, myslí, že jsou to obyvatelé zdejších pralesů, kteří sem vpadli za účelem loupení. Ale Heyduk mu rychle záhadu vysvětluje, o řádném oddechnutí dává se bratr Zach do smíchu. Děkuje za »dojemné« uvítání, načež mu hudlaři hrají pochod z »Prodané«. Po skončení jdou k Rusům. Tam

provádějí cirkus do noci. Až po půlnoci se vrací chasa s nekřesťanským hlukem domů. Rusové je nechtěli vůbec propustit.

5. listopadu nastupuje konečně zima svoji vládu.

Půlotný odjíždí pro »žalování«. Statně ho zastupuje Frantáček, hlavně u ženského pohlaví.

Celý den je shánka po saních. Poštulka zašel až do Piňackého dvora, ale vrací se bez saní. »Už jsou v tahu,« ohlašuje deprimované po návratu. Jdeme hledat dříví na saně do lesa.

Myslílo se, že si šachy trochu oddechnou, když většina bratrstva je jinak zaměstnána. Ale kdepak! Jsou přeneseny k Štursovi a Svobodovi a tam jim teprve dělají nohy.

Večer zakládá se divadelní kroužek. Návrh na firmu zní: »Seringova kočující společnost".

Sněhu přibývá, vítr jej honí po svahu a mezi chatami a zahání nám ho až do kvartýrů. Seringova společnost nacvičuje. Učí se šminkovat viksem, moukou a sazemí. Bratra Jabůrka — zdobitele lidských hnátů, jak to tituluje Pepík — v tomto kunštu šminkovacím nikdy nepředstihnou. Ten je našminkovaný celý boží rok.

V chatě »u Šlachtice« se pilně debatuje. Sněmování točí se kolem otázky starodružiníků, naší národní rady, mluví se o

Dürichovi a Svazu, o ruském germanofilstvu a jiném. Předcítají se pilně noviny, které přivezl bratr Zanáška z Kijeva.

Sníh, dokonale pohoněný větrem, se usazuje nestejně. Někde je ho po pás, jinde bláto. Na celém úcastku frontovém oživuje kanonáda. Granáty bouchají do lesa nad vesnicí. Čekáme, kdy nám začnou padat do bejváků. Jsou názory, že takové »milé« rozházení baráku teď na zimu by se nám na dvakrát nezamlouvalo.

Malovec již týden dělá lyže — zatím hubou. »Chvályhodné je, že máš aspoň dobrou vůli,« štípe ho Zouhar, »že je neuděláš, to je víc než svatě, ještě že máš tu dobrou vlastnost všecko začít, ale nic nedodělat. Je to v tomto případě tvé štěstí, jinak by sis zlomil kejhák!"

»To se mrkneš, panečku, jak se budu vozit,« honosí se Malovec, »já su starý lyžař a jezdil jsem . . .«

»Nehoň nás po pavlači,« skáče mu Zouhar do řeči, »děláš jako bys tomu rozuměl. Myslíš, že slovo lyže má původ v lizání sněhu.«

Malovec se staví »na zadní«, ale Zouhar, aniž by si všiml smíchu bratří, vysonkává nezapiaté rukávy košile a pouští se do kreslení další karikatury, »jak Malovec seká dříví na lyže".

Je poslední dobou ve špatné náladě náš Zouharek. Má zánět středního ucha. Chodí již týden s ovázanou hlavou a silně pokašlává. Na poslední rozvědce se škaredě nastudil. I na plíce si nařiká, mívá horečky, do lazaretu však za nic na světě nechce odejít.

»Pepíčku«, domlouvá mu Zanáška, »nech si říct a běž na okolodek (polní nemocnice), však se zase vrátíš.«

»Ale dej mi pokoj se špitálem, já z fronty nejdu, však to samo odejde, když to samo přišlo,« odmítá Zouhar každou domluvu.

U nás v chatě máme zase hody. Krát'a odešel na lov a zastřelil divoké podsvinče. Jinak nic nového.

Dne 8. listopadu je zase pro změnu srnčí pečeně. Se srncem je mnoho starostí, ne proto, jak ho sníst, ale jak ho připravit. Při úpravě srnce smažíme a potíme se u pece, vytopené do žhavá. Chazajka je z toho pečení »jelen«, jak prý ho umí chloupce přigotovit. Ani si netroufá jíst nabídnutou porci. O srnčině slýchávala jedině v pohádkách.

Po vezdejší, dnes nápadně málo uvažené černé kaši, pořádá se večírek na rozloučenou s kozáky, odjíždějícími k jiné divisi. Účinkuje na něm po prvé »Seringova společnost«, a aby zábava byla úplnější, přestrojil se Krát'a za Viléma. Ovšem, že je zase veselo do jedné hodiny v noci.

Příštího dne nastává obleva. Sníh uhýbá blátu a to hodně řídkému. Větší parta vypravila se časně ráno na hon. Jiní hrají v karty a šach. Fanoušci nemohou odtrhnout oči od šachovnice. Čumí na ni jako by tam ztratili něco drahocenného. Podobně, a ještě hůř, působí hraní »v očko« našich karbaníků.

Nepřítahuje tak, ale vytahuje rublíky z kapes. Mohl by nám to důkazně potvrdit Venc-Venc. Tak dlouho bude volat »hop!«, až všechny ruble vyskáčou z kapes.

Několik nás jde do Boratýna nakupovat cigarety a hlavně kuritelnou bumážku (cigaretový papír). Vracíme se však s prázdnou, nelze jí dostat. Balíme proto machorku do novin. Každému to trčí z obličeje jako hořící kostě, z něhož prší žhavé uhlíčky jako z ohňostroje.

Střelka se vrátil z dovolené. Smutným hlasem nám oznámil, že víno, které »přivezl« — vypil po cestě. Dostal za to řádného hobla a jistě litoval, že nedržel zobák potichu.

Je nutno připomenouti, že naše velká kobyla již několik dnů scípá a vykašlává zbytek své oddané duše. V noci upadla do agónie a leží v posledním tažení. Smutek je značný, jde totiž o nošení vody ke kuchyni. Jen Tisun brečí radostí, že bude mít méně práce. Odpoledne koná se její pohřeb.

Přes noc zmizel sníh docela. Po zašmouraném počasí opět nastal krásný den. Je velmi příjemně, až na bláto, které nám zůstává přece jen nejvěrnější. Divíme se všichni, že tak dlouho nejsme vysíláni na rozvědky. Krásný podzimní den vzbudil v nás úmysl vyprat a vypařit se v báni. Jedni, aby se umyli, druhí, aby dělali psinu.

Od vši jsme celkem uchráněni, jen zřídka nějakou polapíme.

Vracíme se po vykoupání z bání. Pocit ulehčení a čistoty po řádném vypaření je báječný.

»Kdy pak ji asi zase uvidíme?« stýská se kterémusi z bratří.

»Bezpochyby, až v Austrii svolají parlament,« odpovídá Sadílek, náš půlotný politik.

Stoupáme líně do stráně k chalupám. Po návratu Poštulka učeně přednáší chazajkám o »hnojařině«.

Večer máme se svou domácí pajmámou vojnu, neboť stěhuje všechnu drůbež i se selaty do světnice. Má obavu, aby jí to vojáci nepokradli...

To se nám však nezamlouvá. Nemáme ani trochu chuti válet se v slepičincích a nechat si ráno lézt slepice po hlavách nebo prasaty ohryzávat palce nohou.

Ráno probouzí nás vřískání kohouta. Udivení patříme, jak běhá po stole a rozhrabuje Skálův tabák. Současně funí mně i Krát'ovi do uší selata, zalezlá pod lavicí.

Nastal povyk ...

Skála proháň kohouta a posílá ho k čertu. Krát'a vztekla »maže« botou sele po zadku, až žalostně kvičí.

»Já ti dám, ty mrzáku, chrochtat mně do ucha, jdeš ven!« provází slovy Krát'a svůj zákrok a otvírá dveře, vyháněje celý zvěřinec ze světnice.

Chazajka ani nemuká. Bere ošatku a vychází ven. Teprve v síni odlevuje si nesrozumitelným reptáním.

»Ranní spánek, spánek příjemný ...« smějeme se unisono tomuto zařízení.

Vylézáme zpod polštářů, shrnujeme a vynášíme slámu na sýpku. Na humně se pak umýváme a pokoujíme ranní cigarety, snídáme náš každodenní čaj z prostých plechových hrnečků zhotovených z konzerv.

Počasí je krásnější včerejšího... Aera vrčí nad vesnicí. Jsou to germánská. Neslibujeme si od této návštěvy nic příjemného ...

Odpoledne přijíždí br. Čeček se zprávou, že naše půlrota bude rozdělena a náš 2. vzvod odejde k 6. sibiřské divisi.

13. listopadu je hustá mlha. Ani prudký vítr nemůže ji rozehnat. Po obědě šlapeme s br. Heydukem k 2. půlotě do Trošťance pro různé věci a na návštěvu známých hochů.

Docházíme tam večer bez jakéhokoliv bloudění.

Po dlouhé době shledáváme se s Plašilem, Korálníkem a s br. Ausobským, který zastává funkci rotného písaře a artělščíka (hospodáře).

Dlouho do noci vyprávíme o životě v Trošťanci a v Hucisku ...

Bratři zde vydávají časopis »Frontový deník«, řízený Frantou Turkem a Jos. Pšeničkou. Časopis je vážného rázu a ručně psaný.

Vedle něho vychází v jednom výtisku legrační »Čmelák«. Redaktorem je bratr Houška, »seklý komediant«, jak ujišťují hoši, samá legranda, lautr Psina. Vidíme to z časopisu, který si prohlížíme... Při tom se dovidáme, jak to vlastně je s těmi

Čeckovými »bronýrovanými (obrněnými) tragači« a různé jiné příhody ze života sesterské půlroty se nám objasňují.

Celkem zde panuje živější ruch než v Hucisku, jinak je život stejný ...

Po dvoudenním pobytu vracíme se k Hucisku za mlhy a v blátě. Náš vzvod právě se chystá k odchodu do nového působiště Maleniska.

Cvičí se ještě se zbraní, aby to při představení se novému náčelstvu klapalo ...

Velitelem je praporčík A. Zach. Před odchodem dělíme se s 1. vzvodem o zásoby a inventář...

Se štábem 50. ruské divise rozloučili se hoši již včera skvělým koncertním večírkem.

Dělení o společný majetek vyvolalo trochu křiku. Někteří bratři z 1. vzvodu se rozčilují a vztekla nám nabízejí, abychom si vzali s sebou i půlku té scíplé kobyly ...

»Udělejte si z ní guláš, vy hladí!« odmítá tuto přeochoťnou nabídku Venca.

Hádka ukončena všeobecným smíchem ... Prvnímu vzvodu přidělena nová kobyla, přivedená praporčíkem Zachem.

Po zapražení dvou »koček« — Karla a Fricka, kteří připadli zase nám, dává se náš 2. vzvod v pohyb ...

Cesta vede lesem, polem, údolím a potokem, bez ustání hlubokým blátem, takže docházíme k nezvratnému názoru, že haličské bláto je nejlepším zouvákem na vysoké boty, o čemž nás skutkem přesvědčil br. Zouhar, který na pochodu nechal v něm botu ...

Po polodenním trmácení vcházíme do Maleniska. (16. listopadu.) Žijí zde převážně němečtí kolonisté.

Nadřené »kvergryfy« jsou nám »pro kočku«. Pan generál nemá kdy obkrouknout novou komandu.

Rychle se stmívá ... Při vstupu do vesnice jest mnoho dohadů, kde a jak budeme umístěni; všechny to nejvíce zajímá. Brousíme v partách po vesnici, pětkrát se vracíme — místa však nikde. Konečně vede nás starší poddůstojník od ruské policejní komandy k lesu do zemljanek. Jsou to učiněné jezevčí brlohy bez dveří a oken a v nich poloshnilá sečka ze slámy.

Bratr Zach ubytoval se u velitele policejní komandy, kde nás Rusové ujišťují že nám kvartýry najdou.

Začalo pršet...

»To nám našli pěkné brlohy!« bručí ve tmě rozzlobené hlasy.

Mnozí lítají od zemljanek k zemi janče, rozškrtávají zápalky a stále opakují:

»Jedna díra horší druhé, není-li tam bahno, je tam nás ... no!«

»Pěkně to začíná, hrom aby do toho ťuk!« čertí se Ježek, »to je něco na můj revmatismus!«

»Nic nenareptáme, do rána to vydržíme, ale zejtra nás sem ani ďas nedostane,« přísežným hlasem pronáší své veto Venca Dušek.

Vyhrabujeme a čistíme doupata... Na čerstvě nalámaných větvích, dovnitř naházených, spíme. Teprve za dvě hodiny přijíždí Tisun a Boubín s povozkou. Dvakrát se jim převrhla, všechny věci byly blátem obaleny.

Za svítání lezeme z doupat. Nachytali jsme zase trochu blech a vší.

Je mlhavo, poprchává ...

Štáb 6. divise stěhuje se do Jasinišče. Dopoledne travíme v lesních doupatech, po bílé kaši stěhuje se do vsi. Obsazujeme uvolněný zděný barák po ruské štábní kanceláři. V jedné světnici se umísťujeme, v druhé chystáme taneční zábavu.

Část hochů rozbíhá se po vesnici na zálety. Je tu mnoho pěkných děvčat...

Vesnice liší se od běžných haličských bydlíšť. Stavení vesměs zděná, tvrdé střechy bez došků, vzácný to zjev...

Chalupy jsou úpravné a čisté zevně i uvnitř, prostorná okna, místo krbů sporáky a kachlová kamna! Dívčí svět je oděn po městu...

Dcery naší paní domácí, která mluví dosti dobrou češtinou, jsou hovorné a líbivé.

Někteří bratři si i zaněmčili...

Koncert našeho kvarteta vzbuzuje pozornost celého okolí. Jeden ruský důstojník k nám přirostl, přivádí svého kamaráda a »sestrice« od Červeného kříže.

»Ustrojte, požálujst'a, večerom musiku s tancom,« žadoní sestrice. Po večeri hází se chasa »do pucu«; tančí se bez oddechu. Děvčata mohou duše vypustit, jdou na dračku. Bratři se potí, až z nich teče...

Říha s Frantou Š. roztáčí vytrvale dvě tělnaté děvy povážlivého objemu boků i řader.

My, taneční abstinenti, držíme se kolem bratra Ježka. Děláme publikum, nasloucháme hudbě a bavíme se vtipem i pozorováním toho »tigrbálu« ...

Druhého dne přichází rozkaz k nástupu. V 9 hodin opouštíme osadu. Pochodujeme do Tasiniště, což v zájmu věci je chvalitebné, neb někteří dostávali šťukavku po děvčicích.

V Jasiništi uvítal nás otevřený kraj; rovina až k frontě. Opuštěné chaty s polorozbitými střechami, okna vytlučená. Kozáci zde měli před nedávným stáje. Ubytování není zrovna nejlepší...

Odkládáme výzbroj i pláště, vyhrnujeme rukávy. Čistíme chaty a vyhazujeme koňský hnůj.

V okolí sbíráme desky a lepenkové kusy na zastrčení chybějících oken, zhotovení prýčen, stolů i lavic. Do setmění přeměňujeme stáje na zcela slušné bejváky.

19. listopadu mrzne... Po ranním vysrknutí čaje přes kostku cukru pokračujeme v dalším zařizování a opravování domovů.

Karbaníci a šachisté staví svá zákoutí blízko oken s některou zachovalou tabulí skla.

Shání se seno do »matrací« ze stanových dílců, ale již v poledne přichází posel s hlášením od divise: »Budete se stěhovat!«

»Chceš si vydělat pár přes držku?« ptají se ho kluci. »Nedělej si z nás kašpary!«

Habeš zuří jako litá saň, vynaložil všechen svůj mistrovský um, aby odborně zařídil bejvák své partě a teď je to na kočku...

Brblání je všeobecné. Nač jsme se dřeli s těmi chlěvy ... ?

Když však br. Zach ohlásil, že se půjde zpět do Maleniska, byla porouchaná nálada rychle napravena ...

»To je z jiné putýnky,« praví Venca.

»Odejdemo zítra nebo pozítřku,« praví bratr praporčík.

Na oslavu koná se v jedné větší chatě koncert, večer se opakuje u štábu divise.

Pochvalujeme si, jaká je ta muzika výborná věc, otvírá nám všude dveře, jako těm nechanickým harfeníkům, kteří se v celém světě protlačí a nikde se neztratí...

Mráz stává se citelnější, topíme v pecích a krbech. Po kaši je poplach. »Hoří, hoří!« šíří se pokřik v sousedství.

Vybíháme z chaty ...

»Duškově partě chytá barák,« ukazuje Borovička.

Kolem komína dymí se z došků. Bratr Ševčík, dlouhý táta, plešatý, s věnečkem kudrnatých vlasů za ušima, skáče právě oknem. Vyhodil ranec, pušku, plášť s mundúrem a v prádle vyskakuje za svým »imušcestem« (věcmi) na mráz.

Dvěmi se tlačí z chaty Ježek, Chvojka, Habeš, každý svých pět švestek vleče v náruči. Horempádem metou z ohrožené chalupy.

Na štěstí je blízko voda... V plátěných vědrech nosíme a lijeme vodu do ohně, až konečně za všestranné pomoci je požár uhašen. Shořelo pouze kus střechy kolem komína.

Zjistilo se, že Venca Dušek chtěl své partě řádně zatopit. Nacpal do pece kusy trámů a desek, až se rozzhavl komín ...

»Vždyť jsem ti říkal, necpi tam tak hovadsky!« vadí se s ním Ježek.

»Ještě mi vynadejte. Chtěli jsme mít teplo na svlečení, tak co teď odtud utíkáte?« směje se jím Venca a svými hamatými prackami strká Habeše do dveří. Slyšíme, jak ještě povídá: »Teď abych zas vytápěl nanovo!«

Zalézáme na prýčny. Střídavě topíme v peci. Příjemné teplo od pece se šíří do všech koutů ...

Drží se černá hodinka pod pláští. Střídavě vypravujeme příhody ze života.

Chvilími je slyšet zvuky, jako vzdálenou střelbu z pušek ...

»Fronta se protrhla!« vrčí kdosi pod pláštěm. »Je slyšet střelbu.«

Jiný potahuje nosem a tvrdí:

»Čerta starýho, fronta, to Vašek zbodl tuplovanou porci hrachové kaše ...«

Ponenáhlu vyprávění umlká, bratři z hluboká oddechují.

Vystřídáváme se s Borovicou v hlídání ohně. Vycházíme z chaty. Od zákopů zaklape chvílemi kulomet, obloha je poseta hvězdami, při zemi je mlha přesto, že silně mrzne. Pozorujeme několik raket, jak se hvězdíkovitě rozprskávají.

Ráno za patnáctistupňového mrazu nastupujeme cestu z Jasiniště. V Malenisku je vše obsazeno vojskem. Před večerem jdeme blíže k zákopům do Litoviska. Okupujeme pět chat, v nichž žijí civilní obyvatelé.

Do rakouských zákopů pěkně vidíme, oni ovšem k nám také. Mnoho se blejskat nesmíme ...

Večer máme zákaz svítit, proto zastíráme okna pláští a dekami, nebudeme přece žít po tmě...

Druhý den po příchodu dostáváme »zadaču«(úkol) — zhotovit přesný náčrt našich i rakouských posic s panoramatickým nákresem.

Zapřáháme s chutí, to flákačství nám pomalu leze z krku. Prolézáme úseky, kreslíme a rysujeme. Máme zde zůstat do jarní ofensivy.

Denně jsme v zákopech, chodíme po dvojicích a čtveřicích. Za týden známe celý úsek.

S počátku se nám stává, že některou dvojici zabásnou Rusové. Myslí, že jsme vyzvědači, smýkají nás ke štábu

pluku; Mrkvu a Hlubockého zabásli na dva dny, než se věc vysvětlila.

Šachovnice je denně v zákopech. Honza Valentů s Františkem Svobodovic ji používají co rýsovacího prkna.

Posice naše jsou v dosti dobrém stavu, zákopy upravené a odvodněné. Drátěné překážky jsou však silně probité granátovou palbou.

V místech, kde zákopy přetínají močálovitou dolinu, jsou průrvy a mezery. Muselo se rychle přebíhat, nechtěl-li člověk obcházet spojovacími zákopy přes hodinu druhou linií.

K nepřátelským zákopům je 600 i více kroků. Z pušek nás netrefí, kulometry mají však dobře zamířené a sekají přesně. Přesto přebíháme vesele, i když po nás praží z kulometů ...

Nejdelší mezera bez krytu je na pravém křídle.

Měří 50 až 60 kroků. Nepřítel sem pálí s vršku. Máme vždy delší zábavu, než se přepravíme tímto průrvem...

Dnes zrovna káplu na mne s Malovcem. Fučí ostrý severák. Mrazivé jasné počasí láká aeroplány z hangárů. Do vesnice, na humna a před baráky sviští granáty ...

Zouhar za námi volá:

»No, potěš tě svatej Antonín! Jak jdeš s Malovcem, tak jsi v kélu!«

»Mord set nalevo, dnes musí být víc jak deset pod nulou!« odhaduje Svoboda podle hejla na nose.

V druhé linii se rozcházíme. Jedni jdou rovně, druzí vlevo, my s Malovcem k průrvu naproti Zvyžínu.

Jen co jsme se objevili, chtějíce přeběhnout, zarachotil kulomet, že jsme sotva stačili uniknouti zpět do zákopu.

Opakujeme pokus přeběhu několikrát, kulky nám řezou nestydatě pod nohy, jen to vrčí, jak se odrážejí od zmrzlých drnů.

»Nepřeběhneme,« pochybuje Malovec, »ty svině jsou příliš dobře zamířené!«

»Zakuřme si a vyčkejme chvíli, pak to přehoupneme nenadálým kalupem.«

Kouříme ... Kulomet umkl...

Vtom však za výstřelem z protějška zařval na louce v drátech granát. Zasviští druhý asi padesát metrů od nás a černý kotouč dýmu letí do vzduchu.

»To se ti sukyni syni zástřelují, za chvíli přiletí těžší kufr a jsme v prčicích s násobilkou. Tak, hej-rup! na druhou stranu!«

Letím napřed k protějšmu ústí pokračování zákopů ...

Další granát vyhazuje kolíky s chumáčem drátů...

Divokým letem vbíhám do chodby. Ohlížím se za Malovcem. Ten se drápe z říčky, led se s ním prolomil a bahno nateklo mu do holínek.

Kulomet rachotí znovu a jak Malovec upaluje, tak mu voda s bahnem stříká z holínek.

V bezpečí je nám opět do smíchu. Hledáme nějaký vytopený úkryt, aby se Malovec mohl přezout a usušit.

Dostává se nám přijetí u ruského praporčíka.

Nabízí nám papirosky. Než si usuší Malovec kalhoty a onuce, vypravujeme v zemljance o frontě a o domově. Z kreslení mnoho nekouká.

Za pěknou chvíli se poroučíme. Nádherná jinovatka zdobí drátěné přehrady, křoviny a trávu. Vše se skvěje bělostí a něhou. Procházíme až na konec úseku, lesem se vracíme domů. Ostatní »kresličí« s bratrem Zachem se vracejí současně.

*

Podobně to běží delší dobu. Bliží se polovina prosince. Každá parta má dost příhod a zážitků. Chodíme opět na lov. V kuchyni dělají se kynuté knedle, uvnitř syrové, guláše »na tvrdo« a k tomu podobné delikatesy, mající v zápětí časté obracení kalhot. Harmonika zahálí stejně jako šachy a karty; není na to ve dne kdy, večer se zpívá a debatuje. Nejveseleji bývá »u Páranky« nebo »Párašky«. Tak se jmenuje chazajka úctyhodné nakypřelosti v chatě, obývané partou Zouharovou.

Po svátku georgievských kavalírů máme několik dnů pohov. Doma se provádí dokreslování a kolorování posícních panoram. Br. Zach k provedení přivádí odborníka bratra Šmolku z Huciska od I. vzvodu. Slézáme se »nad ovragem« (roklí) u Ježka. »Ten svátek »georgievský« měl hanebnou flaksu,« pronáší Venca Dušek, »kdyby nám přilepšili alespoň kusem buřty, ale tím shnilým slanečkem nám pořádně tykli.« »Ty bys toho chtěl,« dobírá si Vencu Ježek, »což ta škatulka sirek, kterou nám přidali, je na pendrek? Chodil jsem si už měsíc připalovat k peci, teď si připadám jako kurfiřt, když si může zapálit čvaňhák sirkou.«

»Bylo by dobré vydávat také nějaký plátek pro obveselení mysli jako v druhé půlroce,« míní hoši slezli u krbu.

»Sakra, to není špatný nápad,« souhlasí skoro všichni. »Materiálu je habaděj, tady Josef s Vencou utvoří redakci a už to může hrát,« radí a ponoukají bratři střídavě.

»Nedávno zabásli zemljáci Mrkvu s Hlubockým a dva dny je tahali po svých načalstvech jako špicle, než se věc vysvětlila, no

a Páranka s Františkem taky stojí za povšimnutí, nemyslíte?« povídá Venca, »látky pro ten plátek najde se fůra.«

»Brrr, tam je ledová mlha, člověk by si kejhák srazil,« vpadá Habeš do jizby s rozšafným »vejkładem«.

»Mordie a tady Habeše vpálíme do záhlaví jako první písmenko,« střílí si kdosi z příchozího místo uvítání.

Habeš se jen zubí a po patřičném rozkévání a ořepání vyvalí: »Můžete mně , vy drbání!«

Chasa se řehtá a porada pokračuje.

Usnášíme se na vydávání časopisu »Rozvědka« s výhradně satirickou tendencí pro obveselení a povyražení mládeneckých myslí a »namáčení« příslušníků 2. vzvodu.

U Ježka je redakce. Hned se shánějí články. Za dva dny vychází 1. číslo, psané ručně tiskacím písmem. V redakci je rušno dlouho do noci, první číslo je všemi radostně přivítáno, jen mnozí postižení drbou se za ušima.

Po krásném dni, kterého využívá br. rotný Čech k fotografování, dostavují se opět husté mlhy. Hoši z Trošt'ance přivezli extrafon. Pořádá se koncert »u Páranky«, k němuž se sběhlo tolik posluchačů, že chata hrozí rozvalením.

S mlhami přišla obleva. Litovisko se topí v černém blátě. Jakmile se trochu vyjasní, trmácíme se opět do zákopů. Stravování začíná pokulhávat. Vodová polévka s bramborem, kaše a konec. »Čerti vědí, co budeme žrát, až dojde zásoba brambor,« stýská si kaptinarius Marek.

Mouku, kterou sice občas dostáváme z divise, zpracuje kuchař na těsto, které pak rozdává po chatách. Plácáme si z něho výrobky podle libosti. Někde se dělají knedlíky, jinde placky a skoro všude jsou rádi, že je těsta tak málo.

Po neštědrém ruském Mikuláši, který nepřinesl žádné dobroty mimo sníh a mráz — svolává děžurný z nařízení načalstva valnou hromadu vzvodu.

»Co je nového ?« ptají se všichni zvědavě. »Musí se udělat pořádek s tím zásobováním a vařením, volá děžurný, pokračuje v obcházení dalších chat.

V důsledku toho dochází k vnitřnímu převratu: kaptinariusem (hospodářem) zvolen br. Ježek, »šéfredaktor« Rozvědky, a děžurný nadělen novými právy a povinnostmi. Musí zastupovat četaře a plnou měrou kuchaře. Je zodpovědný za chutnou a dostatečnou stravu. Ráno vstane, vzbudí kuchaře, oškrábe brambory do zupy a vyfásuje si u kaptinariuse potřebné produkty. Nato si sedne v kuchyni a opatruje oheň, aby nevyhasl. V poledne rozkrájí maso na porce a roznese po chatách, při čemž oznámí, že je oběd. Kápne-li naň právě fásování cukru a čaje, musí vše co nejspravedlivěji rozdělit. Přes poledne udržuje oheň, po rozdání polévky opatří vodu do kotle na večeři. Kdyby snad někdo se k němu sprostě choval neb odporoval, předvede ho četaři. Jako znak své nedotknutelnosti nosí »ouřední hůl«.

Jsou obavy, že tato »práva« se ještě rozšíří na napájení a čištění koní a snad i na mazání povozky.

Hony podnikáme s prabídným výsledkem. Někdy se sice uloví pár zajíců, ale životní štěstí přeje víc divokým prasatům než nám. Nemůžeme žádné odrovnat, i když br. praporčík Zach se zúčastňuje výprav.

Na austrijský Štědrý večer, 11. prosince, leje jako z putýnek. Na frontě je neobvyklé ticho, ani rána nepadne.

Po stále špatné zupě přichází konečně slušná večeře — knedle se zelím, při čemž poznamenávají bratři s uspokojením, že je to »první krok k lepšímu«. Večer se pořádá koncert po chatách.

Několik dumek a vzpomínek na domov proběhne hovorem a dohadujeme se, kolikere vánoce ještě tak oslavíme.

»Uvidíte, že to při jarní ofenzivě praskne a potáhneme přes Lvov ke Krakovu,« těší se mnozí a mluví o všech možnostech.

»To naše slídění po zákopech a kreslení posic není pro zábavu,« míní bratr vzvodný, »to bude posvícení, až začnou všechny baterky zvonit k postupu, tahají toho už teď spoustu k frontě.«

Příštího dne držíme přece jen trochu svátek. Na lov nejdeme. Slavnostní nálada jeví se ve vyleštěných botách a hlavně v poledním guláši s knedlíkem.

»Takys to nemusel zrovna dnes připálit,« kárají hoši kuchaře.

Naše parta pořádá kakaový večírek s koncertem.

Kakaem překvapil nás Venc-Venc, který je měl tajně uschováno ještě z Kijeva. Nával u »drbanů« byl velký. Všichni toužili aspoň po ochutnání.

Na Štěpána máme zase jednou lovecké štěstí. Před polednem se vracíme s půlmetrákovým štetináčem.

K večeru začíná silná kanonáda, jako by chtěla vynahradit dvoudenní mlčení. Nastává poplach. Za chvíli nato příběhla »služba« a hlásí:

» Pohotovost! Austrijáci nastupují mezi Piňákami a Čepelemi!«

Bratři se rozbíhají do svých chat přichystat výzbroj. Naše baterky praží jako divé, rakouské granáty vztekly bijí, ohrožující nám kvartýry. Dřepíme v chatách připraveni a očekáváme další rozkazy. Některé granáty sviští přes chalupy a explodují v dolině uprostřed vesnice, okna řinčí, chazajky se křížují, děcka řvou a nařikají.

Teprve po setmění boj ustává. Dovídáme se, že nepřítel byl odražen. Ani se nedostal do zákopů.

Baterka u »folvarku« vychrlila za dvě hodiny na 1000 ran.

Silná chumelenice sněhová je závěrem bojové příhody. Přes to spíme oblečení, kdyby snad Austrijáci chtěli podniknout nový útok.

Ráno však nastal klid. Žijeme zase po staru.

Mezitím, co Skála se šmidrkalem stahují kabana, jede Krát'a s kozáky do Křemence nakupovat.

Záleský jde ke štábu divise. Žádají tam jednoho Čecha s gymnasijským vzděláním. V poledne se vrátil všecek rozkohoutěný. Neviděli jsme dosud, že by se rozčilil. Proto se ho Valenta s podivením táže: »Co seš tak dožraný ?«

»Člověče, ti mně dali, vždyť jsem házel hnůj ze stáje u štábu a nakládal ho na saně,« vysvětluje Záleský soptě vztekem.

»Tak proč jsi jim s tem nepraštil?« diví se Janek, »copak jsme na pucování chlívů?«

»Vždyť jsem neměl tušení oč jde, a když jsem to zvěděl, tak jsem si povídal, že snad je divisijní generál vožralej a má vrtochy. Aby nebylo zle, zapálil jsem si lulku a myslel, je-li to tak, ať trouba vidí, že mne to nerozhází.«

»Ty ses dobrý, člověče, to se musí přece vyšetřit,« přidávají se druzí, »takový špásy na nás neplatí.«

Bratr praporčík činí ihned v Malenisku dotaz, kdež však nikdo nic neví a tak příhoda zůstává nevysvětlena. Byl prý to asi omyl.

*

Za husté vánice rukujeme ráno 15. prosince na hon. Zúčastňuje se jej i Malovcova parta. Je to zase jeden Malovcův výšlap, kdy ho nezavřeli. Zato stihla smůla Záleského. Zůstal pozadu za příčinou »odmocnění«. Doma teprve pozorujeme, že ho není. Večer konečně se vrátil. Čapli ho ruští policejští. Jeho zevnějšek s kostrbatou ruštinou zdál se jim podezřelým, tož ho zabásli. Potom ho vodili a vyslýchali u několika instancí, takže mu ten čas od 2 hodin odpoledne

do večera »pěkně« uběhl. A když se věc u divise vyjasnila, byl propuštěn.

K večeru vychází 3. číslo »Rozvědky« a koluje po chatách. U »Páranky« dochází ke katastrofě. Páranka pozorujíc, jak se všichni řehťají obsahu, zaslechnouc své jméno, jako lvíce drapla pracně vypravené číslo a šup s ním do ohně. Jak nerozvážně jednala, poznává z vypuknuvšího pobouření. Jako důkaz pocituje pádnou ruku Vencovu na své úplňkové usměvavé tváři, červené a tučné jako zadeček pečlivě vykrmeného vepřka.

Zvěst o zničení časopisu šíří se jako lavina od chaty k chatě. Celá »redakce« tam kvapem letí s Habešem se sukovicí v čele. Zdá se, že všichni bratři z kůže vyskočí a všichni Párance sakrují. Jen František z Činěvse v království českém má s Párankou velkou soustrast a trpí s ní. Páranka je nucena na kolenou odprositi svůj nerozvážný skutek. Kdyby tak snad neučinila, byli by jí někteří s to zapálit chalupu.

Bliží se ruské vánoce. Jeví se to různým způsobem. Ve všech chatách se líčí, fasuje se přilepšená v podobě mouky, cukru a másla. Největší místnost, obývaná »gramotnou« partou, se dekoruje chvojím.

S Párankou nastává udobření od okamžiku, kdy 3. číslo vychází v opraveném vydání po »konfiskaci«.

23. prosince je dán rozkaz k shromáždění se. Dostavuje se br. praporčík a předčítá rozkaz 1. čs. střel, pluku o posmrtném zařazení vojína Františka Mrňáka do seznamu spisů 1. čety, 1. roty 1. čs. střel, pluku jako dobrovolce. Svým odvážným činem vysvobodil z rakousko-maďarského zajetí ruského kozáckého generála Kornilova, náčelníka suvorovské divise, jenž upadl 1915 raněn do zajetí. F. Mrňák však byl při tom na rumunské hranici chycen rakouskými četníky a popraven.

Je nařízeno vzpomínati tohoto hrdiny v 1. rotě při pověrkách. Vzdává se čest jeho památce.

Vše rozbíhá se opět do práce. Venca Dušek za asistence své party smaží Koblihy celé odpoledne až přes půlnoc. Jiní pekou v chlebových pecích vánočky. »Okrašlovací spolek« Malovcův má starosti s výzdobou vánočního stromu, pletou se barevné papírové řetězy. Shon trvá i na Štědrý den. Nejvíce práce má děžurný. Shání talíře, hrnky, sklenice, přístroje po celém Litovsku, smývá stoly a židle, mísy a pekáče. Venca zdá se od pečení opálenější než vánočky. Kaptinarius Ježek od rána chodí s plucarem a nalévá do lamp petrolej.

»To bys měl dělat každý den,« připomíná mu Kódl, »ale taky cylindry při tom můžeš hned vyčistit.«

»A tím plucarem po drštce byste nechtěli ?« odpovídá Josef dojatě.

Do večera je vše hotovo. V 7 hodin zahajuje večírek br. Skála jako zástupce četaře Karbana, dlícího na dovolené. Servírování chodů obstarávají František S. a Habeš z rodu Moutelíků. Jídla defilují v pestrém pořadu: polévka s játrovými knedlíky, hovězina, brambory, omáčka — v přestávce hudba — pak stěžejní chod »vepřo-knedlo-zélo« za náramného divení, jak se to všechno vykouzilo.

Hovornost roste, vidličky a nože pracují.

»Neumím to již držet v prackách, takové instrumenty,« povídá si Franta.

»Kdyby ti teď picl granát do talíře, co bys napřed chytal vepřovou nebo knedle se zelím?« ptá se jiný svého souseda.

»Jdi do háje s takovými rebusama!« odbrknul Franta.

»Žvaňte o něčem jiném,« nazouvá se do kecalů Venc-Venc, »nekažte nám apetit!«

»Pane vrchní, jedno plzeňské, dvakrát střik!« poroučejí si mládenci na druhém konci tabule. Veselý chlámot se ozývá se všech stran.

»Už se točí!« volá »vrchní« a zapadnuv za dveře, přináší sklenice naplněné vodou.

»Do bot! Do bot!« volají pohoštění.

Rozdělují se dárky: onučky, tabák, tužky, hřebínky, laciné notesy a cigaretový papír.

Přichází návštěva z Maleniska od štábu divise. Na uvítání podává se černá káva s koblihami, rozdávají se vánočky. Zaznívá zpěv, střídáný hudebními kousky. Po bílé kávě, ve 2 hodiny v noci, se hosté s bratrem prap. Zachem poroučejí, posílnění posledním chodem — řízky s bramborovým salátem a nářezem. Byl to opravdu Štědrý večer pro vojenský žaludek.

Kdo by v takovém blahobytu se neveselil a nezapomněl, že mrazivou nocí plíží se smrt, číhající v nedalekých zákopech na hlavních kulometů a krčící se jako pytlák na čekané před jícny desítek děl, namířených přes proužek země mezi posicemi, který právě v tomto okamžiku nenáleží nikomu. I tam je klid a posvátné ticho v této chvíli.

V následujících okamžicích ozvalo se několikrát zadunění, explose... Začíná rachot pušek a kulometů, baterky nasazují fortissimo, vzduchem to ječí, vyje, sviští, země se otřásá.

»Co to ...?«

Ve čtvrt hodině je celý náš úsek v plamenech. Reflektory a rakety rozrážejí tmu.

Tlačíme se před chatu, dohadujeme se a pomýšlíme na pohotovost. Někteří rychle běží k ruským telefonistům pro sdělení ...

»Austrijáci a Maďaři pokusili se o útok, byli odraženi.«

Za hodinu střelba opět utichá, trevoga (poplach) zmírá.

Dokončujeme štědrovečerní zábavu pochůzkou po chatách s přáním veselých svátků našim domácím. Budiček muzikantů stal se zbytečným, obstarala ho důkladně kanonáda.

Po Štěpánu přivedeni dva Maďaři-přeběhlíci. Vypadají bídně. Odpoledne obstřeluje nás rakouská artillerie. K našim chalupám padlo několik granátů menšího kalibru, jinak se nic nezměnilo...

Po tuhých mrazech nastává oteplení, sníh měkne, dva dny padá ledová mlha.

Před Silvestrem zčeřuje se hladina vzvodného života několika novinkami...

Fasují se nové boty. Z druhé půlroty přijíždí Juránek a Kopecký se Záleským odjíždějí po přenocování do učebné komandy k pluku. Přivedli nám nového partnera bratra Matěje Nižnanského, boдрého Slováka čtyřicátníka. Sloužil

dosud co dobrovolc v srbské divisi. Hned se uplatňuje jako tlumočnick maďarštiny při výsledku přeběhnuvšího Maďara.

»Nižnanský je klasa pro sebe,« míní hoši. »Takového lesáka nutno si vážit!« A proto zůstává v partě »Drbanů«.

»Len ke dveřám má nenechajte lahnúť,« klade si podmínku br. Nižnanský, neboť ho trápí revmatismus.

Silvestr je veselý, rovněž nový rok 1917 (st. st.).

Celý leden plyne klidně, vzrušení přináší pověst o vstupu Ameriky do války proti Německu.

»Už by to mohlo začít,« reptají bratři, »vždyť to hnití na místě je otravné. Potrvá-li to ještě do jara, zteříme jako stará veteš.«

Únor je již rušnější, pilně se kreslí a rýsuje, fronta ožívá. Aera se rojí nad posicemi...

*

Hony stávají se zajímavějšími. Starý Nižnanský je synem přírody a dobrým učitelem mysliveckého umění. Za večerů nasloucháme se zájmem jeho vypravování o lesnej zvěři, pytlácích a žandormoch, o Šterusských příhodách, o liškách a jazvecích.

Krát'a si ho rád dobírá, ale obvykle se špatnou se potáze ...

Maťko se nazývá do »Nostice«, jak s oblibou Krát'u nazývá a posmívá se mu pražským žargonem. Zdá se, že jest stále ve špatné náladě, neb když se Maťko usměje, musí k tomu být opravdu velká příčina. Hůře se vede nově nám přidělenému br. Máťovi od třetí roty. Má příliš uhlazenou mluvu i chování. Přišel k nám koncem ledna a dodneška se nedovedl vžít. Trpí tím hodně a kluci mu jinak neříkají, než »pan« Máťa.

Hned po jeho příchodu zeptal se ho Pepík: »Človče, nebyls v civilu kelnerem?« Máťu to zarazilo a rozpačitě vyhrkl: »Proč myslíte, pánové?«

Tím si reputaci na dlouhý čas pošramotil...

»Kdepak na nás s panáčkovaním a podobnými noblesami, tady se mluví frontovým »pontónem«, takový sračičkování si musíš odvyknout,« dostával ponaučení.

Podobné pilulky bylo mu často polykati. Nedařilo se proto ani jeho sbormistrovské činnosti a nacvičování sboru »U boj!« skončilo děsnou kočičinou, již mu bratři po úmorném snažení provedli.

*

V polovici února navštívil nás bratr praporčík Došek, vyléčen po dvojnásobném těžkém zranění. Dlouho do noci s ním čile besedujeme.

Na posici začíná pohyb částí... 6. sibiřskou divisi zaměňuje 158. pěší divise, do jejíž pravomoci přechází zároveň náš vzvod.

Nepřítel pokusil se opět o útok, který se nezdařil. Granáty zásadně se vyhýbají našim chatám...

Posledního února, právě když se vracíme z linie, kdež zakreslovali jsme úseky pro nové velitele pluků — poslední to práce na tomto působišti — k všeobecné spokojenosti vítá nás zpráva, že 1. i 2. četa je přidělena k jinému armádnímu sboru.

Den na to balíme po obědě všechna fídlátka. Odcházíme za povozkou, která vypadá hrozně. Je napráskána inventářem, ověšena nádobím, přeplněna bednami. Z fůry trčí všechno možné haraburdí: bedna s hudebními nástroji, roupa od gramofonu, nahoře pak jako štěpánská koruna trní velký plechový plucar s petrolejem.

Trvalo to pěknou chvíli, než se všichni slezli, toť se ví, že k vůli loučení s ženskými...

V Hucisku nocujeme. Ráno dává nám br. rotný Čeček otcovské pozhánání na cestu do neznáma.

Bratr Zach odejel k 2. půlotě.

Vedení br. Doškem a Kosinou vyšlapujeme s první četou do Radzivilova. S počátku se zpívá, ale pak dochází dech námahou pochodem v měknoucím sněhu. Po 30 verstovém putování nocujeme v Krupci.

Čerstvé dělostřelectvo odjíždí k frontě ...

»Chystá se to, chystá!« padají poznámky plné naděje.

Únava je značná. Nikomu nepřichází na mysl shánět po vesnici. Hned po večeři každý se halí do pláště a klade se k odpočinku.

Brzy ráno se pokračuje... Sníh taje, mění se v břečku, která leze do bot každou sebemenší skulinkou.

V Žabokrikách drží se dňovka (jednodenní odpočinek). V blízké říčce je mnoho ryb a raků. Z každé party se ubírají na lov. Několik ručních granátů, vpuštěných do říčky, zaopatřuje nám bez námahy značnou kořist. Celý den jsou čerstvě smažené ryby.

Sotva na jeden den se zastavujeme, vychází první číslo časopisu »Provoloka«.

Hoši cestou navazují známosti s židovkami...

Blížíme se ke štábu korpusu ve Volkově. Starší hoši se těší na známá místa. Docházíme tam 5. března odpoledne v moudré tichosti.

»Není dobré vlézt prvním krokem korpusnému pod okna!« praví zkušenější hoši.

Umístujeme se v českých chalupách. Po umístění pořádá se v jednom větším stavení zábava s tancem za účinkování našeho kvarteta. Tančí se do půlnoci.

Česká děvčata jak makové květy slétla se z celého městečka. Kdo netančí, aspoň se pobaví, vždyť je to milá změna, vpadnout tak nenadále mezi krajany.

6. března je dňovka ve Volkově. Pochutnáváme si na českých buchtách. Není to však všude stejné, v některých chatách a staveních jsou hoši zklamáni; rejdí proto po vesnici a tlačí se tam, kde jsou pohostinní hospodáři.

Večer pořádá se veselice ve stavení, kde bydlí br. Kosina.

»Schází se výkvět dívčího světa,« tvrdí znalci.

Mnoho nás sedí doma ve svých kvartýrech... Tat'ka Nižnanský nechce ani počít, aby se šel podívat na večírek.

»Idte mi k čortu s trdlovaním!« děkuje za pozvání. Trápí ho nemilosrdně revmatismus.

Ráno překvapuje nás úřední zpráva, že car Nikolaj Alexandrovič se vzdal trůnu a jako svého nástupce určil bratra Michaila Alexandoviče. Manifest byl 2. března podepsán v Pskově ve 3 hodiny odpoledne. Manifest Michailův zněl v tom smyslu, že se ujme trůnu jen tehdy, bude-li to vůle celého národa. Zatím bude rozhodovati prozatímní vláda v čele s Rodziankem a členy Dumy, dokud nedojde ke zvolení konstituční vlády všeobecným, přímým, rovným a tajným hlasováním.

Vrchním velitelem fronty jmenován kníže Nikolaj Nikolajevič. Tato poslední zpráva vyvolává mezi námi bouře radosti.

»To se pořádně zatočí s germanofilskou zradou, ten jim zadrhne krky, však je nejvyšší čas!« těšíme se vzájemně.

Druhý manifest podepsán 3. března 1917 v Petrohradě. Jmenování Nikolaje Nikolajeviče vrchním velitelem uvítáno s nadšením celou ruskou armádou ...

Na konto toho máme dále dňovku. Na večer chystá se slavnostní veselice, spojená s loučením ...

»Jsme přiděleni k 6. kozácké divisi,« oznamuje br. Došek, »zítra vyrazíme na frontu.«

*

Po snídani opouštíme Volkov. Děvčata nám napekla koláčů. Za hřmotného zpěvu pochodujeme zpět do Krupců. Docházíme tam; na nocleh.

Tam nastal shon po Sykajdovi, který uvázl ve Volkově.

Dostáváme do rukou gazety. Překotně přinášejí nové zprávy o postupu ruské revoluce. Přes veškerou únavu hltáme novinky. Ruský národ neuznává carem určeného nástupce. Prohlášena republika. V čele vremenného pravitělstva Rodzianko — jmenování noví ministři — germanofilové arestováni — gubernátoři zaměněni — mnoho dřívějších činitelů zabásnuto, toť se ví, že i proslulý generál Meder se svým pobočníkem — iniciativa v rukou vojska — policie zrušena a odesílána na frontu. Prohlášena úplná svoboda — vojsku přiznáno stejné právo jako všem občanům — Titulatury jsou zrušeny, zavedeno prosté oslovení »gospodin«. Ve všech městech pořádají se velké manifestace pro republiku, zpívá se Marseillaisa, veřejné a státní budovy ozdobeny rudými vlajkami.

Gazety odhalují všechny rejdy, pikle a neřesti z carského dvora sáhodlouhými sloupci...

Pozdě v noci po všestranných úvahách o těchto závrtných událostech usínáme ...

Naše naděje rostou do nebývalé výše. Nejvíce nás těší, že převrat jde bez krvavé lázně.

Před polednem příštího dne vyšlapujeme k Radzivilovu. Na pláni blízko městečka stojí řada leteckých hangárů. Aera vzlétají, přihlížíme startu. Někteří letci provádějí vzdušnou akrobacii.

Vpravo, směrem k Brodům, odehrává se vzdušný boj s germánským letcem; je slyšet klepot kulometů s oblačné výšiny. Německé letadlo uniká odvážným lopingem a mizí k frontě. Zbytečně jsme výskali, že bude sraženo.

K večeru zastavuje půlrota v Ketkově, sídle štábu 6. kozácké divise. Zdravíme kozáky, kteří si přicházejí zvědavě prohlédnout nové »zemljáčky«. Nocujeme v podzemních barácích Červeného kříže. Z fronty doléhá sem burácení kanonády.

»Bude to tu veselejší než v Litovisku,« míní mnozí.

»Jsme přiděleni k 1. kozácké brigádě,« prozrazuje nám děžurný na lačný žaludek.

Za krásného odpoledne a ohlušující palby těžkých kalibrů procházíme lesem a brodíme se močálovitou loukou. Štáb 1. kozácké brigády sídlí v domě »Rybákov«, lesní to myslivně na okraji močálovité mýtiny s křovinatým porostem. Právě vyletují fontány bahna a drnů kolem dokola. Přes mohutný les srší a vyjí granáty...

Roztaženi v dlouhý řetěz skupinek, dvojic a jednotlivců procházíme okrajem lesa k frontě. Každý napjatě vnímá naříkavý vrískot přiletujících granátů, připraven praštit sebou na zem, kdyby vytí se ozvalo v jiné tónině a některý »kufr« odbočil mezi nás.

V mohutném lese přidělují nám zemljanky, pevné a důkladné, s kmenovými stropy, pokrytými silnou vrstvou drnů. Uvnitř jsou pryčny, vůně pryskyřice naplňuje prostorné místnosti a dveře jsou v pořádku.

»I pece jsou tam!« volají bratři, kteří první vlezli dovnitř a odloživše výzbroje cpou se nazpět.

»Drbani sem!« volá Skála ze vchodu jedné zemljanky.

Hrneme se dovnitř ...

»Je to správné jako nožka!« libuje si Franta.

První noc spíme v zemljankách v chladnu. Za tři dny zařízení je vše s nejlepším komfortem.

Party hledají menší zemljanky, jež by bylo lze lépe vytopiti.

Opravujeme pece, stavíme stolky a lavice. Mezi tím, co se horlivě pracuje na vybudování vnitřního zařízení, perou Němci do lesa a na louku, k myslivně. Mnohý granát dusí se v močále bez explose. Buchne to vždy, jako by někdo uhodil klackem do buclaté peřiny. Začnou-li padat houšť, zalézáme do úkrytů jak syslové do děr.

Třetího dne přicházejí nás navštívit kozáci s gazetami.

Nových zvěstí je denně hojně. Nikolaj Nikolajevič zbaven vrchního velení jako Romanovec.

»Není to dobré,« mudrují kozáci. Dáváme jim plně za pravdu, neboť kníže je výborný člověk, Rus tělem i duší, požívající důvěry celé armády.

Profesor Masaryk ustanoven diktátorem české akce protihabsburské, na ulicích při manifestacích provolává se sláva svobodné Čechii, píše »Kijevljanín«.(časopis)

»Hurá ruské a české revoluci!« strhujeme pokřik, Krát'a chápe se houslí a zpíváme Marseillaisu. Krev rychleji koluje, naděje se vzpružují. Kozáci veselí se s námi družně a bratrsky.

»Až se půjde útokem vpřed, budeme se šticovat,« slibujeme si vzájemně.

»Zítra seznámíme se s úsekem,« ohlásil br. Kosina.

*

Ve skupinách jdeme lesem do zákopů. Podlézáme neb překračujeme zpřerážené borovice. Zákopy vedou okrajem lesa.

Mezi našimi a nepřátelskými je bahnitá louka s říčkou Boldurkou. Okrajem protějščího lesa a mírné pahorkatiny táhne se první nepřátelská linie. Vzdálenost obou linií kolísá pro močálovitý terén mezi 600—1500 kroky. Naše zákopy jsou povrchové, nízké, vystavené z nakladených drnů a kmenů, částečně kryté podrostem neb umělou clonou nastrkaných stromků a větví. Místa jsou pouze úkryty z drnů a polen pro hlídky nebo stojí kozácké hlídky za silnými stromy na stráž. Celé tratě 100 až 200 m délky zůstávají neobsazeny, vojsko táboří dále v lese.

Zrádné močály, porostlé drnem, znemožňují hromadný útok, pročež se vystavuje do první linie pouze hlídkový řetěz. Nepřítel má zákopy mnohem důkladnější. Opatrně prolézáme úsekem, lezeme po čtyřech, zacházíme oklikami do lesa, plazíme se podrostem, do něhož sekají chvílemi střely. Třesknou, zafíčí, zaryjí se do kmenu. Z lesa ozývá se bezstarostně kos — předzvěst blížícího se jara. I počasi má jarní chuť.

»Mají to tu nimravé, bramborama by se to rozbilo,« praví Dušek při návratu lesem, »člověk aby se plazil jako užovka, nechce-li nějakou pecku chytit do kebuly.«

»Snad tu dlouho třet nebudeme, myslím, že v dubnu se to pohne,« uvažuje jiný.

Kdesi blízko v lese zarvaly dva šrapáky, rozléhá se to jako v jeskyni. Přes les si to šněrují ojedinělé granáty k »Rybákovu«.

»Tož, jak to tam vypadá, mládenci?« táže se Zanáška.

»Moc fajnacky, může se špacírovat jak na promenádě, ale po čtyřech a po břichu,« zní šibalská odpověď.

Dochází zpráva o vítězném postupu ruských vojsk u Rigy. Severní fronta prorvána, 28.000 zajatců mimo veliké množství kořisti — děl a kulometů. Slávořev se šíří lesním tábořištěm. Pepík Zouharů mačká harmošku, až měchy povolují, z úkrytů proniká zpěv a smích. »Ať žije nastuplenije!«

15. března jdou další dvě party »nabljudat« (pozorovat) na úseku druhých dvou ruských pluků. Je to tam o něco lepší než na levém úseku i rozvědky se dají podnikat z toho křídla.

Po delším bloudění vrací se Heyduk z komandírovky. Vypravuje novinky z týlu. Nasloucháme plni zájmu, když tu najednou přiletí věstový s pokřikem: »Plyn! plyn! Masky připravit!« v zákopech je poplach, hoří výstražné věchty.

Rázem je po debatě. Zapiňáme spěšně »fufajky« (zimní kabátce), připínáme řemení s nábojnicemi. Plynové masky, dosud proklínané jako zbytečná přítěž, strhují na sebe veškeré naše myšlenky.

Vše je v mžiku na nohou. Jedni letí pro slámu před zemljanky, Krát'a s dlouhým ráhnem, omotaným slaměnými doškami Chvojka s lucernou mizejí do lesa na určené stanoviště plynové hlídky, kde nutno zapáliti poplašný věchet, jakmile se plynová vlna přiblíží. Tma v lese je dvojnásobná, vpředu rachotí kulomety. Zmocňuje se nás dosud nepoznané rozčilení, vyvolané touto novinkou.

»Takový svinstvo by si mohli nechat na otravování krysl!« bručí kdosi z první čety.

»Krucitirgl, půjč mi bodlo, vždyť tu škatulu nemůžu otevřít,« kleje Seidl a tluče plynovou maskou o strom.

Šotky (ruční granáty) zasunuté za pasy, čekáme v hloučcích kolem stromů nedaleko zemljanek. Jen žhavé uhlíky cigaret prozrazují, kolik nás kde stojí v kupě. Po delším čekání vrací se hlídka, vyslaná do zákopů.

»Zalezte do děr, vždyť z toho nic nebude!« oznamuje na dotazy, »čert ví, čeho se vpředu polekali.«

Jazyky se rozvazují. Plechová dýnka krabic plynových masek chrastí ve tmě.

»Jsme jako stádo jalovic na pastvě,« vtipkuje kterýsi »drban«, »ty plechové zvonky kolem krku jsou dobré na to, aby se některý ve tmě nezaběhl.«

Do četných vtipů mísí se láteření na blázinec, v duchu jsme však rádi, že plyny nepřišly. Spíme oblečení, strážé udržují lesem spojení s 1. linií.

Ráno všeobecné dávání do pořádku plynových masek. Od jejich večerního nasazování jsme černí v tvářích jako komináři.

Dopoledne staví kluci bradla, v blízkém rybníčku perou druzí prádlo. Sníh mizí očividně, lesní půda, pokrytá jehličím a mechem, jej pohlcuje nadobro.

Br. prán. Došek vrátil se z druhé půlroty s novinkami. Máme si zvolit rotného delegáta do pluku na předsjezdové porady k velikonočnímu »Slovanskému sjezdu« v Kijevě.

Druhá půlrota navrhla br. Pleského, první bratra Josefa Ježka. Většinou hlasů zvolen bratr Ježek, ještě večer doprovází ho hořovický Habeš do štábu pluku. Proslýchá se, že se děly úklady na celistvost našeho vojska. Znemožňuje se nábor nových dobrovolců.

Večer se ve všech zemljankách čile debatuje. Deset bratří vyšlo na rozvědku zkoumat močály mezi posice a hledat přechody k rakouským zákopům.

Příštího dne připadla rozvědka na naši partu. »Vezměte si ráhna,« radí nám včerejší parta. »Místa je to jako kolomaz a když drny povolí, zajede člověk do té omáčky po krk.«

Tlučeme se lesem, packáme přes kořeny stromů, narážíme si co chvíli nosy. Ze zákopů k říčce jdeme opatrně po drncech vzpřímení. Pouze když začnou hvízdát z protěška kulky, přičapujeme na bobek. Tu a tam některý šeptmo zakleje, když zajede až po kolena do bahna a nabere si ho do holínek.

Pomocí ráhen šouráme se přes říčku, je viděti dosti dobře asi na 30 kroků kupředu. Objevujeme staré můstky a vyšlapanou pěšinku, vedoucí k rakouským zákopům. Několik raket nepřátelských donutilo nás k zalehnutí. Po zjištění přechodů vracíme se obloukem zpět, při čemž se řádně vykoupáváme v močálovitých prohlubních.

Parta, vedená bratrem prap.Doškem, připlížila se až k rakouským drátům a naslouchala hovorům nepřátelských hlídek.

Denně se tak plazíme; přechody označujeme kolíky a cedulemi v 1. ruské linii.

Prvním jarním dnem (st. st.) ztrácíme milého bratra Pepička Zouhara. Jeho nemoc se tak zhoršila, že musí nedobrovolně odejít do nemocnice s vážným plicním zánětem. Loučení s ním je pro nás lítostné. Neradi ho ztrácíme z našich řad. Utěšujeme se vzájemnou nadějí, že se po jeho uzdravení zase brzy shledáme.

»Je to s ním bledé,« dávají průchod lítostivé pochybnosti hoši z jeho party krátce po jeho odchodu.

Příjemné jarní počasí láká nás ze zemljanek. Večer přiletěla pošta. Dostávám druhý otcův lístek — růžovou »Feldpostkartu«.

První přiletěla o vánocích, od léta 1916 cestovala z rakouské fronty přes Kazaň na ruskou frontu. Je mi trpko při pomyslení, že snad stojíme docela blízko proti sobě, aniž to tušíme.

»To by bylo překvapení, kdybys na rozvědce bafl vlastního tátu za límec,« rozebírá mne Karel Borovička.

»To se asi nestane, je u zákopnického oddílu, ale kdyby došlo k průlomu fronty...?«

»Tak ho spakuješ a máme o jednoho moníka více. Já tam mám taky bráchu — já strejdu — já zase bratrance,« vpadají bratři do rozmluvy, »může se to lehce přihodit, jen když podobná náhodička dobře skončí.«

»Kdybych čapl svýho bráchu,« řeční z kouta Pepík, »tož mu v nejlepším drumlfajeru vysázím pětadvacet. Z domu mně pišou, že je už přes rok na frontě v 1. linii. Už tu měl dávno zařezávat, parchant mizernej!«

»Možná, že taky již louská zajateckou zupu někde v lágru,« míní Zanáška, »dej inserát do »Čechoslovana«.

Z nejlepšího plkání vyrušil nás děžurný. Přiběhl s »gazetami« (noviny) od bratra prap. Doška.

»Přečtete si, co pišou o Česích a dejte to dál,« vybědl ouředním hlasem celou sešlost a zase zmizel z doupěte.

Hájek se chopil novin — »Kijevská Mysl« a předčítá sáhodlouhý úvodník: »České manifestace v Kijevě« — požadavky Čechoslováků, boj za samostatnost — s českou hudbou v čele průvodu manifestováno pro republiku. V průvodu neseny velké standardy s nápisy: »Ať žije ruská a česká republika!« Pěkně je v článku líčena oprávněnost vedeného boje za svobodu Čechů a Slováků.

»Hrome, kdyby se tak všichni naši pleňasi rozhoupali a přišli nám pomoci manifestovat na frontu s bodákama místo se standardama,« dělá si chutě Venca, »to by bylo jiný koření; tam to hulákání nepomůže.«

»Doufejme, že to mnohými přece jen pohne a že teď po revoluci nastane silný příliv do vojska, aspoň divise kdyby se postavila,« uvažujeme mlsně.

»Šák oni by aj išli, len im povedzte, že sa tu nestriela a že miesto gulí a granátov lecu sami knedlíky s pečenými husami,« ozval se Máca Nižnanský za všeobecné veselosti. Špihlá si novou špičku na cigarety ze sukovité větve, sedě u pece a nahřívaje si kolena. Jeho tvář s rozježeným knírem a mefistofelskou bradkou tone v záři ohniště, která dává vyniknouti jejímu ostrému profilu.

»Ten starý čert když něco vyžvejkne, tak to stojí za to,« huláká rozjařeně Krát'a a dodává: »ty bys moh dělat v pekle staršího!«

»Mosel bych mať ešte taký raťafák ako ty, pak by mna tam zrobili vrchním belzebubom,« reaguje Mafko na Krát'ův šplecht a dává se do vážného rozumování:

»Len pozrite, kolko našich ľudí prichádza do zajatiá. Hovoří sa, že je v Rusku vysej dvestotisiác slovanských zajatcov a kolko ich máte vo vojsku? Viac ich tu není lež tri tisiáce. Keďby len tie Čechi vstúpili, co přeběhli lebo sa dobrovolné vzdali Rusom, moselo by nás byť deťerázov vjacej.«

»Máš sice pravdu, na frontě nás více není jak 3.000, ale u štábu pluku je mnoho nových záložních rot a přihlášek je několik nových tisíců. Denně přibývají nové. A na Sibíři třeba ještě vůbec většina plenných neví, že československé vojsko existuje. Mnozí pak by rádi přišli, ale nemohou se dostat z lágrů. V Kijevě je živo jako v úle. Když jsem tam byl posledně na komandíre, byla na ruch v kasárnách radostná podívaná,« s kantorskou rozvážností vypravuje Venca Zanáška a spokojeně dodává: »Jsou to sami správní kluci!«

»Však sám počítej, kolik je zde Slováků. Ty, Vaško a Topolský u celé 1. roty,« praví Krát'a Nižnanskému.

»Čudoval som sa sám, že som žiadného nenašiel. U druhých rot je jich viac, ale celkom procento odpovedia Čechom, lebo nás je taky o tolko menej. Příčiny sú celkom iné. Moseli byste poznať poměry u nás. Váčekšina tých drobných ľudí slovenských nevie číst, nevie písať a hovoří len maďarsky. Môžeš doňho hučať, ako do helikona, on ti neporozumie, veď maďarský režim ho ohlúpil do němoty, chodil len do maďarskej školy. Pro také je všetko písanie v novinách nič platné, i keďby sám Štefánik a svätý Peter k nim hovořil, nepochopí. Tu sa musí nasadiť nenápadná cieľavedomá práca od človeka k človeku. Len žiadné búrenie s krikom a musom. Keď naša inteligencia vezme všetko za pravý koniec, budú sa aj slovácké roty stavať. S neuvědomělým Slovákom sa musíš hučať ako s malým děckom, potom ti otvorí svoje ňutro a dá si volačo povedať a dá sa i prebudiť. Kde má nabudnúť národné uvedomenie, keď celé veky bol utláčaný a vychovávaný maďarskými žandáry a školami!«

»Tys, taťko, jedinečné chlapisko, dovedl bys nás rozbrečet, škoda, že tě nemohou slyšet po celé Rossii,« rozplývá se Kódl obdivem! »To my, zajáci věkem, musíme kušovat, když uvážíme tvou čtyřicítku na hrbě.«

Maťko ani nemrkl a klidně zakučuje svůj nový výrobek.

Mimo nadání doplížila se půlnoc. Od Brodů hřmí kanonáda, rušící noukavým duněním ticho noci. Již od večera to tam bubnuje. Hoši z rozvědky vrátili se vymáčení v bahně až po pasy.

»Navěřeli jsme jim tam proklamaci, že budou mít čtení na tejden,« vypráví Bašus, který nacísl do vchodu.

Někteří z bratří zůstali s Maksou na číhané, aby viděli, kdy si Austrijáci letáky se svých drátů posbírají.

Zítřka v noci jim tam píchne velký plakát. Je již namalován. Kozáci půjdou s námi jako ochrana flanků.

*

Počasí je stále příjemnější. Ve dne se pilně cvičí na nářadí. I br. prap. Došek se tak pilně potužoval, až si na sukovitých bradlech rozvalil nové své rajtky.

»U všech rohatých, zase čtyřicet rublů v sakrech!« ulevuje svému žalu, ale což naplat — díra jak vrata od stodoly.

Protiletadlové baterky bijí vesele po okřížovaných německých letounech nad námi. »Stakany« (vybuchlé šrapnelové dutiny) vrčivě padají do lesa a pršící kulky tlukou ostře do větví.

Každého večera chodí se dále na rozvědky, všesť proklamace, lákat Austrijáky, prohánět jejich »Jagdkomandy«.

Přišlo povolení, abychom se po dvojicích vystřídali v dovolených do zázemí. Kdo má kam jet, používá vzácné příležitosti, kdo nemá známých, přenechává své pořadí jinému. Koncem března (1917) vrátil se Krát'a z komandírovky (služební cesta). Přinesl s sebou zprávy o divných nepořádcích v týlu.

Ruská revoluce, tak slibná s počátku, dostává se na scestí. Šíří se bolševický jed a zavládají zmatky.

Trneme nejistotou, jaké překvapení přinese nám zítřek...

Bratr Homoláč vrací se z pluku s řadou zpráv od Ježka. V ruské armádě zaváděny jsou novoty, tvoří se plukovní a rotné komitety (výbory) ...

Musíme se přizpůsobovat a na pokyn, přivezený br. Homoláčem, konají se tedy volby rotného výboru.

Zvolení bratři: Josef Skála, Stáňa Šmelhaus a Rudolf Matějka, bratr František Maksa ustanoven jako zástupce naší roty do štábu divise.

Pro změnu hlásí nám večer kozácky věstový plynový poplach. V mžiku je vše vyzbrojeno, hranice ze slámy a dříví nakupeny před vchody zemljank.

Mezi frontami panuje divné ticho — přímo mrtvý klid ...

»Před hodinkou střehtaly ještě záby, není to tedy v pořádku, když tak rázem umlkly,« uvažuje bratrstvo.

Mírný větřík šumí v korunách stromů, temnota lesní chvěje se tichým šepotem. Shromáždili jsme se na vyvýšíně mezi stromy, plynové masky připraveny k nasazení. Když plyny zase dlouho nepřicházejí, navrhuje bratr Došek: »Víte co, hoši, aby nám uběhl čas, zazpíváme si pianissimo, třeba to gázy rozplaší.«

Hned je nálada v jiných kolejkách a do šumotu lesa mísí se s počátku tichý, ale čím dále, tím bujařejší zpěv: »Na těch našich lukách...«, »U boj, u boj ...« a »Za stodolenkú za našú ...«

Konečně hlásí hlídky z 1. linie, že gázy zůstaly třet za říčkou a již se rozptylují.

Rozesmátí vlézáme zpět do zemljank a jen někteří bručouni láteři rozmrzele: »Čert ví, nebyla-li to jen mlha, které se nějaký pojančenec polekal!«

Br. Malovec si do plynové masky »namočil«, aby prý lépe absorbovala plyny. Nyní se k nesmírné švandě celé party rozčiluje:

»Furt s tím gázem kdosi jančí, člověk si z masky zbytečně dělá pissoir!«

Nezdar plynového útoku oslaven ve všech zemljankách půlnočním čajováním.

Spánek odbývá se ovšem zase v plné výzbroji se zbraněmi vedle sebe na pryčnách. Naše parta jde hned na hlídky. Střídáme se po dvojicích. Prolézáme lesem k zákopům, chvílemi postáváme u stromu a nasloucháme. Několik výstřelů rozervalo protivně tišinu.

»To ze zástavy,« povídáš si v duchu. Zlobíš se, že tebou škublo leknutí, nasloucháš tajuplnému šepotu lesa, také domů v myšlenkách zabrousíš, jaký bude zítřek a pozítřek, různé šelesty upoutávají tvou pozornost rozplizlou uvažováním.

Došel jsi tápavě k sousední hlídce, šepem vyměňuješ s bratrem pár nápadů a opět nasloucháš.

Na dragounském úseku klepe kulomet...

»Dnes jistě budou Austrijáci na číhané, včera jim tam kluci z 1. vzvodu navěsili zase proklamace,« míní Chvojka.

»Austrijáci chodí tam k tomu jezírku, táhnoucímu se od jejich zákopů k ruským zástavám. Předevčírem jsme prolezli celé rákosí až k nepřátelským drátům a našli ušlapané chodníky,« přitakují mumlavě.

Rozcházíme se opět do tmy. Za 2 hodiny vystřídá nás další dvojice, aby v tomto zaměstnání pokračovala ...

*

Z pluku vrátil se bratr prap. Jiří Kosina a s ním Jenda Záleský a Novotný z učebné komandy. Děžurny dostal novou funkci — hlídání nepřátelských aeroplánů!

Němci jsou zvědaví, létají často nízko nad lesem. Od brigády dostali jsme proto povolení střílet po nich salvami.

Jakmile děžurný postřehne blížící se hukot motoru, zahvízdne na píšťalku nebo na prsty. Všichni chopí se nabitých vintovek a pádí na blízkou mýtinu lesní.

Při objevení se letounu nad mýtinou pálíme po něm salvami.

Účinek nelze pozorovat pro vysoký les, že to však pomáhá, soudíme z delšího přerušení návštěv germánských letců.

»Při »nabludání« vyčenichali hoši skrytou nepřátelskou polní stráž. V noci vypravuje se nás tam 15 na »návštěvu.

Rozvědka trvala do svítání, ale vrátili jsme se pouze s nalezenou germánskou přílbou, místo chycené posádky z »feldvachy«. Austrijáci jsou příliš opatrní a dolekaní, na noc se stanují do svých zákopů.

Hned příštího dne po ránu malujeme černidlem na dlouhou standardu z kalika »telegram«:

»Amerika hat Deutschland den Krieg erklärt!«

Večer táhneme to postavit nepříteli do drátů. Při návratu, po vykonaném úkolu, odbývá se rozeprě o tom, kdo se nejvydatněji vymáchal v bahně. Nižnanský usuzuje velmi optimisticky: »Veru, Piešťany sú není nišť proti tomu, len že piešťanské bahno je horúce a nekřesťanský drahé — toto, že ozíbe v holeňách, zato je zadarmo, prečo sa tedy rozčulovať!?!«

Ráno »děkuje« nám austrijácká artilerie za vystavení plakátu dělovým ohněm.

»Škaredě jim to podráždilo ledvinky!« směje se Dušek.

Aera slídí, šrapákové hilsny nařikají a explose rachotí v celých salvách nad lesem. Létá do naší blízkosti mnoho míchaného zboží v podobě granátů.

Z úkrytů není radno bez potřeby vylézat. Hrají se proto pilně šachy a karty, než se nepřítel uklidní...

Začíná to teď vůbec vesele vřít po celé frontě.

Denně bije artilerie. Nepadají-li granáty příliš nápadně k našim zemljankám, nikdo si toho ani nevšímá.

Nedaleko za 1. linií vede lesem pěkná silnice, široká a rovná jako pravítko. Vyšli jsme stopovat lišky v houštinách za silnicí. Při návratu objevili bratři v silničním příkopu pod kopou ohořelých větví polozuhelnatělou mrtvolu ženštiny.

Celé odpoledne troucí se po silnici zvědavci k příšernému nálezu.

Hlásili jsme věc do štábu kozácké brigády, jinak se o ni nestarajíce. Divné je, jak se dostala ženština do blízkosti 1. linie zákopů, kde se stala obětí nepochopitelné zvířecosti neznámých pachatelů, kterých se ruka spravedlnosti sotva kdy domáká.

»Také válečná momentka,« praví Franta roztrpčeně. »Ty darebáky, kteří tohle provedli, patřilo by přivázat do drátů před zákopy a nechat je tam pomalu scípnouti!«

Večer nám oznamuje bratr půlrotný velitel rozkaz, aby jednoráčáci byli poslání do praporčické školy. Zprvu se nikomu nechce, ale konečně se někteří rozhodují pro odjezd s výhradou, že při započetí ofensivy se mohou ihned vrátit k rotě...

»Ty ne jdeš ?« přišel s dotazem Jenda Záleský.

»Ani ránu, kdož ví, kam by nás pak píchli.«

»Samo sebou,« rozhoduje se Jenda, »taky se na to vykašlu.«

V 9 hodin večer klopýtáme v počtu 15 mužů na pravoflankový úsek. Očekává se stále nějaká akce se strany nepřítele a za noci střežíme pásmo mezi zákopy. V zákopech jsme zpozorovali, že nejsou vůbec obsazeny. Nikde ani hlídky. Po dlouhém plížení a svízelném pátrání nalézáme 2 zemljáky u smrčiny.

»Co je, k čertu? Celá versta je zde neobsazena?« domlouváme hlídce. »Kde jsou vaši?«

Zemljáci jebou mať 13. pěší divisi a vysvětlují, že je právě směna částí a že střelci 13. divise úsek ještě neobsadili. Možná, že prý zabloudili nebo převzali omylem úsek sousední.

»Je to pěkný bordák,« ulehčují si hoši více než šeptem, »pak si myslíte, že zde kousek za lesem jste v bezpečí za frontou, zatím co na celém úseku není živého chlapa a Germánci nás mohou přijít stáhnout přímo s pryčen !«

Po dlouhém bloudění a hledání podařilo se navázat spojení se »střelkovým plukem ruským a zavést zemljáky za pronikavé střelby nepřítele do zákopů. Trvalo to ovšem do půlnoci.

*

Obvyklá dělostřelba zahajuje 1. duben 1917.

Krát a se Šmidrkalem odjíždějí na dovolenou do Omska na Sibiři a zároveň pro podárky.

Rozvědka naše vychází ještě za šera do posice. Je třeba velmi pečlivě hlídat Němce a Rakušáky, aby prý nám neutekli. Ve štábu brigády očekávají totiž nepřátelský útok.

Ruská »páscha« (velikonoce) přináší i našim žaludkům přilepšenou. Pro změnu není nakládán beraní maso, ani zaleželý tvrdý hrách, neuvařitelný, používaný jistou partou »drbanů« ke střelbě z gumových praků.

Na každou hlavu fasuje se po 2 funtech bílé mouky, hrozinky, kvasnice, sušené meruňky, máslo a sádlo.

Ve všech zemljankách se pilně kuchtí. Jedni pekou buchty, druzí smaží koblihy, u nás se vyrábějí kynuté knedle — pořádní »blbouni«, dvou- až třífuntoví! Z meruňek vyrábí se pilně marmeláda.

Následující noci »čistí« Malovcova hlídka skla v nepřátelském reflektoru. Hoši se připlížili blízko k menšímu frontovému reflektoru a z různých míst pouštějí do něho salvičky. Báječně se při tom pobavili a měli báječnou přču z toho, jak Ausírijáci »blikátkem« na všechny strany mrskali, hledajíce drzé útočníky.

Vždy po salvě na pár minut shasl a pak vztekle mrskali světelným kuzelem po posici. Patrně si reflektor přitáhli blízko k posici, aby nás lépe našli anebo překvapili při věšení plakátů.

Při této »legraci« dostali se kluci do boku rakouské »feldvachy«, spustili po ní »šnělfajer« a tato splašeně zdrhla.

»Vy jste ale janči, chlapi pitomí!« čertí se hoši ze sousední zemljanky, »zbytečně je plašíte, za chvíli něco navléknou, že nebude možno vytáhnout paty mezi posice. Takovým blázněním chytíme o ..., ale ne Austrijáka!«

»Kdo byl na hlídce?« zeptal se Skála, přisedší z obchůzky.

»Malovcova parta, to víš,« zabručel Venca Dušek, »kdopak jiný. Ještě štěstí, že zítra vodtáhnou do toho kursu — no, z tebe bude taky prapore, pozdrav bůh!« hubuje Venca přicházejícího Malovce.

»Přece si musíme vyhodit z kopejtky, teď aspoň 2 měsíce k frontě nečuchnu a mordie, večer musím přitáhnout živýho Austrijáka!« zubí se Malovec, stavě se při tom na zadní jako klokan, větřící neplechu. Postavil se při tom do pitvorné pósy vrchního číšníka, jako by již toho pleňasa servíroval na tácku.

»Se nehoň, křapíku,« sykl Venca a vypustil pár hutných bafů z machorkové kubovky...

*

Ještě odpoledne došly cestovní průkazy pro nastávající kandidáty a před večerem nás opustí V. Zanáška, Valenta, Krákora, Svoboda, Heyduk a Malovec.

Večer jde naše parta na rozvědku. Nepřátelské reflektory slídí svými světelnými chapadly neúnavně mezi posicemi. »Větří neplechu, chachaři, jsou příliš podivočeni po včerejšku,« šeptáme si skrčeni v zákopech.

Teprve kolem 11. hodiny večerní činnost reflektorů ochabuje. Opatrně plížíme se z drátů k Boldurce, u rákosí nasloucháme divnému šustotu za jezírkem. Na chvílku umlkl, pak opět se zdá, jako by někdo lezl rákosím...

»Pozor, hoši,« šeptá Dušek, »bude-li jich málo, pěkně bez hluku sbalit, je-li to větší oddíl, tož bomby a mazat do nich.«

Nikdo ani nedutá. Za námi vesele skřehotají žáby, pouze kolem jezírka je hrobové ticho. I ten šustot brzy přestal.

Po bezvýsledném napjatém číhání, ochabla naše ostražitost. Dráždivé napětí nervů povolilo. Šmatláme po drnech zpět k ruským zákopům.

Ruská hlídka se zvědavě táže: »Co nového tam vpředu, bratci?«

»Ni chuja, zemljak,« šplechl Habeš na plnou pusku.

Několik výstřelů houklo s druhé strany a do vršků lesa třeskly střely, kterási z nich zapištěla vysoko nad lesem.

»Neřvi tak, ty vole, ještě nás nahnátnou a dostaneš pecku do kokosu, budeš-li hulákat jak v hospodě,« domlouvá Venca Habešovi, který se pustil do hlasitého vyprávění.

Šlapeme domů lesní vozovkou na okolo. Kdo by si v lese narážel zbytečně nos o stromy. Dáváme se vésti pruhem hvězdnaté oblohy nad cestou, zabočujeme na mýtinu a znaveni zalézáme do podzemní naší domácnosti.

*

Druhého dne přijel br. Skalník z pluku, se zprávou od bratra Ježka. Malý Pepík Dostálků shání všechno bratrstvo do velké oficerké zemljanky na »tábor lidu«.

Předčítají se referáty a vede se parlamentní debata o všech událostech posledních dnů.

V ruských plucích zavládá divné vření, živěné z Petrohradu nekalou agitací bolševických zaslepenců. Do nedávno mohutné armády vkrádá se duch nezdravého politikaření. Naše vedení pomýšlí na koncentraci našich částí. Celá čsl. brigáda má se soustředit do jednoho rajónu. Je třeba bedlivě sledovat všechny události kolem sebe. Vojska frontová jsou prozatím neblahého vlivu týlových událostí uchráněna. Jedinou záchranou nahnuté situace by byla vítězná ofensiva na celé frontě.

Usneseno, působiti činy i slovem na udržení bojového ducha ruských frontových pluků.

Ještě dobře, že staří, osvědčení generálové ruští, s vyhraněným slovanským citěním, mají vše v rukou ...

Dne 6. dubna 1917 dostali jsme spolu s Moutelíkem alias »Habešem« jednoměsíční dovolenou. Na časté zvani našich přátel z Taganrogu tam jedeme.

Po čtyřdenní jízdě vlakem vystupujeme na břehu Azovského moře.

Po bouřlivě radostném uvítání známými z Paratských závodů, Pánkem, inž. Hofrem, Hloužkem a mnoha jinými krajany, pracujícími zde v Rusko-Baltických závodech na výrobě granátů a šrapnelů pro ruskou armádu, odvázejí nás přátelé do města.

Prvního týdne nevycházím z vyprávění, abych aspoň částečně ukojil zvědavost známých.

Stále obletování a dotazování konečně unavuje. Vzácná pohostinnost a hmotné pozornosti sice potěšují, stýská se ti však po bratřích v zemljánkách u Boldurky, máš stálou obavu, abys něco na frontě nezameškal. Neslyšíš hvízdát a rachotit obvyklé granáty, večer jdeš místo na rozvedku do divadla nebo na promenádní koncert. Než odcházíš z domu, hledáš mimoděk vintovku, ohlížíš se po sumce s ručními granáty.

Vážíš si nesmírně měkké, čistě povlečené postele, ale při tom s láskou vzpomínáš na své tvrdé místočko na palandě v lesní zemljance.

Na jazyk si musíš neustále dávat pozor, mluví se zde jinou řečí než na frontě. ... Známí sice mají z toho legraci, žvejkeš-li něco »samorostlého« v přítomnosti cizích a jemného pohlaví, cítíš se však nesvůj.

Habeš bydlí u svých přátel, já prvé dny u inž. Med. Hloužka v domě rodiny Gončarových.

Pan Gončarov je kapitánem 5. donského kozáckého pluku. Celá rodina je velice milá a nás považuje za »své lidi«. Nejmilejší příslušníci rodiny jsou obě dcerky, 16letá Šuročka a 19letá Valja, veselé gymnastky.

Hned prvního dne seznámil nás přítel Hloužek. Taková známost člověka přece jen obměkčí, že si dá poněkud »přešteknot« (přesít) svůj polní mundúr a jazyk si vtěsná do šněrovačky.

Na nárek vyjících granátů a hřmotné výbuchy rychleji zapomíná, neboť si zvyká na příjemné šveholení dívčích rtů a výbuchy roztomilého zvonivého chichotání.

Za týden přestěhoval jsem se do nedalekého útulku, zřízeného taganrogskou čechoslováckou organizací zajateckou pro dovolence čsl. brigády. Je to větší dřevěná vila, blízko mořského pobřeží, spravovaná starým Černohorcem p. Vukovem.

Horko zde na ruském jihu je již značné. Koupáme se skoro denně v zálivu. Za týden jsme opáleni jako cikáni. V útulně nás přebývá tou dobou asi 20. K břehu se chodíme rádi pokochat krásnými rozhledy na záliv a na horské hřebeny na druhé straně za vodou. Do zálivu zabíhá dlouhý poloostrov jako obrovská šavle.

Denně po snídani touláme se po skupinách po břehu a pozorujeme želvy, jichž se blízko břehů batolí celé množství ve vodě.

Odpoledne zvykl jsem si na návštěvy u Gončarových, kde se scházívám s Hófreem a Hloužkem. Často chodíváme do města »gulat« (na procházku).

Občas přidají se k nám i děvčata, a tu to bývá vždy veselejší. Není pak divné, když se člověk »zakouká« a ani neví, jak »zvykne« si na podobnou společnost, jakou je roztomilá Valja ...

Krásné jsou chvíle, prožívané ve dví v tichém šepotu zahrady, jejíž stromoví se zachvívá od vlhého závanu mořského větříku. Jaký div, že člověk neodolá a rychle zvykne na večerní schůzky s milým děvčetem, vzbuzující sdíllost i neodvratnou náklonnost svobodných srdcí. Všední skutečnost ztratí se v dáli. Jsi zmámen štěstím, které tě neočekávaně potkalo. První něžné »Ty« patří minulosti a přivykáš jemnému stisknutí ruky, opětování laškových polibků ... Vracíš se rozechvěn alejí k svému pohostinnému bejváku a vzpomínáš. Nezapomínáš však při tom na své kamarády tam u Brodů na Boldurce, na kouzlo bratrského života, které tě mocně volá zpět z tohoto chvilkového ráje omamného zapomenutí ...

Jednoho dne jdu za Hloužkem do závodu. Procházíme všechna oddělení, stroje rachotí a vní bručivým hlukem. Sta našich zajatců, Čechů a Slováků shýbá se u soustruhů, z nichž odletují spirálovité ocelové hoblovačky. Sledujeme se zájmem výrobu šrapnelů, lehčích i těžkých granátů. Co to dá práce a vrtání, než se takový hrčoun zrodí, aby se pak ve zlomku vteřiny rozletěl na smrtící cáry a zničil celé okolí při svém zániku ...

Krajané zde zaměstnaní mají silnou revoluční organizaci, která značnou daní podporuje náš odboj. Mají vlastní hudební i pěvecký sbor, tělocvičnou jednotu Sokol se stem cvičících borců, podporují bohatě nás dovolence z fronty a vydržují útulek. Je nesporno, že tato činnost zasluhuje vděku, uznání i obdivu. Mezi frontovníky přece však je rozšířen názor, že by všichni Taganrogští měli větší váhu a platnost na frontě v našich rotách.

Zmiňuji se o té věci Hloužkovi při obědě.

»Mnozí hoši to nazývají »ulejváctvím« a těžko jim to vymluvíš,« pravím rozpačitě.

»Víme o tom a mrzí nás to,« odpovídá Hloužek, »půjdemě však do vojska všichni, většina je již přihlášená. Ředitelství závodů však nechce Českoslováky propustit pro jejich dovednost a spolehlivost, prohlašuje nás za nepostradatelné. Zatím je zapotřebí hodně peněz v našem revolučním vedení a děláme, co můžeme, aby se přispělo na finanční potřebu.«

»Myslím, že přece násilím zde nikoho nemohou zadržovat,« namítám.

»Vždyť po menších skupinkách se stále vytrácíme, myslím, že v létě se určitě shledáme v brigádě skoro všichni,« utvrzuje Hloužek.

*

Poslední týden příjemné dovolené je zde. Mimo nadání přináší pošta z fronty lístky od hochů, jimiž sdělují, že se hned po našem odjezdu stěhovali k Berestečku, severně starého stanoviště.

1. května zúčastňujeme se s Habešem v čele taganrožské organizace mohutných manifestací. Nás frontovníky zařadili s bílo-červeným praporem, zdobeným kyticí, v čelo průvodu. Za praporem nesou dva hoši velké heslo v bílých literách na rudém suknu, upevněném na tyčích: »Sláva Ruské i Čel. republice — zkázu Austro-Germanii!«

Nepřehledné proudy dělnictva a občanstva s hudebními sbory pochodují v slunečním žáru krásného květnového dne k centru města. Na plošadi(náměstí) koná se obrovský tábor; s tribun se řeční na všechny strany. Náš proud budí velikou pozornost a je bouřlivě zdravěn. »Da zdravstvujut Čechi! — Nazdáár!« slévá se s hmotem hudeb v chaotické burácení.

Náš řečník, bratr od 5. roty 1. pluk, strhuje svým zápalem pro vítězné dokončení války ruské posluchačstvo k projevům nadšeného souhlasu. Zdá se nám, že nás umačkají, všechno se dere k naší tribuně. Tábor trvá dlouho přes poledne.

Odpolední »kátání« v loďce na mořském zálivu v nudle společnosti jemného stvoření blahodárně stírá únavu a následky dopoledního řevu i pochodování.

Chytili jsme pěknou strakatou želvu, hrajeme si s ní v loďce; když se dosti povožila, pouštíme ji opět na svobodu.

Za dva dny je zde loučení. Několik přátel z organizace dostavuje s k Hloužkoví. U Gončarových je návštěvou celá společnost známých děvčat, které sem pozvala Šurka. Loučení s hostiteli je upřímné a srdečné. Již za tmy vycházíme na ulici. Valja jde ještě s námi do stínu tiché aleje. Nastává loučení nejtěžší. Přítel Hloužek velí rozpustit celé partě »Čelém vzdal!«. Všichni bystře pochopují, nejbystřeji my dva, jimž tato kamarádská pozornost platí. Vroucí polibek zakončuje milou kapitolu ...

Habeš se svými přáteli je již na nádraží.

»Člověče, ty jedeš jakoby na námluvy,« ukazuje na kyticí čerstvých květů, s níž si nevím rady, jak ji nésti co nejméně nápadně.

»Máš pravdu, k té vojenské uniformě to pasuje jak praseta bryndák, ale přece ji nemohu zahodit, vždyť je to dárek z lásky.«

Habeš však je vytrvalý se svým špičkováním, kupuji tedy noviny a kyticí pečlivě zabaluji.

Dojmy jsou příliš svěží, tak barbarsky jednat nedovedu, abych květy zahodil.

Před půlnoci unáší nás vlak opět k frontě. Habeš již spokojeně chrápe na lavici. Doplnuji své poznámky a přemítám s polozařvenými očima. Je velmi hřejivé, máš-li na koho vzpomínat a víš-li, že vzpomíná také na tebe. Dech posledního něžného polibku tě omamuje, až konečně usneš naproti příteli. Nic ti nevedí tvrdá lavice, obratem nahrazující pohodlné lůžko. Za jízdy se pravidelně probouzíš, škubne-li lokomotiva vlakem. Pootevěš oči, narazíš furážku do čela, přejedeš rukou po kapsách a opět na chvilku usneš ...

Vystupujeme v Kijevě. Navštěvujeme bratra Ježka, delegovaného do odbočky Nár. Rady, vyhledáváme bratra Zouhara v ruské nemocnici.

»Leží na nosítkách v zahradě,« praví nám ošetřovatelka, »škoda toho dobrého hochá, stav jeho je velmi vážný, ale nepřipomínejte mu toho, pánové,« varuje nás prosebně.

Rozhlížíme se po zahradě; mnoho raněných i nemocných vojáků ruských vyhřívá se na sluníčku.

»Tamhle leží,« ukazuje Habeš.

Zouhar již nás zpozoroval a radostně kývá furážkou. Spěcháme k němu a tiskneme jeho chladnou průhlednou ruku. Pokouší se posadit, ale špatně se to daří, je zesláblý.

»Nazdar, bratři, to jste mne potěšili,« raduje se slabým hlasem.

»Lež, Pepičku, lež a nenamáhej se, my se zde uvelebíme na zemi,« klidíme jeho starostlivost.

»Mám od hochů z fronty dopis a lístky, vzpomínají na mne, i Franta se tu zastavil,« chlubí se pln radosti. »Tak se mi po rotě stýská, ani vám to nemohu vypovědět.« Přímou mazlivě vybírá dopisy z furážky, kde je má uložené jako něco drahocenného.

Habeš mu vypráví s neslychanou něhou o naší dovolené, o životě v rotě po jeho odchodu.

Při pohledu na zuboženého Pepíka, před několika měsíci veselého a sršícího vtipem, svírá mne bolestná lítost, cítím tlak slzí, které se chtějí prodat. Odvracím se a tisknu oči.

»Co děláš?« všímá si toho Zouhar.

»Ale nic, chtělo se mi jen kýchnout,« pravím vyhýbavě.

Hledám kapesník, při čemž zahlédnu kyticí, stonky květin jsou obaleny navlhčeným kapesníkem.

»Tu máš, Pepíku, par květů, jsou od milé žáby — kozačky,« vybaluji květy a Zouhar s děkovným pohledem saje jejich vůni.

»Tu růži si nech na památku do herbáře,« vrací mi jeden květ, »musím říci sestřičce, aby mi to dala do sklenice na stolek.«

Voláme na ošetřovatelku, pozorující nás právě od dveří. Přibíhá ochotně a zůstává s námi.

Pepík podává jí kytici.

»To máte jistě radost, Osip Osipoviči, že k vám přišli vaši přátelé,« praví mile k Pepíkovi. Pak se obrací k nám a praví: »Stále jen na vás vzpomíná, o ničem nemluví, než o tom, kdy se asi bude smět vrátit na frontu ke své rotě.«

»Jen se tím nermuť, Pepíku, klidem se nejlépe vyléčíš, musíš ještě trochu zesílit,« konejšíme jeho nedočkavost.

»Pojedete napřed do sanatoria v Geledžiku na Kavkaz,« praví více k nám než k Pepíkovi ošetřovatelka, »tam je silnější slunce a rychleji se uzdravíte.«

»Ovšem, ovšem,« přitakujeme a Pepík s mdlým úsměvem připojuje:

»Jen jestli to něco pomůže, mně se zdá, že dlouho nebudu, nerad bych skončil v nemocnici jako lazár.« Zachvátil ho kašel.

»Nesmí se příliš nemáhat mluvením,« šeptá nám ošetřovatelka. »Komplikace, která u něho nastala, je nebezpečná.«

Vyměňujeme s Habešem pohled, cítíme oba, jak nám bolest drásá nitro. Oči znova vlnou. Musíme se přemáhat.

Když se Zouhar uklidnil, vypravujeme mu, ale nedáváme mu mluvit. Jen krátké dotazy zodpovídáme. Ošetřovatelka odešla s květinami do budovy.

Nabízíme mu z peněz, darovaných nám taganrofskými přáteli na cestu.

»Mám, bratři, není mi to na nic; lépe jich upotřebíte odmítá Pepík.

Konečně se loučíme, z bratrské lásky lžeme mu do očí: »Nic se neboj, Pepičku, bude to lepší, jistě se uzdravíš; povídala nám sestřička, že Geledžik tě vyléčí.«

»Pozdravujte všechny hochy, ať si občas vzpomenu lístečkem, novou adresu pošlu — a kdyby některý jel do Kijeva, pokud zde budu, řekněte mu, kde ležím!« starostlivě šeptá náš milý Zouhar. Mezi dveřmi kyneme mu naposledy.

»Zlatý hoch a nenahraditelný bratr, jen kdyby se uzdravil! Jsou na to však velice slabé naděje,« pravíme si cestou k nádraží.

»Myslím, že jsme ho viděli naposled, dodává trpce Habeš.

Cestou na nádraží promlouváme sotva pár vět — chvějeme se obavou o drahého bratra Pepička Zouhara...

*

Vojenský ešalon vyklopil nás v Radzivilově. Vítá nás stará, známá píseň: hukot kanonády. Cestou k »Rybákovu« zladujeme své city s její melodií. Hlásíme svůj návrat, informujeme se o nynějším stanovišti našeho oddílu. Jeden praporek vysvětluje nám cestu dle mapy. Vyzvídáme »udostověrenie« (průkazy) na průchod frontovým pásmem, po přenocování v zemljankách partisanů vyrazíme k severu.

Pěkný kus cesty vezou nás ruští dělostřelci na káře, jednu etapu vezeme se koňskou polní drahou. Pozdě večer jsme v Berestečku.

Nocujeme v chalupě blízko štábu brigády.

8. května nalézáme po delším bloudění půlrotu v hlubokém lese blízko zákopů.

Hoši nás uvítali indiánským povykem ... Jsme šťastni, že ta naše odyssea vzala konec. Vyprávíme dlouho do noci své dojmy a zážitky, vyřizujeme pozdravy od Ježka a Zouhara.

»Chudák, Pepíček, jak těžce se mu odcházelo z fronty!« přizvukují bratři v upřímném soucitu.

»Tož nikoho to nechytlo?« ptáme se plni zvědavosti.

»Všecko zdravé, bylo i rušno po dobu vašeho flamendrování. Na nás ty kulky jako by neplatily!« smějí se někteří.

»Však som hovořil, že nás musia železnými palicami utlučť, keď budeme mať umierať, lebo iným spôsobom sa nás svät nestrepe!« mudruje mimochodem Nižnanský.

»Jen si dělej chutě, směje se mu Houška, přidělený k nám z druhé půlroty, »kdyby sem řízl nějaký těžký kufr, tak budeš roztrěpaný, že ťa viac neslepíme...«

»Ty máš porát řít plnu strachu, co nevíš, že Austrijáky majú zapovedzené sem strieľať, keď tu majú svojich věrných bojovníkov?« popichuje s vážnou tváří Matěj. »No, ako to vyziera v týlu?« vybízí nás k dalšímu vyprávění.

»Dobré je to,« pravíme s nadšením, »prvního května manifestovali jsme v Taganrogu, celý národ je pro vítězné dokončení války. To jen v Petrohradě a v Moskvě blbnou do kvadrátu, patřilo by tam na tu sebranku poslat pár frontových pluků a vyčistit tu plevel.«

»Vždyť se proslýchá, že něco podobného chystá snad Kornilov,« povídá Hájek.

»Ale zač to stojí,« vytrasujeme se s novinkou. »Ježek nám sdělil, že je konečně povoleno formování československé armády!«

»Víme, víme!« jásali kluci, »tu mi poslal Josef dopis, už jsme to oslavili před čtrnácti dny.« Venca Dušek při těchto slovech rozkládá dopis od Ježka

Habešovi na kolena. »Je to už na beton!« dotvrzuje.

*

Zajímá nás přirozeně deník... Vedli ho zatím Houška a Dušek.

»Tu si ho zas převezmi,« strká mi ho, »moc jsme tam neškrabali, škoda papíru!«

Zahořujeme se s Habešem do knížky a plni zájmu čteme zápisy:

6. dubna. Bratři F. a M. odjeli do Taganrogu na dovolenou. Rozvědka, vedená bratrem Doškem (16 lidí) měla vniknout za rakouské dráty a zmocnit se Rakušáků. V kritickém okamžiku však to nepřítel zpozoroval a zaskočené hlídky ve tmě utekly.

Hoši se museli za silné palby nepřítelů stáhnouti zpět. Ztrát nebylo.

7. dubna. Vlahý déšť. V 10 hodin vypravila se skupina hochů na rybolov. Přinesli 4 velké tlouště. Večer jde 8 lidí na zásadu. Léčka na nepřátelskou hlídku vystavena mezi říčku a nepřátelské dráty. Austrijáci však vůbec nevylezli.

8. dubna. Poštulka přijel z komandírovky. Počasí se zlepšilo. Chlad trvá. Večer přišla zvěst, že se naše divise stěhuje.

9. dubna před večerem pochodujeme do Šmýrova. Přicházíme tam po půlnoci. Těžce jsme se loučili s pěknými

zemljankami a milým lesem. Ve Šmýrově všeobecná nespokojenost, neboť máme nocovat v rozválených, vodou a bahnem zaplavených děrách. Než se vrátil prap. Došek od štábu divise, obsadili hoši chaty, opuštěné ruským vojskem.

10. dubna. Odchod přes Sestratin hlubokými lesy. Projíždí kolem nás kozáčky pluk. Zastavili jsme k oddechu. Kozáci defilovali s trubačským sborem kolem nás. Byl to báječný pohled na sotně divokých postav s pikami jak za zvuků kozáckého pochodu mizely v přítmí lesa. Večer dorazili jsme přes starou rakouskou posici, obsypanou množstvím robů Rakušanů s bílými kříži, na místo. Na poli u lesa svítí rovněž množství křížků na prostých mohylách. Terén je rozrýty granáty. V nedalekém lese jsou nám přikázány zemljanky. Naše dvě povozky stojí v Mýtnici, kde usadil se štáb divise. Poněvadž zemljanky jsou v bídém stavu, obsadili jsme chaty po důstojnících na konci vsi blízko kostelíčka.

11. dubna k večeru přijel Tisun z dovolené. Doma se krvavě vypořádal s násilníky své ženy.

12. dubna. Pilná úprava zemljanek. Několik bratří odešlo s bratrem Doškem okouknout posici. Gen. Mošnin, náčelník štábu divise, dal si nás představit. Bylo proň novinkou, že jsme Češi z řad rakouských zajatců, a velice ho to zajímalo. Vyprávěl nám, že před vypuknutím války byl delší dobu v Praze, kde se mu nesmírně líbilo. Do kostelů a restaurací prý chodíval přímo s »naslažděním« (s rozkoší). Byl v Plzni a chválil nadšeně plzeňské pivo. Vyslovil vřelé přání a touhu, aby tam s námi mohl co nejdříve vtáhnouti. Slíbil nám několikadenní oddech, zítra prý si podle možnosti přijede s námi povyprávět. Br. Došek vrátil se s hochy již za tmy. Zákopy jsou rozprostřeny jako na stole, mezi naší a nepřátelskou linií přetéka řeka Styr v hadovitých zákrutech. Louky jsou bažinaté.

14. dubna přijel podporučík Zach s žoldem. Peníze za chléb od 6. divise sibiřské dostaneme příště. Po výplatě je volba delegáta do »ispolnitelného komitétu« (výkonného) k brigádě. Zvolen bratr Šmelhaus, poněvadž je starší, rozvážnější člověk a pro bolavé nohy na rozvědky stejně chodit nemůže. Do felčarského kursu jde br. Ševčík. Zrovna přijel Cicvárek z brigády s novými zprávami. Zejména přijel pro dobrozdání o bratru Ježkovi, jenž je v náborové komisi a kandidován za člena odbočky Národní Rady. Br. P. odešel od brigády, nikdo neví kam, po jeho návratu vyslovena mu nedůvěra. Jeho místo zastává Zanáška. K Dürichovi vyslána deputace, která ho měla přivést do štábu naší brigády, ale D. schoval se na italském konsulátě. Vondrák

prý se ztratil beze stopy. Bylo již na čase zamíchat těmi týlovými rozkolníky a hašteřivci...

14. dubna odejel br. Zach, s ním Poštulka do praporčické školy. Máťa jel do Radzivilova nakupovat mouku, tabák, cukr, ševcovské potřeby. Dopoledne čteny rozkazy. Skála s Borovičkou šli k posici na »ochotu« (lov). Mezitím se u nás vesele kuchařilo. Zaděláno původně na knedlíky. Dušek však brzy zjistil, že to příliš zřídlo, těsto přetékało mu mezi prsty jako livancové. Nakonec přiláknul to do vymaštěné cinkovky od patron jako zedník maltu a pekl »englišflastry«. Říha zaneprázdněn vařením marmelády ze sušených meruněk.

15. dubna k večeru rozkecala se nepřátelská artilerie. Znělo to jako příprava k útoku. Brzy začaly naše baterky mocně reagovat, strhl se kapitální binec. Nepřítel přepravil se přes Styr, odsákálo to však v našich drátech. Kulometným ohněm a polním dělostřelectvem byl odražen. Mezi posicemi zůstalo mnoho mrtvých Austrijáků. Naše těžká děla pak umlčela nepřátelské baterky docela.

16. dubna ráno teplý déšť, pak vyjasnění; den minul celkem klidně.

17. dubna boje aeroplánů nad frontou. Příjemné teplo.

18. dubna jde 15 bratří na rozvědku před úsek husarského pluku. Bez obtíží pronikli až k rakouským drátům, aniž by je horlivě pracující nepřátelé zmerčili. Právě byla změna horchpostů. Jasně bylo slyšet rozhovor pracujících, tu a tam vyniklo slovanské slovo. Zdáli se to být Slovinci. Poněvadž při postupu k drátům se zachovával značný hluk, podařilo se jejich patrole, která již byla téměř zaskočena, utéci do zákopů. Z nepřátelských feldvach začala palba. Na zpáteční cestě nalezen balík novin »Nedělják«, vydávaných ruským tiskem ve Vídni pro ruské zajatce. Ve tři hodiny ráno se hoši šťastně vrátili.

19. dubna vyslána na přání plukovníka Kuncmanna hned odpoledne druhá partie na rozvědku před ústvek ruského strielkového pluku. Úkol byl vyzvědět, jaké vojsko je naproti v rakouských zákopech. Vyšlo se hned po kaši, ještě za šera dorazili jsme na flank střel. pluku. Pro měsíční počasí museli jsme dřepět v okopech do 10 hodin večer. Pak vyšli jsme ze zákopů a doplazili se k nepřátelské linii. Jen náhodou nevlezli jsme rovnou do jejich »sekretů«. Tam zalehnuvše, ostře jsme naslouchali. Každý z nás pocítil divnou bolest, zaslechli jsme český rozhovor, české popěvky. Kdesi vlevo pohvizdoval si někdo »Harfičko má, tys klenot můj ...« Mnozí měli sto chutí zavolat na krajany, v tom choulostivém položení nedalo se však ani otci důvěřovat. Vpravo ozvalo se jasné »ale mlč...«, hned na to hvízdáno »Kolíně, Kolíně ..«. Strhovalo nás to přímo k odezvě, myšlenka, že by nás to mohlo stát několik životů, nabádala k rozvážnosti. Vtom velící hlas nějakého oficíra cosi rozkazoval. Ze zákopu feldvachy vzlétly dvě rakety kolmo do vrchu. Jedna z nich se sykotem padla bratru Nižnanskému skoro rovnou na záda. Zdálo se, že Austrijáci něco větrí, proto opatrně plížili jsme se zpět k řece. Za rakouskými zákopy ozvalo se ještě »eh stůj!« a zaprašely nápravy jakési povozky. U řeky rozházené agitační plakáty a noviny rakouské svědčily o tom, že i nepřátelská hlídka byla venku mezi tím, co jsme leželi u jejich drátů a naslouchali. Všechny proklamace posbírány a zamačkány do bahna. I na ruských drátech bylo toho šmejdů navěšeno. V ruských zákopech konala se porada, jak nejlépe převést krajany z protějška. Vrátili jsme se až k ránu při svítání.

20. dubna do oběda šlofik. Venca Dušek dostal zprávu od Ježka z Kijeva. Naše čsl. armáda konečně povolena! Dostal již rozkaz z ruského hlavního stanu. Sadílek, přijevši z Kijeva, viděl na vlastní oči příslušnou telegramu odbočky Národní rady. Generál Brusilov měl prý za to, že naše armáda již dávno stojí. Pravil, že kdyby se k němu přišlo s tou věcí na jaře 1916, mohl býti dnes postaven několikátý korpus. Odpoledne čtena i podepsána přísaha »Vremennému pravitelstvu« a vybráno 30 rublů pro rodiny padlých bratří. Bratr Hájek odejel do Kijeva a slíbil posílat nám pravidelné zprávy od Ježka.

21. dubna jde na rozvědku parta s plakátem »Frieden? Werf nieder die Habsburger und Hohenzollern, sodan folgt der Frieden sofort!!!« Plakát ten vpíchlí hoši do rakouských drátů. Houška přišel od štábu divise, kde byl hoštěn v

»oficéřském sobraní« (důstoj. jídelna-kasino) za řeč k zemljákům na téma »Svoboda a válka s nepřítelem do úplného vítězství našich zbraní«.

22. dubna vrátili se hoši z pozorované mezi posicemi, co bude s plakátem. Než se k němu po druhé přiblížili, byl Austrijáky sundán a odvečen. Den prošel bez zvláštních událostí.

23. dubna skvostné počasí, lákající germánská aera k horlivé činnosti. Naše baterky je vesele prohánějí. Přišla zpráva, že se koná ve Štokholmu sjezd socialistických stran všech států. Již prý toho válčení mají dost a chtějí mír. Zvláště prý o to usilují ruští socialisté. Že by na nás při tom bylo zapomenuto, je víc než jisté. Jiná zpráva, že »Sojůžnici« dali si s Amerikou čestné slovo dovést válku k vítěznému konci a zaručili se za samostatnost Čechoslováků! Hurá!!

Do míru musí prý stát naše čs. armáda, dříve k míru nedojde. Poplach vzbudila zvěst, že naše ruské baterky jsou v rukách stávkujících »zemljáků«. Když za chvilku se baterky rozezvučely, vrátila se plně veselá nálada. Napínavá debata ukončena veselým candrbálem.

24. dubna boje aeroplánů.

25. dubna bratr Nižnanský, který si rád pospí, překvapil nás ráno nasbíranými smrži.

26. dubna hrozná rána. Budeme prý se stěhovat. Byla to podívaná pro bohy. »Rebelie« na všech stranách. Nejvíce řádl rotný švec Jabůrek. Lítal jako smyslů zbavený, gesty vyjadřoval, co z úst nemohl nijak vypravit. Švec prý není člověk!? a »čut, čut«, že jsme toto pořekadlo neměli za pravdivé. V noci nastalo všeobecné vyklizování zemljanek a polní cerkve. Na dveře, pobité slámou, měl zálusk Houška, bude prý to fajnáký slamník. V poledne vraceli se »kvartýrmachři« s kvselými tvářemi z nových míst. Jsou prý to příšerné díry. Jabůrek ke všemu mlčel. Natahoval krk, ježil vlasy, prskal jako křeček, na něco hroznějšího se zatím nezmohl. Večer přišel rozkaz k stěhování. Pomalu, se smíšenými pocity, scházely se trosky vzvodu. Již byli všichni připraveni k odchodu, když najednou objevil se švec ve dvířkách své díry. Krokodýl nemůže vypadat zlostněji, i kdyby měl ještě dvě řady zubů. Koutky úst sebou škubaly, »englišvously« pana »satana-ševce« podobaly se drátěným překážkami. Oči koulel vpřed i vzad jako rak. »Herrrrrr-gottt, já-já-já tam nepolezu, d-do ty latríny!« bylo jediné, co mohl vzteky vypravit z rozsoptěného nitra. Opravdu se toho dne oba ševci a Ševčík nestěhovali.

27. až 30. dubna pěkně. Večer rozvědky, jinak obvyklý život, plný naděje na brzké »nastuplení« (ofensivu).

1.—5. května. Smrže již nerostou, proto jsme bez večerí. Zato se vydatně napájíme vřelým »kipjatkom«. Všechno je dnes rozběhlé po lesích, kde Nižnanský vyčenichal liščí hnízdo. Dušek, Marek, Houška a Skřivánek se s ním vypravili hnízdo vybrat. Po útrapném kopání a vykuřování podařilo se ulovit dva mladé živé lišáky. Byli ihned pokřtěni; prozatím jsou drženi v zemljance. Hned na druhý den zbudována ohrada. Po celý den zábava s lišáky. Při »děžurstvu« Chvojky oba však utekli. Byl z toho velký poprask a bratr Ch. utloukán výčitkami. V noci rozvědka za Styr k prozkoumání terénu před nepřátelskou linií.

6. května zase malér. Při noční hlídce bratři Sajdla a Mátě ztratili se koně »Fricek« a »Karel«. Celá půlrota je hledá po lesích, ale marně. Až večer, když koně byli považováni za ztracené, přijíždějí na nich bratři Dostálek a Ondroušek za hurónských ovací kolemstojících. Všem jako by spadl kámen se srdce, neboť »Fricek« a »Karel« mají pro 2. vzvod historickou cenu. Byli starodružiníky ukořistěni při ústupu od Krakova. Mátě a se Sajdlem dostali za špatné hlídání 8 dní za sebou službu »děžurnou«. Večer vysláno 10 lidí na rozvědku za Styr.

*

»Měli jste to tu 'opravdu veselé a hodně jsme promeškali,« stýskáme si s Habešem, »no, jen když budeme u toho hlavního a dalšího.«

Mnozí z hochů se již vytratili do svých pelechů.

»Lehněte si na naše místa,« pobízí Houška s Borovičkou, »postavili jsme si »daču«(letní sídlo) z proutí a stanových pláten pod stromy, budeme spát venku.«

»Pojď, Matěji, jdeme taky do té naší vilky,« potahuje Dušek Nižnanského za loket.

»Prajem vám dobrou noc, výletníci,« škádlí nás oba Matěj, »nech sa páci zas jednou bez robek, vezmete si pod šinel flinty.«

Před východem slunce probouzí nás Habešovo láteření:

»Hrom vás zapal, vrtací pitomí, šlápnete člověku rovnou na břicho!«

»Vždyť jsem tě neviděl,« jektá Houška zuby. Stěhoval se s Borovičkou prokřehlý zpět do zemljanky. »Vyšťvala nás z »dače« zima, brr!«

Po zaroseném krásném jitru přiběhl bratr od prvního vzvodu s pozváním:

»Kluci, pojďme na miting, Rusáci slaví jakýsi nový svátek svobody, bude se řečnit!«

»Mitingovanie nie je pre vojákov, ale pre klepave báby!«

rozčiluje se Nižnanský, »možů nám s celým mítingom pocelovat' zadní tvář!«

»Musíme vědět, co zamýšlí,« praví druhí, z nichž někteří odcházejí k ruským rezervám poslechnout.

Stavíme vilový tábor na návrší blízko zemi Janek. Smýkáme narubané haluze, ráhna a větve, kostry přepínáme stanovými dílci. Vždy dvojice neb čtveřice staví si vzdušné obydlíčko. Vchody ozdobujeme kapradinovými trsy, vyrývanými v lesní močálovité úžlabině blízko studánky. Pod mohutnou borovicí uprostřed návršíčka natlučeny stolky s lavicemi, na kmen připevnili jsme tabulku »Revoluční návrší« s dýmající pumou místo vykřičníku.

»Bylo to dobré,« volají hoši, vracející se z mitingu, »někteří Rusi báječně řečnili o dnešní situaci a zdůrazňovali nutnost bojovat až do »pobědky« (vítězství). Poslouchající zemljáci provolávali jim hromové »urráá!«

»Čert je vem, to je stará bajka, mohli by to vědět i bez kušňování!« bručí Venc se Skálou.

Na sklonku odpoledne je několik letních vil dohotoveno ...

»Musíme to přece taky ně jak pojmenovat,« navrhuje Krátě, který se právě vrátil s Frantou Š. z Omska.

Použito několik destiček z bedny a hned se připevňovaly firmy. Mně s Krát'ou »Balkán«, Nižnanskému s Duškem »Čertův palác«.

»Tomu Habešovi také něco přidráťte,« šťve nás Dušek, »nejlépe se mu bude líbit »Vila Nanda«.«

Než se vrátil s Duškem, již to měl přidráťované.

»Pozor! Už se táhle houpe s roštím,« avisují hoši.

Zalézáme do svých doupat a pozorujeme ho skulinami stěny.

Zvolna kolébá se k své zálesácké chatě a když spatřil nadpis, pouští v němém údivu náklad na trávník. Za chvíli pak rozevřel stavidlo své výmluvnosti:

»Prachsetmilionští pancharti nestydatí, který škubán to sem připíchl!«

Nedovedeme se zdržet smíchu a Habeš hned se drápe do naší domácnosti.

»To jsem si mohl hned myslet, já vám ten zvěřinec rozmlátím, vy holomci!« při tom nás valchoval do žeber, až to dunělo.

Máme hodně práce, abychom ho vyndali z doupěte ...

Tabulka »Vila Nanda« již tam zůstává, jinak by té boudě stejně nikdo neřekl.

Večer debatuje se u mohutného táborového ohně na mýtině, při čemž se pořádá houslový koncert.

Naše baterka bije do rakouské polní dráhy, vedoucí blízko za nepřátelské zákopy.

Příštího dne praví nám praporčík Došek: »Zdá se mi, bratři, že to brzy začne, asi 20. května má se útočit.«

»Už se útočí od zimy a pořád trčíme na fleku,« reptají hoši. »Teď je na řadě žvanění, nezatrhnou-li to těm zemljákům, tak to špatně skončí.«

»Tohle má být zaručené, ovšem, jed na to vzít nelze,« tvrdí bratr praporčík a dodává se smíchem: »Doufejme tedy dále. Večer potřebuji 10 bratří, půjde s námi několik ruských rozvědčků,« sděluje nám, prohlížeje si nové bejváky z proutí a ráhen.

Odpoledne čistíme pušky. K večerní jdeme do zákopů.

Přitočil se k nám ruský poddůstojník a sděluje: »Bratci, v poledne vyslal polkovník Kuncmann nějakého korneta s proklamací k Austrijákům. Co to bylo, nikdo neví.«

»Já stále říkám, že ten plukas je zakuklený germanofil,« ozvalo se hlasité reptání.

»Hoši, nic na sobě nedávejte znát, jdeme!« vyzývá polohlasitě br. Dušek.

5 Rusů jde s námi. Sekretem vystupujeme z drátů. Na sousedním úcastku srovnávají kozáci rakouské překážky minami. Bouchá to jako patnáctky. Plížíme se velmi opatrně, vlevo od nás je dosti prudká přestřelka. Několik hochů bedlivě si všimá ruských společníků; plíží se však zcela odhodlaně s řetězem. Mezi posicemi je čisto.

Právě v okamžiku, v němž dostihujeme opět našich drátů, začínají s druhé strany pražit a reflektorem ohledávat pásma, kudy jsme prolézali.

Seskakujeme hbitě do zákopů a nasloucháme, jak střely bijí do drátů. Vřčí a ječí přes zákop, některá třeskne do náspu, hlína nás postřikuje.

»Máme v nose, že jsme zalezli,« libuje si bratr Došek.

»Ale vypadá to podezřele,« uvažujeme střídavě, kdybychom se zdrželi déle venku, tak jako jiné noci, vypili bychom to škaredě.«

»Musíme zbystřit pozornost,« přerušuje dohady br. Došek, »pojďme domů.«

Následující parný den láká k slunění na mýtině. Část bratří chrápe v lese, jiní loví veverky. Po šesté hodině jdeme opět do zákopů. Ve dvou partiích vylézáme kupředu prozkoumat úcastek s bahnitými lagunami za Styrem. Jako záloha jde s námi oddíl Rusů. Rakouské »jagdkomando« prý na tomoto úseku často vylézá z drátů.

»Kdyby tak chtěli vylézt na procházku,« šeptají si hoši kolem bratra Doška.

Po rozpadlém trámování můstku šplháme jeden po druhém přes Styr. Temné siluety dělají dojem lezoucích veleopů. Polovinu Rusů bereme za řeku, ostatní zůstávají u přechodu v záloze, aby nás Austrijáci nezaskočili. Všechno je v nezvyklém napětí. Mezi řekou a nepřátelskými dráty zaléháme v řetěz, Rusové rozdělení mezi nás. Druhá parta se Štursou je vpravo. Za pěknou chvíli ozývá se z té strany podezřelý šumot, explodují ruční granáty. Dráždivé napětí nervů škube tělem.

»Volají ranění,« upozorňujeme šeptem.

»Zatracená mlha,« vrčí kdosi, »musíme zatočit do prava.«

Zvedáme se. Vtom strhla se řežba. Světlo raket mění mlhu v mléčné moře, střely sviští v dotěrném praskotu střelby. Do toho řvou další výbuchy, kulomety skřehotají. Ruští zemljáci se jančí a prchají zpět k řece. Porušují spojení našeho řetězu.

S připravenými granáty a puškami hledáme se jednotlivě. Pekelný oheň z rakouských zákopů sráží nás však do močálovitých prohlubní. Plazíme se v hloučku směrem k Štursově partě. V mlze se setkáváme právě u Styru, málem by byli někteří vrhli do nich granáty v domněnce, že to jsou Austrijáci.

»Bylo jich jako kobylek,« sdělují hoši ze Štursovy party, »a přece zdrhli, svině zbabělé! Několik jich to odsákalo.«

»Jste všichni?« ptáme se zvědavě.

»Nevíme, až v zákopech to sečteme.«

Hned na to se drápeme v dešti střel přes Styr. V zákopech je všechno v pohotovosti a na nohou. Pro šílenou palbu musíme ležet ještě hodnou dobu přimáčknutí do močálu. Jedna skupina plíží se k místu srážky, jakmile střelba poněkud ochabla. Vrací se s kabátem a balíkem agitačních novin »Nedělja«.

»Mají tam zabité a raněné,« hlásí spěšně.

Stahujeme se do ruských zákopů, kde již nás mají za ztracené. K velikému našemu překvapení slézáme se do jednoho bez raněných.

»To už je na mou duši zázrak,« raduje se bratr Šťursa.
Ruští důstojníci žasnou údivem, »A, bratři, vy jste věru spráhnuti s čertem,« praví starší poručík.
»Vaši to pokazili, udrali nám,« vyčítá Sadílek, či kterýsi bratr rozhořčeně.
»Mat' jejich pere ...,« zlobí se poručík, »však polovina z nich je raněná.«
Na cestě k zemljankám si přísaháme, že zemljáky na žádnou rozvedku již nepřibereme.
Dva dny je pokoj s rozvčdkami.
»Musí se to nechat trochu ustát, budou teď po nás pást jak tchoři po kuřatech; celý den zástřelují kulometry,« nalaďuje hovor parta Štursova.
»Mě to bude mrzet do smrti, že jsme jich aspoň pár nesebrali — nebýt těch zemljáků, dopadlo to zcela jinak.«
»Mat' jejich za nohu, mají toho i tak dost, teď si dají bacha a měsíc nevylezou,« raduje se Franta.
Hoši z »dače« běhají do půl těla svlečení po lese, někteří se opékají na výsluní. Krát'a leží rozmáznutý na mechu jako zdechlin a nechává se šimrat sluncem pod bradou.
»Bude z tebe biftek, keď ťa siňko ožehne,« varuje ho Matěj, sedící na pařezu a vyhřívající svá kolena i chlupatá lýtka.
»Jen se niš neboj, taťko, svleč se taky, to máš správnější než Grado nebo Ostende,« zubí se Krát'a přes okraj furážky, zavěšené na nose jako stínítko na skobě.
»Id' mi do hajá s takovou radou; já su nie had, aby som sa svliekol z koze, keď sa ti to páčí, opékaj si svoj chrbec. Ďakujem pěkně.«
Skončiv tuto neobvykle dlouhou řeč, kroutí Matěj svou zlatou machorečku do papírku, zapaluje smotek a spokojeně pošilhává po muškách, tančících v slunečních paprscích.
»Co tak mžouráš jak nažranej kocour na vrabce?« ptá se ho Venca.
»Ako je to čudovné, tolko roznych zverikov — pozri do vody, lebo kamkolvek, všetko to švrgoce, neprestajno tancuje, preletuje. Keď lepšie pozriš, i medzi tým hmyzom biednym zbadáš tu revnivosť a to nenávidenie jedných k druhým. Reve sa to, kuše. Tolko miesta majú v prostore, ale mosia sa prehánat — eh, věru, nenávisť a potlačanie slabších silnejšími je v celom svete, i v tom najmenšom tvore to sedí a sa prejavuje.«
Pozorovali jsme ho celou chvíli v jeho staré zálibě: pitvat přírodu a aplikovat odpozorované zjevy na lidský život. Je jedinečný v tomto oboru přírodopyském. Kombinuje z toho svou přímočarou životní filosofii. Každé pohnutí cvrčka dovede přirovnat k lidskému činu a potřásat nad ním celou minutu hlavou v hloubavém »čudování«.
Marek s Chvojkou odjíždějí do Taganrogu na dovolenou.
K večeru přijíždí povoz z druhé půlroty a s ním »kaptinarius« Ausobský. Přiváží 40 rublíků pro naši půlrotu, poštu a zásilky pro nás.
Kupíme se kolem povozky a rozebíráme zvědavě došlé věci. Je to tentokrátě nějak štedré. Každý se svou troškou loudá se od povozu, nestará se o ostatní — čte a obrací lístek, otevírá dopis ... Dostávám zrovna čtyři kusy, dva lístky z domova, dva dopisy.
Večerní oheň již plápolá jasným plamenem. Uléháme s Krát'ou a Šmidrkalem do trávy při ohništi. Prvnímu píše Nataša, druhému přítel z Omska.
Prvně hltám zprávu od rodičů: »Drahé dítě ... máme radost, že jsi se dostal na tak dobré místo. Těšíme se horoucně, že se nám zdrav navrátiš. Jsme oba zdraví. Jsem právě na dovolené od Kovelu. Těšíme se vroucně na shledanou. Tvoji vzpomínající rodiče.«
»To již dostali můj lístek z vojska; psal jsem jim, že jsem zaměstnán na větším panství jako hlídač. Ovšem, že nepochopili a nemají tušení o tom hlídačství,« sděluji kamarádům, »je to tak lepší; zbytečně by se strachovali. Otec je u Kovelu na druhé straně, přece tedy mne tušení neklamalo. Jsme si hodně blízko, na dostřel dalnobjky.«
Otvírám dopisy: od Hloužka a přátel z Taganrogu, přiložena pětirublovka — druhý, obsažnější, 8 stránek hustě popsaných ruštinou ...
»Tvoja Valja!« přečítá Krát'a podpis. »A, ty kose, máš toho tam ještě o kilo víc než já!«
Louskáme a luštíme písmo, druzí vtípkuji.
Konečně plane táborový oheň plnou mohutností, živenou smolnatými poleny a haluzemi. Hájkovy housle lkají Dvořákovu »Humoresku«, následuje Houškův »kozáček« a pak zpíváme.
Přijíždí bratr praporčík Reisinger, s ním zjevuje se František Svoboda, ozářen ohněm jako zjevení s onoho světa. Zábavu přerušuje hlučné zdavení a vítání.
»Odkud jsi sem spadl, človrdó?« vítá ho Venca Dušek.
»To víš, že z kursu,« vysvětluje František za spokojeného přimhuřování očí. »Pořád se žvaní o nástupu, zastýsklo se mi po rotě, nerad bych tu slavnou ofensivu propásl.«
Tyto události oslavují se družnou zábavou do půlnoci. Rusové, přivábeni zpěvem, nadšeně sledují veselý ruch, odměňují zpěv bouřlivým potleskem a při tom klasickém »ricmu picmu tádl litmu ... mohou si ruce urazit.
Houška dává na konec k lepšímu tanec »Kazačok« ve vlastní nejnovější úpravě »na boso«, při čemž provádí krkolomnou eskamotáž a ekvilibristiku s dubovým klackem.
Rozcházíme se, zapěvše »Černé husary«. Pouze hlídky procházejí blízko žhavého ohniště tábořištěm půlroty ...
Následující čtyři dny, jasné a parné, přinášejí různá překvapení. Fasuje se letní omundírovka a nové vysoké boty.
»Je nejvyšší čas, že ty zimní zašpekované hadry svlékáme,« brebentí hoši, »vypadáme hůř než náci smolaři.«
Mezi zemljankami vyhlíží to jako na bazaru.
Staré fufajky a vatované kalhoty kupí se do stohu. Při zkoušení kalhot tancuje jednu chvíli všechno bratrstvo po jedné noze. Je to roztomilá podívaná na celou chasu ve spodním prádle.
»Teď by tak mohli začít útočit a provalit frontu,« směje se kterýsi, »byla by to srandovní patálka v nedbalkách na boso.«

Konečně jsme oháknuti. Každý si libuje, že je o pár funtů lehčí.

Germánská aera zvykají si příliš drze dělat nám ráno budiček. Před východem slunce zjevuje se jich sedm. Ruské baterky po nich perou jak o posvícení. Prší olovo, s řevem sjíždějí vybuchlé »stakany« do lesa. Z vilové čtvrti nastane vždy kvapné stěhování do zemljank. V noci bourají Rusové rakouskou »feldvachu«, ve dne perou sem z druhé strany po baterkách. Nad námi visí germánský letec již dvě hodiny ve vzduchu. Dává znamení svému dělostřelectvu, aniž ho lze odehnati ruskou šrapnelovou palbou.

Abychom z toho pekla vyvázli, jdeme se koupat do Styru, tekoucího půl hodiny za lesem. Na travnaté výšině u řeky běhlají se nahá těla. Opálené obličejy divně se odrážejí od bílých troupů. Vypadá to jako na sádrové soše nasazený hliněný květináč. Tělocvikáři tahají na pažezích stoje o rukou neb zkoušejí výdrže ve váze oporem v lokty, sekají přemety, jiní skáčou po hlavě do vody. Kdosi s sebou plácl na břicho, že voda vystříklá jak při výbuchu granátu.

Nikdo si nevšímá blížící se bouřky, zrovna jako si nevšímá nedalekých výbuchů. Žijeme bezstarostnou chvilku rajské rozkoše, vzbuzené ovíváním teplým vzduchem a olizováním těla lahodnou lázní. Vyvádíme rozpustilé klukoviny na vodě, pod ní, na kypřé louce v lesním vzduchu.

Závan mládí nás rozpoutává, omlazuje. S vojenským rubášem, pohozeným u lesa neb rozvěšeným na křovinách, odložil každý nejméně patnáct let svého věku. Všichni vypadáme jako kluci, skotačící na návsi u rybníka.

Naráz vklouzlo slunko za těžké mraky, hrom buráci, spadlo několik těžkých krůpějí, obličejy podobající se vypáleným květináčům, obracejí se jak na povel vzhůru a mračí se rozmrzelostí. Nad lesem proletuje ohnivá klikatina, rána silnější první. Než jsme se vydrápali z vody, sekají nás do nahých těl kroupy velikosti vrabčích vajec. Útokem padá vše k lesu pro mundúry. Z celé rozkoše zbylo trochu bručivého humoru a modřinky po úderech těžkých krup.

Bouře brzy odlétla. Kolem tábořiště jede generál od štábu divise v průvodu kozácké jízdy přehlížet zákopy. Není to nic zvláštního.

»To v Austrii tak hnedle člověk neuviděl, aby generál jel na špacír do okopů,« samolibě zakňoural Venc-Venc. Nemá ve zvyku mnoho mluvit, vždy je vážný jak profesor. Ze smíchu by určitě dostal »baňu«, kdyby byl vyučovacím předmětem ve škole.

Den po bouři je na koupališti ještě živěji. Večer při ohni opět br. Hájek koncertuje. Před setměním vypravila se větší parta do zákopů.

»Austrijáci staví v noci ještě jednu řadu překážek, musí se jim to zatrhnout,« oznámil br. Došek před rozkazem k rozvědce.

»Přece jen něco větrí,« baví se parta u ohně, »jinak by se tak horlivě nesichrovali. Začne to, kluci, uvidíte!«

»Ked' přijde rozkaz íst' do předku, nepomože im niš', ked' by všetských drotárov na světě sozvali, lebo pár dobré mienených tuplákův z tých dálkohladův, co sem přiřáhli Rusáky k frontě, rozhádza jim celu námahu,« prohodil Matěj a loví rukou uhlíky z ohniště, aby si zapálil papirosku. Spáliv si prsty, pouští spěšně uhlík: »Hýýý! ako je ťažký!« oddychuje při olizování prstů.

Naše baterky jsou poslední dobou značně nepokojné. Dnes bijí celými salvami po rakouských zákopech. Ve větších přestávkách zahouknou těžká děla. Kolísavé bručení těžkých granátů stoupá nad námi do výše, zpomaluje, slábne, až zanikne.

»Hážíou jim to do týlu, není slyšet explose,« praví Štursa, rozložený na nově zřízené lavici.

Začíná poprchávat a klidíme se do pelechů . . .

Rozvědkáři vrátili se až k ránu. Šlo s nimi asi 16 jezdců od husarského pluku, prý velmi odvážní chlapíci. Pomáhali vydatně bourat nedohotovené přehradu rakouské.

Ráno mají sólo ruští letci, řídí palbu svých baterek. Oplácejí těm tam za vodou i s úroky...

Jen co jsme se vrátili zpraženi po druhé krupobitím při koupačce, potkává nás náramně »šťěstí« — rozkaz stěhovati se, a to ihned bez průtahu.

Již za tmy dorazili jsme do štábu ruské divise. Očekáváme příchod ruského generála.

»Hoši, pořádek a nastoupit!« dává povel br. půlrotný do uvolněného shluku.

V přítmí štráchá se k nám divisionér. Po raportu nám sděluje, abychom si odpočinuli a našli kvartýry.

»Příliš hovorný dnes není, má asi vztek, že musel čváchat blátem, způsobeným odpoledním lijavcem.«

»To se pěkně řekne, hleďte si kvartýry, když je všechno obsazené!« ozývá se bručení ze zadních řad. »Také nás mohli nechat chrnět do rána!«

»V nedalekém lese jsou prý zemljanky,« hlásí bratr Došek, když byl generála kousek doprovodil.

»Ať vidí, že nás to nerozháže! Šagom marš! a zpívat!« zazněl povel.

Kdosi naladuje »Lví silou...« Vpadáme sborem a bez ohledu na hrozné bláto a ošemetnou chůzi flákáme se vesnicí k lesu.

Z chat vylézají zvědaví Rusové.

»Kakoj části ?« volají do tmy.

»Veselá bída,« houkl kdosi, když umkl zpěv.

»Dejte pokoj s kokrháním, člověk by si jazyk překous!« láteří kterýsi nakvašenec.

Každý hledá méně hluboké bláto, půlrota se rozlézá po široké cestě, pod nohama to mlaská, zápolíme o rovnováhu.

Jabůrek jen vztekle bučí jak podrážděný kozel. Hoši kolem něho si ho dobírají. Když konečně nalézáme zemljanky, je půlnoc.

»Teď sebou fláknou, ani se nehnu,« slyšeti je se všech stran. Brzy následuje velké rozčarování.

»Zemljanky jsou zatopeny vodou,« hlásá několik bratří s rozžehnutými zápalkami, osvětlujícími jejich kyselé tváře.

Po delším hromování házíme rance do kopky, snášíme roští a celé kusy polámaných stromů. Vzplál obrovský oheň, do rozednění se kolem něho tančí, přednášejí se kuplety a br. Hájek řídí dva sbory s pantominy: »Horo, horo vysoká

jsi...« a »Na ty louce zelený...«, vše zpívané se napodobuje posuňky a směšnou mimikou. Je plno řehotu.

Bratr prap. Došek je dokřivený smíchem jako otazník a zpívá co mu plíce stačí. Zpěvní abstinenti dělají publikum, chlámou se a jen hekají: »To je blázinec! To je sranda! Kdyby vás tak mámy viděly!«

Pouze Nižnanský nad tím krouží rozvážně hlavou a prorockým patosem pronáší: »No, to som věru upadol medzi námesičníkov, vtedy aj věřím, že bude koniec sveta!«

Pro osvěžení hlasivek vaří se čaj v řadách kotýlků, vroubících mohutné ohniště.

Po rozednění vrhá se všechno na čištění a úpravu zpustošených zemljanek. Část bratří okupuje dřevěnou polní cerkvičku, druzí snášejí prkna, kůly, cihly a chvojí na opravy. Krátka běhá tábořištěm s harmonikou a obveseluje pracující národ zkyksnutými odrhovačkami.

Slunečný puchýř hřejivě se usmívá řídkým lesem.

Br. praporčík Došek odjíždí na dovolenou jako poslední v »očeredi«.

Odpoledne když jsou bejváky s námahou dány do pořádku, z čista jasna přiletěl rozkaz: »Stěhovat — směr Radzivilov! Jsme přeloženi k 7. armádě na rumunský front!«

Nejvíce »blahofečí« ti, kteří před chvilkou složili svá těla na palandy vystlané chvojím.

Balíme opět svých pár švestek.

V 7 hodin večer vyrážíme směrem k Sestratinu. Po západu slunce usmívá se měsíc svou šišatou tváří na nás »Ahasvery«, jak to starý Nižnanský »pokrstil«. Pochodujeme stále divokým lesem po vojenské silnici z kulatých kládů. V půlnoci odpočíváme u Sestratina. Noc je čarovně krásná, oči se však nesnesitelně klíží. Rozklížují se však docela nářkem Boubína, klopýtajícího k nám od lesa.

»Máme zlomené kolo u povozky, »furberk« se nám rozvalil!«

Několik hochů vypravilo se tedy na »rozvědku« do vsi a brzy se vrací s novým kolem.

»Kde jste to sehnali ?« ptáme se udiveně.

»Ale ze starostovy bryčky, ani jsme ho nebudili, mohl by se ještě rozčilovat, kdyby byl vyrušen ze spánku,« praví »rozvědčici«.

Po opravě se pokračuje kvapně v pochodu.

Ke třetí hodině ráno pohlcují nás etapní kasárny v Radzivilově, kde již celou řadu dní nás očekává druhá rota. Br. Šmidrkál s i. d. Novotným ihned vyslání do Zdolbunova za praporčíkem Doškem se zprávou o novém přesídlení.

Spí se do oběda. Jak kdo ulehl, tak usnul, pouze ranec shodil se zad pod hlavu.

*

Mezitím, co se čeká několik dní na vlak, žije městečko ve znamení Čechoslováků. Je zde česká kavárna, která nás láká. Sotva jsme se trochu vyspali, ihned se stěhujeme. Ale tentokrát dobrovolně — do opuštěného »obecního úřadu«, neboť etapní kasárny jsou umělou bleší líhni. Děsně parné počasí žene nás do kalné říčky Radzivilovky, prudká bouře nás z ní vyháňá ještě před večerem. Z Volyně se vrátil prap. Došek.

»Tak už máš po dovolené?« dozírá ho rotný z druhé roty bratr prap. K. Vašátko.

Nikdo určitě neví, kam pojedeme ani jak dlouho budeme čekat. Vtipy i hovory čpí nudou a otráveností.

Objevila se »meruna« a hraje se kopaná, včera na hlavní třídě, dnes na náměstí.

Hra láká obecnstvo i zástupy zemljáků v nevidaném množství. Místo do »gólu«, sutá se z psiny do obecnstva.

Jednomu váženému občanu nasazuje prudká rána buřinu přes uši. Dav se tomu řehotá jak v cirkusové aréně. Trojí obecnstvo má z kopané trojí požitek: jedni vidí zde něco zcela nového, druzí dostávají ochutnat míčové rány, třetí se drží moudře za plotem fary a vysmívají se těm druhým. Dva odvážnější zemljáci chtějí si mermomocí také zašutat. První kopl do země a hned pokulhává, druhý si urazil podrážku. Za neutuchajícího výsměchu svých »továryšů« opouštějí hřiště.

Na druhém konci náměstí strhl se hluk, všechno obecnstvo se tam hrne. Z lidského moře vzpíná se divoce kůň.

»Stalo se neštěstí ?« ptáme se zvědavě a jdeme se kouknout.

Několik ženšin, červených jako maliny, dere se s vřiskem a pískem z kruhu diváků.

»Hřebec 2. roty namlouvá si naše kobyly,« křičí Habeš od protější zídky jako hlásný z cimbuří hradní brány.

»Ale jste vy pakáž mizerná,« ulevuje si vzvodný Ondráček, »to musíte zrovna na náměstí s takovým představením ?!«

V neděli hraje se fotbalový zápas s ruským mužstvem automobilistů. Náměstí proměněné v hřiště plní se obecnstvem. Objevení se dvou německých aeroplánů dělá ve hře malou přestávku.

»Mohlo by něco vletět do gólu v podobě těžké pumy,« namítá soudčující bratr.

Zápas vyhrávají naši vítězně 5:9.

Prap. Došek zajel k 6. sibiřské divisi. Vrací se se zprávou, že si máme navrhnout kandidáty na georgievské kříže za rozvědky.

Benešovský svolává půlrotu. Scházíme se na zahradě za kvartýry. Zájem není veliký. Místo porady pořádá se na trávníku šachový turnaj.

»Ať si o tom rozhodnou vedoucí part sami,« navrhuje bratři. Nejlépe vědí, kdo si jej zasloužil. Zatím jsme spokojeni, že máme své kříže celé.«

Pouze »Maťapán« se svou partou prosazuje názor, aby se postupovalo »demokraticky« a návrzeni byli ti, kteří dosud kříže nemají.

»Tebe uděláme ministrem spravedlnosti, až budeme mít republiku,« směje se Franta, »bud' rád, že neprdíš do hlíny a neplet' se jim do toho.«

Ruští letci provádějí krkolomnou akrobacii přímo nad městečkem. Převracejí se, dělají salta, mizejí za hradbou mraků, řítí se střelbitě dolů s vypnutým motorem a létají podvozkem vzhůru.

»Jaký to byl poprask a divení, když jsme takové srandičky viděli po prvé,« mnozí vzpomínají Pegouda, »ti zde strouhají salta do foroty a kroutí veláky na mračně.«

Večerní kopaná po deštivé přeháňce je poslední zábavou v Radzivilově.

*

Dne 50. května (st. st.) rozdává se oběd v půl osmé ráno. Dopoledne stěhujeme se do dobytčáků. Fricek má špatnou náladu. Bije kolem sebe kopyty jak zběsilý. Za četné asistence hochů a »policajta« z dvojky vtažen je konečně do vagónu.

Přes Dubno octlí jsme se v 11 hodin večer v Zdobunově. Ráno přijeli jsme do Šepetovky.

Dušek tropí rámus pro boty. Obrací marně celý vagón na ruby; kterýsi »botanik« vyfoukl mu večer ve Zdobunově přešité »výťažky« (vysoké boty celkové).

»Tady stály u dveří, mrd sec nalevo,« nadává a přeskakuje na boso ve vagóně, »kdybych toho lumpa zlodějského dostal do pařátů, tak mu dršku roztrhnu po uši.«

»Ten jistě za námi nepoběží, vypusť si zbožné přání z hlavy,« ujišťuje Skála vzteklého Vencu. Nelze ho však uklidnit.

Při zastávkách vzniká tlačence na latrínách. Většina má zadek v kalupu.

»Nemůže to být ničím jiným, len tým přetřásáním, lebo co já viem,« čudu je se Nižnanský, který je nejvíc postižen, »pusťte má ke dveram, viac čakať nemôžem, bolo by zle.«

Vlak rachotí nezadržitelně po kolejích, miji menší zastávky a přejezdy s hlídačskými budkami.

Maťko visí mezi dveřmi a za bouřlivého veselí celé posádky »lakuje« telegrafní tyče i verstové hranečníky.

»Jak některému vochtrovi stříkneš do ksichtu, urazí ti rychlopalku,« vřiská Chvojka a druzí přisolují svými šplechty.

»Jebem vám vaše temeno hnusné, eště si zo mna robte srandu,« vrčí Maťko, načež se konečně vtahuje do vagónu.

Právě vjíždí ešelon do nádraží. Večer Starokonstantinovsk.

1. června trčíme celý den v Proskurově. Opět je nařízena štram vojančina s rozvodem karaulů(stráží) a podobnými »figurkami«, kterým jsme již skoro odvykli.

Ve voze se koncertuje a zpívá, národ z městečka venku naslouchá. Kromě civilistů přivábil koncert množství zemljáků. Houška toho využívá k pořádání »metingu« ve prospěch ofensivy. Rusové projevují svůj souhlas potleskem.

Příštího dne odpoledne jede se dál; o půlnoci přejíždíme rakouské hranice u Podvoločisek.

3. června ráno ve 3 hodiny vystupujeme v Tarnopoli. Zde již je štáb čs. brigády, 9. a 10. rota našeho i. pluku.

Nikomu není určitě známo, kam vlastně jdeme. Hlavní věc, že konečně se cosi hýbe, že je nás tolik, tolik pohromadě.

S hudbou pochoduje Tarnopolem do Proňatina, pět verst vzdáleného. Rozbíjíme stany v zahradách, pokud nestačí chalupy a stodoly. Odpoledne přichází 2. pluk se štábem. Zdravíme se bouřlivě, hledají se známí, objímají se a vyskají radostí. Celá brigáda se zde soustřeďuje. Po prvé vidíme se pohromadě v tak četném počtu. Kraj zaplaven je českým hovorem, zpěvem a nadšením.

Slunečná neděle 4. června spojuje nás s druhou půlrotou, nesoucí v čele oddíl chodský praporec 1. roty s hlavou vlčáka, současně s ní přichází 7. rota z karpatské fronty a štáb našeho 1. pluku.

Fasujeme již 3 dny postrádaný chléb, čaj, cukr, máslo, maso i rýže se rozdává.

Táboříme v zahradě, odpoledne pořádá naše vzvodné kvarteto koncert. Přichází plukovník Pavlovský pochutnat si na másle, nabídnutém mu s vekou černého chleba.

Dostavuje se náš stařešina, plukovní praporečník Jaroslav Heyduk, mohutná postava s bílým plnovousem. Po nadšeném přivítání všemi hochy zasahuje do zábavy čilými vtipy. Junácká postava šedesátiletého mladíka-dobrovolce stává se středem naší pozornosti a bratrské zábavy.

V sousedství koncertuje k večeru naše plukovní hudba. Vše kypí životem, radostnou touhou, nedočkavostí.

»Schyluje se k ofensivě, bude se nastupovat, dostaneme svůj vlastní úsek...« nic jiného neslyšíš. Nemluvíš se svými kamarády o jiném, než o útoku, o Lvovu. Stokrát se opakuje známá věc; hovoří se o ní ještě dlouho do noci, pod stany, ve stodolách, v chatách i pod širým nebem, dokud se 1. čsl. brigáda neponoří v hluboký spánek, naplněný, bouřlivým sněněním o příštích dnech.

5. června ráno slídí germánská aera. Je nařízeno zdržovati se ve stodolách, chatách, pod stany a pod stromy, aby pohyb vojsk nebyl prozrazen a aby se předešlo pumovému útoku letců. Ruská artilerie je zuřivě proháň.

Po odpolední krátké prudké bouři letí rotami zvěst: »Ještě večer odejdeme!«

Po 7. hodině přichází rozkaz k pochodu do Jezerné. První odchází náš 1. pluk. Vykračujeme v plné zbroji za praporem, vysoko vztyčeným bratrem praporčíkem Heydukem. Vpředu hřmí naše plukovní hudba »Kastaldo«. Prochvívá nás všechny dosud nepoznaný pocit síly a odvahy. V záhybu silnice hledíme za sebe. Nádherný, unášející pohled nás oslňuje.

V rudé záplavě paprsků zapadajícího slunce pochoduji roty v nepřehledné řadě. Úvoz na vzdalujícím se návrší chrlí nové a nové kolony. Obrovský had s ostnatou páteří plazí se ke Iovské silnici večerní krajinou.

Sotva dozní řízný pochod hudby, rozléhá se krajem nadšený zpěv pochodových písní. Marseillaisa, sokolské pochody, rázné písně národní slévají se v ladný chaos. Les bodáků zvedá se a klesá v jejich rytmu. Poslední paprsky rudého slunce zachycují se na jeho vrcholcích.

Záblesky ostrých, štíhlých hrotů mísí se s jiskřivými pohledy tisíce odhodlaných očí. Všichni víme, že jdeme do neúprosného boje, do útoku na život a na smrt, splnit vzkaz našeho drahého vůdce-tatíčka Masaryka, dokázat svět, že svobodu chceme si vlastní krví vydobýt.

Tento vzkaz přechází jako zákon do srdcí i do krve.

»Svobodu národu nese jeho chrabrý syn...« burácí z tisíce hrdel.

Noc rozprostírá své tmavé peruti, pluk pochoduje pod jejich příkrovem. Umlká hudba a zpěv.

Kolem desáté hodiny je malý oddech ...

Daleko vpředu na obzoru vyletují rakety jako svatojánské mušky, záře reflektorů olizuje svými kůželoovitými jazyky noční oblohu. Všichni tam upírají své pohledy.

»Však my vám posvítíme!« volají bratři ze středu odpočívající kolony.

Za tři hodiny ostrého pochodu blížíme se k Jezerné. Ke druhé hodině po půl noci jsme na místě.

Naše třeny a kuchyně s připravenou večeří nás již očekávají v rajónech, vykázaných rotám. Bratři kvartýrníci s lucernami rozvádějí roty a čtyry do chalup a stodol.

Téměř po šestihodinném pochodu na tvrdé silnici vítá nás protáhlé Krátovo volání:

»První rota tady!«

Lákavá vůně chutné rýže s masem dráždí nosy a jazyky. Sliny sbíhají se v ústech před prvním soustem. Za chvíli slyšeti je pouze chrastění kotýlků ... Rozloženi uprostřed cesty, u plotů a v příkopě, v matném svitu hvězdnaté oblohy, věnujeme se naplněným kotlíkům.

Zakrátko pohlcuje nás nakloněná stodola s dřevou doškovou střechou. V objetí rozčechraných snopů slámy mění se únava v sladké rozechvění..

Několik načatých hovorů přechází pomalu v pravidelné oddychování...

»Který úsek to budeme přebírat?« ptá se polo ze sna br. Hudoušek.

Několik hlasů proneslo v podvědomí:

»U Zborova ...!«

Jejich pokračování naplňuje snění spící brigády ...